

ELÄKETURVAKESKUKSEN
KÄSIKIRJOJA

Työeläkkeen laskentaopas 2021

JOHANNA KUJANPÄÄ
MARJUKKA HIETANIEMI

ELÄKETURVAKESKUKSEN KÄSIKIRJOJA 01/2021

Työeläkkeen laskentaopas 2021

**JOHANNA KUJANPÄÄ
MARJUKKA HIETANIEMI**

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin: 029 411 20

Sähköposti: etunimi.sukunimi@etk.fi

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon: 029 411 20

E-post: förnamn.efternamn@etk.fi

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS, FINLAND

Phone: +358 29 411 20

E-mail: firstname.surname@etk.fi

Helsinki 2021

ISBN 978-951-691-329-5 (PDF)

ISSN 1798-7504 (verkkajulkaisu)

LUKIJALLE

Lakisääteinen työeläkevakuutus antaa turvaa vanhuuden, työkyvyttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman varalta. Laskentaoppaassa käydään läpi eri eläke muodot.

Vuoden 2021 oppaassa käsitellään ne eläkkeenlaskentasäännöt, joita sovelletaan eläkkeisiin, jotka alkavat vuonna 2021 tai sen jälkeen.

Jokaisessa luvussa käydään läpi eläkelajien yhteiset laskentaperiaatteet ja lakikohtaiset eroavuudet pääpiirteissään. Oppaaseen on otettu mukaan yksityiskohtia, jotka eivät ole välttämättömiä eläkkeen laskennan ymmärtämiselle, mutta saattavat olla hyödyllistä lisätietoa eläkelaitosten työntekijöille.

Vuosina 2020–2021 työeläkkeen määräytymiseen vaikuttavia uudistuksia tehtiin vähän. Suurimmat muutokset edellisen oppaan (2019) ilmestymisen jälkeen ovat

- sairausvakuutuslain työtulomuutoksen vaikutukset palkattomien aikojen eläkkeen laskentaan vuoden 2020 alusta
- potilasvakuutuslain mukaisten etuuksien muuttuminen toissijaisiksi etuuksiksi vuoden 2021 alusta alkaen.

Työeläkkeen laskentaopas 2021 on tarkoitettu käsikirjaksi sosiaalivakuutusta opiskeleville ja eläkkeenlaskennan perustietoja tarvitseville. Oppaan on kirjoittanut erityisasiantuntija Johanna Kujanpää. Oppaan suunnitteluun on lisäksi osallistunut Eläketurvakeskuksen suunnitteluosastolta kehityspäällikkö Marjukka Hietaniemi. Opasta ovat kommentoineet Barbro Lillqvist ja Mikko Rynänen ETK:n lakiosastolta sekä Kevasta Katriina Valve, Katriina Kangasjärvi, Milla Arponen, Liisa Korpiaho ja Lea Kaunisto, joille kaikille suuri kiitos yhteistyöstä.

SISÄLTÖ

1 Johdanto	17
1.1 Suomen eläkejärjestelmä	17
1.2 Työeläketurva on järjestettävä kaikille	17
1.3 Työeläkkeitä ansaitaan eri lakien mukaan	18
1.4 Työeläkkeen määräytyminen	19
2 Eläkkeen laskenta pähkinäkuoressa	20
2.1 Oikeus työeläkkeeseen	20
2.2 Eläkkeen määräytyminen	21
3 Eläkkeen perusteena olevat ansiot ja eläkkeen karttuminen ..	25
3.1 Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot.....	25
3.2 Eläkkeen perusteena olevat työansiot	26
3.2.1 Palkansaajan eläkkeen perusteena olevat ansiot.....	28
3.2.2 YEL-yrittäjän eläkkeen perusteena olevat ansiot.....	30
3.2.3 MYEL-yrittäjien eläkkeen perusteena olevat ansiot	36
3.3 Eläkkeen karttuminen työansioista	38
3.3.1 Eläkkeen karttuminen työansioista vuodesta 2017 alkaen	38
3.3.2 Julkisilta aloilta ansaittu eläke voidaan normeerata ja yhteensovittaa	38
3.3.3 Eläkkeen karttuminen työansioista vuodesta 2005 vuoden 2016 loppuun	38
3.3.4 Eläkkeen karttuminen työansioista ajalta ennen vuotta 2005	39
3.4 Eläkettä kartuttavat palkattomat ajat.....	43
3.4.1 Eläkkeen karttumisen edellytys ja eläkkeen perusteena käytettävä ansio.....	44
3.4.2 Etuusansioiden tarkistaminen.....	46
3.4.3 Palkattomilta ajoilta karttuva eläke.....	47
3.4.4 Etuusansiot tulevan ajan ansiossa	49

3.5	Eläkesuhteen ansiot	50
3.5.1	Vuoden 2017 säännösten mukaisen eläkesuhteen määräytyminen	51
3.5.2	Osa-aikaeläkesuhteet	52
3.5.3	Vuoden 2005 säännösten mukainen eläkesuhde	52
3.5.4	Vuoden 2004 säännösten mukainen eläkesuhde	53
3.6	Ensisijaisten etuuksien vähentäminen	55
3.6.1	Ensisijaiset etuudet	56
3.6.2	Ensisijaisten etuuksien vähentämisessä otetaan huomioon peruseläkkeet	57
3.6.3	Ensisijainen etuus vähennetään työeläkkeestä	58
3.6.4	Vuoden 2004 säännösten mukaiset eläkkeet yhteensovitettiin	59
3.7	Eläkkeiden tarkistaminen työeläkeindeksillä	61
3.8	Elinaikakerroin	62
4	Vanhuuseläke	64
4.1	Oikeus vanhuuseläkkeeseen ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä tai sen jälkeen	64
4.2	Oikeus vanhuuseläkkeeseen ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää	65
4.3	Vanhuuseläkkeen määrä ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä	66
4.3.1	Elinaikakerroin vanhuuseläkkeessä	67
4.3.2	Elinaikakerroin, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi	69
4.3.3	Elinaikakerroin, kun osa-aikaeläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi	69
4.3.4	Elinaikakerroin työkyvyttömyyseläkkeen aikana ansaitussa eläkkeessä	69
4.3.5	Elinaikakerroin osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeisessä vanhuuseläkkeessä	70
4.4	Vanhuuseläkkeen määrä ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää	70
4.4.1	Vanhuuseläkkeen määrä, kun ennen vuotta 1958 syntynyt henkilö saa lisäpäivärahaa	71
4.4.2	Vanhuuseläkkeen määrä rekisteröidyn TEL-lisäeläketurvan eläkeiässä	72

4.4.3	Vanhuuseläkkeen määrä rekisteröidyn YEL-lisäeläke- turvan eläkeiässä	72
4.4.4	Vanhuuseläkkeen määrä vapaamuotoisen lisäeläke- järjestelyn eläkeiässä.....	73
4.4.5	Vanhuuseläkkeen määrä merimieseläkelain alennetussa eläkeiässä	73
4.4.6	Vanhuuseläkkeen määrä julkisten alojen eläkelain mukaisessa alemmassa eläkeiässä	74
4.4.7	Vanhuuseläkkeen määrä sotilaan alemmassa eläkeiässä	75
4.4.8	Alennettu eläkeikä ja useamman elinaikakertoimen soveltaminen	78
4.5	Lykkäyskorotus vanhuuseläkkeessä ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän jälkeen	79
4.5.1	Lykkäyskorotukseen ei ole oikeutta työkyvyttömyys- eläkkeen ajalta	81
4.5.2	Lykkäyskorotukseen ei ole oikeutta työttömyysajalta ...	82
4.5.3	Lykkäyskorotus ennen vuotta 1954 syntyneellä.....	83
4.6	Vanhuuseläkkeen määrä osa-aikaeläkkeen jälkeen.....	85
4.6.1	Lykkäyskorotus osa-aikaeläkkeen jälkeisessä vanhuuseläkkeessä vuosina 1949–1955 syntyneillä henkilöillä	85
4.6.2	Lykkäyskorotus osa-aikaeläkkeen jälkeisessä vanhuuseläkkeessä vuosina 1947–1948 syntyneillä henkilöillä	86
4.6.3	Lykkäyskorotus osa-aikaeläkkeen jälkeisessä vanhuuseläkkeessä ennen vuotta 1947 syntyneillä henkilöillä	86
4.7	Vanhuuseläkkeen määrä kuntoutusrahan jälkeen	87
4.8	Vanhuuseläkkeen määrä työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen.....	88
4.8.1	Vanhuuseläkkeen määrä, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi	88
4.8.2	Varhennettu vanhuuseläke vuoden 2004 säännöin myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen	91
4.8.3	Eläkkeen karttuminen työ- ja etuusansioista työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla	92

4.8.4	Poikkeus vanhuuseläkkeen uusin perustein myöntämiseen, kun työskentelyä julkisella ja yksityisellä alalla ja julkisella alalla on henkilökohtainen eläkeikä.....	92
4.9	Vanhuuseläkkeen määrä työuraeläkkeen jälkeen	93

5 Osittainen varhennettu vanhuuseläke..... 94

5.1	Oikeus osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen	94
5.2	Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen määrä	95
5.2.1	Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen osuudet ovat 25 tai 50 prosenttia.....	95
5.2.2	Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen perusteena oleva eläke (pohjaeläke)	95
5.2.3	Julkisten alojen pohjaeläke.....	97
5.2.4	Osittainen varhennettu vanhuuseläke voi olla varhennettu tai lykätty.....	98
5.2.5	Varhennusvähennyksen laskeminen osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen	98
5.2.6	Lykkäyskorotuksen laskeminen osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen	99
5.2.7	Elnaikakerroin osittaisessa varhennetussa vanhuuseläkkeessä	100
5.2.8	Osittainen varhennettu vanhuuseläke toisen etuuden jälkeen	101
5.3	Vanhuuseläkkeen määrä osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen	103
5.3.1	Indeksointi, kun myönnetään vanhuuseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen	106
5.3.2	Elnaikakerroin, kun myönnetään vanhuuseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen	106
5.3.3	Työttömän vähentämätön vanhuuseläke 62-vuotiaana osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen	106
5.3.4	Lykätty vanhuuseläke osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen	107
5.3.5	Ensisijaisten etuuksien vähentäminen osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aikana sattuneessa vahinkotapahtumassa	107

5.3.6	Vanhuuseläkkeen määrä ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen.....	108
5.3.7	Vanhuuseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen julkisten alojen alemmassa eläkeiässä.....	108
5.3.8	Vanhuuseläke osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen yksityisten alojen alemmassa eläkeiässä.....	108
6	Työkyvyttömyyteen perustuvat eläke-etuudet.....	110
6.1	Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen.....	110
6.1.1	Yleinen työkyvyttömyysmääritelmä.....	111
6.1.2	Eläkkeen saantiehtoja tulkitaan lievemmin 60 vuotta täyttäneillä.....	111
6.1.3	Ammatillinen työkyvyttömyysmääritelmä julkisilla aloilla.....	111
6.1.4	Työkyvyttömyyseläke alkaa pääsääntöisesti ensisijaisuusajan jälkeen.....	111
6.2	Työkyvyttömyyteen perustuvat eläke-etuudet.....	112
6.2.1	Työkyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki.....	112
6.2.2	Työuraeläke.....	112
6.2.3	Kuntoutusraha.....	113
6.2.4	Kuntoutusavustus.....	114
6.2.5	Kuntoutuskorotus.....	114
6.3	Työkyvyttömyyseläkkeen määrä.....	115
6.3.1	Ansaittu eläke työkyvyttömyyseläkkeessä.....	115
6.3.2	Tuleva aika.....	116
6.3.3	Poikkeussäännöt tulevan ajan ansion laskennassa.....	121
6.4	Eläkkeen karttuminen työkyvyttömyyseläkkeen alkamis- tai päättymisvuoden ansioista.....	128
6.5	Työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus.....	129
6.5.1	Kertakorotusprosentti määräytyy iän mukaan.....	130
6.5.2	Entisin perustein myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus.....	132
6.5.3	Kuntoutusrahan jälkeen entisin perustein myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus.....	133
6.5.4	Kertakorotus, kun eläkkeessä on otettu huomioon LITA-etuus.....	133

6.5.5	Kertakorotus ja kertasuoritettu työkyvyttömyyseläke	133
6.6	Elinaikakerroin työkyvyttömyyseläkkeessä	134
6.7	Työkyvyttömyyseläkkeen määrä toisen etuuden jälkeen	135
6.7.1	Työkyvyttömyyseläkkeen määrä kuntoutusrahan jälkeen	135
6.7.2	Työkyvyttömyyseläkkeen määrä osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen	136
6.7.3	Osatyökyvyttömyyseläke osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen	141
6.7.4	Työkyvyttömyyseläkkeen määrä aiemman työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen	141
7	Perhe-eläke	144
7.1	Oikeus perhe-eläkkeeseen	144
7.1.1	Lapsen oikeus perhe-eläkkeeseen	144
7.1.2	Lesken oikeus leskeneläkkeeseen	144
7.1.3	Entisen puolison oikeus perhe-eläkkeeseen	145
7.2	Perhe-eläkkeen peruste	146
7.2.1	Edunjättäjä vanhuuseläkkeellä	147
7.2.2	Edunjättäjä työkyvyttömyyseläkkeellä	147
7.2.3	Edunjättäjä vuoden 2004 säännösten mukaisella vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä	147
7.2.4	Edunjättäjä työraueläkkeellä	148
7.2.5	Edunjättäjä kuntoutusrahalla	148
7.2.6	Edunjättäjä kuntoutusavustuksella	148
7.2.7	Edunjättäjä luopumistuella	148
7.2.8	Edunjättäjä luopumiseläkkeellä	148
7.2.9	Edunjättäjän eläke oli kertasuoritettu	149
7.2.10	Edunjättäjä oli kuollessaan täyttänyt vanhuuseläkeiän, mutta ei ollut vanhuuseläkkeellä	149
7.2.11	Edunjättäjä osittaisella vanhuuseläkkeellä	149
7.2.12	Edunjättäjä osa-aikaeläkkeellä	150
7.3	Perhe-eläkkeen määrä	151
7.3.1	Lesken- ja lapseneläkkeen määrä	151
7.3.2	Entisen puolison eläkkeen määrä	153
7.4	Leskeneläkkeen vähentäminen	154
7.4.1	Leskeneläkkeen vähentämisessä huomioon otettavat lesken omat työeläkkeet	155

7.4.2	Leskeneläkkeen vähentämisen ajankohta.....	156
7.4.3	Leskeneläkkeen vähennyksen peruste.....	158
7.4.4	Lesken oma työeläke leskeneläkkeen vähentämisessä	159
7.4.5	Lesken laskennallinen eläke	162
7.5	Leskeneläkkeen vähentäminen erityistilanteissa	166
7.5.1	Edellytykset erityistilanteiden mukaiseksi leskeneläkkeen vähentämiseksi	167
7.5.2	Erityistilanteiden mukaisen vähentämisen ajankohta.....	168
7.5.3	Erityistilanteiden mukaisessa vähentämisessä huomioon otettavat lesken tulot.....	168
7.5.4	Erityistilanteiden mukaisen vähennyksen laskeminen.....	170
7.5.5	Erityistilanteiden mukaisen vähentämisen päättyminen.....	171
7.6	Perhe-eläkkeen kertakorotus.....	171
7.7	Elinaikakerroin perhe-eläkkeessä.....	173
7.7.1	Elinaikakerroimen soveltaminen perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän eläkkeeseen.....	173
7.7.2	Edunjättäjän työskentely eläkkeen aikana.....	173
7.7.3	Elinaikakerroimen soveltaminen lesken omaan eläkkeeseen leskeneläkkeen vähentämis- ja tarkistamistilanteissa.....	174
8	EU/ETA-eläkkeen määräytyminen	175
8.1	Korotettu karttuma EU-eläkkeessä	175
8.1.1	Korotetun karttuman osuus vanhuus- ja työura-eläkkeessä.....	176
8.1.2	Korotetun karttuman osuus osittaisessa varhennetussa vanhuuseläkkeessä.....	176
8.1.3	Korotetun karttuman osuus työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeessä	177
8.1.4	Korotetun karttuman ansioperusteen laskeminen.....	177
8.1.5	Korotus teoreettiseen eläkkeeseen	177
8.2	Toisen EU-maan alle vuoden pituisen kauden huomioiminen EU-eläkkeessä.....	180
8.3	Toisesta EU-maasta maksettu LITA-etuutta vastaava etuus.....	181

8.4	Eläkkeen karttuminen ulkomaisen eläkkeen aikana tehdystä työstä.....	181
8.5	EU-eläke entisin perustein.....	182
8.6	Elinaikakerroin EU-eläkkeessä	182
8.7	Vanhuuseläke EU-tilanteessa.....	183
8.7.1	EU-vanhuuseläke työuraeläkkeen jälkeen	183
8.7.2	EU-vanhuuseläke osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen	183
8.7.3	Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetty työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi	184
8.7.4	Ulkomailta maksettava vanhuuseläke ei estä lykkäyskorotusta.....	184
8.7.5	Lykätty vanhuuseläke EU-tilanteessa	184
8.8	Osittainen varhennettu vanhuuseläke EU-tilanteissa	184
8.9	Työkyvyttömyyseläke EU-tilanteessa	184
8.9.1	EU-työkyvyttömyyseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen	185
8.9.2	Tulevan ajan edellytys ja tulevan ajan ansio EU-tilanteissa	186
8.9.3	Tulevan ajan osittaminen.....	189
8.10	Työuraeläke EU-tilanteissa	190
8.11	Perhe-eläke EU-tilanteessa	191
8.11.1	EU-perhe-eläkkeen peruste, kun edunjättäjä oli eläkkeellä.....	191
8.11.2	EU-perhe-eläkkeen peruste, kun edunjättäjä ei ollut eläkkeellä.....	193
8.11.3	Lesken- ja lapsen EU-perhe-eläkkeen määrä.....	194
9	Kertasuoritus.....	197
9.1	Kertasuorituksen rajamäärät.....	197
9.2	Vanhuuseläkkeen kertasuorituksen edellytykset.....	198
9.3	Vanhuuseläkkeen kertasuorituksen määrä	199
9.4	Työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksen edellytykset	200
9.5	Työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksen määrä	201
9.5.1	Toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertasuoritus	201

9.5.2	Kuntoutustuen kertasuoritus	202
9.5.3	Kuntoutustuen kertasuoritus ja kertakorotus	203
9.5.4	Vuoden 2004 säännösten mukaisen työkyvyttömyys- eläkkeen kertasuoritus	203
9.6	Eläkkeen kertasuorituksen vaikutukset myöhempään eläkkeeseen	204
9.7	Lesken- ja lapseneläkkeen kertasuorituksen edellytykset	206
9.7.1	Leskeneläkkeen kertasuoritus	206
9.7.2	Lapseneläkkeen kertasuoritus	207
10	Viivästyskorotus	208
10.1	Viivästyskorotuksen määrä	209
10.2	Takautuva etuus.....	209
10.3	Kelan osuuden laskeminen	210
10.4	Viivästyskorotuksen vähimmäismäärä	210
Liitteet	213
Liite 1	Indeksit, palkkakerroin ja vähennyskerroin.....	214
Liite 2	Vuoden 2021 palkkakerrointa 1,465 vastaavat euromäärät, jotka ovat vuoden 2007 laeissa TyEL ja TyEL VpL.....	216
Liite 3	Vähennetty leskeneläke	217
Liite 4	Palkattomat ajat eläkkeen laskennassa.....	218
Liite 5A	Vahvistettu elinaikakerroin (EAK).....	220
Liite 5B	Elinaikakerroinarviot.....	221
Liite 6	YEL:n, MYEL:n ja TyEL:n vakuuttamisen rajat.....	222
Liite 7A	Vanhuus- ja leskeneläkkeen kertasuorituskertoimet	224
Liite 7B	Työkyvyttömyyseläkkeen ja vastaisen vanhuuseläkkeen kertasuorituskertoimet	226
Liite 7C	Kuntoutustuen ja työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituskertoimet	228
Liite 7D	Lapseneläkkeen kertasuorituskertoimet	229
a)	Eläkkeen pääteikä 18 vuotta	229
b)	Eläkkeen pääteikä 21 vuotta	229
c)	Eläkkeen pääteikä 24 vuotta.....	230
Liite 8	Ansaintarajat eläkkeellä ollessa	231
Lisätietoa	232

1 Johdanto

1.1 Suomen eläkejärjestelmä

Suomessa maksetaan työnteosta karttuvia työeläkkeitä sekä asumiseen perustuvia kansaneläkkeitä ja takuueläkkeitä. Työ on työeläketurvan lähtökohta ja työeläke lasketaan työansioista. Työeläkemaksuja maksetaan suhteessa henkilön työansioihin. Jos työansioita ei ole tai työeläkettä on karttunut vähän, turvaavat asumisperusteinen kansaneläke ja takuueläke eläkeajan vähimmäistasoisen toimeentulon.

Työ- ja kansaneläkkeen lisäksi eläkkeensaaja voi saada korvauksia työtapaturmasta työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisen vakuutuksen perusteella ja liikennevahingosta liikennevakuutuksen perusteella. Sotilas voi saada korvauksia tapaturmasta tai palvelussairaudesta (laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta) ja kriisinhallintatehtävissä sattuvasta tapaturmasta tai palvelussairaudesta (laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä).

Näitä niin sanottuja LITA-etuuksia voidaan maksaa myös eläkkeinä lyhytaikaisten korvausten jälkeen. Eläkkeensaaja voi saada korvauksia myös potilasvahinkolain mukaisen potilasvahingon perusteella.

1.2 Työeläketurva on järjestettävä kaikille

Työeläketurva kattaa kaiken ansiotyön aivan vähäistä ansiotoimintaa lukuun ottamatta. Työeläkkeitä maksetaan sekä yksityiseltä että julkiselta alalta.

Yksityisen alan työnantaja on velvollinen vakuuttamaan työntekijänsä 17 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajaan saakka, jos työansiot ovat vähintään 61,37 euroa kalenterikuukaudessa (vuoden 2021 tasossa). Ansioraja tarkistetaan vuosittain palkkakertoimella. Merimieseläkelaisissa ja julkisella alalla ei ole ansiorajaa eläketurvan järjestämisvelvollisuudelle.

Myös työeläkkeen karttuminen alkaa 17 vuoden iästä. Yrittäjillä eläkkeen karttumisen ja vakuuttamisvelvollisuuden alaikäraja on 18 vuotta.

Vakuuttamisvelvollisuuden yläikäraja riippuu syntymävuodesta. Vuonna 1957 tai sitä ennen syntyneen työntekijän vakuuttamisvelvollisuus päättyy, kun hän täyttää 68 vuotta. Vuosina 1958–1961 syntyneillä työntekijöillä vakuuttamisen yläikäraja on 69 vuotta ja vuonna 1962 tai sen jälkeen syntyneen työntekijän vakuuttamisvelvollisuus päättyy sen kalenterikuukauden loppuun, jolloin hän täyttää 70 vuotta.

Työnantaja on ilmoittanut ansiotiedot vuoden 2019 alusta alkaen palkanmaksukuukausittain tulorekisteriin. Tulorekisterin johdosta ansiot kohdentuvat aikaisempaa vahvemmin maksukuukaudelle (maksuperiaate). Vuoden 2021 alusta lähtien etuudenmaksajat ilmoittavat tulorekisteriin tiedot maksetuista eläkkeistä ja etuuksista.

Yksityisellä alalla voidaan edelleen myöntää TEL:n ja YEL:n mukaisia rekisteröityjä lisäeläkkeitä, jotka perustuvat ennen vuotta 2001 tehtyihin lisäeläkejärjestelyihin. Siihen asti karttuneet lisäeläkkeet myönnetään pääsääntöisesti peruseläkkeen yhteydessä. Julkisella puolella voidaan edelleen myöntää lisäturvan mukaisia eläkkeitä, vaikka niiden karttuminen on päättynyt jo vuoden 1994 loppuun.

1.3 Työeläkkeitä ansaitaan eri lakien mukaan

Työeläkkeitä ovat:

- Työntekijän eläkelain mukainen TyEL-eläke
- Merimieseläkelain mukainen MEL-eläke
- Yrittäjän eläkelain mukainen YEL-eläke
- Maatalousyrittäjän eläkelain mukainen MYEL-eläke
- Julkisten alojen eläkelain mukainen JuEL-eläke
- Suomen Pankin eläkesäännön nojalla myönnetty eläke (31.12.2020 asti, sen jälkeen JuEL)
- Ortodoksisesta kirkkokunnasta annetun lain nojalla myönnetty eläke
- Ahvenanmaan maakuntaeläke.

Maatalouden luopumistukijärjestelmä päättyi vuoden 2018 lopussa. Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela) kuitenkin maksaa vielä luopumistukia ennen vuoden 2018 loppua tapahtuneista luopumisista. Luopumistuen tarkoitus oli turvata maatalousyrittäjän toimeentuloa ennen vanhuuseläkeikää silloin, kun yrittäjä toteutti sukupolvenvaihdoksen. Luopumistuki perustui omaan erillislakiinsa.

Suomen Pankin henkilöstön eläketurvan sisällöstä säädetään 1.1.2021 alkaen Suomen Pankin eläkesäännön sijaan julkisten alojen eläkelaisissa. Julkisten alojen eläkelakia sovelletaan eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma on 1.1.2021 jälkeen. Aiempia valtion eläketurvaa koskevia säännöksiä sekä Suomen Pankin eläkesäännön määräyksiä sovelletaan lakien voimaantuloa edeltävään palvelukseen. Eläketurvan toimeenpano siirtyi Kevan vastuulle.

1.4 Työeläkkeen määräytyminen

Työeläkkeen määrään vaikuttavat vuosiansiot ja eläkkeen karttumisprosentti. Eläke on laskettu vuoden 2005 alusta alkaen kaikista saaduista työeläkelakien alaisista työansioista ja yrittäjätyötuloista sekä 1.1.2005 mennessä karttuneesta eläkkeestä. Eläkettä laskettaessa kunkin vuoden työansiot ja kokonaistyötulot tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamishetken tasoon. Vuosina 1996–2016 työansioista vähennettiin eläkettä laskettaessa työntekijän työeläkevakuutusmaksuprosenttia vastaava vähennys (PTEL-vähennys). Tätä vähennystä ei tehdä enää 1.1.2017 alkaen ansaituista ansioista. Ansaittu työeläke kerrotaan lopuksi elinaikakertoimella.

Pääsääntöisesti kaikesta työskentelystä karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa. Vuoden 2017 eläkeuudistuksen siirtymäajalla vuosina 2017–2025 eläkettä karttuu kuitenkin työansioista 53–62-vuotiaille 1,7 prosenttia vuodessa.

Lykkäyskorotuksella pyritään kannustamaan työuran jatkamiseen yli oman ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän. Jos työeläkettä ei ota maksuun heti oman ikäluokansa alimmassa eläkeiässä, saa eläkkeeseensä 0,4 prosentin lykkäyskorotuksen jokaiselta yli ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän lykätyltä kuukaudelta eli vuodessa 4,8 prosenttia.

Tässä oppaassa on käsitelty vuoden 2021 alussa voimassa olevat työeläkkeen laskentasäännöt. Oppaassa ei käsitellä kansaneläkkeen eikä LITA-etuuksien määräytymistä.

2 Eläkkeen laskenta pähkinäkuoressa

Vuoden 2017 eläkeuudistuksessa tehtiin useita muutoksia eläkkeen karttumista, laskentaa ja saamisen edellytyksiä koskeviin säännöksiin. Laskentaoppaassa vuonna 2017 ja sen jälkeen voimassa olevia säännöksiä kutsutaan vuoden 2017 säännöksiksi. Vuoden 2017 laskentasäännöksiä sovelletaan eläkkeisiin, joiden eläketapahtuma on vuonna 2017 tai sen jälkeen. Ennen vuotta 2017 olivat voimassa niin sanotut vuoden 2005 säännökset ja sitä ennen vuoden 2004 säännökset. Vanhoista laskentasäännöistä löytyy tarkempia tietoja aiemmista laskentaoppaista.

2.1 Oikeus työeläkkeeseen

Vanhuuseläkkeelle henkilö voi siirtyä ikäluokkansa alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Henkilön alin vanhuuseläkeikä määräytyy henkilön syntymävuoden mukaan. Vuonna 1964 syntyneisiin asti ikäluokan alin eläkeikä on säädetty laissa.

Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneiden henkilöiden alin vanhuuseläke sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa asetuksella kutakin syntymävuosiluokkaa koskevan vanhuuseläkkeen alaikärajan sille vuodelle, jonka aikana kyseisen vuosiluokan henkilöt täyttävät 62 vuotta.

Kuntoutus on ensisijaista työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden. Eläkelaitoksella on velvollisuus tutkia työkyvyttömyyseläkettä hakeneen henkilön oikeus ammatilliseen kuntoutukseen. Jos ammatillisen kuntoutuksen myöntämisen edellytykset täyttyvät, eläkelaitos antaa ilman erillistä kuntoutushakemusta ennakkopäätöksen oikeudesta ammatilliseen kuntoutukseen.

Työkyvyttömyyseläkkeen voi saada, jos työkyky on heikentynyt 3/5 (täysi työkyvyttömyyseläke) tai 2/5 (osatyökyvyttömyyseläke). Sen voi saada vakuuttamisvelvollisuuden alaikärajusta oman ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämiseen asti.

Työuraeläkettä henkilö voi saada 63 vuotta täytettyään, jos työkyky on huonontunut ja takana on vähintään 38 vuoden työura rasittuneisuutta ja kulu- neisuutta aiheuttavassa työssä.

Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen voi saada aikaisintaan 61 vuo- den iästä alkaen. Siihen on oikeus vuonna 1949 tai sen jälkeen syntyneillä. Osittainen varhennettu vanhuuseläke on joko 25 tai 50 prosenttia ansaitun vanhuuseläkkeen määrästä.

Vuonna 1964 syntyneillä osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen ikära- ja on 62 vuotta. Tätä nuoremmat voivat siirtyä osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle aikaisintaan kolme vuotta ennen omaa alinta vanhuus- eläkeikää.

Perhe-eläkkeeseen on oikeus kuolleen henkilön leskellä tietyin edellytyk- sin ja alaikäisillä lapsilla. Perhe-eläke perustuu siihen eläkkeeseen, jota edunjättäjä sai tai olisi saanut kuolinhetkellä.

2.2 Eläkkeen määräytyminen

Työeläke lasketaan koko työuran ansioiden ja yleisen karttumisprosen- tin (1,5 %) perusteella. Työeläkettä karttuu pääsääntöisesti kaikesta työn- teosta 17 vuoden iän täyttämistä (yrittäjillä 18 vuoden) seuraavan kuukau- den alusta vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan täyttämiskuukauden lop- puun.

Henkilölle myönnettävä eläke koostuu seuraavista mahdollisista osista:

- työntekijän kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista työansioista karttuneesta eläkkeestä
- yrittäjän vakuutetusta kokonaistyötulosta karttuneesta eläkkeestä
- palkattomien aikojen etuusajoilta karttuneesta eläkkeestä
- tutkintoon johtaneen opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttuneesta etuudesta
- päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen ajalta (eläkesuhteesta) karttu- neesta eläkkeestä
- ennen vuotta 2005 muodostetuista vapaakirjoista
- ennen vuotta 2005 karttuneen työeläkelisän määrästä

- osa-aikaeläkkeen ansionalenemasta karttuneesta eläkkeestä vuonna 1952 tai aiemmin syntyneillä
- mahdollisesta tulevan ajan eläkkeen osasta.

Eläke koostuu yllä mainituista osista, jos eläke myönnetään vanhuuseläkkeenä tai työkyvyttömyyseläkkeenä. Vanhuuseläkettä laskettaessa otetaan eläkkeen osat huomioon eläketapahtumakuukauden loppuun asti.

Laskettaessa työkyvyttömyyseläkettä, jossa on tulevan ajan eläkkeen osa, ansaittu eläke otetaan huomioon eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun saakka. Tulevan ajan eläke lasketaan eläketapahtumavuoden alusta ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämiskuukauden loppuun. Työkyvyttömyyseläkkeessä, jossa ei ole tulevan ajan oikeutta, ansaittu eläke otetaan huomioon eläketapahtumakuukauden loppuun asti, mutta palkattoman ajan etuusajoilta karttuma huomioidaan kuitenkin vain eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun.

Eläkettä laskettaessa aikaisempien vuosien ansiot korotetaan eläkkeen alkamishetken tasoon palkkakertoimella ja tulos pyöristetään kahden desimaalin tarkkuuteen. Palkkakertoimessa palkkojen muutosten osuus on 80 prosenttia ja hintojen muutosten 20 prosenttia.

Eläkettä laskettaessa kalenterikuukauden katsotaan sisältävän aina 30 päivää. Kuukauden 31. päivä tulkitaan 30. päiväksi, samoin 28.2 tai 29.2.

Eläke karttuu työntekijälle maksetuista vuosityöansioista 1,5 prosentin mukaisesti vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan täyttämiskuukauden loppuun. Kuitenkin siirtymäsäännöksen mukaisesti vuoden 2025 loppuun eläkettä karttuu maksetuista työansioista 1,7 prosenttia vuodessa 53 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 63 vuotta, jos työntekijä ei saa muuta omaan työskentelyyn perustuvaa työeläkelakien mukaista etuutta kuin osa-aikaeläkettä tai osittaista varhennettua vanhuuseläkettä.

Eläkettä karttuu myös laissa tarkemmin määritellyiltä palkattomilta ajoilta eli palkattomien aikojen etuuskien perusteena olevista työ- ja ansiotuloista. Palkattomien aikojen etuuskien perusteella karttuneeseen eläkkeeseen on oikeus, jos eläkkeensaajalla on ennen eläketapahtumavuotta työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita vähintään 18 410,22 euroa vuoden 2021 tasossa. Palkattomien aikojen etuuskista karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa 17 ikävuoden ja vakuuttamisvelvollisuuden ylä-

ikärajan välillä paitsi työttömyyspäiväraajaksoilta, joilta karttuu eläkettä 17 vuoden ja ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän välillä.

Myös tutkintoon johtanut opiskelu ja alle kolmivuotiaan lapsen hoito kartuttavat etuutta 1,5 prosenttia. Näistä karttuu etuutta 18 ikävuoden ja vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan välillä.

Työkyvyttömyyseläkkeisiin sisältyy tulevan ajan osuus, jos vakuutetulla on työansioita vähintään 18 410,22 euroa vuoden 2021 tasossa työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden kymmenen kalenterivuoden ajalta. Tulevan ajan edellytykseen otetaan huomioon myös EU-maissa ansaitut ansiot.

Tulevalta ajalta karttuu eläkettä 1,5 prosenttia työkyvyttömyyden alkamisvuoden alusta tulevan ajan pääteiän täyttämiskuukauden loppuun. Yksityisten alojen työeläkelakien mukaan tulevan ajan pääteikä on ikäluokan alin vanhuuseläkeikä, jos henkilön ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on säädetty tai henkilön syntymävuotta lähinnä olevan ikäluokan alin vanhuuseläkeikä, jos henkilön ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää ei vielä ole säädetty. Julkisilla aloilla tulevan ajan pääteikänä on joko ikäluokan alin vanhuuseläkeikä, ammatillinen eläkeikä tai eroamisikä tai henkilökohtainen eläkeikä. Pääteikä on näistä alin eläkeikä.

Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläke sopeutetaan elinajan odotteeseen elinaikakertoimella. Vanhuuseläkkeen alkaessa eläke muunnetaan sille vuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella, jonka aikana henkilö täyttää 62 vuotta. Jos vanhuuseläke alkaa ennen kyseistä vuotta, vanhuuseläke muunnetaan eläkkeen alkamisvuodelle vahvistetulla kertoimella.

Työkyvyttömyyseläkkeen alkaessa siihen mennessä ansaittu eläke muunnetaan työkyvyttömyyden alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Ansaittua eläkettä on kaikki muu paitsi tulevan ajan eläkeosa. Vuonna 2027 ja sen jälkeen alkavissa työkyvyttömyyseläkkeissä elinaikakerroin kohdistetaan myös tulevan ajan eläkkeen osaan.

Elinaikakerrointa ei erikseen sovelleta perhe-eläkkeeseen. Perhe-eläke lasketaan edunjäntäjän sellaisen eläkkeen perusteella, johon elinaikakerrointa on sovellettu. Näin ollen, jos perhe-eläkkeen eläketapahtuma on ollut jo ennen vuotta 2010, ei elinaikakerrointa sovelleta perhe-eläkkeen pohjana olevaan eläkkeeseen eikä se silloin vaikuta myöskään perhe-eläkkeeseen.

Työkyvyttömyyseläkkeitä korotetaan iästä riippuvalla kertoimella sen vuoden alusta, johon mennessä eläkkeen alkamisesta on kulunut viisi kalenterivuotta (kertakorotus). Kertakorotuksen voi saada aikaisintaan 24-vuotiaana eikä sitä myönnetä, jos työkyvyttömyyseläke alkaa 50 vuoden iän täyttämisen jälkeen.

Osittainen varhennettu vanhuuseläke lasketaan eläkkeen alkamista edeltäneen vuoden loppuun mennessä ansaitusta vanhuuseläkkeestä (pohjaeläke). Eläkkeen määrä on joko 25 tai 50 prosenttia tästä pohjaeläkkeestä, vähennettynä mahdollisella varhennusvähennyksellä ja elinaikakertoimella. Varhennusvähennys on 0,4 prosenttia jokaista kuukautta kohden, jolla eläkkeen alkaminen alittaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän. Osittainen varhennettu vanhuuseläke voi alkaa myös alimman vanhuuseläkeiän jälkeen, jolloin siihen lasketaan lykkäyskorotus.

Vanhuuseläkkeeseen lasketaan lykkäyskorotuksena 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkaminen ylittää ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän.

Vuoden 2017 säännösten mukaisesti myönnettyistä eläkkeistä vähennetään mahdollinen työeläkkeeseen nähden ensisijainen etuus. Näitä etuuksia maksetaan työtapaturman, ammattitaudin, liikenteessä loukkaantumisen tai sotilastapaturman ja palvelussairauden johdosta. Potilasvakuutuslain mukaiset etuudet ovat ensisijaisia, jos potilasvahinko on sattunut vuosina 2017–2020. Potilasvahingot ovat toissijaisia etuuksia työeläkkeeseen nähden, jos potilasvahinko sattuu 1.1.2021 alkaen tai sen jälkeen.

Julkisella puolella vuoden 2004 loppuun mennessä kertyneillä eläkkeillä on enimmäismäärä. Enimmäismäärä määräytyy henkilön syntymäajan mukaan. Eläkkeeseen tehdään yhteensovitus 31.12.2004 mennessä karttuneen eläkkeen osalta vuoden 2004 säännösten mukaan ja mahdollinen ylitte vähennetään julkisen puolen eläkkeestä. Tästä käytetään termiä modifioitu yhteensovitus.

3 Eläkkeen perusteena olevat ansiot ja eläkkeen karttuminen

3.1 Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot

Yksityisellä työnantajalla on velvollisuus järjestää työntekijälleen työeläketurva, jos työnantajan työntekijälle maksama eläkkeeseen oikeuttava työansio on vähintään 61,37 euroa kuukaudessa vuonna 2021.

Vuosityöansioina otetaan huomioon muun muassa

- normaali aika- ja urakkapalkka
- palvelurahat
- luontoisedut
- erilaiset lisät ja korvaukset
- lomarahat
- palkkaturvan mukaiset korvaukset
- tulospalkkiot
- työnantajan ottaman yksilöllisen lisäeläkkeen vakuutusmaksut ovat veronalaiselta osin eläkkeen perusteena olevaa työansiota
- työntekijälle otetun säästöhenkivakuutuksen ja eräin edellytyksin yksilöllisen eläkevakuutuksen vakuutusmaksut.

Tämä työansio katsotaan sen kalenterivuoden ansioksi, jona se on maksettu (maksuperiaate). Jos työansion katsominen maksuvuoden ansioksi vääristää eläkkeen määrää, työansio voidaan katsoa sen kalenterivuoden ansioksi, jona se on ansaittu. Julkisella puolella maksuperiaatteesta poiketaan vain erityisissä tapauksissa, esimerkiksi työnantajan palkanmaksu- virheestä johtuvista syistä. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Eläkkeen perusteena olevat työansiot.) Julkisella puolella ei ole euromääräistä alarajaa eläketurvan järjestämisessä.

Yrittäjätoiminta oikeuttaa eläkkeeseen, jos se kestää vähintään neljä kuukautta ja vuosityötulo on vähintään 8 063,57 euroa vuonna 2021. Maa-

talousyrittäjien työtulon on oltava vähintään 4 031,78 euroa vuonna 2021. Yrittäjät voivat ottaa vapaaehtoisen vakuutuksen pienemmälläkin työtulolla ja se oikeuttaa eläkkeeseen samalla tavalla kuin lakisääteinen vakuutus.

Suomessa asuvat apurahansaajat ovat maatalousyrittäjien eläkelain mukaan vakuuttamisvelvollisia, jos he ovat saaneet työskentelyapurahan vuonna 2009 tai sen jälkeen. Apurahan tulee olla tarkoitettu vähintään neljän kuukauden taiteelliseen tai tieteelliseen työskentelyyn Suomessa ja suuruudeltaan vuotuiseksi työtuloksi muunnettuna vähintään 4 031,78 euroa vuoden 2021 tasossa. Ennen vuotta 2009 apurahan perusteella ei pääsääntöisesti karttunut eläkettä. Poikkeuksen tästä on muodostanut niin sanottu taiteilijaeläke, joka perustuu lakiin valtion taiteilija-apurahoista. Taiteilijaeläkkeistä huolehtii Keva.

Eläkkeeseen oikeuttavat ne työansiot, jotka on maksettu työntekijälle 17 vuoden täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta vakuuttamisvelvollisuuden yläkäräjaan mennessä. Yrittäjä voi ottaa eläkevakuutuksen vasta 18 vuoden iästä alkaen.

Vuosilta 2005–2016 eläkkeeseen oikeuttavat ansiot, jotka on maksettu 18 ikävuoden täyttämiskuukauden jälkeen. Ennen vuotta 2005 eläkettä alkoi karttua vasta 23 ikävuoden täyttämisestä alkaen, mutta tarvittaessa eläkkeen perusteena oleva ansio voitiin laskea sellaisten palkkojen perusteella, jotka oli maksettu 23 ikävuoden jälkeen päättyneessä työsuhteessa ennen 23 vuoden ikää.

3.2 Eläkkeen perusteena olevat työansiot

Vanhuuseläkettä laskettaessa otetaan huomioon yrittäjän työtulot ja palkansaajan työansiot, jotka on maksettu vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kalenterikuukauden loppuun.

Työkyvyttömyyseläkettä laskettaessa otetaan huomioon yrittäjän työtulot ja palkansaajan työansiot, jotka on maksettu eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun, jos henkilöllä on oikeus tulevan ajan eläkkeeseen. Jos tulevan ajan eläkeoikeutta ei ole, otetaan huomioon työansiot, jotka on maksettu työntekijälle eläketapahtumakuukauden loppuun mennessä.

Eläkettä laskettaessa vuoden 2004 vapaakirja¹, kunkin vuoden työansiot ja kokonaistyötulo (vuosityöansiot) tarkistetaan **palkkakertoimella** eläkkeen alkamishetken tasoon. Ennen vuotta 2005 työ- ja yrittäjäsuhteista ansaitut eläkeoikeudet tarkistetaan päättymisvuodesta puoliväli-indeksillä vuoden 2004 tasoon ja siitä eteenpäin palkkakertoimella.

Palkkakertoimella tarkistaminen suoritetaan siten, että tarkistettava rahamäärä kerrotaan sen vuoden palkkakertoimella, johon rahamäärä halutaan muuttaa (maksuvuosi) ja jaetaan sen vuoden palkkakertoimella, josta tämä rahamäärä halutaan muuttaa (lähtövuosi). Vuonna 2004 palkkakerroin on muotoa 1,000. Jos lähtövuosi on vuosi 2004, voidaan rahamäärä kertoa suoraan maksuvuoden palkkakertoimella.

Vuodesta 2005 alkaen tarkistetaan myös työeläkelaisissa säädetyt erilaiset rahamäärät palkkakertoimella. Nimestään ja indekseistä poikkeavasta muodostaan huolimatta palkkakertoimella tarkistaminen tapahtuu samoin periaattein kuin indekseillä tarkistaminen. Ansiotason muutoksen paino kertoimessa on 0,8 ja hintatason muutoksen paino 0,2. Vuoden 2021 palkkakerroin on 1,465.

$$\text{rahamäärä} \times \frac{\text{palkkakerroin maksuvuonna}}{\text{palkkakerroin lähtövuonna}}$$

Esimerkki 3.1.

Vapaakirjan tarkistaminen palkkakertoimella.

Vuoden 2004 vapaakirja on 2 500 euroa kuukaudessa vuoden 2004 tasossa. Se tarkistetaan vuoden 2021 tasoon palkkakertoimella.

$$2\,500,00 \times 1,465 / 1,000 = 3\,662,50 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

...

Esimerkki 3.2.

Vuosiansioiden tarkistaminen palkkakertoimella.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 16.10.1957
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä 63 vuotta 9 kk

¹ Vuoden 2004 lopussa tuona ajankohtana jatkuvana olevasta työ-, yrittäjä- tai eläkesuhteesta 2004-säännösten mukaisesti laskettu karttuneen eläkkeen määrä.

- Henkilö jää vanhuuseläkkeelle täytettyään vanhuuseläkeiän elokuussa 2021
- Henkilöllä on ansioita vuosina 2017–2021.

Eläkettä laskettaessa vuosiansiot tarkistetaan eläkkeen alkamisvuoden 2021 tasoon palkkakertoimella.

Vuosi	Palkka-kerroin	Vuosiansiot ansaintavuonna, euroa	Ansiot vuoden 2021 tasossa, euroa
2017	1,389	40 500,00	$40\,500,00 \times 1,465/1,389 = 42\,715,98$
2018	1,391	41 000,00	$41\,000,00 \times 1,465/1,391 = 43\,181,16$
2019	1,417	42 000,00	$42\,000,00 \times 1,465/1,417 = 43\,422,72$
2020	1,446	43 000,00	$43\,000,00 \times 1,465/1,446 = 43\,565,01$
2021	1,465	14 333,33	14 333,33

...

3.2.1 Palkansaajan eläkkeen perusteena olevat ansiot

Jos työntekijälle maksetaan ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamiskauden aikana työansioita, myönnetään hänelle näistä työansioista karttunut eläke kyseiseen vanhuuseläkkeeseen taannehtivasti sen alkamisesta lukien. Edellytyksenä on, että työansiot on maksettu sellaisesta työskentelestä, joka on päättynyt ennen kyseisen vanhuuseläkkeen alkua. Pääsääntöisesti nämä vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen maksettavat työansiot ovat niin sanottuja loppupalkkasuorituksia.

JuEL:ssa edellä kuvattua loppupalkan taannehtivaa lisäystä ei tehdä.

Palkkakertoimella tarkistamisen jälkeen ansioista tehtiin työntekijän työeläkevakuutusmaksuprosenttia vastaava vähennys vuosina 1996–2016 ennen eläkkeen laskentaa. Vuodesta 2017 alkaen tätä vähennystä ei tehdä vuosiansioihin.

Ansoiden monistus julkisilla aloilla

Kunnan ja valtion palveluksessa olevien työntekijöiden vanhuuseläkkeen eläketapahtumavuoden ansioina ei käytetä todellisia eläketapahtumavuoden ansioita, vaan ansiot monistetaan edeltävän vuoden ansoiden perusteella.

Ansioiden monistus tarkoittaa sitä, että vanhuuseläkkeen eläketapahtumavuodelta eläkettä karttuu eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden ansioiden perusteella.

Ansiot monistetaan vanhuuseläkkeen eläketapahtumavuodelle, kun kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

- henkilöllä on vähimmäismäärä (8 790,00 euroa/v vuoden 2021 tassa) julkisten alojen eläkelain mukaisia ansioita kolmena kalenterivuotena ennen eläketapahtumavuotta
- eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden ansiot eivät poikkea kahden sitä edeltävän vuoden keskiansiosta yli 10 prosenttia
- eläketapahtumavuonna ei ole sellaista palkatonta aikaa, jolta karttuu eläkettä.

Vuosityöansiot jaksotetaan karttumisprosentin muutosvuonna

1.1.2017 alkaen vuoden 2025 loppuun asti karttumisprosentti on 1,7 prosenttia vuodessa sellaisista työansioista, jotka on maksettu työntekijälle 53 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 63 vuotta. Tätä ennen ja tämän jälkeen maksetuista ansioista karttumisprosentti on 1,5 vakuuttamisvelvollisuuden ylikärajan täyttämiskuukauden loppuun saakka.

Keskimääräinen karttumisprosentti lasketaan käytännössä siten, että vuosiansiot jaksotetaan eri karttuma-ajoille kuukauden tarkkuudella. Vuosityöansiot jaksotetaan niiden kalenterivuoteen sisältyvien kalenterikuukausien määrän suhteessa, joihin karttumisprosentit kohdistuvat. Eri karttuma-ajoille jaksotetuista ansioista lasketaan eläke kyseisen karttumisprosentin mukaisesti.

Esimerkki 3.3.

Työansioiden jaksottaminen henkilön 53 vuoden iän täyttämivuonna.

Perustiedot

- Henkilö täyttää 53 vuotta 17.5.2021
- Henkilön työsuhde päättyy 31.10.2021
- Vuosityöansio on 30 000,00 euroa.

Vuosityöansio ja eläke

1,5 % karttumakuukaudet ovat 1.1.–31.5.2021, eli viisi kuukautta.

1,5 % karttumajakson ansio on $30\,000,00 \times 5/12 = 12\,500,00$ euroa.
Karttunut eläke on $(12\,500,00 \times 1,5\%)/12 = 15,63$ euroa/kk.

1,7 % karttumakuukaudet ovat 1.6.–31.12.2021, eli seitsemän kuukautta.
1,7 % karttumajakson ansio on $30\,000,00 \times 7/12 = 17\,500,00$ euroa.
Karttunut eläke on $(17\,500,00 \times 1,7\%)/12 = 24,79$ euroa/kk.

Vuonna 2021 karttunut eläke on yhteensä $15,63 + 24,79 = \mathbf{40,42}$ euroa/kk.

...

3.2.2 YEL-yrittäjän eläkkeen perusteena olevat ansiot

YEL:n mukaan vakuutetaan 18–70-vuotias yrittäjä, joka täyttää vakuuttamisen edellytykset. Yrittäjätoiminnan alkaessa eläkelaitos vahvistaa päätöksellä yrittäjälle yrittäjän työpanosta vastaavan vuotuisen työtulon (euroa/vuosi).

Työtulolla on keskeinen asema yrittäjän eläketurvan muodostumisessa. Yrittäjälle karttuva eläke ja työeläkevakuutusmaksut määräytyvät työtulon mukaan. Myös pääosa yrittäjän muusta sosiaaliturvasta määräytyy YEL-työtulon mukaan.

Työtuloksi vahvistetaan se palkka, joka kohtuudella olisi maksettava, jos yrittäjän yrittäjätoimintaa suorittamaan olisi palkattava vastaavan ammattitaidon omaava henkilö, tai se korvaus, jonka muutoin voidaan katsoa keskimäärin vastaavan sanottua työtä.

Jos yrittäjällä on useita yrittäjätoimintoja, hänen työtulonsa lasketaan näihin yrittäjätoimintoihin yhteensä käytetyn työpanoksen perusteella.

Vuonna 2021 työtulon alaraja on 8 063,57 euroa vuodessa. Vuotuista työtuloa ei vahvisteta 183 125,00 euroa suuremmaksi. Jos yrittäjätoiminnassa tapahtuu oleellinen muutos, yrittäjän on ilmoitettava tästä eläkelaitokselle työtulonsa tarkistamista varten. Työtuloa ei muuteta takautuvasti. Vakuutus voidaan kuitenkin takautuvasti päättää, jos yrittäjä ei enää täytä YEL:n piiriin kuulumisen edellytyksiä.

Yrittäjän kokonaistyötulo määritellään kultakin kalenterivuodelta erikseen ja sen perusteella lasketaan kyseiseltä vuodelta karttunut eläke.

Kokonaistyötuloa määriteltäessä otetaan huomioon kaikki seuraavat tekijät:

- kyseiselle kalenterivuodelle vahvistettu työtulo ja sen muutokset
- se, onko yrittäjätoiminta jatkunut koko kalenterivuoden
- kyseisen kalenterivuoden työeläkevakuutusmaksun joustot (lisätyöeläkevakuutusmaksu ja pienennetty työeläkevakuutusmaksu)
- kyseisen kalenterivuoden maksamattomat ja jo vanhentuneet työeläkevakuutusmaksut.

Jos yrittäjä ei kalenterivuoden aikana ole käyttänyt työeläkevakuutusmaksun joustoa, kalenterivuoden kokonaistyötulo on kyseisenä vuonna voimassa olleiden vahvistettujen ja palkkakertoimella tarkistettujen työtulojen vakuutusaikojen mukaan painotettu keskimäärä.

Vajaalta kalenterivuodelta, kokonaistyötulo saadaan kertomalla vahvistettu tai painotettu vuotuinen työtulo osamäärällä, jossa osoittajana on yrittäjätoiminnan kesto kyseisenä vuonna päivinä ja nimittäjänä 360. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Yrittäjän työtulo.)

Myös maatalousyrittäjän kokonaistyötulo määritellään vastaavalla tavalla. Maatalousyrittäjällä ei kuitenkaan ole mahdollisuutta työeläkevakuutusmaksun joustoon.

Esimerkki 3.4.

Kalenterivuoden kokonaistyötulo, kun yrittäjä on kesken kalenterivuoden korottanut vahvistetun työtulonsa tasoa.

Perustiedot

- Yrittäjän vahvistettu, palkkakertoimella tarkistettu työtulo vuoden 2021 alussa on 20 678,63 euroa vuodessa
- Yrittäjä nostaa työtulonsa 24 000,00 euroon vuodessa 15.5.2021 alkaen.

Ajanjakso	Ajanjakson pituus	Vahvistettu työtulo
1.1.–14.5.2021	134 pv	20 678,63 e/v
15.5.–31.12.2021	226 pv	24 000,00 e/v

Painotettu työtulo on $(134 \times 20\,678,63 + 226 \times 24\,000,00) / 360 = 22\,763,71$ euroa vuodessa.

Vuoden 2021 kokonaistyötulo on 22 763,71 euroa.

Esimerkki 3.5.

Kalenterivuoden kokonaistyötulo, kun yrittäjä on kesken kalenterivuoden korottanut vahvistetun työtulonsa tasoa ja lopettaa yrittäjätoimintansa saman vuoden aikana.

Perustiedot

- Yrittäjän vahvistettu, palkkakertoimella tarkistettu työtulo vuoden 2021 alussa on 20 678,63 euroa vuodessa
- Yrittäjä nostaa työtulonsa 24 000,00 euroon vuodessa 15.5.2021 alkaen
- Yrittäjätoiminta päättyy 5.10.2021.

Painotettu työtulo on $(134 \times 20\,678,63 + 141 \times 24\,000,00) / 275 = 22\,381,59$ euroa vuodessa.

Vuoden 2021 kokonaistyötulo on $275 / 360 \times 22\,381,59 = 17\,097,05$ euroa vuodessa.

...

Vuoden 2025 loppuun saakka kokonaistyötulo jaetaan osiin kalenterivuotena, jona yrittäjä täyttää 53 tai 63 vuotta

Vuosina 2017–2025 yrittäjälle karttuu eläkettä kokonaistyötulosta 1,7 prosenttia vuodessa 53 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta sen kalenterikuukauden loppuun, jona yrittäjä täyttää 63 vuotta.

Karttuneen eläkkeen laskemista varten kyseisen vuoden kokonaistyötulo jaetaan kyseisenä vuonna sovellettavien karttumisprosenttien mukaisesti osiin. Jako perustuu ansiokuukausiin ja yrittäjän syntymäpäiväkuukauteen. Ansiokuukausi on kuukausi, jonka aikana yrittäjävakuutus on ollut voimassa vähintään yhden päivän.

Jos yrittäjän vahvistettua työtuloa on tarkistettu kyseisen kalenterivuoden aikana, lasketaan ensin kyseisen vuoden kokonaistyötulo, joka on vahvistettujen ja palkkakertoimella tarkistettujen työtulojen vakuutusaikojen mukaan painotettu keskimäärä.

Esimerkki 3.6.

Kokonaistyötulon jakaminen osiin 53 vuoden iän täyttämivuonna, kun yrittäjä on samana vuonna myös korottanut työtuloaan.

Perustiedot

- Yrittäjän vahvistettu, palkkakertoimella tarkistettu työtulo vuoden 2021 alussa on 20 678,63 euroa vuodessa

- Yrittäjä nostaa työtulonsa 24 000,00 euroon vuodessa 15.5.2021 alkaen
- Yrittäjätoiminta kestää koko kalenterivuoden
- Vakuutusaikojen mukaan painotettu kokonaistyötulo on 22 763,71 euroa
- Yrittäjä täyttää 53 vuotta 5.8.2021.

1,5 prosentin karttumaa vastaava osuus kokonaistyötulosta:
 $8/12 \times 22\,763,71 = 15\,175,81$ euroa.

1,7 prosentin karttumaa vastaava osuus kokonaistyötulosta:
 $4/12 \times 22\,763,71 = 7\,587,90$ euroa.

...

Esimerkki 3.7.

Kokonaistyötulon jakaminen osiin 53 vuoden iän täyttämivuonna, kun yrittäjä samana vuonna korottaa työtuloaan ja lopettaa yrittäjätoimintansa.

Perustiedot

- Yrittäjän vahvistettu, palkkakertoimella tarkistettu työtulo vuoden 2021 alussa on 20 678,63 euroa vuodessa
- Yrittäjä nostaa työtulonsa 24 000,00 euroon vuodessa 15.5.2021 alkaen
- Yritystoiminta päättyy 5.10.2021
- Ansiokuukausia on 10 ja vakuutusaikojen mukaan painotettu kokonaistyötulo on 17 097,05 euroa
- Yrittäjä täyttää 53 vuotta 5.8.2021.

1,5 prosentin karttumaa vastaava osuus kokonaistyötulosta:
 $8/10 \times 17\,097,05 = 13\,677,64$ euroa.

1,7 prosentin karttumaa vastaava osuus kokonaistyötulosta:
 $2/10 \times 17\,097,05 = 3\,419,41$ euroa.

...

Työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumaa edeltävän vuoden kokonaistyötulo

Lisätyöeläkevakuutusmaksu ja pienennetty työeläkevakuutusmaksu otetaan pääsääntöisesti täysimääräisesti huomioon kokonaistyötuloa laskettaessa. Tästä on kuitenkin yksi poikkeus: työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumaa edeltävän vuoden kokonaistyötuloa laskettaessa ei oteta huomioon lisätyöeläkevakuutusmaksua eikä pienennettyä työeläkevakuutusmaksua. Tällöin kyseiseltä vuodelta kokonaistyötulo lasketaan yrittäjälle vahvistetun työtulon perusteella.

Jos kuitenkin työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansio lasketaan siten, että myös eläketapahtumavuoden ansiot ovat mukana tulevan ajan ansiota määrättäessä, lisätyöeläkevakuutusmaksu tai pienennetty työeläkevakuutusmaksu otetaan edellä sanotusta poiketen huomioon eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden kokonaistyötuloa laskettaessa.

Kokonaistyötulo, kun yrittäjä on joutanut työeläkevakuutusmaksussa 53 vuoden iän täyttämivuonna

Kalenterivuonna, jona yrittäjä täyttää 53 vuotta, hänen työeläkevakuutusmaksunsa määrätään alle 53-vuotiaan työeläkevakuutusmaksuprosentin mukaan kalenterivuoden loppuun asti. Eläkkeen karttumisprosentti muuttuu kuitenkin 53 ikävuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Kalenterivuoden kokonaistyötulo lasketaan edellä olevien esimerkkien mukaisesti. Tätä kokonaistyötuloa käytetään laskettaessa karttunut eläke 53 vuoden iän täyttämiskuukauden jälkeiselle ajalle ja sitä edeltävälle ajalle.

Esimerkki 3.8.

Kokonaistyötulo.

Esimerkissä kokonaistyötulo on laskettu erikseen kalenterivuosille

- ennen 54 ikävuoden täyttämivuotta
- jälkeen 53 ikävuoden täyttämivuoden.

Perustiedot

- Vahvistettu työtulo on 22 000,00 e/v
- Työeläkevakuutusmaksuprosentti on 24,10 %
- Työeläkevakuutusmaksuprosentti (yli 53-v.) on 25,60 %

- Työeläkevakuutusmaksu (alle 54-v.) vahvistetusta työtulosta on 5 302,00 e/v
- Työeläkevakuutusmaksu (yli 53-v.) vahvistetusta työtulosta on 5 632,00 e/v
- Työeläkevakuutusmaksujen oletetaan olevan nollakorkoisia eli esimerkiksi lisätyöeläkevakuutusmaksu on tehty korottamaksi korkouttamalla se maksupäivästä heinäkuun 1. päivään.

Esimerkki 3.8 A.

Kokonaistytötu, kun yrittäjä maksaa lisätyöeläkevakuutusmaksua.

Yrittäjä maksaa lisätyöeläkevakuutusmaksua 2 000,00 euroa:

Henkilön ikä	Laskenta	Kokonaistytötu
alle 54-vuotias	$(5\,302,00 + 2\,000,00)/(24,10/100)$	30 298,76
yli 53-vuotias	$(5\,632,00 + 2\,000,00)/(25,60/100)$	29 812,50

Esimerkki 3.8 B.

Kokonaistytötu, kun yrittäjä maksaa pienennettyä työeläkevakuutusmaksua.

Yrittäjä pienentää työeläkevakuutusmaksuaan 800,00 eurolla:

Henkilön ikä	Laskenta	Kokonaistytötu
alle 54-vuotias	$(5\,302 - 800,00)/(24,10/100)$	18 680,50
yli 53-vuotias	$(5\,632 - 800,00)/(25,60/100)$	18 875,00

...

Yrittäjän maksamattomat, vanhentuneet työeläkevakuutusmaksut pienentävät kokonaistytötu

Yrittäjän maksamattomat ja jo vanhentuneet työeläkevakuutusmaksut otetaan huomioon kokonaistytötu pienentävänä tekijänä. Jos maksamattomat työeläkevakuutusmaksut ovat vanhentuneet, kokonaistytötu pienennetään siten, että se kerrotaan yrittäjän maksamien ja hänelle määrättyjen työeläkevakuutusmaksujen osamäärällä.

Yrittäjän työeläkevakuutusmaksut on perittävä viiden vuoden kuluessa maksuunpanoa seuraavan vuoden alusta lukien. Muussa tapauksessa työeläkevakuutusmaksu vanhenee. Ulosmittaustilanteissa tilityksiä voi tul-

la tuon viiden vuoden vanhentumisajan jälkeenkin. Tilitykset otetaan huomioon pienennettyä kokonaistyötuloa laskettaessa.

Ne maksamattomat YEL-maksut, jotka eivät ole vielä vanhentuneet, voidaan kuitata yrittäjälle maksettavasta eläkkeestä.

3.2.3 MYEL-yrittäjien eläkkeen perusteena olevat ansiot

MYEL-vakuutus on viljelijöiden, metsätalallisten, kalastajien ja poronhoitajien sekä heidän perheenjäsentensä työeläkevakuutus. Myös tieteen ja taiteen apurahansaajat vakuutetaan maatalousyrittäjän eläkelain mukaan. MYEL-vakuutus on useimmille maatalousyrittäjille pakollinen. Jos yrittäjä ei kuulu pakolliseen vakuutukseen, hän voi ottaa vakuutuksen vapaaehtoisena.

MYEL-vakuutus on pakollinen maatilataloutta harjoittavalle viljelijälle, jolla on peltoa ja metsää vähintään viisi MYEL-hehtaaria ja jonka vuotuinen MYEL-työtulo on vähintään 4 031,78 euroa. Maatilalta vakuutetaan yrittäjänä henkilö, joka työskentelee tilalla ja on tilan omistaja taikka vuokratilajäsen. Maatilatalouden työtulo muodostuu viljellyn maatalousmaan ja metsän pinta-alasta sekä tilalla mahdollisesti harjoitetusta maatalouden liitännäistoiminnasta. Maatilatalouden työtulo jaetaan yrittäjien kesken siinä suhteessa kuin he osallistuvat tilan töihin. Yksinäisen yrittäjän työtuloksi vahvistetaan koko maatalouden työtulo.

Metsänomistaja vakuutetaan, jos hänellä on metsää vähintään viisi MYEL-hehtaaria. Tällöin metsää pitää olla Etelä-Suomessa vähintään 50 hehtaaria, Keski-Suomessa 75 hehtaaria ja Pohjois-Suomessa 100 hehtaaria. Perustyötulo metsästä lasketaan metsän pinta-alan mukaan. Työtuloa voidaan korottaa, jos maatalousyrittäjä osallistuu metsän hakkuutöihin tai työskentelee viljelmän metsätaloudessa tavanomaista enemmän. Jos yrittäjä on tehnyt hoitosopimuksen metsänhoitoyhdistyksen kanssa, perustyötuloa voidaan myös alentaa.

Kalastajan on otettava vakuutus, jos häntä verotetaan kalastustulosta ja hänen vuotuinen työtulonsa on vähintään 4 031,78 euroa. Kalastajan työtuloksi vahvistetaan se tulo, jonka yrittäjän arvioidaan jatkuvasti saavan kalastustoiminnastaan. Työtuloksi vahvistetaan pääsääntöisesti 30–60 prosenttia kalastusyrittäjän bruttotulosta. Jos yrittäjä osoittaa, että hänen työpanoksensa on tavanomaista suurempi, voidaan työtuloksi vahvistaa enem-

mänkin kuin 60 prosenttia. Vastaavasti, jos työpanos on huomattavasti pienempi, työtuloksi voidaan vahvistaa vähemmän kuin 30 prosenttia.

Poronhoitaja, joka tekee poronhoitotyötä omaan tai paliskunnan lukuun, kuuluu vakuutukseen, jos hänen työtulonsa on vähintään 4 031,78 euroa vuodessa. Poronhoitajan työtulo määräytyy lukuporojen, poronhoitotyöpäivien sekä tarhauspäivien mukaan. Työpäiviin lasketaan sekä paliskunnan kirjanpitoon merkityt päivät että kirjanpidon ulkopuolinen työ.

Maatilatalouden harjoittajan perheenjäsenet, jotka asuvat tilalla ja työskentelevät siellä palkkaa vastaan, ovat vakuuttamisvelvollisia. Jos palkkaa ei makseta, vakuutus voidaan tehdä tilalla tehdyn työpanoksen mukaan.

Maataloudessa työskentelevät eläkkeensaajat, joiden vakuuttamisen edellytykset täyttyvät, kuuluvat pakolliseen vakuutukseen. Vanhuuseläkkeellä olevien vakuuttaminen on kuitenkin vapaaehtoista.

Apurahansaajien eläkevakuuttaminen on toteutettu vuoden 2009 alusta maatalousyrittäjän eläkelain mukaisesti.

Lain mukaan vakuuttamisvelvollisuus koskee kaikkia niitä Suomessa asuvia ja/tai Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvia apurahansaajia, jotka ovat saaneet Suomesta myönnetyn työskentelyapurahan vuonna 2009 tai sen jälkeen.

Apurahan tulee olla tarkoitettu vähintään neljän kuukauden taiteelliseen tai tieteelliseen työskentelyyn Suomessa ja euromäärältään vähintään 1 343,93, mikä vastaa vuosiansiona 4 031,78 euroa. Tietyin edellytyksin vakuuttamisen piiriin kuuluvat myös ulkomailla tapahtuva apurahatyöskentely ja ulkomaalaisen Suomessa tekemä apurahatyö. Vakuuttamisvelvollisuus koskee niin henkilökohtaisen apurahan saaneita kuin työryhmässä apurahalla työskenteleviäkin.

Pääsääntöisesti eläkkeen perusteena oleva työtulo on maatalousyrittäjälle 18 vuoden iän täyttämisen jälkeen vahvistettujen työtulojen painotettu keskiarvo kuten YEL:ssä.

YEL:stä poiketen MYEL:ssä ei ole mahdollista maksaa joustomaksua. MYEL:n maksamattomat vakuutusmaksut pienentävät työtuloa ja peritään eläkkeestä samoin kuin YEL:ssä.

3.3 Eläkkeen karttuminen työansioista

3.3.1 Eläkkeen karttuminen työansioista vuodesta 2017 alkaen

Vuoden 2017 alusta eläkettä on karttunut pääsääntöisesti kaikesta työs-kentelystä 1,5 prosenttia vuodessa työntekijän ja yrittäjän kunkin vuoden työeläkevakuutetuista ansioista. Myös eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa.

Vuosina 2017–2025 karttuu eläkettä kuitenkin 53–62-vuotiaille 1,7 pro-senttia vuodessa.

3.3.2 Julkisilta aloilta ansaittu eläke voidaan normeerata ja yhteensovittaa

Ennen vuotta 1995 karttunut peruseläke normeerataan, eli kahden prosen-tin karttuma muunnetaan 1,8 prosentin karttumaksi, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

- ennen vuotta 1960 syntyneellä henkilöllä on julkisten alojen palve-lua ennen vuotta 1995,
- henkilöllä ei ole ammatillista tai henkilökohtaista eläkeikää ja
- vanhuuseläke alkaa ennen 65 vuoden ikää.

Jos henkilöllä on ammatillinen tai henkilökohtainen eläkeikä ja vanhuus-eläke alkaa ennen ammatillisen tai henkilökohtaisen eläkeiän täyttämistä, peruseläke normeerataan. Lisäksi oikeus ennen vuotta 1995 karttuneeseen lisäeläkeosuuteen raukeaa.

Jos henkilöllä on julkisten alojen palvelua, vuoden 2004 loppuun mennen-sä karttuneet eläkkeet yhteensovitetaan. Huomioon otetaan myös yksityi-sen alan eläkekertymät.

3.3.3 Eläkkeen karttuminen työansioista vuodesta 2005 vuoden 2016 loppuun

Vuodesta 2005 alkaen eläkkeen karttuminen alkoi vakuutetun 18-vuotis-päivää seuraavan kalenterikuukauden alusta ja päättyi sen kuukauden lo-pussa, jona hän täytti 68 vuotta. Eläke laskettiin kunkin vuoden työansion ja iän mukaisen karttumisprosentin perusteella.

Henkilö 18–52 vuotta

Eläkettä karttui 1,5 prosenttia niistä työansioista, jotka vakuutettu ansait- si 18 ikävuoden täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta sen kuu- kauden loppuun, jona hän täytti 53 vuotta. MEL:n erityisten karttumispro- senttien mukaan karttumisprosentti oli 1,6 vuoden 2015 loppuun. Vuo- den 2016 alusta MEL:ssakin karttumisprosentti oli 1,5 prosenttia.

Henkilö 53–62 vuotta

Eläkettä karttui 1,9 prosenttia niistä työansioista, jotka vakuutettu ansait- si 53 ikävuoden täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta sen kuu- kauden loppuun, jona hän täytti 63 vuotta. MEL:n erityisten karttumispro- senttien mukaan karttumisprosentti oli 2,0 prosenttia vuoden 2015 lop- puun. Vuoden 2016 alusta MEL:ssakin karttumisprosentti oli 1,9 prosent- tia vuodessa.

KuEL:n mukaan ennen vuotta 1950 syntyneillä karttui 2,0 prosenttia 55 vuoden iän täyttämisestä 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Samoin VaEL:n mukaan ennen vuotta 1950 syntyneillä vanhoilla edunsaajilla karttui 2,0 prosenttia 55 vuoden täyttämisestä 63 vuoden iän täyttä- miskuukauden loppuun.

Henkilö 63–68 vuotta

Eläkettä karttui 4,5 prosenttia niistä työansioista, jotka vakuutettu oli an- sainnut 63 ikävuoden täyttämiskuukautta seuraavan kalenterikuukauden alusta sen kuukauden loppuun, jona hän täytti 68 vuotta. Eläkettä karttui 1,5 prosenttia vuodessa eläkkeen aikana tehdystä työstä.

3.3.4 Eläkkeen karttuminen työansioista ajalta ennen vuotta 2005

Eläkkeen määrä on laskettu vuoden 2004 säännösten mukaan kaikista en- nen vuotta 2005 päättyneistä tai 31.12.2004 jatkuvana olleista työ- ja yrit- täjäsuhteista. Näistä 31.12.2004 jatkuvana olleista työ- ja yrittäjäsuhteista laskettiin vapaakirjaeläke vuoden 2004 loppuun. Vapaakirjan laskeminen 31.12.2004 tapahtui pääsääntöisesti siten kuin eläke ennen vuotta 2005 laskettiin työsuhteen päättyessä. Yksityisen puolen 31.12.2004 mennessä karttuneeseen eläkkeeseen ei tehty yhteensovitusta, mutta julkinen puo- li yhteensovitti 31.12.2004 mennessä karttuneen eläkkeensä kaikkien työ- eläkkeiden kesken.

Vapaakirjojen määrä laskettiin ja tallennettiin Arekin ansaintarekisteriin. Vapaakirjoja tarvitaan eläketapahtumahetkellä lopullisen eläkkeen määrää laskettaessa sekä 31.12.2004 mennessä karttuneen työeläkelisän laske-
mista ja julkisen puolen 31.12.2004 yhteensovitukselta varten. (Työeläkelaki-
palvelun ohjeisto: Vapaakirjaus 31.12.2004.)

Yksityisen puolen eläkkeen karttuminen

Vuoden 2004 säännösten mukaan eläkettä karttui henkilön 23-vuotissynty-
mäpäivästä henkilön 65-vuotissyntymäpäivään. Karttumisprosentti oli yksi-
tyisellä puolella 1,5 vuodessa sen vuoden loppuun, kun henkilö oli 59-vuo-
tias. Sen vuoden alusta, kun henkilö täytti 60 vuotta, karttumisprosentti
nousi 2,5:een (vuosina 1994–2004).

MEL-eläkkeen karttuminen

MEL-pääsäännön mukaan eläkettä karttui 2,0 prosenttia vuodessa sekä
ennen että jälkeen 60 vuoden iän täyttämisen. Vapaakirjaeläkettä karttui
31.12.1990 asti MEL-pääsäännön mukaan, mutta sen jälkeen samalla ta-
valla kuin muutenkin yksityisellä puolella.

Kunnallisen eläkkeen karttuminen

Kunnan vanhan työntekijän eläkkeen karttuminen

Vanhalla työntekijällä tarkoitetaan kunnalla henkilöä, joka on aloittanut
kunnallisen palvelun ennen vuotta 1993 ja jonka kunnallinen palvelu jat-
kuu yhdenjaksoisena eläketapahtumaan saakka.

Eläkettä karttuu 31.12.1994 saakka 2,2 prosenttia vuotta kohti, josta
peruseläkettä 2 prosenttia vuotta kohti ja lisäeläkettä 0,2 prosenttia vuot-
ta kohti.

Jos yhdenjaksoisuusvaatimus ei täyty ja lisäeläkeosuus menetetään, perus-
eläkkeeseen tehdään muuntovähennys, jos eläke alkaa ennen 65 vuoden
ikää. Muuntovähennys pienentää peruseläkkeen 2 prosentin karttuman
1,8 prosentiksi.

1.1.1995 alkaen eläkettä on karttunut 1,5 prosenttia vuotta kohden ja
55 ikävuoden täyttämisen alkaen 2 prosenttia vuotta kohti.

Lisäeläkeosuuden saamiseksi työntekijän tulee pysyä entisen KuEL-lain soveltamispiiriin kuuluvassa palvelussuhteessa yhdenjaksoisesti ammatilliseen eläkeikään (perustuu valintaan), 63–65 vuoden välille laskettuun henkilökohtaiseen eläkeikään tai työkyvyttömyyseläketapauksessa työkyvyttömyyden alkamiseen saakka.

1960-luvulla syntyneille lisäeläkeosuuden saamiseksi riittää yhdenjaksoisuus ikäluokan alimpaan eläkeikään, ammatilliseen eläkeikään tai työkyvyttömyyseläketapauksissa työkyvyttömyyden alkamiseen saakka. Vuonna 1960 ja sen jälkeen syntyneille ei tehdä muuntovähennystä.

Yhdenjaksoinen palvelu ennen vuotta 2005

Palvelu on yhdenjaksoinen, kun ajalla 31.12.1992–31.12.2004 palvelussa on enintään yhden kuukauden katkoja ja palvelu on ennen ja jälkeen katkon vähintään kuuden kuukauden pituinen.

Yhdenjaksoinen palvelu vuodesta 2005 alkaen

Palvelu on yhdenjaksoinen, kun julkisten alojen eläkelain mukaisia ansioita on jokaisena kalenterivuonna ennen eläketapahtumavuotta minimimäärä (8 790,00 euroa vuoden 2021 tasossa) ja ne on ansaittu entisen KuEL:n soveltamispiiriin kuuluvissa palvelussuhteissa tai kunnallinen palvelu (entisen KuEL:n soveltamispiiriin kuuluva) on voimassa 1.1.2005 alkaen eläketapahtumaan saakka.

Kunnan uuden työntekijän eläkkeen karttuminen

Uudella työntekijällä tarkoitetaan henkilöä,

- joka on tullut kunnalliseen palvelukseen ensimmäisen kerran vuonna 1993 tai sen jälkeen,
- jonka viimeinen kunnallinen palvelu on alkanut vuonna 1993 tai sen jälkeen tai
- jonka kunnallinen palvelu on alkanut ennen vuotta 1993, mutta palvelu ei jatku yhdenjaksoisesti eläketapahtumaan saakka.

Peruseläkettä on karttunut 1.1.1993 alkaen 31.12.2004 saakka 1,5 prosenttia vuotta kohti ja 55 ikävuoden täyttämisestä 2 prosenttia vuotta kohti.

Jos palvelu on alkanut ennen vuotta 1993, peruseläkettä on karttunut 2 prosenttia 31.12.1994 saakka. Karttumisprosentti 1.1.1995 alkaen on

1,5 prosenttia vuotta kohti ja 55 ikävuoden täyttämisestä 2 prosenttia vuotta kohti.

Valtion eläkkeen karttuminen

Valtion eläkkeen karttuminen vanhalla työntekijällä

1.1.1940 jälkeen syntyneet ja ennen 1.1.2005 valtion palveluksessa olleet valtion työntekijät jaetaan uusiin ja vanhoihin työntekijöihin. Jaolla uusiin ja vanhoihin työntekijöihin on merkitystä erityisesti eläkeiän ja karttumisen määrittelyssä.

Vanhalla työntekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka on aloittanut valtion palvelun ennen vuotta 1993 ja jonka palvelu jatkuu yhdenjaksoisena eläketapahtumaan saakka.

Eläkettä karttuu 31.12.1994 saakka 2,2 prosenttia vuotta kohti, josta peruseläkettä 2 prosenttia vuotta kohti ja lisäeläkettä 0,2 prosenttia vuotta kohti.

Jos yhdenjaksoisuusvaatimus ei täyty ja lisäeläkeosuus menetetään, peruseläkkeeseen tehdään muuntovähennys, jos se alkaa ennen 65 vuoden ikää. Muuntovähennys pienentää peruseläkkeen 2 prosentin karttuman 1,8 prosentiksi.

1.1.1995 alkaen eläkettä on karttunut 1,5 prosenttia vuotta kohti ja 55 ikävuoden täyttämisestä alkaen 2 prosenttia vuotta kohti.

Lisäeläkeosuuden saamiseksi työntekijän tulee pysyä entisen VaEL:n soveltamispiiriin kuuluvassa palvelussuhteessa yhdenjaksoisesti ammatilliseen eläkeikään (perustuu valintaan), 63–65 vuoden välille porrastettuun henkilökohtaiseen eläkeikään, henkilökohtaista eläkeikää alempaan eroamisikään tai työkyvyttömyyseläketapauksessa työkyvyttömyyden alkamiseen saakka.

1960-luvulla syntyneille lisäeläkeosuuden saamiseksi riittää yhdenjaksoisuus ikäluokan alimpaan eläkeikään, ammatilliseen eläkeikään, eroamisikään tai työkyvyttömyyseläketapauksissa työkyvyttömyyden alkamiseen saakka. Vuonna 1960 ja sen jälkeen syntyneille ei tehdä muuntovähennystä.

Yhdenjaksoinen palvelu ennen vuotta 2005

Palvelu on yhdenjaksoinen 31.1.1993–31.12.1998 silloin, kun palvelusten välissä ei ole yli yhden kuukauden katkoa. Ajalla 1.1.1999–31.12.2004 palvelu on yhdenjaksoinen silloin, kun palvelusten välissä ei ole päiväkään katkoa.

Yhdenjaksoinen palvelu vuodesta 2005 alkaen

Palvelu on yhdenjaksoinen, kun julkisten alojen eläkelain mukaisia ansioita on jokaisena kalenterivuonna ennen eläketapahtumavuotta minimimäärä (8 790,00 euroa vuoden 2021 tasossa) ja ne on ansaittu entisen VaEL:n soveltamispiiriin kuuluvissa palvelussuhteissa tai valtion palvelu (entisen VaEL:n soveltamispiiriin kuuluva) on voimassa 1.1.2005 alkaen eläketapahtumaan saakka.

Valtion eläkkeen karttuminen uudella työntekijällä

Uudella työntekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka

- on tullut valtion palvelukseen ensimmäisen kerran vuonna 1993 tai sen jälkeen,
- jonka viimeinen valtion palvelu on alkanut vuonna 1993 tai sen jälkeen tai
- jonka valtion palvelu on alkanut ennen vuotta 1993, mutta palvelu ei jatku yhdenjaksoisesti eläketapahtumaan saakka.

Peruseläketä on uudelle työntekijälle karttunut 1.1.1993 alkaen 31.12.2004 saakka 1,5 prosenttia vuotta kohti ja 60 ikävuoden täyttämistä alkaen 2,5 prosenttia vuotta kohti.

Jos palvelussuhde on alkanut ennen vuotta 1993, peruseläketä on karttunut 2 prosenttia 31.12.1994 saakka. Karttumisprosentti 1.1.1995 alkaen on 1,5 vuotta kohti ja 60 ikävuoden täyttämistä 2,5 prosenttia vuotta kohti.

3.4 Eläketä kartuttavat palkattomat ajat

Työeläketä karttuu työansioden lisäksi myös seuraavien palkattomien aikojen etuuksien perusteena olevien ansioiden perusteella:

- sairauspäiväraha, osasairauspäiväraha

- tartuntatautipäiväraha 1.3.2017 alkaen
- erityishoitoraha
- äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainrahat (myös osittainen vanhempainraha ja vähimmäistasoiset)
- liikenne- ja työtapaturma- ja ammattitautilain mukaan määräytyvät (LITA) ansionmenetyskorvaukset (sisältäen myös lakiin sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta perustuvan ja lakiin tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä perustuvan ansionmenetyskorvauksen)
- vuorottelukorvaus
- työttömyysturvan ansiopäiväraha (myös vähennetyt ja sovitellut)
- ansioon suhteutettu koulutuspäiväraha, siltä osin kuin sellainen on myönnetty ennen 1.1.2010
- julkisesta työvoimapaivästä annetun lain mukainen koulutustuki, siltä osin kuin sellainen on myönnetty ennen 1.1.2010
- aikuiskoulutustuki
- työeläkelakien mukainen ja Kelan kuntoutusraha (myös osittainen kuntoutusraha)
- liikennevakuutus- sekä työtapaturma- ja ammattitautilakien (LITA) mukainen kuntoutusraha (myös osittaiset).

Myös alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta kotihoidon tuen saamisen ja tutkinnon suorittamisen perusteella karttuu omaa etuutta kiinteään ansio-perusteen mukaan. Karttumisaika niistä on 18 ikävuoden ja vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan välillä. Karttuma palkattoman ajan etuusajoilta alkoi vuoden 2005 alusta, eikä aikaa ennen 2005 oteta huomioon. (Ks. liite 4: Palkattoman ajan etuudet eläkkeen laskennassa.)

3.4.1 Eläkkeen karttumisen edellytys ja eläkkeen perusteena käytettävä ansio

Palkattomien aikojen etuuksien perusteella ansaittu eläke myönnetään etuudensaajalle, jos työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita on työuran aikana ennen eläketapahtumavuotta vähintään 18 410,22 euroa vuoden 2021 tasossa. Sama euromääräinen edellytys koskee myös lapsenhoidon ja opiskelun ajalta annetun erillislain mukaisten etuuksien perus-

teella ansaittua eläkettä. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Eläke palkattomilta ajoilta.)

Sairauspäivärahan, kuntoutusrahan ja vanhempainpäivärahan eläkekarttuman edellytyksenä on, että sairausvakuutuslain vuosituloon sisältyy vähintään työntekijän eläkelain vakuuttamisvelvollisuuden alarajan verran työansioita (61,37 euroa vuoden 2021 tasossa) tai yrittäjätuloa.

Karttumisedellytyksen (18 410,22 euroa vuoden 2021 tasossa) täyttymistä tarkasteltaessa otetaan huomioon myös ulkomaan vakuutuskaudet. Jos hakemusasiakirjojen perusteella nähdään, että vakuutusaikaa toisessa EU-maassa on ollut ainakin yhdeltä vuodelta, katsotaan karttumisedellytyksen täyttyvän. Ansioita ei tällöin selvitetä muista EU-maista.

Eläkkeen perusteena ovat ansiot, joista palkattoman ajan etuus on laskettu. Koska etuuden peruste voi olla vuosi- tai kuukausitasoinen ja etuutta maksetaan yleensä päiväkohtaisesti, etuuden perusteet on muunnettava päiväkohtaisiksi eläkkeen laskemista varten. Etuuden peruste muunnetaan päiväkohtaiseksi kyseisen etuuslajin jakajalla (300, 30, 25 tai 21,5). Päiväkohtainen ansio kerrotaan kyseisen vuoden maksettujen etuuspäivien lukumäärällä, jotka ovat ansaintarekisterissä. Tällöin saadaan eläkkeen perusteena oleva etuusansio (jatkossa lyhyemmin etuusansio) kyseiseltä vuodelta.

Muut kuin todellisen ansioperusteen mukaan määräytyvät etuudet

Yrittäjien aikuiskoulutustuen ja vähimmäistasoisen vanhempainpäivärahan perusteella eläkettä karttuu perusteesta, joka vuonna 2021 on 767,09 euroa kuukaudessa. Myös alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta etuutta karttuu saman etuuden perusteen mukaan. Silloin, kun vanhempainpäiväraha on maksettu työnteon vuoksi vähimmäistasoisena, etuuden peruste on vähimmäispäivärahan määrä, ja sen mukaan karttuu eläkettä.

Etuusansioiden suhteuttaminen

Eläkettä karttuu etuuden perusteesta siltä ajalta, jolta etuutta on maksettu henkilölle itselleen. Silloin, kun etuutta maksetaan omien ansiotulojen tai jonkin muun oman etuuden saamisen vuoksi soviteltuna tai vähennettynä, etuusansiosta otetaan huomioon se osuus, mitä henkilölle maksettu etuus on myönnetystä täydestä etuudesta. Samoin, kun osa etuudesta on mak-

settu työnantajalle ja osa työntekijälle, etuusansioista otetaan huomioon työntekijälle maksettu osuus koko myönnetystä etuudesta.

Edeltävän etuuden perusteella määrätty sosiaalietuus

Vuodesta 2020 alkaen Kelan päivärahaetuudet eivät enää määräydy edeltävän etuuden perusteella samoin kuin aiemmin. Kelan vanhempainpäivärahojen, sairauspäivärahojen ja kuntoutusrahojen perusteena käytetään vuodesta 2020 alkaen edeltävän 12 kuukauden vuosituloa. Tämä vuositulo voi sisältää myös tähän 12 kuukauden aikaan sisältyvien etuuksien perusteella laskettua vuosituloa työtulon lisäksi.

Jos sairauspäivärahan vuosituloon sisältyy työttömyysturvalain mukaisesti peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea, sairauspäiväraha tai Kelan kuntoutusraha otetaan huomioon tulevan ajan ansiossa 1 534,18 euron (vuoden 2021 tasossa) suuruisena kuukautta kohden, jos vuosituloon ei sisälly työntekijän eläkelain vakuuttamisvelvollisuuden alarajan verran palkkatuloa tai yrittäjätuloa. Jos työansioita sisältyy työttömyysetuuksien lisäksi vuosituloon yli TyEL:n alarajan, lasketaan ansaittu eläke normaalisti vuositulon perusteella. Tämä normaalisti laskettu vuositulo otetaan huomioon myös tulevan ajan eläkkeessä.

3.4.2 Etuusansioiden tarkistaminen

Kunkin vuoden etuuden perusteena oleva ansio tarkistetaan eläkettä laskettaessa palkkakertoimella eläkkeen alkamishetken tasoon samalla tavalla kuin tarkistetaan eläkkeen perusteena oleva työansio.

Etua voidaan maksaa useamman vuoden ajan samaan ansioon perustuen, kuten usein kuntoutusrahaa tai työttömyyspäivärahaa. Etuuden maksaja tekee mahdollisen indeksitarkistuksen vuosittain vain etuudensaajalle maksettavaan etuuden määrään, mutta ei etuuden perusteeseen. Etuuden peruste kultakin vuodelta, jolta etuutta on maksettu samaan työtuloon perustuen, on tällöin se ansio, jonka perusteella etuus on ensimmäisen kerran laskettu, eikä siihen tehdä maksun kestäessä indeksitarkistuksia. Esimerkiksi kolmen vuoden ajan yhdenjaksoisesti maksetun kuntoutusrahan etuuden peruste on rekisterissä saman suuruinen jokaisena kolmena vuonna. Vasta eläkettä laskettaessa etuuden perusteet eri vuosilta tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon.

3.4.3 Palkattomilta ajoilta karttuva eläke

Eläkkeen karttuminen

Etuusansion perusteella karttuu työeläkettä 1,5 prosenttia vuodessa 17 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta enintään työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun asti tai vanhuuseläkkeessä eläketapahtumakuukauden loppuun saakka. Työttömyyspäivärahat otetaan huomioon enintään ikäluokan alimman vanhuusiän täyttämiskuukauden loppuun.

Etuusansioista otetaan ansaittua eläkettä laskettaessa huomioon seuraava prosenttiosuus:

- 121 Vanhempainpäivärahan etuusansiot (työnantajalle maksetuista 21 %) vuodesta 2020 alkaen
- 75 Työttömyysturvalain (TTL) mukaisen ansiopäivärahan etuusansiot
- 62 Sairauspäivärahan, osasairauspäivärahan ja erityishoitorahan etuusansiot vuodesta 2020 alkaen
- 55 Vuorottelukorvauksen etuusansiot vuodesta 2010 alkaen
- 55 Kelan kuntoutusrahan etuusansiot vuodesta 2020 alkaen
- 65 Muut eläkettä kartuttavat etuusansiot.

Jos oikeus etuuteen on syntynyt ennen vuotta 2020, vanhempainpäivärahat, sairauspäivärahat ja Kelan kuntoutusrahat otetaan huomioon ennen vuotta 2020 vallinneiden sääntöjen mukaan myös 2020 ja sen jälkeen. Näin ollen, jos oikeus etuuteen on syntynyt ennen vuotta 2020, vielä vuonna 2020 ja joissain tilanteissa tämän jälkeenkin otetaan huomioon:

- Vanhempainpäivärahan etuusansioista 117 % (työnantajalle maksetuista 17 %)
- Sairauspäivärahojen etuusansiosta 65 %
- Kelan kuntoutusrahan etuusansiosta 65 %.

Palkattomilta ajoilta ansaittu eläke maksetaan viimeisen laitoksen (viljalaitoksen) lain mukaisesti. Näin ollen tarvittaessa palkattomista ajoista karttunut eläke varhennetaan, lykätään tai muuten muunnetaan kyseisen lain mukaan.

Esimerkki 3.9.

Eläkkeen karttumisen sairauspäiväraha-ajalta.

Perustiedot

- Henkilö on saanut sairauspäivärahaa 21.11.2020–31.12.2020
- Etuuden peruste on 34 182,15 euroa/v (2021 tasossa)
- Etuuspäiviä on 33 vuonna 2020
- Eläketapahtuma on vuonna 2021, jolloin myös eläke alkaa.

Etuusansio on $34\,182,15/300 \times 33 = 3\,760,04$ euroa/v

Etuusansiosta 62 prosenttia kartuttaa eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa.

Karttunut eläke vuoden 2021 tasossa on:

$3\,760,04 \times 0,62 \times 1,5 \% / 12 = 2,91$ euroa/kk.

Eläkettä karttui vuoden 2020 sairauspäivärahakaudelta **2,91 euroa/kk.**

...

Esimerkki 3.10.

Eläkkeen karttumisen sovitellun työttömyyspäivärahan ajalta.

Perustiedot

- Soviteltua työttömyyspäivärahaa on maksettu ajalta 1.3.–13.5.2021
- Päiväraha on 45 prosenttia täydestä päivärahasta
- Etuuden peruste on 3 600 euroa kuukaudessa
- Etuuspäiviä on 54.

Eläkettä laskettaessa etuuden peruste tarkistetaan laskentahetken tasoon.

Esimerkissä laskenta on tehty vuoden 2021 tasossa.

Etuusansio on $0,45 \times 3\,600,00 / 21,5 \times 54 = 4\,068,84$ euroa.

Etuusansiosta 75 prosenttia kartuttaa eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa.

Karttunut eläke vuoden 2019 tasossa on:

$4\,068,84 \times 0,75 \times 1,5 \% / 12 = 3,81$ euroa/kk.

Eläkettä karttui vuonna 2021 sovitellun päivärahan perusteella **3,81 euroa/kk.**

...

Eläkkeen aikana maksetut palkattomat etuudet

Etuusansioista karttuu eläkettä osa-aikaeläkkeen, osittaisen vanhuuseläkkeen ja perhe-eläkkeen ajalta.

Etuusansioista ei kartu eläkettä työkyvyttömyyseläkkeen, työraueläkkeen, vanhuuseläkkeen eikä vastaavan ulkomailta saadun eläkkeen ajalta.

Työkyvyttömyyseläkkeen ajalta ei kartu palkattomilta ajoilta eläkettä, jos työkyvyttömyyseläkejaksot ovat jatkuneet koko kalenterivuoden. Jos työkyvyttömyyseläkejaksot eivät ole jatkuneet koko kalenterivuoden ajan, palkattomilta ajoilta karttuu uutta eläkettä kyseiseltä kalenterivuodelta. Näin karttuu riippumatta siitä, ovatko työskentelyn rinnalla olevat eläkejaksot määräytyneet entisin tai uusien perusteiden tai myönnettäänkö vanhuuseläke (jonka yhteydessä eläkeaikaiset karttumukset myönnettään) tai perhe-eläke uusien perusteiden vai jatkona työkyvyttömyyseläkkeelle.

Ensimmäisen työeläkelakien mukaisen vanhuuseläkkeen myöntämisen jälkeen ei palkattomilta ajoilta kartu uutta eläkettä.

Ulkomainen eläke tai kansainvälisen järjestön tai Euroopan unionin palvelukseen perustuva etuus ei estä eläkekarttumaa palkattoman ajan etuuksista. Kun eläketapahtuma on vuonna 2020 tai sen jälkeen, ulkomainen eläke ei estä eläkkeen karttumista palkattoman ajan etuuksista. Jos eläkkeen hakijalla on eläkettä kartuttavia palkattoman ajan etuuksia, niistä karttuu eläkettä ulkomaisen eläkkeen aikana. Palkattoman ajan etuuksista karttuu eläkettä ulkomaisen eläkkeen aikana myös ajalta ennen vuotta 2020, kun eläketapahtuma on vuonna 2020 tai sen jälkeen.

3.4.4 Etuusansiot tulevan ajan ansiossa

Tulevan ajan ansiossa etuusansiot otetaan huomioon aina vähintään 100-prosenttisesti. Tulevan ajan ansion laskennassa etuusansiot otetaan pääsääntöisesti huomioon eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun asti kuten työansiotkin. Niissä poikkeustapauksissa, joissa eläketapahtumavuoden ansiot otetaan huomioon tulevan ajan ansiossa, myös etuusansiot otetaan huomioon eläketapahtumavuodelta.

Ei-ansiosidonnaiset työttömyysetuudet otetaan huomioon vain tulevan ajan ansiota laskettaessa. Tällöin etuuden peruste vuonna 2021 on

1 534,18 euroa kuukaudessa. Nämä ainoastaan tulevan ajan ansiossa huomioon otettavat etuudet ovat:

- työttömyysturvalain (TTL) mukainen peruspäiväraha
- työmarkkinatuki (myös eläketuki)
- työttömyysturvalain peruspäivärahan jälkeen myönnettävä samansuuruinen sairauspäiväraha.

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukainen perustuki sekä Kelan maksama työttömyysturvalain mukainen koulutuspäiväraha poistuivat vuoden 2010 alusta. Jo myönnettyt etuudet jatkuivat kuitenkin loppuun asti. Tulevan ajan ansiossa nämä etuudet otetaan edelleen huomioon ajalta ennen 2010 ja sen jälkeenkin, jos niitä on maksettu.

Ne etuudet, joista karttuu eläkettä 767,09 euron kiinteän euromäärän mukaan (yrittäjien aikuiskoulutustuki ja vähimmäistasoisena maksettava vanhempainpäiväraha), otetaan myös tulevan ajan ansiossa huomioon samansuuruisena kuin karttunutta eläkettä laskettaessa.

Alle kolmivuotiaan lapsen hoidosta ja opiskelusta karttuvasta etuudesta annetun erillislain mukainen etuuden peruste, joka on 767,09 euroa kuukaudessa, otetaan huomioon kaksinkertaisena 1 534,18 euroa kuukaudessa tulevan ajan ansiota laskettaessa.

3.5 Eläkesuhteen ansiot

Eläkkeellä oleminen vaikuttaa eri tavoin uuden eläkkeen määrään. Eläkkeellä olosta karttuu uutta eläkettä, jolloin eläkkeestä puhutaan termillä eläkesuhde. Eläkkeellä olo vaikuttaa myös sen rinnalla tehtävästä työstä ja palkattomilta ajoilta karttuvaan eläkkeeseen, jolloin käytetään termiä eläkejakso.

Eläkesuhde tarkoittaa siis eläkeaikaa, joka kartuttaa uutta eläkettä. Eläkettä voi karttua vain tulevan ajan sisältävän työkyvyttömyyseläkkeen eläkesuhteesta tai ennen 1953 syntyneen henkilön osa-aika-eläkkeen eläkesuhteesta. Eläkesuhteen eläkkeen perusteena olevina ansioina käytetään sitä tulevan ajan ansiota, joka kyseisessä eläkesuhteessa oli tulevan ajan perusteena.

Uutta eläkettä karttuu ainoastaan silloin, kun eläkkeen päättymisen jälkeen myönnetään eläke uusin perustein. Jos työkyvyttömyyseläke muuttuu

vanhuuseläkkeeksi, ei erillistä eläkesuhdetta muodostu eikä eläkettä karttu. Vuoden 2004 säännösten mukaisissa vapaakirjaeläkkeissä ja ei-tulevan ajan eläkkeissä eläkesuhdeaikaa ei myöskään ole. Vuosien 2017, 2005 ja 2004 säännösten mukaisten eläkesuhteiden karttuneen eläkkeen laskenta eroaa hieman toisistaan.

3.5.1 Vuoden 2017 säännösten mukaisen eläkesuhteen määräytyminen

Vuonna 2021 eläkkeelle jäävällä voi jo olla vuoden 2017 säännöin lasketusta eläkesuhteesta karttunutta eläkettä.

Uutta eläkettä kartuttava uusin perustein myönnetty työkyvyttömyyseläkesuhdealka alkaa aina eläketapahtumavuoden alusta ja jatkuu eläkkeen päättymiseen. Työkyvyttömyyseläkkeessä tuleva aika otetaan huomioon tulevan ajan pääteiän täyttämiskuukauden loppuun.

Uutta eläkettä voi kartuttaa vain eläke, jossa tulevan ajan ansio on suurempi kuin 0, koska eläkettä karttuu tulevan ajan ansion perusteella. Eläkesuhteesta karttuu eläkettä 1,5 prosentin mukaan siitä tulevan ajan ansiosta, jonka perusteella tämän eläkesuhteen tulevan ajan eläke on laskettu.

Ansioperuste on sama sekä osa- että täydessä työkyvyttömyyseläkkeessä.

Tulevan ajan ansio on kuukausitasoinen, joten laskentakaava on:

$$\text{Tulevan ajan ansio } e/\text{kk} \times \text{eläkesuhteen kesto } \text{kk} \times 1,5 \% / 12$$

Tulevan ajan eläkkeestä karttuu uutta eläkettä tulevan ajan ansion perusteella, vaikka eläkkeen määrä olisi LITA-vähennyksen vuoksi mennyt nolaksi.

Kun eläkesuhteesta karttunut eläke lasketaan sellaisesta eläkkeestä, joka on myönnetty pro rata -eläkkeenä, otetaan eläkesuhteen ansioksi se ansio, jolla tämä pro rata -eläke on laskettu. Tämä tarkoittaa sitä, että tulevan ajan ansio on laskettu vain sellaisten tarkasteluajan vuosien ansioista, joina on Suomen vakuutuskausia.

3.5.2 Osa-aikaeläkesuhteet

Osa-aikaeläkkeen ajalta karttui uutta eläkettä vain ennen vuotta 1953 syntyneiden ansion alenemasta, joka laskettiin osa-aikaeläkkeelle siirryttäessä. Ansion alenemasta karttui uutta eläkettä vain ajalta, jolta osa-aikaeläkkeeseen oli oikeus ja sitä maksettiin. Eläkettä karttui ansion alenemasta 0,75 prosenttia vuodessa 68 vuoden ikään asti.

Julkisella puolella pääsääntö oli, että ansion alenemasta karttui vanhuuseläkettä 0,75 prosenttia vuodessa. Jos kuitenkin työntekijä on syntynyt 1947–1951 ja jäi osa-aikaeläkkeelle ensimmäisen kerran 60 vuotta täyttäneenä, ansion alenemasta karttui eläkettä 1 prosentti vuodessa.

3.5.3 Vuoden 2005 säännösten mukainen eläkesuhde

Jos eläke on myönnetty vuoden 2005 säännösten mukaan, uusi eläkettä kartuttava eläkesuhde alkaa eläketapahtumavuoden alusta ja siitä karttuva eläke lasketaan tulevan ajan ansioilla. Eläkesuhteesta karttuu uutta eläkettä aina 1,5 prosenttia vuodessa eläketapahtumavuoden alusta eläkkeen päättymiskuukauden loppuun.

Esimerkki 3.11.

Uuden eläkkeen karttuminen vuoden 2005 säännösten mukaisesta eläkesuhteesta.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 6.4.1956
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on 63 vuotta 6 kuukautta
- Henkilö todettiin työkyvyttömäksi 21.5.2010 alkaen ja työkyvyttömyyseläke alkoi 1.6.2011 sairauspäivärahan ensisijaisuusajan jälkeen
- Työkyvyttömyyseläkkeeseen laskettiin tuleva aika eläketapahtumavuoden alusta 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun, eli ajalle 1.1.2010–30.4.2019
- Tulevan ajan ansio laskettiin vuosien 2005–2009 ansioiden perusteella, joita oli yhteensä 180 000 euroa vuoden 2019 tasossa
- Ennen työkyvyttömyyseläkettä ansaittu eläke on 1 215,00 euroa/kk (vuoden 2019 tasossa)
- Työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen ansaittu eläke on 275,11 euroa/kk (vuoden 2019 tasossa)

- Henkilö palasi kokopäivätyöhön 2.5.2016 alkaen, joten työkyvyttömyyseläke lakkautettiin 1.5.2016 alkaen
- Henkilö jää vanhuuseläkkeelle ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä 1.11.2019.

Henkilölle muodostui eläkkeellä oloajasta eläkesuhde ajalle 1.1.2010–30.4.2016. Eläkesuhteesta karttunut eläke on sama kuin vastaavalta ajalta oleva tulevan ajan eläkkeen karttuma.

Tulevan ajan ansio on $180\,000,00/60 = 3\,000,00$ euroa/kk.

Eläkesuhteesta karttunut eläke on vuoden 2019 tasossa

$$\frac{3\,000,00 \times 76 \times 1,5\%}{12} = 285,00 \text{ euroa/kk}$$

Ennen työkyvyttömyyseläkettä ansaittu eläke on 1 215,00 euroa/kk (vuoden 2019 tasossa) ja työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen ansaittu työeläke 275,11 euroa/kk (vuoden 2019 tasossa).

Eläkkeet yhteensä ennen elinaikakertoimella tarkistamista:

$$285,00 + 1\,215,00 + 275,11 = 1\,775,11 \text{ euroa/kk.}$$

Eläke tarkistetaan 1956 syntyneen elinaikakertoimella 0,96102:

$$1\,775,11 \times 0,96102 = 1\,705,92 \text{ euroa/kk.}$$

Vanhuuseläke 1.11.2019 on **1 705,92 euroa/kk.**

...

3.5.4 Vuoden 2004 säännösten mukainen eläkesuhde

Jos työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on ollut ennen vuotta 2006, se on laskettu vuoden 2004 säännösten mukaisesti. Näiden säännösten mukaisesta eläkesuhteesta voi karttua uutta eläkettä, jos se on täysitehoinen eli tulevan ajan sisältävä työkyvyttömyyseläke (toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke, kuntoutustuki, osatyökyvyttömyyseläke ja osakuntoutustuki).

Täysitehoisen eläkejakson vapaakirjaa laskettaessa eläkepalkkana käytetään sen työsuhteen eläkepalkkaa tai rittäjätuloa, jonka perusteella tämä täysitehoinen eläke on laskettu.

Uutta eläkettä kartuttava eläkesuhdeaika alkaa eläketapahtumapäivästä ja päättyy eläkkeen päättymiseen. Eläke karttuu vuoden 2004 säännösten mukaisin karttumisprosenttein. Jos eläketapahtuma on ollut 1.1.1996 jälkeen, karttumisprosentit ovat 1,5, 1,2 tai 0,8 prosenttia iästä riippuen vuoden 2009 loppuun ja siitä eteenpäin 1,5 prosenttia. Osatyökyvyttömyyseläkkeen eläkesuhteen karttumat ovat samat kuin täyden työkyvyttömyyseläkkeen karttumat. Eläkesuhteen ansaittua eläkettä laskettaessa tulevan ajan eläkepalkka tarkistetaan puoliväli-indeksillä vuoden 2004 tasoon ja sen jälkeen palkkakertoimella uuden eläkkeen alkamishetkeen.

Esimerkki 3.12.

Työkyvyttömyyseläke, jossa on aikaisemmasta vuoden 2004 säännösten mukaisesta eläkesuhteesta karttunutta eläkettä.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 10.4.1960
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on 64 vuotta 6 kuukautta
- Hän tuli työkyvyttömäksi 31.7.2002 ja sai kuntoutustuen 1.8.2002 alkaen
- Kuntoutustuki päättyi 31.3.2005 henkilön palattua työelämään
- Vuoden 2004 säännösten mukaisesta eläkesuhteesta karttunut eläke lasketaan tulevan ajan eläkkeen perusteena olevalla eläkepalkalla
- Eläkepalkka on 2 000,00 euroa/kk vuoden 2002 tasossa
- Henkilö tulee uudelleen työkyvyttömäksi vuonna 2018 ja uusi työkyvyttömyyseläke alkaa 1.3.2019
- Tulevan ajan ansio lasketaan vuosien 2013–2017 ansioista
- Tulevan ajan ansio on 2 464,35 e/kk vuoden 2019 tasossa
- Tulevan ajan pääteikä on ikäluokan alin vanhuuseläkeikä
- TEL-indeksi on 2054 vuodelle 2002 ja 2151 vuodelle 2004
- Palkkakerroin on 1,417 vuodelle 2019
- Elinaikakerroin vuodelle 2019 on 0,95722.

Karttuma kuntoutustuen ajalta:

Eläkepalkka indeksoidaan TEL-indeksillä vuoden 2004 tasoon ja palkkaker-
toimella vuoden 2019 tasoon:

$$2151/2054 \times 1,417 \times 2\,000,00 = 2\,967,84 \text{ euroa/kk.}$$

Eläketä karttuu 1,5 prosentin mukaan ajalta 31.7.2002–31.3.2005 (32 kk)
 $2\,967,84 \times 32 \text{ kk} \times 1,5 \% / 12 = 118,71 \text{ euroa/kk.}$

Karttuma vuoden 2004 säännösten mukaisesta eläkesuhteesta on yhteen-
sä 118,71 euroa/kk vuoden 2019 tasossa.

Ennen ensimmäistä työkyvyttömyyseläkettä ansaittu eläke on 761,64 eu-
roa/kk (vuoden 2019 tasossa) ja ensimmäisen eläkkeen jälkeen toisen työ-
kyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun
ansaittu eläke on 499,82 euroa/kk (vuoden 2019 tasossa).

Tuleva aika on eläketapahtumavuoden alusta ikäluokan alimman vanhuus-
eläkeiän täyttämiskuukauden loppuun eli 1.1.2018–31.10.2024 (82 kk).

Tulevalta ajalta karttunut eläke on

$$1,5 \% \times 82 \text{ kk} \times 2\,464,35 \text{ euroa} / 12 = 252,60 \text{ euroa/kk.}$$

Ansaittu eläke kerrotaan vuoden 2019 elinaikakertoimella.

$$118,71 + 761,64 + 499,82 = 1\,380,17 \text{ euroa/kk}$$

$$1\,380,17 \times 0,95722 = 1\,321,13 \text{ euroa/kk}$$

Työkyvyttömyyseläke on yhteensä $1\,321,13 + 252,60 = 1\,573,73 \text{ euroa/kk.}$

Työkyvyttömyyseläke 1.3.2020 alkaen on **1 573,73 euroa/kk.**

...

3.6 Ensijajaisten etuuksien vähentäminen

Jos eri järjestelmät maksaisivat eläkkeensä ja korvauksensa ottamatta huo-
mioon muiden järjestelmien maksamia etuuksia, saattaisi korvausten mää-
rä nousta jopa suuremmaksi kuin henkilön työssäoloaikaiset ansiot ovat ol-
leet. Jotta tämä vältettäisiin ja järjestelmät muodostaisivat kokonaisuuden,
on työeläkelaeissa säädetty tiettyjen eläkkeiden ja korvausten ensisijaisuu-
desta työeläkkeeseen nähden. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Ensijajais-
ten etuuksien vähentäminen.)

Tiettyjen eläkkeiden ja korvausten ensisijaisuus työeläkkeeseen nähden tarkoittaa sitä, että nämä etuudet otetaan huomioon työeläkettä vähentävinä etuuksina.

Potilasvahinkolain mukaiset etuudet säädettiin työeläkejärjestelmän työkyvyttömyys- ja kuntoutusetuuksiin nähden ensisijaisiksi etuuksiksi, mutta eivät työeläkejärjestelmän vanhuuseläkkeeseen nähden, jos potilasvahinko sattuu 1.1.2017 tai sen jälkeen. Kun potilasvahinko sattuu 1.1.2021 tai sen jälkeen, työeläkejärjestelmän työkyvyttömyys- ja kuntoutusetuudet ovat jälleen korvauksensaajan näkökulmasta ensisijaisia potilasvakuutuslain mukaisiin korvauksiin nähden.

Vaikka potilasvakuutuslain mukaiset etuudet eivät enää ole ensisijaisia etuuksia 1.1.2021 alkaen, työeläkejärjestelmällä on kuitenkin takautumisoikeus kuntoutus- ja työkyvyttömyyseläkkeisiin kuten raideliikennevastuulain mukaisten korvausten osalta. Eläkelaitoksella on oikeus saada maksamansa työkyvyttömyyseläkkeen ja kuntoutusetuuden määrä takaisin Potilasvakuutuskeskukselta, jos työntekijän työkyvyttömyyden aiheuttaa potilasvakuutuslain mukaan korvattava vahinkotapahtuma. Eläkelaitoksen oikeus korvaukseen voi olla enintään sen suuruinen kuin vahinkoa kärsinyt potilasvakuutuslain mukaan olisi oikeutettu saamaan. Jos työkyvyttömyyseläke tai kuntoutusetuus myönnetään ajalle, jolta on maksettu potilasvakuutuslain mukaista ansionmenetyskorvausta, työntekijälle maksetaan työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutusetuutta tältä ajalta vain potilasvakuutuslain mukaisen ansionmenetyskorvauksen määrän ylittävä osa.

3.6.1 Ensisijaiset etuudet

Ensisijaisia etuuksia (LITA-etuuksia) työeläkkeeseen nähden ovat:

- työtapaturma- ja ammattitautilakiin perustuva ansionmenetyskorvaus tietyin poikkeuksin,
- maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilakiin perustuva ansionmenetyskorvaus tietyin poikkeuksin
- liikennevakuutuslain perusteella myönnetty omaan vammaan perustuva ansionmenetyskorvaus tai eläke
- liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain nojalla myönnetty ansionmenetyskorvaus

- sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta ja tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annettujen lakien perusteella myönnetty ansionmenetykskorvaus tietyin poikkeuksin.

Eläkkeensaajalla voi olla oikeus korvaukseen myös aiemmin voimassa olleiden vastaavien lakien perusteella, jos vahinkotapahtuma on sattunut näiden lakien voimassaoloaikana. Tällaisia lakeja ovat esimerkiksi tapaturmavakuutuslaki ja maatalousyrittäjän tapaturmavakuutuslaki. Näidenkin lakien perusteella myönnetyt vastaavat ansionmenetykskorvaukset voivat olla ensisijaisia etuuksia, jotka vähennetään eläkkeestä. Työeläkejärjestelmällä on lisäksi takautumisoikeus osaan raideliikennevakuutuslain ja potilasvakuutuslain perusteella maksetuista korvauksista.

Työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisia etuuksia myöntävät tapaturmavakuutusyhtiöt, Valtiokonttori sekä Tapaturmavakuutuskeskus ja liikennevakuutuslain mukaisia etuuksia liikennevakuutusyhtiöt ja Valtiokonttori (LITA-yhtiöt).

MELA myöntää maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisia etuuksia ja Valtiokonttori sotilastapaturmalain mukaisia etuuksia.

Eläkkeensaajalla voi olla oikeus myös toisesta maasta maksettavaan ensisijaiseen eläkkeeseen tai korvaukseen.

3.6.2 Ensisijaisten etuuksien vähentämisessä otetaan huomioon peruseläkkeet

LITA-etuuksien vähentämisessä otetaan huomioon **peruseläketurvan mukaiset eläkkeet**, joita ovat:

- yksityisten alojen eläkelakien mukaiset, työsuhteeseen tai yrittäjätoimintaan perustuvat eläkkeet
- julkisten alojen eläkelakien mukaiset eläkkeet
- luottamustoimesta TyEL:n mukaisen vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella karttunut eläke
- työntekijän ulkomaan työkomennuksen ajalle otetun vapaaehtoisen peruseläkevakuutuksen perusteella karttunut eläke

- yrittäjän tai maatalousyrittäjän vapaaehtoisen YEL- tai MYEL-vakuutuksen perusteella karttunut eläke
- palkattomilta ajoilta karttunut eläke.

LITA-etuuksien vähentämisessä otetaan huomioon myös opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttunut etuus.

Kun LITA-etuus on vähennetty peruseläkkeistä, peruseläkkeen ylittävä määrä LITA-etuudesta vähennetään rekisteröidyn lisäeläketurvan mukaisesta eläkkeestä.

3.6.3 Ensisijainen etuus vähennetään työeläkkeestä

LITA-etuus otetaan työeläkkeessä huomioon siten, että se vähennetään suoraan työeläkkeen määrästä. Työeläkkeestä jää maksettavaksi työeläkkeen ja LITA-etuuden erotus. Jos LITA-etuuden määrä on suurempi kuin työeläkkeen määrä, työeläkettä ei jää maksettavaksi lainkaan.

Mahdollinen kertakorotus tehdään maksussa olevaan työkyvyttömyyseläkkeeseen. Jos eläkkeeseen on tehty LITA-vähennys, kertakorotus tehdään LITA-vähennettyyn eläkkeeseen. Jos työeläkkeeseen sisältyy kertakorotus LITA-vähennystä tehtäessä, LITA-etuus vähennetään kertakorotuksen sisältävästä eläkkeestä. Pelkästään työeläkkeen tai tapaturmaeläkkeen kertakorotus ei aiheuta uutta eläkkeen vähentämistä.

Esimerkki 3.13.
LITA-vähennys.

Vanhuuseläke alkaa 1.5.2021, ja se on 2 775,45 euroa/kk. LITA-etuuden määrä on vuoden 2021 tasossa 975,00 euroa/kk.

Ensisijainen etuus vähennetään suoraan eläkkeestä:
 $2\,775,45 - 975,00 = 1\,800,45$ euroa/kk.

Maksettava vanhuuseläke LITA-vähennyksen jälkeen on **1 800,45 euroa/kk.**

...

Esimerkki 3.14.

LITA-etuuden jälkeen maksuun jäävä eläke jaetaan lakiosiin.

Eläke on myönnetty vuoden 2017 säännösten mukaan

Eläkelaki	LITA-vähentämätön eläke kuukaudessa
TyEL	600,00
JuEL kunta-ala	400,00
JuEL valtio	400,00
Yhteensä	1 400,00

LITA-etuus on 1 000,00 euroa kuukaudessa.

Ensisijainen etuus vähennetään suoraan eläkkeestä
 $1\,400,00 - 1\,000,00 = 400,00$ euroa/kk.

LITA-vähennyksen jälkeen työeläkettä jää maksettavaksi 400,00 euroa/kk.

Maksuun jäävä eläke jaetaan lakiosiin niiden suhteessa:

TyEL	$600,00 / 1\,400,00 \times 400,00 = 171,42$ euroa/kk
JuEL kunta-ala	$400,00 / 1\,400,00 \times 400,00 = 114,29$ euroa/kk
JuEL valtio	$400,00 / 1\,400,00 \times 400,00 = 114,29$ euroa/kk

Eläkepäättökseen liitteenä olevassa laskelmassa sektorikohtaisesti lasketut määrät (KuEL ja VaEL) lasketaan yhteen ja näytetään eläkkeensaajalle julkisten alojen eläkelain mukaisena JuEL-määränä.

...

3.6.4 Vuoden 2004 säännösten mukaiset eläkkeet yhteensovitettiin

Vanha yhteensovitus

Vuoden 2004 säännösten mukaan työeläkkeet yhteensovitettiin siten, että samalle henkilölle maksettavien työeläkkeiden määrä rajattiin tavoitetasolle. Yhteensovituksessa otettiin työeläkkeiden lisäksi huomioon myös LITA-etuudet ja ulkomailta maksettavat etuudet.

Tavoitetasona pidettiin yleensä 60 prosenttia henkilön korkeimmasta eläkepalkasta. Tätä tavoitetasoa pidettiin riittävänä, koska henkilön elinkustannukset ovat yleensä pienemmät eläkkeelle siirtymisen jälkeen.

Yhteensovituksesta työeläkkeiden kesken luovuttiin vuoden 2005 eläkeuudistuksessa. Työurien pidentämistä pidettiin tärkeänä ja haluttiin, että pidempään työssä jatkaminen parantaa eläkettä.

Keva yhteensovittaa edelleen vuoden 2004 loppuun mennessä karttuneen julkisen alojen eläkkeen 31.12.2004 tilanteen mukaisesti. Vuoden 2004 loppuun mennessä kertyneillä eläkkeillä on enimmäismäärä. Enimmäismäärän ylittävää eläkkeen määrää sanotaan ylitteeksi. Tämä ylite vähennetään julkisten alojen eläkkeistä.

Yhteensovituksen tarkistaminen pohjalukumallin avulla

Vuoden 2004 säännöin myönnetty eläke on yhteensovitettava uudelleen, kun vuoden 2004 säännösten mukaista eläkettä saavalle myönnetään uusi LITA-etuus, vuoden 2004 säännösten mukaista eläkettä saavan LITA-etuuden määrä muuttuu tai vuoden 2004 säännösten mukaisen perhe-eläkkeen edunsaajien lukumäärä muuttuu.

Jos vuoden 2004 säännösten mukaan myönnetty eläke on yhteensovitettava uudelleen, ensisijainen etuus vähennetään suorana vähennyksenä niin sanotusta pohjaluvusta. Jos suora vähentäminen pohjaluvusta johtaisi pienempään eläkkeen määrään kuin vuoden 2004 säännösten mukainen yhteensovitus, uusi yhteensovitus on tehtävä vuoden 2004 säännösten mukaisesti. Suora vähentäminen pohjaluvusta johtaa pienempään eläkkeen määrään silloin, kun työeläkkeiden määrä on pienempi kuin yhteensovitusraja ("suojamenettely").

Tätä niin sanottua pohjalukumallia sovelletaan perhe-eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma on vuonna 2012 tai sen jälkeen ja joiden perusteena on edunjäntäjän vuoden 2004 säännösten mukainen eläke. Vuodesta 2015 alkaen pohjalukumallia on sovellettu myös muihin vuoden 2004 säännösten mukaisiin eläkkeisiin.

Esimerkki 3.15.

Perhe-eläkkeen peruste ja perhe-eläkkeen määräytyminen, kun edunjäntäjän eläkkeessä on ollut LITA-vähennystä, suojamenettely.

Perustiedot

- Edunjäntäjä oli kuollessaan vuoden 2004 säännösten mukaisella työkyvyttömyyseläkkeellä ja sai LITA-korvausta. Kun LITA-korvauksen vaikutus on poistettu yhteensovitukselta, pohjaluvuksi muodostuu 1 200,00 euroa/kk.

- Edunsaajina on leski ja yksi lapsi
- Yhteensovitusperuste on 2 200,00 euroa/kk
- Yhteensovitusraja 60 prosenttia on 1 320 euroa/kk
- LITA-perhe-eläkkeet ovat vuoden 2021 tasossa 800 euroa/kk.

Edunjättäjän eläke on yhteensovitusrajaa pienempi, joten tehdään suoja-menettelyn mukainen laskenta.

Leskeneläke $6/12 \times 1\,200,00 = 600,00$ euroa/kk

Lapseneläke $4/12 \times 1\,200,00 = 400,00$ euroa/kk

Työeläke ja LITA-perhe-eläkkeet ovat yhteensä

$1\,000,00 + 800,00 = 1\,800,00$ euroa/kk.

Edunjättäjän eläke jaetaan osiin edunsaajien kesken ja näin saadut eläkkeet ja ensisijaiset perhe-eläkkeet lasketaan yhteen. Yhteensovitusrajan ylittävä määrä vähennetään perhe-eläkkeen yhteismäärästä ja jäljelle jäävä määrä jaetaan edunsaajien kesken.

Ylite on $1\,800,00$ euroa/kk $- (10/12 \times 1\,320,00$ euroa/kk) $= 700,00$ euroa.

Perhe-eläkkeen peruste on $1\,000,00 - 700,00 = 300,00$ euroa/kk.

Lesken osuus on $6/10 \times 300,00 = 180,00$ euroa/kk.

Lapsen osuus on $4/10 \times 300,00 = 120,00$ euroa/kk.

...

3.7 Eläkkeiden tarkistaminen työeläkeindeksillä

Maksussa olevia eläkkeitä tarkistetaan työeläkeindeksillä riippumatta eläkkeensaajan tai edunjättäjän iästä tai eläketapahtuman ajankohdasta. Työeläkeindeksissä palkkatason muutoksen painokerroin on 0,2 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,8.

Indeksitarkistus suoritetaan siten, että eläke kerrotaan sen vuoden indeksipisteluvulla, johon eläke halutaan muuttaa (maksuvuosi) ja jaetaan sen vuoden indeksipisteluvulla, jonka tasossa eläke on (lähtövuosi).

Eläkkeisiin tehdään indeksitarkistus vuosittain 1. tammikuuta lukien. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa lokakuussa työeläkeindeksin arvon seuraavalle vuodelle. Vuoden 2021 työeläkeindeksi on 2631.

Työeläkeindeksillä tarkistaminen:

$$\text{Eläke} \times \frac{\text{työeläkeindeksi maksuvuonna}}{\text{työeläkeindeksi lähtövuonna}}$$

Esimerkki 3.16.

Eläkkeen tarkistaminen työeläkeindeksillä.

Vuonna 2020 eläkkeensaajan eläke on 1 545,52 euroa/kk (indeksi 2617).

Vuoden 2021 alusta työeläkeindeksi on 2631.

Eläkkeen määrä 1.1.2019 on: $2631/2617 \times 1\,545,52 = 1\,553,79$ euroa/kk.

...

3.8 Elinaikakerroin

Eläketurva sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen elinaikakertoimella. Elinaikakertoimen tarkoituksena on rajoittaa elinajan pitenemistä johtuvaa eläkekustannusten kasvua. Elinaikakerroin määrätään kullekin syntymävuosiluokalle 62 vuoden iässä. Elinaikakerroin vaikuttaa vuonna 1948 ja sen jälkeen syntyneiden eläkkeeseen.

Elinaikakertoimen laskenta muuttuu, kun alin vanhuuseläkeikä ylittää 65 vuotta. Elinaikakertoimen määrittelyssä otetaan huomioon eläkeiän nousu, jolloin vastaavasti elinaikakertoimen leikkaava vaikutus pienenee.

Elinaikakerrointa sovelletaan kaikkien työeläkelakien mukaisiin eläkkeisiin niiden alkaessa. Kun karttunut eläke on kokonaisuudessaan laskettu ja eläkkeeseen on tehty mahdollinen varhennusvähennys tai lykkäyskorotus, eläke kerrotaan elinaikakertoimella.

Kansaneläke kompensoi osan elinaikakertoimen vaikutuksesta niillä, joilla työeläkkeen määrä jää pieneksi. Takuueläke kompensoi elinaikakertoimen vaikutuksen kokonaan, jos työeläke jää niin pieneksi, että takuueläkettä myönnetään.

Taulukko 3.1.

Toteutuneet elinaikakertoimet.

Elinaikakertoimen määräytymisvuosi (62-v.)	Syntymävuosi	Elinaikakerroin
2009	1947	1,00000
2010	1948	0,99170
2011	1949	0,98689
2012	1950	0,98351
2013	1951	0,97914
2014	1952	0,97552
2015	1953	0,97200
2016	1954	0,96800
2017	1955	0,96344
2018	1956	0,96102
2019	1957	0,95722
2020	1958	0,95404
2021	1959	0,94984

Liitteestä 5 löytyvät myös arviolaskennassa käytettävät arviot nuorempien ikäluokkien elinaikakertoimista.

4 Vanhuuseläke

4.1 Oikeus vanhuuseläkkeeseen ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä tai sen jälkeen

Henkilöllä on oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta. Vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on ennen vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan täyttämistä, että henkilö ei enää ole siinä työsuhteessa, josta henkilö jää eläkkeelle. Jatkuva omaishoito, perhehoito, luottamustoimi tai muu toimeksiantosuhde ainoana jatkuvana julkisena palvelussuhteensa ei enää estä julkisen alan vanhuuseläkkeen myöntämistä. 1.1.2020 alkaen. Tilanteessa, jossa henkilöllä on eläkkeen alkaessa jatkuva omaishoito, perhehoito, luottamustoimi tai muu toimeksiantosuhde rinnakkain JuEL:n mukaisen virka- tai työsuhteen kanssa, eläke voidaan myöntää, jos henkilö päättää näistä jommankumman.

Vanhuuseläkkeen alaikäraja nousee vuonna 1955 syntyneistä alkaen 63 vuodesta kolme kuukautta jokaista ikäluokkaa kohti, kunnes alin vanhuuseläkeikä on 65 vuotta.

Taulukko 4.1.

Syntymävuosi ja ikäluokan alin vanhuuseläkeikä.

Syntymävuosi	Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä
1954 ja sitä ennen	63 vuotta
1955	63 vuotta ja 3 kuukautta
1956	63 vuotta ja 6 kuukautta
1957	63 vuotta ja 9 kuukautta
1958	64 vuotta
1959	64 vuotta ja 3 kuukautta
1960	64 vuotta ja 6 kuukautta
1961	64 vuotta ja 9 kuukautta
1962–1964	65 vuotta

Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneen henkilön ikäluokan alin vanhuuseläke sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa asetuksella kutakin syntymävuosiluokkaa koskevan vanhuuseläkkeen alaikärajan sille vuodelle, jonka aikana kyseisen ikäluokan henkilöt täyttävät 62 vuotta. Esimerkiksi vuonna 1965 syntyneille Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vanhuuseläkkeen alaikärajan vuodelle 2027 viimeistään 31.10.2026. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Oikeus vanhuuseläkkeeseen.)

4.2 Oikeus vanhuuseläkkeeseen ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää

On tilanteita, joissa henkilöllä on oikeus saada vanhuuseläkkeensä ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää aikaisemmin. Nämä poistuvat tilanteet johtuvat aikaisemmista eläkesäännöksistä.

Tällaisia tilanteita ovat:

- Ennen vuotta 1958 syntyneen työttömän oikeus saada vanhuuseläke vähentämättömänä 62 vuoden iässä, jos hän saa työttömyysturvalain mukaista lisäpäivärahaa
- Merenkulkijan oikeus alempaan eläkeikään edellyttäen, että hän on meripalvelussa täyttäessään eläkeiän, että hänellä on tietty määrä meripalvelua ja hän on ollut työssä tai hänelle on muuten kertynyt vähintään 18 kuukautta eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa kolmen viimeisen vuoden aikana
- Oikeus vanhuuseläkkeeseen julkisten alojen ammatillisessa eläkeiässä
- Oikeus vanhuuseläkkeeseen julkisten alojen henkilökohtaisessa eläkeiässä
- Oikeus vanhuuseläkkeeseen julkisten alojen eroamisiässä
- Työntekijän oikeus peruseläketurvan mukaiseen vanhuuseläkkeeseen alennetussa eläkeiässä vapaamuotoisen lisäeläkejärjestelyn perusteella yksityisillä aloilla
- Rekisteröidyn lisäeläketurvan piiriin kuuluneen yksityisten alojen työntekijän tai yrittäjän oikeus vanhuuseläkkeeseen

- Oikeus vanhuuseläkkeeseen alemmassa eläkeiässä JuEL:n 101 §:n mukaista sotilaskoulutusta vaativassa virassa tai tehtävässä tai erikseen säädettyssä sotilasvirassa palvelevalla virkamiehellä (sotilaseläkkeet).

Sotilaat ovat jatkossa ainoa ryhmä, joilla eläkeikä säilyy alempana kuin ikäluokan alin vanhuuseläkeikä. Vuoden 2017 eläkeuudistuksen johdosta sotilaiden eläkkeelle siirtymistä kuitenkin myöhennetään vuodesta 2018 alkaen kolme kuukautta vuotta kohden, kunnes vuonna 2025 on saavutettu kahden vuoden myöhennys.

Se, miten vanhuuseläkkeen ottaminen ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää vaikuttaa vanhuuseläkkeen määrään vaihtelee eri tilanteissa (ks. Vanhuuseläkkeen määrä).

Koronaepidemian vuoksi 1.7.2020–31.12.2020 maksettu työttömyyspäiväraha ei kerrytä työttömyyspäivärahan enimmäisaikaa missään tilanteessa. Työttömyyspäivärahan enimmäisaika ei ole kulunut myöskään henkilöillä, jotka ovat olleet lomautettuna 16.3.2020–30.6.2020 (lomautus alkanut 16.3.2020 tai sen jälkeen). Koska työttömyyspäivärahan enimmäisaika ei täyty, henkilöille ei synny myöskään oikeutta työttömyyspäivärahan lisäpäiviin tänä aikana. Koska vanhuuseläkkeen myöntäminen vähentämättömänä edellyttää sitä, että henkilölle on maksettu työttömyyspäivärahaa lisäpäiviltä eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden aikana, henkilöille ei synny myöskään oikeutta vähentämättömään vanhuuseläkkeeseen tänä aikana. Tämä vaikuttaa ennen vuotta 1958 syntyneiden henkilöiden oikeuteen saada vanhuuseläke vähentämättömänä ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää.

4.3 Vanhuuseläkkeen määrä ikäluokan alimassa vanhuuseläkeiässä

Jos vanhuuseläke alkaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, vanhuuseläkkeen määrä on eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä maksetuista ansioista karttunut eläke.

Vuoden 2019 alusta lähtien ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamiskauden aikana maksetuista työansioista karttunut eläkkeen määrä myönnetään kyseiseen vanhuuseläkkeeseen taannehtivasti sen alkamisesta lukien. Edellytyksenä on, että työansiot on maksettu sellaisesta työskentelystä

tä, joka on päättynyt ennen kyseisen vanhuuseläkkeen alkua. Pääsääntöisesti nämä vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen maksettavat työansiot ovat niin sanottuja loppupalkkasuorituksia. JuEL:ssa edellä kuvattua loppupalkan taannehtivaa lisäystä ei tehdä.

Vanhuuseläke muodostuu seuraavista osista:

- työntekijän kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista työansioista (vuosiansiosta) karttuneesta eläkkeestä
- yrittäjän vakuutetusta kokonaistyötulosta karttuneesta eläkkeestä
- palkattomien aikojen etuusajoilta karttuneesta eläkkeestä
- tutkintoon johtaneen opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttuneesta etuudesta
- päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen ajalta (eläkesuhteesta) karttuneesta eläkkeestä
- ennen vuotta 2005 muodostetuista vapaakirjoista
- ennen vuotta 2005 karttuneen työeläkelisän määrästä
- osa-aikaeläkkeen ansionalenemasta karttuneesta eläkkeestä vuonna 1952 tai aiemmin syntyneillä.

Osa-aikaeläkkeen ansion alenemasta karttunutta eläkettä voi tulla vanhuuseläkkeeseen ennen vuotta 1953 syntyneillä.

Ansaittua eläkettä laskettaessa kultakin vuodelta eläkkeen perusteena olevat vuosiansiot ja jatkuvista työsuhteista 31.12.2004 muodostetut vapaakirjat tarkistetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Muut ennen vuotta 2005 ansaitut vapaakirjat tarkistetaan ensin puoliväliindeksillä vuoden 2004 tasoon ja vuoden 2004 tasosta palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Lopuksi ansaittu vanhuuseläke tarkistetaan henkilön ikäluokalle vahvistetulla elinaikakertoimella.

4.3.1 Elinaikakerroin vanhuuseläkkeessä

Elinaikakerrointa sovelletaan vanhuuseläkkeeseen, kun vanhuuseläke alkaa. Kun vanhuuseläke alkaa, kerrotaan ansaitun vanhuuseläkkeen määrä

henkilön 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Tätä ikäluokan elinaikakerrointa käytetään riippumatta siitä, minkä ikäisenä vanhuuseläke 62 vuoden iän täyttämivuonna tai sen jälkeen alkaa.

Vanhuuseläkkeeseen sovelletaan henkilön 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistettua elinaikakerrointa myös silloin, kun vanhuuseläke myönnetään aiemman eläkkeen aikaisesta karttumasta.

Elinaikakerrointa ei sovelleta yksityisten alojen rekisteröityyn lisäeläkkeeseen.

Esimerkki 4.1.

Elinaikakertoimen soveltaminen vanhuuseläkkeeseen.

Vuonna 1959 syntyneen ikäluokan elinaikakerroin on 0,94984.

Työntekijä on ansainnut työuransa aikana vanhuuseläkkeen alkamiseen mennessä eläkettä 1 613,00 euroa/kk.

Eläkkeeseen sovelletaan eläkkeensaajan omalle ikäluokalle vahvistettua elinaikakerrointa.

Eläkkeen määrä on $1\,613,00 \times 0,94984 = 1\,532,09$ euroa/kk.

...

Esimerkki 4.2.

Vanhuuseläke ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä vuonna 2021.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 21.8.1957
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä 63 vuotta 9 kuukautta
- Vanhuuseläke alkaa ikäluokan alimmassa eläkeiässä 1.6.2021
- Elinaikakerroin on 0,95722.

Ansaittu eläke työansioista vuoden 2020 loppuun mennessä on 1 967,74 euroa/kk vuoden 2021 tasossa.

Karttuma palkattoman ajan etuuksien perusteella on 62,01 euroa/kk vuoden 2021 tasossa.

Vuoden 2021 ansaittu eläke on $12\,527,50 \times 1,5\% / 12 = 15,66$ euroa/kk.

Henkilön vanhuuseläke ennen elinaikakertoimella tarkistamista on $1\,967,74 + 62,01 + 15,66 = 2\,045,41$ euroa/kk.

Ansaitun eläkkeen määrä kerrotaan vuonna 1957 syntyneiden elinaikakertoimella

$2\,045,41 \times 0,95722 = 1\,957,91$ euroa/kk.

Vanhuuseläke 1.6.2021 alkaen on **1 957,91 euroa/kk.**

...

4.3.2 Elinaikakerroin, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi

Eläkettä ei tarkisteta uudestaan elinaikakertoimella silloin, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi. Jos työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on ollut ennen vuotta 2010, työkyvyttömyyseläkkeeseen ei ole sovellettu elinaikakerrointa. Jos työkyvyttömyyseläkkeeseen ei ole sovellettu elinaikakerrointa, elinaikakerrointa ei sovelleta myöskään silloin, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

4.3.3 Elinaikakerroin, kun osa-aikaeläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi

Osa-aikaeläke muuttuu 68 vuoden iässä samansuuruiseksi vanhuuseläkkeeksi, jos osa-aikatyö edelleen jatkuu. Elinaikakerrointa ei sovelleta osa-aikaeläkkeen suuruiseen vanhuuseläkkeeseen, vaan vasta sitten, kun vanhuuseläke on sen hakemisen jälkeen laskettu kokonaan uudelleen.

4.3.4 Elinaikakerroin työkyvyttömyyseläkkeen aikana ansaitussa eläkkeessä

Työkyvyttömyyseläkkeen aikana ansaittuun uuteen eläkkeeseen sovelletaan elinaikakerrointa, kun työkyvyttömyyseläkkeen aikaisesta työstä myönnetään vanhuuseläke. Elinaikakerrointa sovelletaan, vaikka elinaikakerrointa ei olisi sovellettu työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Työkyvyttömyyseläkkeen aikana ansaittuun eläkkeeseen sovelletaan henkilön 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistettua kerrointa.

4.3.5 Elinaikakerroin osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeisessä vanhuuseläkkeessä

Kun vanhuuseläke myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen, elinaikakerroin säilyy muuttumattomana osittaisen vanhuuseläkkeen osuudessa.

Säästöosuus ja osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuoden alusta karttunut eläke tarkistetaan 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella.

4.4 Vanhuuseläkkeen määrä ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää

Henkilöllä voi olla oikeus vanhuuseläkkeeseen ennen oman ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi:

- ennen vuotta 1958 syntyneen työttömän oikeus saada vanhuuseläke vähentämättömänä 62 vuoden iässä
- henkilön oikeus eläkkeeseen alemmassa rekisteröidyn lisäeläketurvan eläkeiässä yksityisillä aloilla
- henkilön oikeus eläkkeeseen vapaamuotoisen lisäeläkejärjestelyn eläkeiässä yksityisillä aloilla
- henkilön oikeus eläkkeeseen julkisten alojen eläkelain mukaisessa alemmassa eläkeiässä
- henkilön oikeus eläkkeeseen merimieseläkelain mukaisessa alennetussa eläkeiässä
- sotilaan alempi eläkeikä.

Työntekijällä on oikeus myös julkisten alojen vanhuuseläkkeeseen yksityisten alojen lisäeläkejärjestelyn alemmassa eläkeiässä. Julkisten alojen vanhuuseläkkeeseen ei ole oikeutta MEL:n alemmassa eläkeiässä tai YEL-lisäeläketurvan alennetussa eläkeiässä.

Julkisten alojen ikäluokan alinta eläkeikää alemmissa eläkei'issä ei ole oikeutta saada yksityisten alojen eläkkeitä.

4.4.1 Vanhuuseläkkeen määrä, kun ennen vuotta 1958 syntynyt henkilö saa lisäpäivärahaa

Ennen vuotta 1958 syntyneellä henkilöllä on oikeus varhennusvähennyksellä vähentämättömään vanhuuseläkkeeseen 62-vuotiaana, jos henkilö saa työttömyyspäivärahaa lisäpäiväoikeuden perusteella.

Vähentämättömän vanhuuseläkkeen määrä on eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä ansaittu eläke.

Jos henkilöllä on julkisten alojen palvelua ennen vuotta 1995, julkisten alojen palveluksesta ennen vuotta 1995 karttunut peruseläke normeerataan, eli kahden prosentin karttuma muunnetaan 1,8 prosentiksi. Normeeraus tehdään, kun vanhuuseläke alkaa ennen 65 vuoden ikää.

Vähentämätön vanhuuseläke osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevalle

Jos vähentämätön vanhuuseläke myönnetään osatyökyvyttömyyseläkettä saavalle henkilölle, osatyökyvyttömyyseläkkeen määrä kerrotaan kahdella ja eläkkeen määrään lisätään mahdollisesta osatyökyvyttömyyseläkkeen aikaisesta työstä karttunut eläke. Eläkkeestä ei poisteta ylimääräistä tulevan ajan eläkeosaa. Ylimääräistä tulevan ajan eläkeosaa ei poisteta, vaikka osatyökyvyttömyyseläke olisi myönnetty vuoden 2004 säännösten mukaisesti.

Vähentämätön vanhuuseläke osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen

Jos vähentämätön vanhuuseläke myönnetään osittaista vanhuuseläkettä saavalle henkilölle, varhennusvähennys säilyy osittaisen vanhuuseläkkeen osuudessa aiemman suuruisena. Muilta osin vanhuuseläkkeen määrä on vähentämätön osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen.

Elinaikakerroimen soveltaminen vähentämättömään vanhuuseläkkeeseen

Vähentämättömään, 62-vuotiaana myönnettävään vanhuuseläkkeeseen sovelletaan elinaikakerrointa.

Jos vähentämätön vanhuuseläke myönnetään vuoden 2004 sääntöjen mukaan osatyökyvyttömyyseläkettä saavalle, elinaikakerrointarkistus tehdään vain eläkeaikaisesta työstä karttuneeseen eläkkeeseen.

4.4.2 Vanhuuseläkkeen määrä rekisteröidyn TEL-lisäeläketurvan eläkeiässä

Jos henkilö jää eläkkeelle TEL-lisäeläketurvan mukaisessa alennetussa eläkeiässä, peruseläketurvan mukaista eläkettä vähennetään 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista varhennetaan ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Sama varhennusvähennys koskee TyEL:n, YEL:n, MYEL:n, MEL:n sekä JuEL:n peruseläketurvan mukaista eläkettä. JuEL:n peruseläketurvan mukaista eläkettä ei varhenneta silloin, jos henkilö on täyttänyt ammatillisen tai henkilökohtaisen eläkeikänsä.

Jos ennen vuotta 1960 syntyneellä henkilöllä on julkisen puolen palvelua ennen vuotta 1995 ja hän jää vanhuuseläkkeelle ennen JuEL:in mukaisen ammatillisen tai henkilökohtaisen eläkeiän täyttymistä, ennen vuotta 1995 karttunut julkinen peruseläke normeerataan, eikä oikeutta mahdolliseen lisäeläkkeeseen ole. Päättyneiden julkisten palvelussuhteiden osalta ennen vuotta 1995 karttunut eläke normeerataan, jos henkilö jää eläkkeelle ennen 65 vuoden ikää.

4.4.3 Vanhuuseläkkeen määrä rekisteröidyn YEL-lisäeläketurvan eläkeiässä

Jos henkilö jää eläkkeelle YEL-lisäeläketurvan mukaisessa alennetussa eläkeiässä, peruseläketurvan mukaista eläkettä vähennetään 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista varhennetaan ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Varhennusvähennys koskee TyEL:n, YEL:n, MYEL:n ja MEL:n perusturvan mukaista eläkettä. YEL:n peruseläkkeeseen on oikeus aikaisintaan 60 vuoden iässä.

JuEL:n mukaista vapaakirjaa ei myönnetä YEL-lisäeläketurvan alennetussa eläkeiässä. JuEL:n mukainen vapaakirja voidaan myöntää aikaisintaan ikäluokan alimmassa eläkeiässä.

4.4.4 Vanhuuseläkkeen määrä vapaamuotoisen lisäeläkejärjestelyn eläkeiässä

Varhennusmalliset lisäeläkejärjestelyt

Jos henkilö jää eläkkeelle vapaamuotoisen lisäeläkejärjestelyn alennetussa eläkeiässä, peruseläketurvan mukaista eläkettä vähennetään 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista varhennetaan ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Sama varhennus koskee TyEL:n, YEL:n, MYEL:n, MEL:n sekä JuEL:n peruseläketurvan mukaista eläkettä. JuEL:n perusturvan mukaista eläkettä ei varhenneta silloin, jos henkilö on täyttänyt ammatillisen tai henkilökohtaisen eläkeikänsä.

Varhennettu julkisten alojen peruseläke normeerataan eikä mahdolliseen lisäeläkeosuuteen ole oikeutta.

Saapasmalliset lisäeläkejärjestelyt

Saapasmallisessa lisäeläkejärjestelyssä maksetaan pelkästään lisäeläketurvan eläkettä perustilanteessa lisäeläkejärjestelyn eläkeiästä 63 vuoden ikään saakka. Vakuutetulla on oikeus perusturvan mukaiseen vanhuuseläkkeeseen 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, jolloin peruseläketurvan mukaista eläkettä vähennetään 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista varhennetaan ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Niillä, jotka olivat 1.1.2017 saapasmallisesta lisäeläkejärjestelystä lisäeläkkeellä tai joilla olisi ollut viimeistään 1.1.2017 oikeus jäädä kyseiselle eläkkeelle, on oikeus saada TyEL:n, YEL:n, MYEL:n ja MEL:n mukainen peruseläke varhentamattomana 63 vuoden iässä ja JuEL:n mukainen eläke varhentamattomana ja mahdollisesti normeerattuna.

4.4.5 Vanhuuseläkkeen määrä merimieseläkelain alennetussa eläkeiässä

Jos henkilö jää eläkkeelle MEL:n mukaisessa alennetussa eläkeiässä, muunnetaan merimieseläkelain mukaista eläkettä lukuun ottamatta hänen muuta eläkettään seuraavasti:

- Eläkettä vähennetään 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkkeen alkamisaikaa varhennetaan ennen eläkkeenhakijan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alkua eläkkeenhakijan osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen alaikärajaa seuraavan kuukauden alkuun asti.
- Lisäksi eläkettä vähennetään 0,25 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkkeen alkamisaikaa varhennetaan ennen eläkkeenhakijan osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen alaikärajan täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alkua.

JuEL:n mukaista vapaakirjaa ei myönnetä MEL:n alemmassa eläkeiässä.

4.4.6 Vanhuuseläkkeen määrä julkisten alojen eläkelain mukaisessa alemmassa eläkeiässä

Henkilöllä voi olla oikeus julkisten alojen eläkkeeseen ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää. Yksityisten alojen päätyneistä työsuhteista ja yrittäjätoiminnasta ansaittua eläkettä ei myönnetä julkisten alojen alemmassa eläkeiässä.

Määrätyissä julkisen alan ammateissa on ollut 30.6.1989 saakka yleistä vanhuuseläkeikää alempia ammatillisia eläkeikiä. Järjestelmä kumottiin vuonna 1989, mutta silloin alempien eläkeikien ammateissa työskentelevät saivat halutessaan säilyttää alemman eläkeikänsä. Vaikka ammatilliset eläkeiät nousevat vuoden 2017 alusta, suurin osa eläkei'istä on edelleenkin alempia kuin ikäluokan alin eläkeikä. Ne henkilöt, jotka ovat aikanaan valinneet ammatillisen eläkeiän, säilyttävät ammatillisen eläkeiän, jos palvelussuhde jatkuu eläkeikään saakka.

Jos henkilöllä on eläkeoikeus ammatillisessa eläkeiässä, eläkkeen määrään ei tule vähennyksiä (lukuun ottamatta modifioitua yhteensovitusta). Perusturvan mukaiseen eläkkeeseen ei tehdä varhennusvähennystä eikä normeerausta. Ennen vuotta 1995 karttunut lisäeläkeosuus on eläkkeessä mukana.

4.4.7 Vanhuuseläkkeen määrä sotilaan alemmassa eläkeiässä

Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen sotilashenkilöstön eläketurva määräytyy JuEL:n 5. luvun mukaan. Luku sisältää säännökset sotilaseläkeoikeudesta palvelusvuosien perusteella ja sotilaiden alimmasta vanhuuseläkeiästä.

Eläkeoikeus voi syntyä

- palvelusvuosien perusteella ennen eroamisikää
- sotilaan alimmassa vanhuuseläkeiässä
- eroamisiässä
- yleisessä alimmassa vanhuuseläkeiässä
- työkyvyttömyyden perusteella.

Oikeus vanhuuseläkkeeseen sotilaan alimmassa vanhuuseläkeiässä nousi eläkeuudistuksen myötä kolmella kuukaudella per vuosi, alkaen vuodesta 2018.

Taulukko 4.2.

Sotilaan alin vanhuuseläkeikä.

Syntymävuosi	Alin vanhuuseläkeikä
–1962	55 v
1963	55 v 3 kk
1964	55 v 6 kk
1965	55 v 9 kk
1966	56 v
1967	56 v 3 kk
1968	56 v 6 kk
1969	56 v 9 kk
1970–1972	57 v

Taulukko 4.3.

Lentäjätutkintoa edellyttävässä virassa palvelevan sotilaan alin vanhuuseläke.

Syntymävuosi	Alin vanhuuseläkeikä
-1972	45 v
1973	45 v 3 kk
1974	45 v 6 kk
1975	45 v 9 kk
1976	46 v
1977	46 v 3 kk
1978	46 v 6 kk
1979	46 v 9 kk
1980–1982	47 v

Sotilaan alin vanhuuseläkeikä on kuitenkin edellä mainituista poiketen sama kuin hänen eroamisikänsä, jos se on korkeampi kuin edellä mainittu alin vanhuuseläkeikä. Korkeampia eroamisikiä on ylemmissä sotilasviroissa sekä erikoisupseerin ja sotilaspapin viroissa.

Eroamisikä ja sotilaan alin vanhuuseläkeikä ovat yleensä korkeampia kuin palvelusvuosien perusteella määräytyvä eläkeikä. Palvelusvuosien perusteella ei voi jäädä eläkkeelle, ellei ole tähän oikeutta. Eroamisiät vaihtelevat ja ne on säädetty hallinnonalojen omissa laeissa.

Sotilaseläkkeen määräytyminen

Sotilaseläkkeen laskenta muuttui vuoden 2016 alusta. Vuosiansioiden perusteella laskettavaan eläkkeeseen siirrytään asteittain.

Sotilaseläke lasketaan

- Eläketapahtumaa tai palvelussuhteen päättymistä edeltävän kymmenen kalenterivuoden loppupalkasta
- Loppupalkalla laskettavasta vapaakirjasta, jonka kesto on sotilasuran alusta enintään sen vuoden loppuun, josta eläketapahtumavuoden alkuun on 10 täyttä kalenterivuotta, enintään 31.12.2013 asti
- Vapaakirja-ajan ja loppupalkan laskenta-ajan väliin jäävästä ansainta-ajasta, jota korotetaan loppupalkan avulla laskettavalla kertoimella
- Eläketapahtumavuodelta loppupalkan perusteella.

Sotilaiden eläkkeen määräytymistä varten lasketaan eläkeoikeuden syntymistä tai palvelussuhteen päättymistä edeltävien kymmenen vuoden ansioiden perusteella niin sanottu **loppupalkka**. Loppupalkka lasketaan kymmenen viimeisen kalenterivuoden palkkakertoimella korotettujen sotilasansioiden ja mahdollisten palkattomien jaksojen etuuksien perusteena olevien ansioiden keskiarvona. Loppupalkkaa käytetään eläkkeen enimmäismäärän, vapaakirja-ajan eläkkeen ja eläketapahtumavuoden eläkkeen laskemiseen sekä kertoimen määrittämiseen (ks. alla). Toisin kuin muiden työntekijöiden eläkettä laskettaessa eläkkeeseen oikeuttavista ansioista vähennetään työntekijän työeläkevakuutusmaksu myös vuoden 2016 jälkeen.

Vuoden 2014 alusta karttunut eläke lasketaan suoraan **vuosiansioista**. Siirtymävaiheessa eläkkeen laskentaan tarvitaan ennen vuotta 2014 kertyneestä eläkkeestä laskettu niin sanottu **vapaakirja**. Sotilaan vapaakirja-aika on aika ennen eläketapahtumaa edeltänyttä 10 vuotta. Vapaakirja-aika alkaa valtion- tai sotilaspalveluksen alusta ja päättyy viimeistään 31.12.2013. Vapaakirja-ajan eläkekertymä lasketaan loppupalkasta.

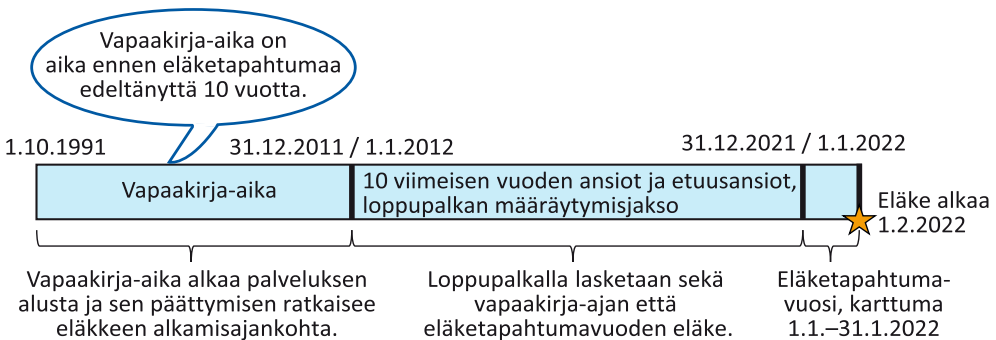
Suoraan vuosiansioista karttunut eläke tuottaisi alhaisemman eläkkeen kuin viimeisten vuosien eläkepalkkaan perustunut eläkekarttuma, joten loppupalkan määräytymistä edeltävien vuosien ja vapaakirja-ajan päättymisen jälkeisen ajankohdan väliin jäävien vuosien karttumaa korotetaan tietyllä henkilökohtaisella **kertoimella**. Tätä kerrointa varten lasketaan vapaakirjan ja loppupalkan välissä olevilta vuosilta keskimääräinen kuukausiansio. Kerroin saadaan jakamalla loppupalkka keskimääräisellä kuukausiansiolla. Kerrointa käytetään 1.1.2025 ja sen jälkeen alkavien eläkkeiden laskennassa.

Sotilaalla eläkettä karttuu kaksi prosenttia vuodessa kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista sotilasansioista. Puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen lentäjän tehtävissä palvelevan virkamiehen eläkettä karttuu kolme prosenttia vuodessa kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista sotilasansioista. Lisäksi edellytetään, että säädetyn eläkeiän saavuttamista tai palveluksen päättymistä välittömästi edeltäneiden viiden kalenterivuoden kuluessa on vähintään kolmena kalenterivuonna sotilasvirassa 17 580,00 euroa (2021 tasossa) eläkkeen perusteena olevia ansioita. Mikäli edellä mainitut edellytykset eivät täyty, oikeutta sotilaseläkkeeseen ei ole, eläkettä karttuu samoin perustein kuin muillakin JuEL:n piiriin kuuluvilla työntekijöillä ja vanhuuseläkeoikeus on ikäluokan alimmassa eläkeiässä.

Vuoden 2005 uudistuksen yhteydessä myös sotilaseläkkeiden yhteensovituksista luovuttiin, mutta eläkkeen enimmäismäärä säilytettiin. Sotilaseläkkeen enimmäismäärä on 60–66 prosenttia loppupalkasta. Vanhalla sotilaalla prosentti voi olla 61–66 riippuen siitä kuinka paljon palvelusaikaa on kertynyt 31.12.1994 saakka. Uusilla sotilailla enimmäismäärä on 60 prosenttia. Enimmäismäärää laskettaessa huomioidaan sotilasansioista karttunut eläke ja yhteisesti kustannettavista palkattomista etuuksista karttunut eläke. Elinaikakertoimen vähennys tehdään sotilaseläkkeissä ennen enimmäismäärään rajaamista.

Kuvio 4.1.

Sotilaan eläkkeen laskenta: vapaakirja-aika ja kymmenen viimeistä vuotta.

Lähde: Keva.

4.4.8 Alennettu eläkeikä ja useamman elinaikakertoimen soveltaminen

Jos vanhuuseläke alkaa ennen 62 vuoden iän täyttämistä, vanhuuseläkkeeseen sovelletaan vanhuuseläkkeen alkamisvuodelle vahvistettua elinaikakerrointa. Eläkettä ei tarkisteta enää uudestaan 62 vuoden iässä kyseiselle ikäluokalle vahvistetulla elinaikakertoimella.

Henkilön eläkkeeseen voi tulla sovellettavaksi useampia elinaikakertoimia. Jos ensimmäinen julkisen tai yksityisen alan eläke alkaa alennetussa eläkeiässä, henkilö voi myöhemmin saada eläkkeen toiselta alalta. Jos myöhempi eläke alkaa 62 vuoden täyttämistä tai sen jälkeen, tähän eläkkeeseen sovelletaan henkilön 62 vuoden iän täyttämistä vahvistettua elinaikakerrointa.

Jos alennetussa eläkeiässä vanhuuseläkkeelle siirtyneelle henkilölle myöhemmin myönnetään vanhuuseläkkeen aikaisen työskentelyn perusteella karttunutta eläkettä, vanhuuseläkkeen aikaisen työskentelyn perusteella karttuneeseen eläkkeeseen sovelletaan henkilön 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistettua elinaikakerrointa. Jos henkilöllä on oikeus vanhuuseläkkeen aikana karttuneeseen eläkkeeseen ennen 62 vuoden ikää, eläkeaikaisen karttuman perusteella myönnettyyn eläkkeeseen sovelletaan eläkkeen alkamisvuodelle vahvistettua elinaikakerrointa. Eläkeaikana ansaittu eläke voi olla saman tai eri lain mukaista kuin jo maksussa oleva eläke.

4.5 Lykkäyskorotus vanhuuseläkkeessä ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän jälkeen

Eläkettä korotetaan lykkäyskorotuksella, jos henkilö jää vanhuuseläkkeelle vasta sen jälkeen, kun hän on täyttänyt alimman vanhuuseläkeikänsä. Vanhuuseläkkeeseen lasketaan 0,4 prosentin lykkäyskorotus jokaiselta kuukaudelta, jolla henkilö lykkää ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamisaikaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavaa kalenterikuukautta myöhemmäksi. Lykkäyskorotuksen saa riippumatta siitä, työskenteleekö henkilö vai ei.

Lykkäyskorotus lasketaan kaikista työsuhteista ja yrittäjätoiminnasta ensimmäisen, yksityiseltä tai julkiselta alalta myönnettävän vanhuuseläkkeen alkamiseen asti. Jos henkilö ottaa maksuun yhdenkin työeläkelakien mukaisen vanhuuseläkkeen, henkilö ei saa enää lisää lykkäysaikaa. Lykkäyskorotusprosentilla korotetaan eläkettä, joka on ansaittu ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä.

Ensimmäisen vanhuuseläkkeen jälkeen alkavaan eläkkeeseen tulee lykkäyskorotus vain, jos ensimmäisessä vanhuuseläkkeessä on lykkäyskorotus.

Lykkäysaika lasketaan ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kalenterikuukauden loppuun. Ensimmäisen vanhuuseläkkeen jälkeen alkavassa eläkkeessä lykkäysaika on sama kuin ensimmäisessä eläkkeessä.

Lykkäysaika lasketaan alkaen ikäluokan alimmasta vanhuuseläkeiästä, vaikka henkilöllä olisi oikeus vanhuuseläkkeeseen jossain muussa iässä kuin ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä. Lykkäysaika lasketaan al-

kaen ikäluokan alimmasta vanhuuseläkeiästä myös silloin, kun työsuhde tai yrittäjätoiminta alkaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän jälkeen.

Lykkäyskorotuksen estävät kaikki työeläkelakien mukaiset eläkkeet, myös esimerkiksi sotilaseläke. Kuitenkaan osa-aikaeläke tai osittainen vanhuuseläke eivät estä lykkäyskorotusta.

Myös maatalousyrittäjien luopumistuki estää lykkäyskorotuksen. Lykkäyskorotukseen ei ole oikeutta myöskään silloin, kun luopumistuen maksu on keskeytetty tai luopumistuki on jätetty lepäämään. Odottava luopumistuki ei sen sijaan estä lykkäyskorotusta.

Alkanut eläke estää vuoden 2017 sääntöjen mukaisen lykkäyskorotuksen riippumatta siitä, milloin ensimmäinen eläke on alkanut. Jos ensimmäinen vanhuuseläke on alkanut esimerkiksi ennen vuotta 2005, ei työntekijällä ole oikeutta lykkäyskorotukseen muista työsuhteista.

Lykkäyskorotusta eivät kuitenkaan estä eläkkeet, jotka eivät ole työeläkelakien mukaisia eläkkeitä, esimerkiksi kansanedustajan edustajaeläke ja sopeutumisraha, urheilijaeläkkeet ja ylimääräiset taiteilijaeläkkeet. Estäviä eläkkeitä eivät ole myöskään ulkomailta maksettavat eläkkeet, koska ulkomaisen eläkkeen rinnastamisesta työeläkelakien mukaiseen eläkkeeseen ei ole erikseen säädetty. Lykkäyskorotusta ei myöskään estä kertasuoritetu vanhuuseläke.

Esimerkki 4.3.

Vanhuuseläke vuonna 1957 syntyneelle vuonna 2023.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 6.7.1957
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on 63 vuotta 9 kuukautta
- Henkilö ottaa vanhuuseläkkeen 1.8.2023 alkaen.

Ansaittu eläke

Vuoden 2016 loppuun mennessä karttunut eläke on 415,94 euroa/kk (vuoden 2023 tasossa).

Ansaittu eläke 1.1.2017–31.7.2023:

Vuosi	YEL-työtulo vuoden 2023 tasossa	Eläke	Karttumisprosentti
2017	15 500,00	21,96	1,7
2018	15 500,00	21,96	1,7
2019	15 500,00	21,96	1,7
2020	15 500,00	20,88	1,7/1,5
2021	15 500,00	19,38	1,5
2022	15 500,00	19,38	1,5
2023	9 041,67	11,30	1,5
Yhteensä		136,82	

Ansaittu eläke on $415,94 + 136,82 = 552,76$ euroa/kk.

Lykkäyskorotus

Lykkäyskorotus ajalta 1.5.2021–31.7.2023 = 27 kk

Lykkäyskorotus on $27 \times 0,4 \% = 10,8 \%$

$0,108 \times 552,76 = 59,70$ euroa/kk

Eläke ennen elinaikakertoimella tarkistamista

Eläke yhteensä on $552,76 + 59,70 = 612,46$ euroa/kk.

Eläkkeen tarkistaminen elinaikakertoimella

Eläke tarkistetaan vuonna 1957 syntyneen elinaikakertoimella:

$0,95722 \times 612,46 = 586,26$ euroa/kk.

Vanhuuseläke 1.8.2023 alkaen on **586,26 euroa/kk.**

...

4.5.1 Lykkäyskorotukseen ei ole oikeutta työkyvyttömyyseläkkeen ajalta

Ennen vuotta 2006 alkanut yksityisen alan työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 65 vuoden iässä. Vanhuuseläkkeeseen ei lasketa lykkäyskorotusta, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, vaikka työkyvyttömyyseläke muuttuisi vanhuuseläkkeeksi myöhemmin kuin ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä. Lykkäyskorotus voidaan laskea ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä vain ensimmäisen vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen alkamiseen asti.

Jos työkyvyttömyyseläke lakkaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän jälkeen ennen työkyvyttömyyseläkkeen muuttumista vanhuuseläkkeeksi, lykkäysajasta vähennetään aika, jolta on maksettu työkyvyttömyyseläkettä. Työkyvyttömyyseläkeajat vähennetään lykkäysajasta samoin kuin työttömyysetuusajat.

4.5.2 Lykkäyskorotukseen ei ole oikeutta työttömyysajalta

Henkilöllä ei ole oikeutta lykkäyskorotukseen samalta ajalta, jolta henkilö on saanut työttömyysetuutta eli ansiopäivärahaa, peruspäivärahaa, työmarkkinatukea tai eläketukea. Oikeutta lykkäyskorotukseen ei ole myöskään ajalta, jolta on maksettu soviteltua työttömyyspäivärahaa.

Ulkomailta maksettu työttömyysetuus ei estä lykkäyskorotusta.

Vanhuuseläkeiän täyttämiskuukauden jälkeen maksetut työttömyysetuuspäivät muunnetaan eläkettä laskettaessa täysiksi kuukausiksi seuraavasti:

- Työttömyyskassan ilmoittamat ansiopäivärahapäivät muunnetaan täysiksi kuukausiksi jakamalla ne 21,5:llä.
- Kelan ilmoittamat työttömyysetuudet muunnetaan täysiksi kuukausiksi jakamalla vanhuuseläkeiän täyttämiskuukauden jälkeinen työttömyystukiaika 30:llä.

Vain täydet työttömyyskuukaudet vähentävät lykkäyskorotusta.

Esimerkki 4.4.

Työttömyyskassan ilmoittamien ansiopäiväraha-aikojen vähentäminen lykkäysajasta.

Perustiedot

- Syntymävuosi 1954
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä 63 vuotta
- Ansiopäivärahaa 100 päivää 63 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta alkaen
- Eläkkeelle 65-vuotiaana.

Lykkäyskorotusajasta vähennetään ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämiskuukauden jälkeinen ansiopäiväraha-aika.

Lykkäyskorotus:

$100 / 21,5 = 4 \text{ kk } 14 \text{ pv} \rightarrow 4 \text{ kk vähennetään}$

Lykkäysaika $24 \text{ kk} - 4 \text{ kk} = 20 \text{ kk}$
 Lykkäyskorotus $20 \text{ kk} \times 0,4 \% = 8 \%$

...

Esimerkki 4.5.

Kelan ilmoittamien työttömyysetuuksien vähentäminen lykkäysajasta.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 20.8.1956
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä 63 vuotta 6 kuukautta on täyttynyt 20.2.2020
- Työmarkkinatukiaika 10.1.–30.3.2020
- Eläkkeelle 65-vuotiaana.

Lykkäyskorotusajasta vähennetään ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämiskuukauden jälkeinen työmarkkinatukiaika:

$1.3.-30.3. = 30 \text{ päivää} \rightarrow 1 \text{ kk vähennetään}$
 Lykkäysaika $18 \text{ kk} - 1 \text{ kk} = 17 \text{ kk}$
 Lykkäyskorotus $17 \text{ kk} \times 0,4 \% = 6,8 \%$

...

4.5.3 Lykkäyskorotus ennen vuotta 1954 syntyneellä

Ennen vuotta 1954 syntyneelle henkilölle, jolla ei ole mitään työeläkettä maksussa, lykkäyskorotus lasketaan seuraavasti:

- Vuosina 1949–1953 syntyneillä henkilöillä eläkettä korotetaan vuoden 2017 säännöin 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkkeen alkamisaikaa lykätään 1.1.2017 myöhemmäksi. Lykkäyskorotus lasketaan kaikkeen ensimmäisen eläkkeen alkamiseen mennessä ansaittuun eläkkeeseen.
- Vuosina 1940–1948 syntyneillä henkilöillä vanhuuseläkettä korotetaan 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkkeen alkamisaikaa lykätään 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Lykkäyskorotus lasketaan 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun mennessä ansaittuun eläkkeeseen.
- Vuonna 1939 ja sitä ennen syntyneen henkilön eläkettä korotetaan 0,6 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta yksityisten alojen eläk-

keen alkamisaikaa lykätään 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Lykkäyskorotus lasketaan 65 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun mennessä ansaittuun eläkkeeseen. Jos uusi eläkeaikainen työsuhde on alkanut vuonna 2005 tai vuoden 2005 jälkeen, lykkäyskorotus tästä työsuhteesta karttuneeseen eläkkeeseen lasketaan kuten 1940–1948 syntyneillä henkilöillä.

- Vuonna 1939 ja sitä ennen syntyneen VaEL:n piiriin kuuluneen työntekijän eläkettä korotetaan 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkkeen alkamisaikaa lykätään 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Lykkäyskorotus lasketaan 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun mennessä ansaittuun eläkkeeseen.
- Vuonna 1939 ja sitä ennen syntyneellä KuEL:n piiriin kuuluneella henkilöllä ei ole oikeutta lykkäyskorotukseen.

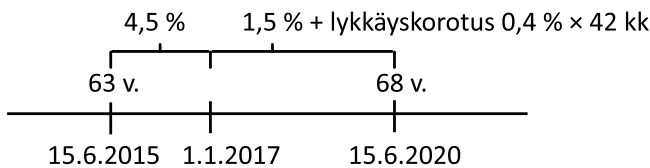
Vuonna 1954 ja sen jälkeen syntyneellä lykkäyskorotus lasketaan kokonaisuudessaan vuoden 2017 säännöin.

Esimerkki 4.6.

Lykkäyskorotus vuonna 1952 syntyneelle henkilölle.

Perustiedot

- Syntymäaika 15.6.1952
- Eläkkeelle 68-vuotiaana.

Eläkettä karttuu työansioista 63 ikävuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta vuoden 2016 loppuun asti 4,5 prosenttia. Vuoden 2017 alusta karttumisprosentti laskee 1,5 prosenttiin ja lykkäyskorotusaika lasketaan vuoden 2017 alusta alkaen.

Lykkäyskorotus 16,8 prosenttia ($42 \text{ kk} \times 0,4 \%$) lasketaan kaikkeen 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun mennessä ansaittuun eläkkeeseen.

...

4.6 Vanhuuseläkkeen määrä osa-aikaeläkkeen jälkeen

Vanhuuseläkkeen määrä osa-aikaeläkkeen jälkeen on eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä ansaittu eläke. Osa-aikaeläkkeen jälkeen vanhuuseläke koostuu

- osa-aikaeläkkeen alkamiseen mennessä karttuneesta eläkkeestä
- osa-aikaeläkkeen aikaisesta osa-aikatyöstä karttuneesta eläkkeestä
- ansionalenemasta karttuneesta eläkkeestä ennen vuotta 1953 syntyneillä
- osa-aikaeläkkeen aikana saatujen etuusansioiden perusteella karttuneesta eläkkeestä
- osa-aikaeläkkeen lakkaamisen jälkeen saaduista työ- ja etuusansioista karttuneesta eläkkeestä.

Eläkkeen perusteena olevat ansiot tarkistetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon ja ansaittu eläke tarkistetaan ikäluokan elinaikakertoimella.

Osa-aikaeläkkeen aikaisesta työstä karttuu eläkettä 1,5 prosenttia tai siirtymäajalla (vuosina 2017–2025) 1,7 prosenttia.

Ennen vuotta 1953 syntyneellä henkilöllä ansion alenemasta karttuu vanhuuseläkettä 0,75 prosenttia vuodessa.

Julkisilla aloilla 1947–1951 syntyneille henkilöille karttuu vanhuuseläkettä ansion alenemasta yksi prosentti, mikäli henkilö on jäänyt osa-aikaeläkkeelle ensimmäisen kerran täytettyään 60 vuotta.

Jos henkilö 68 vuotta täytettyään ei hae vanhuuseläkettä, osa-aikaeläke muuttuu osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Kun henkilö hakee vanhuuseläkettä, vanhuuseläke lasketaan uudelleen.

4.6.1 Lykkäyskorotus osa-aikaeläkkeen jälkeisessä vanhuuseläkkeessä vuosina 1949–1955 syntyneillä henkilöillä

Jos vanhuuseläke alkaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän jälkeen, lasketaan karttuneeseen eläkkeeseen lykkäyskorotus. Lykkäyskorotus lasketaan aikaisintaan 1.1.2017 alkaen korkeintaan 68 vuoden ikään asti.

- Jos henkilö on täyttänyt ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän ennen vuotta 2017, lykkäyskorotus on 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista lykätään 1.1.2017 myöhemmäksi.
- Jos henkilö täyttää ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän vuonna 2017 tai sen jälkeen, lykkäyskorotus on 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista lykätään ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavaa kalenterikuukautta myöhemmäksi.

Lykkäyskorotus lasketaan koko karttuneeseen eläkkeeseen.

Jos työskentely jatkuu 68 ikävuoden täyttämisen jälkeen, ei vanhuuseläkkeeksi muuttuneen osa-aikaeläkkeen ajalta ole oikeutta lykkäyskorotukseen.

4.6.2 Lykkäyskorotus osa-aikaeläkkeen jälkeisessä vanhuuseläkkeessä vuosina 1947–1948 syntyneillä henkilöillä

Jos vuosina 1947–1948 syntynyt henkilö ei ole hakenut vanhuuseläkettä, osa-aikaeläke on muuttunut osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Kun henkilö hakee 68 vuoden iän täyttämisen jälkeen vanhuuseläkettä, lasketaan 68 ikävuoteen mennessä ansaitun eläkkeen ja osa-aikaeläkkeen suuruisena maksettavan vanhuuseläkkeen erotukselle lykkäyskorotus. Lykkäyskorotus lasketaan korkeintaan 31.12.2016 asti. Lykkäyskorotus on 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta vanhuuseläkkeen alkamista lykätään 68 vuoden iän täyttämistä seuraavaa kalenterikuukautta myöhemmäksi.

4.6.3 Lykkäyskorotus osa-aikaeläkkeen jälkeisessä vanhuuseläkkeessä ennen vuotta 1947 syntyneillä henkilöillä

Jos ennen vuotta 1947 syntynyt henkilö ei ole hakenut vanhuuseläkettä, osa-aikaeläke on muuttunut osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Jos henkilö hakee vanhuuseläkettä vasta 68 vuoden iän täyttämisen jälkeen, lasketaan ansaitun vanhuuseläkkeen ja osa-aikaeläkkeen suuruisena maksettavan vanhuuseläkkeen erotukselle lykkäyskorotus. Lykkäyskorotus

on 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamisaikaa lykätään 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

4.7 Vanhuuseläkkeen määrä kuntoutusrahan jälkeen

Vanhuuseläke määräytyy päättyneen kuntoutusrahan, osakuntoutusrahan tai kuntoutusavustuksen jälkeen aina uusin perustein. Määrä on vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä ansaittu eläke.

Päättyneen kuntoutusetuuden jälkeen vanhuuseläke koostuu:

- työntekijän kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista työansioista (vuosiansiosta) karttuneesta eläkkeestä
- ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamiskuukauden aikana maksetut työansiot päättyneestä työskentelystä otetaan huomioon 1.1.2019 alkaen (JuEL:ssa loppupalkan taannehtivaa lisäystä ei tehdä)
- yrittäjän vakuutetusta kokonaistyötulosta karttuneesta eläkkeestä
- palkattomien aikojen etuusajoilta karttuneesta eläkkeestä (esim. kuntoutusetuuden ajalta)
- tutkintoon johtaneen opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttuneesta etuudesta
- päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen ajalta (eläkesuhteesta) karttuneesta eläkkeestä
- ennen vuotta 2005 muodostetuista vapaakirjoista ja ennen vuotta 2005 karttuneen työeläkelisän määrästä.

Eläkkeen perusteena olevat ansiot tarkistetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon ja ansaittu eläke tarkistetaan ikäluokan elinaikakertoimella.

Kuntoutusraha-ajasta eläkettä karttuu palkattomien aikojen karttuman mukaisesti. Kuntoutusrahan rinnalla työskentelystä eläkettä karttuu 1,5 karttumisprosentin tai siirtymäajan (vuosien 2017–2025) 1,7 karttumisprosentin mukaan.

4.8 Vanhuuseläkkeen määrä työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen

4.8.1 Vanhuuseläkkeen määrä, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi

Vanhuuseläkkeen määrä on vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä ansaittu eläke. Kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, vanhuuseläkkeen määrä koostuu

- täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrästä,
- työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla työskentelystä karttuneesta eläkkeestä ja
- työkyvyttömyyseläkkeen katkojen ajalta työ- ja etuusansioista karttuneesta eläkkeestä.

Vanhuuseläke myönnetään uusin perustein vuodesta 2017 alkaen riippumatta siitä, miten pitkä aika työkyvyttömyyseläkkeen päättymisestä on kulunut.

Eläkkeen perusteena olevat ansiot tarkistetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon. Eläke tarkistetaan ikäluokan elinaikakertoimella.

Työntekijällä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeen aikana tehdyn työn perusteella karttuneeseen eläkkeeseen, jos työsuhde on päättynyt.

Työkyvyttömyyseläke tarkistetaan työeläkeindeksillä vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon. Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla ansaitut eläkkeen perusteena olevat ansiot tarkistetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Eläkettä ei tarkisteta uudestaan elinaikakertoimella silloin, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi. Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla ansaittu eläke tarkistetaan ikäluokan elinaikakertoimella.

Täysi työkyvyttömyyseläke muuttuu yksityisen alan vanhuuseläkkeeksi ja osatyökyvyttömyyseläke täyttä työkyvyttömyyseläkettä vastaavaksi vanhuuseläkkeeksi

- 65 vuoden iässä, jos työkyvyttömyyseläke on myönnetty vuoden 2004 säännösten mukaan

- 63 vuoden iässä, jos työkyvyttömyyseläke on myönnetty vuoden 2005 säännösten mukaan
- ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä, jos työkyvyttömyyseläke on myönnetty vuoden 2017 säännösten mukaan.

Julkisilla aloilla vuoden 2017 säännöin myönnetty työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi matalimmassa iässä seuraavista: oman ikäluokan alin vanhuuseläkeikä, ammatillinen eläkeikä, eroamisikä tai henkilökohtainen eläkeikä.

Jos henkilölle on kuitenkin myönnetty kuntoutustuki entisin perustein kuntoutustuen jälkeen tai jos kuntoutustuelle on myönnetty jatkoa, ensimmäisen kuntoutustuen eläketapahtuma ratkaisee sen, missä iässä kuntoutustuki muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ikärajan täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Ensimmäisen kuntoutustuen eläketapahtuma määrittää henkilön vanhuuseläkeiän myös niissä tilanteissa, kun ensimmäisen kuntoutustuen eläketapahtuma on ennen vuotta 2017 ja viimeisimmän kuntoutustuen eläketapahtuma on 1.1.2017 tai sen jälkeen. Edellytyksenä tälle menettelylle on, että kuntoutustuet on myönnetty entisin perustein tai jatkopäätöksellä.

Kuntoutustuki myönnetään henkilölle siihen saakka, kun työkyvyttömyys jatkuu. Jos henkilön työkyvyttömyys jatkuu yli henkilön vanhuuseläkeiän, kuntoutustuki myönnetään jatkumaan yli vanhuuseläkeiän. Näissä tilanteissa kuntoutustuki muuttuu täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi ilman, että vanhuuseläkettä pitää hakea. Eli jos pohjalla on 2005 säännösten mukaan myönnetty kuntoutustuki, joka jatkuu jatkopäätösten kautta niin, että viimeisimmän jatkopäätöksen eläketapahtuma on 2017 puolella, muuttuu tuo kuntoutustuki vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iässä. Vuoden 2004 säännösten mukainen kuntoutustuki muuttuu vanhuuseläkkeeksi 65 vuoden iässä.

Esimerkki 4.7.

Ensimmäisen kuntoutustuen eläketapahtuma ratkaisee henkilön vanhuuseläkeiän.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 7.11.1958
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on 64 vuotta
- Osatyökyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma vuonna 2021

- Eläkkeen rinnalla työsuhde osatyökyvyttömyyseläkkeen alusta 1.9.2021 alkaen
- Vanhuuseläke 64 vuoden iässä 1.12.2022
- Työeläkeindeksi on 2631 vuodelle 2021 ja työeläkeindeksinä vuodelle 2022 on käytetty 2664
- Palkkakerroin on 1,465 vuodelle 2021 ja palkkakertoimenä vuodelle 2022 on käytetty 1,493.

Osatyökyvyttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi

Osatyökyvyttömyyseläkkeen määrä on ollut 899,32 euroa/kk vuoden 2021 tasossa eli 910,60 euroa/kk vuoden 2022 tasossa.

Osatyökyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 1.12.2022 alkaen henkilön täyttäessä 64 vuotta.

Vanhuuseläke on täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruinen eli $2 \times 910,60 = 1\,821,20$ euroa/kk.

Työkyvyttömyyseläkkeen aikana karttunut uusi eläke

Henkilö on työskennellyt osatyökyvyttömyyseläkkeen rinnalla. Hänen työskentelynsä päättyy marraskuussa 2022 ja hän hakee tästä työstä karttunutta vanhuuseläkettä. Työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumavuonna tehdystä työstä ei kartu eläkettä, koska eläkkeeseen sisältyy tulevan ajan eläkeosa. Tämä koskee myös eläkkeen rinnalla eläketapahtumavuonna tehtyä työtä.

Vuosi	Ansiot e/v, vuoden 2022 palkkakertoimen (1,493) tasossa	Karttunut eläke e/kk
2021	-	-
2022	9 600,00	12,00
Yhteensä		12,00

Eläkkeen määrä kerrotaan vuonna 1958 syntyneiden elinaikakertoimella $12,00 \text{ euroa/kk} \times 0,95404 = 11,45 \text{ euroa/kk}$.

Vanhuuseläke yhteensä

Vanhuuseläke yhteensä 1.12.2022 alkaen on $1\,821,20 \text{ euroa/kk} + 11,45 \text{ euroa/kk} = \mathbf{1\,832,65 \text{ euroa/kk}}$.

...

Työkyvyttömyyseläkkeen ajalta ei ole oikeutta lykkäyskorotukseen

Työkyvyttömyyseläkkeen ajalta ei ole oikeutta lykkäyskorotukseen. Kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, vanhuuseläkkeeseen ei laskea lykkäyskorotusta, vaikka työkyvyttömyyseläke muuttuisi vanhuuseläkkeeksi myöhemmin kuin ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeikässä. Lykkäyskorotus voidaan laskea ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä vain ensimmäisen vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen alkamiseen asti.

4.8.2 Varhennettu vanhuuseläke vuoden 2004 säännöin myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen

Vuoden 2004 säännöin myönnetyllä työkyvyttömyyseläkkeellä olevalla henkilöllä on oikeus varhennettuun vanhuuseläkkeeseen aikaisintaan 60 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Julkisella puolella oikeus varhennettuun vanhuuseläkkeeseen on viisi vuotta ennen tulevan ajan pääteikänä käytetyn henkilökohtaisen eläkeiän täyttymistä.

Varhennusvähennys on 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä varhennetaan 65 vuoden iän täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alusta. Yksityisellä alalla varhennettu vanhuuseläke määräytyy muuten samoin perustein kuin työkyvyttömyyseläke, mutta varhennetusta vanhuuseläkkeestä poistetaan tuleva aika varhennetun vanhuuseläkkeen alkamisen ja 65 vuoden iän täyttämiskuukauden lopun väliseltä ajalta. Julkinen ala ei poista tulevan ajan osaa.

Jos hakija on ollut työssä työkyvyttömyyseläkkeensä aikana, yksityiseltä alalta työkyvyttömyyseläkkeen aikainen karttuma myönnetään samasta ajankohdasta kuin varhennettu vanhuuseläke. Julkiselta alalta työkyvyttömyyseläkkeen aikainen eläkekarttuma myönnetään ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeikässä. Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla karttunutta eläkettä vähennetään varhennusvähennyksellä, joka on 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä varhennetaan 65 vuoden iän täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alusta. Tätä vuoden 2004 säännösten mukaisesti varhennusvähennystä sovelletaan työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla karttuneeseen eläkkeeseen, jos varhennettu vanhuuseläke alkaa 1.1.2017 tai myöhemmin tai pelkkä työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla karttunut eläke alkaa 1.1.2017 tai myöhemmin (varhennettu vanhuuseläke voi olla myönnetty jo ennen vuotta 2017).

4.8.3 Eläkkeen karttuminen työ- ja etuusansioista työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla

Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla työskentelystä eläkettä karttuu 1,5 prosenttia silloin, kun työkyvyttömyyseläkejakso on jatkunut koko kalenterivuoden. Jos työkyvyttömyyseläke on jätetty lepäämään, eläkettä karttuu samoin kuin työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla. Tulevan ajan sisältävässä työkyvyttömyyseläkkeessä työkyvyttömyyseläkejakso alkaa eläketapahtumavuoden alusta.

Jos työkyvyttömyyseläkejakson alkamisvuonna eläkejakso ei ole jatkunut koko alkamisvuotta, tämän vuoden työansioista karttuu eläkettä iän mukaisesti joko 1,5 tai 1,7 prosenttia vuodessa vuoden 2017 alusta.

Myös palkattoman ajan etuuksista karttuu eläkettä sellaiselta kalenterivuodelta, jolloin eläkejakso ei ole kestänyt koko vuotta.

Jos työkyvyttömyyseläke on päätynyt ennen vuotta 2017 ja alkaa vanhuuseläkkeenä uudestaan vuonna 2017 tai sen jälkeen, vanhuuseläke myönnetään uusin perustein. Tällöin karttumisprosentit ovat iän mukaiset: 1,9 % ennen vuotta 2017 olleiden eläkevuosien ajalta ja 1,7 % vuodesta 2017 alkaen vuosilta, jolloin työkyvyttömyyseläke ei ole ollut maksussa koko vuotta.

4.8.4 Poikkeus vanhuuseläkkeen uusin perustein myöntämiseen, kun työskentelyä julkisella ja yksityisellä alalla ja julkisella alalla on henkilökohtainen eläkeikä

Vanhuuseläke lasketaan pääsääntöisesti aina uusin perustein. Jos henkilö hakee työkyvyttömyyseläkettä ja on täyttänyt ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän, mutta ei korkeampaa henkilökohtaista eläkeikää, julkisen alan vanhuuseläke lasketaan työkyvyttömyyseläkkeenä, mutta myönnetään vanhuuseläkkeenä. Yksityisellä alalla on mahdollista myöntää ja laskea vain vanhuuseläke alimman vanhuuseläkeiän jälkeen. Tässä tilanteessa myös yksityisen alan vanhuuseläke myönnetään entisin perustein.

4.9 Vanhuuseläkkeen määrä työuraeläkkeen jälkeen

Työuraeläkkeen jälkeen myönnettävän vanhuuseläkkeen määrä koostuu työuraeläkkeen määrästä ja työuraeläkkeen rinnalla työskentelystä mahdollisesti karttuneesta eläkkeestä. Ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamiskuukauden aikana maksetut TyEL-työansiot päättyneestä työskentelystä otetaan huomioon 1.1.2019 alkaen.

Työntekijällä on oikeus hakemuksesta työuraeläkkeen aikana tehdyn työn perusteella karttuneeseen eläkkeeseen ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, jos työsuhde on päättynyt. Jos työsuhde päättyy vasta ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen, työuraeläkkeen aikana tehdyn työn perusteella karttuneeseen eläkkeeseen on hakemuksesta oikeus aikaisintaan työsuhteen päättymistä seuraavan kuukauden alusta alkaen.

Julkisen alan työntekijällä on oikeus hakemuksesta työuraeläkkeen aikana tehdyn työn perusteella karttuneeseen eläkkeeseen mahdollisessa alemmassa eläkeiässä edellyttäen, että kyseinen palvelus on päättynyt.

Työuraeläke tarkistetaan työeläkeindeksillä vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon. Työuraeläkkeen rinnalla karttuneen eläkkeen perusteena olevat ansiot tarkistetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Työuraeläkkeen aikana karttunut eläke tarkistetaan ikäluokan elinaikaker-toimella.

Työuraeläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Julkisilla aloilla työuraeläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi matalimmassa iässä seuraavista: oman ikäluokan alin vanhuuseläkeikä, ammatillinen eläkeikä, eroamisikä tai henkilökohtainen eläkeikä.

Työuraeläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ikärajan täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

5 Osittainen varhennettu vanhuuseläke

5.1 Oikeus osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen

Henkilöllä on oikeus osittaiseen vanhuuseläkkeeseen, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

- henkilö on syntynyt vuonna 1949 tai sen jälkeen
- henkilö on täyttänyt syntymävuotensa mukaan määräytyvän osittaisen vanhuuseläkkeen alaikärajan
- henkilö ei saa eläkkeen alkaessa muuta omaan työskentelyyn perustuvaa työeläkelakien mukaista etuutta
- henkilö ei saa eläkkeen alkaessa luopumistukea
- henkilö ei ole sotilas. Sotilaalla tässä tarkoitetaan JuEL:n 101 §:n mukaista sotilaskoulutusta vaativassa virassa tai tehtävässä tai erikseen säädetyssä sotilasvirassa palvelevaa virkamiestä.

Vuonna **1949–1963** syntyneillä henkilöillä on oikeus osittaiseen vanhuuseläkkeeseen aikaisintaan 61 ikävuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Vuonna **1964** syntyneillä henkilöillä on oikeus osittaiseen vanhuuseläkkeeseen aikaisintaan 62 ikävuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Vuonna **1965 ja sen jälkeen syntyneillä** osittaisen vanhuuseläkkeen alaikäraja sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen. Vuonna 1965 syntyneille sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa osittaisen vanhuuseläkkeen alaikärajan vuodelle 2027 viimeistään 31.10.2026.

Julkisella alalla ei ole oikeutta osittaiseen vanhuuseläkkeeseen, jos henkilö on täyttänyt ammatillisen eläkeikänsä, mutta ei ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää.

Osittainen vanhuuseläke alkaa eläkkeen hakemista seuraavan kuukauden alusta tai eläkkeenhakijan ilmoittamasta myöhemmästä ajankohdasta, jos kaikki eläkkeen myöntämisen edellytykset täyttyvät. Osittaista vanhuus-

eläkettä ei myönnetä takautuvasti. Osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla on mahdollista työskennellä ilman rajoituksia. Työskentely osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla ei ole kuitenkaan pakollista. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Osittainen varhennettu vanhuuseläke.)

5.2 Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen määrä

5.2.1 Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen osuudet ovat 25 tai 50 prosenttia

Osittaisena vanhuuseläkkeenä voidaan myöntää 25 tai 50 prosenttia eläkkeen alkamista edeltäneen vuoden loppuun mennessä ansaitusta eläkkeestä (pohjaeläkkeestä).

Jos osittainen vanhuuseläke on myönnetty 25 prosentin suuruisena, voidaan myöntää myöhemmin vielä toinen 25 prosentin eläkeosuus. Eläkeosuutta ei ole mahdollista muuttaa muulla tavalla.

5.2.2 Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen perusteena oleva eläke (pohjaeläke)

Osittaisen vanhuuseläkkeen perusteena oleva pohjaeläke on eläkkeen alkamista edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke. Pohjaeläkkeessä ei ole mukana mahdollista varhennusvähennystä tai lykkäyskorotusta. Pohjaeläke muodostuu

- työntekijän kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista työansioista (vuosiansiosta) karttuneesta eläkkeestä
- yrittäjän vakuutetusta kokonaistyötulosta karttuneesta eläkkeestä
- palkattomien aikojen etuusajoilta karttuneesta eläkkeestä
- tutkintoon johtaneen opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttuneesta etuudesta
- päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen ajalta (eläkesuhteesta) karttuneesta eläkkeestä
- ennen vuotta 2005 muodostetuista vapaakirjoista
- ennen vuotta 2005 karttuneen työeläkelisän määrästä

- osa-aikaeläkkeen ansionalenemasta karttuneesta eläkkeestä vuonna 1952 tai aiemmin syntyneillä.

Pohjaeläkkeessä on mukana kaikkien yksityisten ja julkisten alojen työeläkelakien mukaan ansaittu eläke.

Yksityisten alojen rekisteröityä lisäeläkettä ei myönnetä osittaisen vanhuuseläkkeen yhteydessä.

Julkisen alan lisäeläkeosuutta on mukana osittaisessa vanhuuseläkkeessä, jos henkilö on täyttänyt ammatillisen tai henkilökohtaisen eläkeikänsä.

Pohjaeläke ensimmäisen osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen

Yksityisillä aloilla samaa ensimmäisen myönnön yhteydessä laskettua pohjaeläkettä käytetään palkkakertoimella tarkistettuna,

- jos osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen myönnetään toinen 25 prosentin eläkeosuus, ja
- kun myönnetään muu eläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen.

Julkisilla aloilla toinen 25 prosentin eläkeosuus lasketaan samasta palkkakertoimella tarkistetusta pohjaeläkkeestä kuin ensimmäinen osittainen vanhuuseläke. Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävässä muussa eläkkeessä voi kuitenkin tulla käytettäväksi normeeraamaton pohjaeläke, vaikka osittaisessa vanhuuseläkkeessä on käytetty normeerattua pohjaeläkettä.

Ansiot tarkistetaan palkkakertoimella, kun pohjaeläkettä lasketaan

Kultakin vuodelta eläkkeen perusteena olevat vuosiansiot ja ennen vuotta 2005 ansaitut vapaakirjat tarkistetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Ennen vuotta 2004 ansaitut vapaakirjat tarkistetaan ensin puoliväli-indeksillä vuoden 2004 tasoon ja siitä palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Jos ensimmäisen osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetään toinen 25 prosentin osittainen vanhuuseläke, tarkistetaan ensimmäisen myönnön yhteydessä laskettu pohjaeläke palkkakertoimella toisen eläkeosuuden alkamisvuoden tasoon.

5.2.3 Julkisten alojen pohjaeläke

Julkisilla aloilla osittainen vanhuuseläke määräytyy eri tavalla riippuen siitä, onko henkilö täyttänyt henkilökohtaisen vanhuuseläkeikänsä ja onko henkilö syntynyt ennen vuotta 1960 vai sen jälkeen.

Ennen vuotta 1960 syntyneille lasketaan kaksi pohjaeläkettä

Julkisilla aloilla ennen vuotta 1960 syntyneille lasketaan kaksi pohjaeläkettä, **normeeraamaton** ja **normeerattu pohjaeläke**.

Pohjaeläkkeen laskeminen, kun osittainen vanhuuseläke alkaa ennen henkilökohtaisen eläkeiän täyttämistä

Jos ensimmäinen osittainen vanhuuseläke alkaa ennen henkilökohtaisen eläkeiän täyttämistä, osittainen vanhuuseläke lasketaan normeeratusta pohjaeläkkeestä. Myös toinen osittainen vanhuuseläke lasketaan normeeratusta pohjaeläkkeestä, vaikka henkilökohtainen eläkeikä olisi täyttynyt toisen osittaisen vanhuuseläkkeen alkaessa.

Myöhemmin myönnettävässä säästöosuudessa on lisäeläkeosuutta mukana, jos henkilö on täyttänyt henkilökohtaisen vanhuuseläkeikänsä ja palvelussuhde on jatkunut siihen saakka yhdenjaksoisesti.

Pohjaeläkkeen laskeminen, kun osittainen vanhuuseläke alkaa henkilökohtaisen eläkeiän täyttämisen jälkeen

Jos ensimmäinen osittainen vanhuuseläke alkaa henkilökohtaisen eläkeiän täytyttyä, osittainen vanhuuseläke lasketaan normeeraamattomasta pohjaeläkkeestä ja osittaisessa vanhuuseläkkeessä on myös lisäeläkeosuutta mukana.

Pohjaeläkkeen laskeminen, kun henkilöllä ei ole henkilökohtaista eläkeikää

Jos henkilöllä ei ole lisäeläkeoikeutta eikä henkilökohtaista eläkeikää ja osittainen vanhuuseläke alkaa ennen 65 vuoden ikää, osittainen vanhuuseläke lasketaan normeeratusta pohjaeläkkeestä.

Vuonna 1960 ja sen jälkeen syntyneille lasketaan vain normeeraamaton pohjaeläke

Vuonna 1960 ja sen jälkeen syntyneillä osittainen vanhuuseläke lasketaan aina normeeraamattomasta pohjaeläkkeestä. Lisäksi otetaan talteen mahdollinen lisäeläkeosuuden määrä.

5.2.4 Osittainen varhennettu vanhuuseläke voi olla varhennettu tai lykätty

Osittainen vanhuuseläke voi olla varhennettu tai lykätty sen mukaan, alkaako osittainen vanhuuseläke ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää vai sen jälkeen. Ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeikässä alkavaan osittaiseen vanhuuseläkkeeseen ei tule varhennusvähennystä eikä lykkäyskorotusta.

Osittaisena vanhuuseläkkeenä on mahdollista myöntää kaksi 25 prosentin osuutta eri aikaan, joten osittaisessa vanhuuseläkkeessä voi olla yhtä aikaa sekä varhennettua että lykättyä osuutta.

5.2.5 Varhennusvähennyksen laskeminen osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen

Jos osittainen vanhuuseläke alkaa ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää, osittaista vanhuuseläkettä varhennetaan. Tämä tarkoittaa, että osittaista vanhuuseläkettä vähennetään 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisesta ikäluokan alimman vanhuuseläkkeen täyttämistä seuraavan kuukauden alkuun.

Osittaisen vanhuuseläkkeen varhennusvähennys säilyy, kun henkilölle myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen vanhuuseläke tai jokin muu etuus.

Jokainen osittaisen vanhuuseläkkeen osuus varhennetaan sen hetken mukaan, jolloin kyseinen eläkeosuus myönnetään. Jos henkilö ottaa ensin 25 prosentin osittaisen vanhuuseläkkeen ja esimerkiksi vuoden päästä toisen 25 prosentin eläkeosuuden, toisen eläkeosuuden varhennusaika lasketaan ikäluokan alimmasta eläkeikästä toisen eläkeosuuden ottamisen alkamishetkeen.

Varhennusaika lasketaan aina ikäluokan alimmasta vanhuuseläkeikästä, vaikka henkilöllä olisi oikeus vanhuuseläkkeeseen jossain muussa iässä.

Esimerkki 5.1.

Osittainen vanhuuseläke varhennettuna.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 17.1.1960
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä 64 vuotta 6 kk
- Osittainen vanhuuseläke 50 % 61-vuotiaana 1.2.2021
- Pohjaeläke 2 200,00 euroa/kk.

Varhennusaika lasketaan jokaiselta kuukaudelta osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisesta ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alkuun. Vähennys on 0,4 prosenttia kuukaudelta.

$$42 \text{ kk} \times 0,4 \% = 16,8 \%$$

$$50 \% \times 2 \text{ 200,00 euroa/kk} \times (1 - 0,168) = 915,2 \text{ euroa/kk}$$

Tarkistettuna vuodelle 2021 vahvistetulla elinaikakertoimella:

$$0,94984 \times 915,2 \text{ euroa/kk} = 869,29 \text{ euroa/kk.}$$

...

5.2.6 Lykkäyskorotuksen laskeminen osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen

Jos osittainen vanhuuseläke alkaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen, lasketaan eläkkeeseen lykkäyskorotus. Osittaista vanhuuseläkettä korotetaan 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta ikäluokan alimman vanhuuseläkkeen täyttämistä seuraavan kuukauden alusta osittaisen vanhuuseläkkeen alkamiseen.

Lykkäyskorotusaika lasketaan aikaisintaan vuoden 2017 alusta alkaen.

Ennen vuotta 1949 syntyneillä ei ole oikeutta osittaiseen vanhuuseläkkeeseen. Siten ennen vuotta 1949 syntyneitä koskevat säännökset lykkäyskorotuksen laskemisesta vanhuuseläketilanteessa eivät tule sovellettavaksi osittaisen vanhuuseläkkeen laskennassa.

Jokainen osittaisen vanhuuseläkkeen osuus lykätään sen hetken mukaan, jolloin kyseinen eläkeosuus myönnetään. Jos henkilö ottaa 25 prosentin osittaisen vanhuuseläkkeen ikäluokan alimman eläkeiän jälkeen, lykkäysaika lasketaan ikäluokan alimmasta eläkeiästä osittaisen vanhuuseläkkeen alkamishetkeen. Jos henkilö myöhemmin ottaa toisen 25 prosentin eläke-

osuuden, toisen eläkeosuuden lykkäysaika lasketaan ikäluokan alimmasta eläkeiästä toisen eläkeosuuden ottamisen alkamishetkeen.

Lykkäysaika lasketaan aina ikäluokan alimmasta vanhuuseläkeiästä, vaikka henkilöllä olisi oikeus vanhuuseläkkeeseen jossain muussa iässä.

Esimerkki 5.2.

Osittainen vanhuuseläke lykättynä.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 17.1.1957
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä 63 vuotta 9 kuukautta (täyttänyt lokakuussa vuonna 2020)
- Osittainen vanhuuseläke 50 % 64 vuoden iässä 1.2.2021
- Pohjaeläke 2 600,00 euroa/kk (vuoden 2021 tasossa).

Lykkäyskorotusaika on kolme kuukautta ja lykkäyskorotus 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta henkilö lykkää vanhuuseläkkeen alkamista yli ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän.

$$3 \text{ kk} \times 0,4 \% = 1,2 \%$$

$$50 \% \times 2\,600,00 \text{ euroa/kk} \times (1 + 0,012) = 1\,315,60 \text{ euroa/kk}$$

Tarkistettuna ikäluokalle vahvistetulla elinaikakertoimella:

$$0,95722 \times 1\,315,60 \text{ euroa/kk} = 1\,259,32 \text{ euroa/kk.}$$

...

5.2.7 Elinaikakerroin osittaisessa varhennetussa vanhuuseläkkeessä

Elinaikakerroin, kun osittainen varhennettu vanhuuseläke alkaa ennen 62 ikävuoden täyttämistä

Jos osittainen vanhuuseläke alkaa ennen 62 ikävuoden täyttämistä, ei henkilön oman ikäluokan elinaikakerroin ole vielä käytössä. Tällöin käytetään osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuodelle vahvistettua elinaikakerrointa.

Elinaikakerroin säilyy tässä osittaisen vanhuuseläkkeen osassa myöntövuoden mukaisena.

Elinaikakerroin, kun osittainen varhennettu vanhuuseläke alkaa 62 ikävuo-
den täyttämivuonna tai sen jälkeen

Jos osittainen vanhuuseläke alkaa 62 ikävuo-
den täyttämivuonna tai sen
jälkeen, on oman ikäluokan elinaikakerroin vahvistettu. Tällöin käytetään
oman ikäluokan elinaikakerrointa.

Elinaikakerroin, kun myönnetään toinen osittainen varhennettu vanhuus- eläke

Jos ennen 62 ikävuo-
den täyttämivuotta alkaneen 25 prosent-
in osittaisen vanhuuseläkkeen jäl-
keen myönnetään toinen 25 prosent-
in eläkeosuus 62 ikävuo-
den täyttämivuonna tai sen jäl-
keen, säilyy ensimmäisessä
eläkeosuudessa myöntövuoden elinaikakerroin ja toisessa eläkeosuudessa
käytetään oman ikäluokan elinaikakerrointa.

Elinaikakerroin, kun osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jäl- keen myönnetään vanhuuseläke

Kun osittaisen vanhuuseläkkeen jäl-
keen myönnetään vanhuuseläke, aiem-
min osittaisena myönnettyjen eläkeosu-
uksien elinaikakerroimet säilyvät al-
kamisajankohdan mukaisina. Vanhuuselä-
kkeessä käytetään oman ikäluo-
kan elinaikakerrointa.

5.2.8 Osittainen varhennettu vanhuuseläke toisen etuuden jälkeen

Osittainen varhennettu vanhuuseläke työkyvyttömyyseläkkeen jäl- keen

Toistaiseksi myönnettyä työkyvyttömyyseläkkeeltä (täydeltä työkyvyttö-
myyseläkkeeltä tai osatyökyvyttömyyseläkkeeltä) ei voi siirtyä osittaisel-
le vanhuuseläkkeelle. Toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen jäl-
keen voi siirtyä osittaiselle vanhuuseläkkeelle vain, jos työkyvyttömyyselä-
ke on lakkautettu.

Kuntoutustuen (täyden kuntoutustuen tai osakuntoutustuen) tulee päättyä
tai kuntoutustuki pitää lakkauttaa ennen kuin osittainen vanhuuseläke voi
alkaa.

Osittainen vanhuuseläke lasketaan aina uusin perustein. Osittaisen van-
huuseläkkeen määrä lasketaan eläkkeen alkamista edeltävän vuoden lop-
puun mennessä ansaitusta eläkkeestä (pohjaeläkkeestä).

Pohjaeläkkeessä on mukana päättyneiltä työkyvyttömyysajoilta (eläkesuhteesta) karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän vuoden loppuun asti. Jos työkyvyttömyyseläke on jatkunut osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna, karttuma eläkesuhteesta vuoden alusta alkaen voidaan myöntää vasta, kun osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetään muu eläke-etuus.

Pohjaeläkkeessä on mukana myös työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla työskentelystä karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuotta edeltävän vuoden loppuun asti.

Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jatkuminen työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen

Jos osittaisella vanhuuseläkkeellä oleva henkilö alkaa saada työkyvyttömyyseläkettä, osittainen vanhuuseläke jatkuu osana työkyvyttömyyseläkettä samansuuruisena kuin aiemmin. Tällöin etuus on kuitenkin kokonaisuudessaan työkyvyttömyyseläkettä.

Osittainen vanhuuseläke jatkuu aiemmin myönnetyn suuruisena, jos osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetty työkyvyttömyyseläke lakkaa, jätetään lepäämään tai työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen keskeytetään.

Osittainen varhennettu vanhuuseläke kuntoutusrahan jälkeen

Kuntoutusrahan, osakuntoutusrahan tai kuntoutusavustuksen täytyy päättyä ennen kuin osittainen vanhuuseläke voi alkaa.

Osittainen vanhuuseläke lasketaan aina uusin perustein.

Pohjaeläkkeeseen lasketaan mukaan kuntoutusraha-ajalta palkattomien aikojen mukaan karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän vuoden loppuun asti. Jos kuntoutusraha on jatkunut osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna, alkamisvuoden kuntoutusraha-ajalta karttunut eläke voidaan myöntää vasta, kun osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetään muu eläke-etuus.

Pohjaeläkkeessä on mukana myös kuntoutusrahan aikaisesta työskentelystä karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuotta edeltävän vuoden loppuun asti. Kuntoutusrahan rinnalla työskentelystä eläkettä karttuu iän mukaisten karttumien mukaisesti. Vuoden 2017 alusta siirtymäajan korotettu karttuma koskee myös kuntoutusrahan rinnalla työskentelyä.

Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jatkuminen kuntoutusrahan jälkeen

Jos osittaisella vanhuuseläkkeellä oleva henkilö alkaa saada kuntoutusrahaa, osittainen vanhuuseläke jatkuu osana kuntoutusrahaa samansuuruisena kuin aiemmin. Tällöin etuus on kuitenkin kokonaisuudessaan kuntoutusrahaa.

Osittainen vanhuuseläke jatkuu aiemmin myönnetyn suuruisena, kun osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetty kuntoutusraha päättyy.

5.3 Vanhuuseläkkeen määrä osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen

Osittainen vanhuuseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, kun henkilölle myönnetään vanhuuseläke.

Vanhuuseläkkeen määrä osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen sisältää aina maksussa olevan osittaisen vanhuuseläkkeen ja säästöosuuden, eli sen osan osittaista vanhuuseläkettä varten lasketusta pohjaeläkkeestä, jota ei ole vielä myönnetty.

Jos kunkin eläkelain ehdot täyttyvät, myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja alkamisvuoden jälkeen vanhuuseläkkeen alkamiseen mennessä

- päättyneistä työsuhteista ansaittu eläke
- julkisten alojen kaikista rinnakkaisista palvelussuhteista ansaittu eläke, jos joku palvelussuhde on päättynyt vanhuuseläkkeen alkamiseen
- palkattomien etuuksien perusteella karttunut eläke
- opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttunut etuus
- osittaista vanhuuseläkettä edeltäneen työkyvyttömyyseläkkeen eläkesuhteesta karttunut eläke
- osittaisen vanhuuseläkkeen aikana alkaneen ja päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen eläkesuhteesta karttunut eläke
- osa-aikaeläkkeen ansion alenemasta karttunut eläke ennen vuotta 1953 syntyneillä.

Jos työntekijälle maksetaan ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamiskauden aikana työansioita, myönnetään työntekijälle näistä työansioista karttunut eläkkeen määrä kyseiseen vanhuuseläkkeeseen taannehtivasti vanhuuseläkkeen alkamisesta lukien. Edellytyksenä on, että työansiot on maksettu sellaisesta työskentelystä, joka on päättynyt ennen kyseisen vanhuuseläkkeen alkua. JuEL:ssa edellä kuvattua loppupalkan taannehtivaa lisäystä ei tehdä.

Osittaisen vanhuuseläkkeen ajasta ei muodostu eläkettä kartuttavaa jaksoa.

Esimerkki 5.3.

Osittainen varhennettu vanhuuseläke 63 vuoden 6 kuukauden iässä, jonka jälkeen vanhuuseläke lykättynä.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 11.1.1956
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on 63 vuotta ja 6 kuukautta
- Osittainen vanhuuseläke alkaa 1.8.2019 ja vanhuuseläke sen jälkeen 1.2.2021
- Työeläkeindeksinä on käytetty 2585 vuodelle 2019 ja 2631 vuodelle 2021
- Palkkakertoimena on käytetty 1,417 vuodelle 2019 ja 1,465 vuodelle 2021.

Osittainen vanhuuseläke 1.8.2019 alkaen

Vuoden 2018 loppuun mennessä karttunut pohjaeläke on 2 235,72 euroa/kk (vuoden 2019 tasossa).

Osittainen vanhuuseläke on $2\,235,72 \times 0,25 = 558,93$ euroa/kk.

Eläkkeen tarkistaminen elinaikakertoimella

Eläke tarkistetaan vuonna 1956 syntyneen elinaikakertoimella $0,96102 \times 558,93 = 537,14$ euroa/kk.

Osittainen vanhuuseläke

Osittainen vanhuuseläke 1.8.2019 alkaen on **537,14 euroa/kk.**

Osittainen vanhuuseläke alkaa 63 vuoden 6 kuukauden iässä (ikäluokan alin vanhuuseläkeikä), joten siihen ei tule varhennusvähennystä.

Vanhuuseläke 1.2.2021 alkaen

Karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuoden alusta
1.1.2017 alkaen:

Vuosi	Työansiot		Karttumis-%
	PTEL-vähentämättöminä vuoden 2021 tasossa	Eläke	
2019	2 541,67	3,60*	1,7
2019	27 958,33	34,95*	1,5
2020	31 544,00	39,43	1,5
2021	2 628,66	3,29	1,5
Yhteensä		81,27	

* Vuoden 2019 työansiot jaetaan eri karttumisprosenttien ajoille niiden kuukausien suhteessa, joihin karttumisprosentit kohdistuvat.

Vuoden 2019 ansaittu eläke on

$$(30\,500,00 \times 1/12 \times 1,7\%) + (30\,500,00 \times 11/12 \times 1,5\%) = 3,60 + 34,95 = 38,55 \text{ euroa/kk.}$$

Säästöosuus (75 %) pohjaeläkkeestä vuoden 2021 tasossa

$$2\,235,72 \times 1,465/1,417 = 2\,311,45 \text{ euroa/kk}$$

$$0,75 \times 2\,358,05 = 1\,733,59 \text{ euroa/kk.}$$

Eläke yhteensä on $1\,733,59 + 81,27 = 1\,814,86$ euroa/kk.

Lykkäyskorotus säästöosuuteen ja osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuoden alusta alkaen karttuneeseen eläkkeeseen

$$\text{Lykkäyskorotus ajalta } 1.8.2019\text{--}31.1.2021 = 6 \text{ kk}$$

$$\text{Lykkäyskorotus } 6 \text{ kk} \times 0,4 \% = 2,4 \%$$

$$0,024 \times 1\,814,86 = 43,56 \text{ euroa/kk}$$

Eläke ennen elinaikakertoimella tarkistamista

$$\text{Eläke yhteensä on } 43,56 + 1\,814,86 = 1\,858,42 \text{ euroa/kk.}$$

Eläkkeen tarkistaminen elinaikakertoimella

Eläke tarkistetaan vuonna 1956 syntyneen elinaikakertoimella:

$$0,96102 \times 1\,858,42 = 1\,785,98 \text{ euroa/kk.}$$

Maksussa olevan osittaisen vanhuuseläkkeen tarkistaminen työeläkeindeksillä
Maksussa oleva osittainen vanhuuseläke tarkistetaan työeläkeindeksillä
vuoden 2021 tasoon.

$$537,14 \times 2631/2585 = 546,70 \text{ euroa/kk.}$$

Vanhuuseläke yhteensä

$$\text{Eläke yhteensä on } 546,70 + 1\,785,42 = 2\,332,69 \text{ euroa/kk.}$$

Vanhuuseläke 1.2.2021 alkaen on **2 332,69 euroa/kk.**

...

5.3.1 Indeksointi, kun myönnetään vanhuuseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen

Osittainen vanhuuseläke korotetaan työeläkeindeksillä vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Säästöosuus sekä osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja alkamisvuoden jälkeen ansaittu eläke korotetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

5.3.2 Elinaikakerroin, kun myönnetään vanhuuseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen

Kun vanhuuseläke myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen, elinaikakerroin säilyy muuttumattomana osittaisen vanhuuseläkkeen osuudessa.

Säästöosuus ja osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuoden alusta ansaittu eläke tarkistetaan ikäluokan elinaikakertoimella.

5.3.3 Työttömän vähentämätön vanhuuseläke 62-vuotiaana osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen

Ennen vuotta 1958 syntyneellä henkilöllä on oikeus varhennusvähennyksellä vähentämättömään vanhuuseläkkeeseen 62-vuotiaana, jos henkilö saa työttömyyspäivärahaa lisäpäiväoikeuden perusteella.

Jos vähentämätön vanhuuseläke myönnetään osittaista vanhuuseläkettä saavalle henkilölle, varhennusvähennys säilyy osittaisen vanhuuseläkkeen

osuudessa aiemman suuruisena. Muilta osin vanhuuseläkkeen määrä on vähentämätön.

5.3.4 Lykätty vanhuuseläke osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen

Jos vanhuuseläke lykätään alkamaan ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen, lasketaan säästöosuuteen ja osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuoden alusta alkaen ansaittuun eläkkeeseen lykkäyskorotus. Säästöosuutta ja osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuoden alusta alkaen ansaittua eläkettä korotetaan 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista lykätään alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alkua myöhemmäksi.

Myös julkisten alojen eläkkeissä lykkäyskorotus lasketaan ikäluokan alimmasta eläkeiästä, vaikka ammatillinen tai henkilökohtainen vanhuuseläkeikä olisi alempi.

Jos henkilö on saanut osittaisen vanhuuseläkkeen aikana työttömyysetuutta ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen, vähennetään lykkäysajasta työttömyysetuspäivät.

Lykkäyskorotus lasketaan sekä päättyneistä että jatkuvista työsuhteista ensimmäisen vanhuuseläkkeen myöntämiseen asti. Ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkaessa jatkuvan työsuhteen lykkäyskorotus myönnetään samalla, kun työsuhteesta myönnetään karttunut eläke. Vanhuuseläkkeen alkamishetkellä jatkuvasta työsuhteesta myönnetään eläke hakemuksesta aikaisintaan työsuhteen päättymistä seuraavan kuukauden alusta.

Osittaisen vanhuuseläkkeen osuus säilyy aiemmin myönnetyn suuruisena. Osittaisen vanhuuseläkkeen osuudessa säilyy esimerkiksi lykkäyskorotus, jos henkilö on ottanut osittaisen vanhuuseläkkeen ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän jälkeen ja osittaiseen vanhuuseläkkeeseen on laskettu lykkäyskorotus.

5.3.5 Ensisijaisten etuuksien vähentäminen osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aikana sattuneessa vahinkotapahtumassa

Jos LITA-etuus on myönnetty osittaisen vanhuuseläkkeen aikana sattuneen vahinkotapahtuman perusteella, LITA-etuus vähennetään osittaisesta van-

huuseläkkeestä viimeistään silloin, kun henkilö täyttää oman ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän. LITA-etuus vähennetään ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä, vaikka henkilö ei hae vanhuuseläkettä.

Jos henkilöllä on alempi eläkeikä ja henkilö hakee vanhuuseläkettä alemmassa eläkeiässä, ensisijainen etuus vähennetään alemmassa eläkeiässä.

5.3.6 Vanhuuseläkkeen määrä ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen

Jos vanhuuseläke myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen jonkin yksityisen tai julkisen työeläkelain mukaisessa alemmassa eläkeiässä, tällöin henkilölle myönnetään kaikkien eläkelakien mukainen säästöosuus.

5.3.7 Vanhuuseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen julkisten alojen alemmassa eläkeiässä

Jos osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen vanhuuseläke myönnetään julkisten alojen alemmassa eläkeiässä, säästöosuuden TyEL-, YEL-, MYEL- ja MEL-osuudet myönnetään varhennettuna. Vähennys on 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista varhennetaan oman ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

JuEL:n mukaista säästöosuutta ei varhenneta silloin, jos henkilö on täyttänyt ammatillisen tai henkilökohtaisen eläkeikänsä.

Yksityisten alojen päättyneistä työsuhteista ansaittuja eläkkeitä ei myönnetä julkisten alojen alemmassa eläkeiässä. Osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja alkamisvuoden jälkeen ansaittu yksityisten alojen eläke voidaan myöntää vasta ikäluokan alimmassa vanhuuseläkeiässä.

5.3.8 Vanhuuseläke osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen yksityisten alojen alemmassa eläkeiässä

Jos osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen vanhuuseläke myönnetään yksityisten alojen alennetussa eläkeiässä, varhennetaan julkisten ja yksityisten alojen säästöosuus. Vähennys on 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista varhennetaan oman ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja alkamisvuoden jälkeen julkisten tai yksityisten alojen päätyneistä työsuhteista ja yrittäjätoiminnasta ansaittu eläke voidaan myöntää yksityisten alojen alemmassa eläkeiässä (JuEL:n vapaakirjoja ei myönnetä YEL-lisäeläketurvan tai MEL:n alemmassa iässä). Eläkettä vähennetään tällöin 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista varhennetaan oman ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

6 Työkyvyttömyyteen perustuvat eläke-etuudet

6.1 Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen

Työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen tarkoitus on turvata toimeentulon jatkuminen työntekijän tai yrittäjän työkyvyttömyyden aikana. Kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke turvaa työkyvyttömälle vähimmäistoimeentulon. Työtapaturma- ja ammattitautilain tai liikennevakuutuslain mukainen työkyvyttömyyseläke myönnetään silloin, kun työkyvyttömyys on seurausta työtapaturmasta tai liikenneonnettomuudesta. Tällainen eläke on ensisijainen ja se vähennetään työ- ja kansaneläkkeestä. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Työkyvyttömyyseläke.)

Kuntoutus on aina ensisijainen työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden. Eläkelaitoksella on velvollisuus tutkia työkyvyttömyyseläkehakemusta käsitellessä henkilön oikeus ammatilliseen kuntoutukseen. Jos oikeus on, eläkelaitos antaa henkilölle ennakkopäätöksen oikeudesta ammatilliseen kuntoutukseen ilman erillistä kuntoutushakemusta.

Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää henkilölle, jolla on työkykyä alentava sairaus ja työkyvyttömyyden voidaan arvioida jatkuvan yhdenjaksoisesti vähintään vuoden. Täysi työkyvyttömyyseläke maksetaan, jos työkyvyn aleneminen on vähintään 3/5. Osatyökyvyttömyyseläke maksetaan, jos työkyky on alentunut vähintään 2/5, mutta alle 3/5.

Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää määräaikaisena kuntoutustukena tai toistaiseksi voimassa olevana eläkkeenä, jolloin sen päättymisajankohdasta ei ole määritelty. Kuntoutustukea maksetaan työkyvyttömälle henkilölle, jonka vamman tai sairauden voidaan olettaa todennäköisesti paranevan hoidon tai kuntoutuksen avulla. Myös kuntoutustuki voidaan myöntää osaeläkkeen suuruisena.

6.1.1 Yleinen työkyvyttömyysmääritelmä

Yksityisillä aloilla sovelletaan yleistä työkyvyttömyysmääritelmää työkyvyttömyyseläkettä myönnettäessä. Yleisen työkyvyttömyysmääritelmän mukaan työkyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että eläkkeenhakijan työkyky on heikentynyt sairauden, vian tai vamman vuoksi vähintään 2/5 yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan.

Työkyvyn heikentymistä arvioitaessa otetaan huomioon eläkkeenhakijan jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja sellaisella saatavissa olevalla työllä, jota hänen voidaan kohtuudella edellyttää tekevän huomioiden eläkkeenhakijan koulutus, aikaisempi toiminta, ikä, asuinpaikka ja muut näihin rinnastettavat tekijät.

6.1.2 Eläkkeen saantiehtoja tulkitaan lievemmin 60 vuotta täyttäneillä

60 vuotta täyttäneen eläkkeenhakijan työkyvyttömyyseläkeoikeutta arvioitaessa painotetaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta.

6.1.3 Ammatillinen työkyvyttömyysmääritelmä julkisilla aloilla

Julkisten alojen työeläkelaeissa on yleisen työkyvyttömyysmääritelmän lisäksi myös ammatillinen työkyvyttömyysmääritelmä.

Yleistä työkyvyttömyysmääritelmää sovelletaan silloin, kun työkyvyttömyys alkaa palvelussuhteen päättymisen jälkeen. Yleinen työkyvyttömyysmääritelmä on saman sisältöinen kuin yksityisten alojen työeläkelakien mukainen työkyvyttömyysmääritelmä.

Julkisilla aloilla ammatillista työkyvyttömyysmääritelmää sovelletaan silloin, kun työkyvyttömyys alkaa palvelussuhteen kestäessä. Tällöin arvioidaan, onko työntekijä sairauden, vian tai vamman takia tullut kykenemättömäksi virkaansa tai työhönsä vähintään vuoden ajaksi.

6.1.4 Työkyvyttömyyseläke alkaa pääsääntöisesti ensisijaisuusajan jälkeen

Täysi työkyvyttömyyseläke alkaa pääsääntöisesti sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan ensisijaisuusajan jälkeen. Osatyökyvyttömyyseläke myönnetään yleensä työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kuukauden alusta lukien.

6.2 Työkyvyttömyyteen perustuvat eläke-etuudet

6.2.1 Työkyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki

Työkyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki ovat määrältään saman suuruisia. Työntekijälle maksetaan työkyvyttömyyseläkettä kuntoutustukena, jos hänen työkykynsä on ainakin osittain palautettavissa hoidolla tai kuntoutuksella, joita varten työntekijälle on tehty hoito- tai kuntoutussuunnitelma. Kuntoutustuki on aina määräaikainen. Toistaiseksi myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen tavoin kuntoutustuki voidaan myöntää vain, jos työkyvyttömyys on kestänyt tai sen voidaan arvioida kestävän vähintään vuoden ajan työkyvyttömyyden alusta lukien. Sekä työkyvyttömyyseläke että kuntoutustuki voidaan myöntää myös osaeläkkeen suuruisena osatyökyvyttömyyseläkkeenä tai osakuntoutustukena.

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrä on työkyvyttömyyden alkamista edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaitun eläkkeen ja mahdollisen tulevan ajan eläkeosan yhteismäärä. Jos työkyvyttömyyseläkkeessä ei ole tulevan ajan oikeutta, työkyvyttömyyseläkkeessä huomioidaan työansiot eläketapahtumakuukauden loppuun saakka. Osatyökyvyttömyyseläke on puolet täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä.

6.2.2 Työuraeläke

Työuraeläkkeen tarkoitus on mahdollistaa eläkkeelle siirtyminen hieman ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää niille työntekijöille ja yrittäjille, jotka ovat tehneet vähintään 38 vuoden pituisen työuran rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavassa päätoimisessa työssä.

Työuraeläkkeen alaikäraja on 63 vuotta. Työuraeläkkeen voi saada vuonna 1955 tai sen jälkeen syntynyt henkilö, sillä ennen vuotta 1955 syntyneillä henkilöillä alin vanhuuseläkeikä on 63 vuotta.

Myöhemmin työuraeläkkeen ikäraja tarkistetaan ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää vastaavasti siten, että työuraeläkkeen ikäraja on kaksi vuotta alempi kuin ikäluokan alin vanhuuseläkeikä. Ikärajan tarkistaminen koskee ensimmäisen kerran vuonna 1965 syntyneitä.

Työuraeläkkeen määrä on työuraeläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä ansaittu eläke. Työuraeläkkeen määrä on pienem-

pi kuin työkyvyttömyyseläkkeen määrä, koska työuraeläke ei sisällä tulevan ajan eläkeosaa.

Työuraeläkkeessä ei ole oikeutta yksityisen alan rekisteröityyn lisäeläketurvaan.

Julkisella alalla työuraeläkkeeseen voi sisältyä lisäeläketurva, jos työuraeläkkeenhakijalla on oikeus julkisten alojen eläkelain mukaiseen lisäeläkkeeseen ja henkilökohtaiseen eläkeikään. Työuraeläkkeeseen ei tehdä normaalia.

6.2.3 Kuntoutusraha

Kuntoutus on ensisijaista työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden.

Työntekijällä tai yrittäjällä on oikeus työeläkekuntoutukseen ikäluokan alimpaan vanhuuseläkeikään asti, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:

- Sairaus, vika tai vamma aiheuttaa uhkan tulla työkyvyttömäksi työeläkelaeissa tarkoitetulla tavalla.
- Työntekijällä tai yrittäjällä on tulevan ajan tarkasteluajalla työeläkevakuutettuja ansioita vähintään 36 820,43 (vuoden 2021 tasossa). Työkyvyttömyyseläkettä saavalla kuntoutuksen hakijalla ansioedellytys tutkitaan työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansiosta.
- Työeläkekuntoutus on tarkoituksenmukaista.
- Kuntoutuksen hakijalla ei ole oikeutta kuntoutukseen liikennevakuutuksen tai tapaturmavakuutuksen perusteella.

Työeläkekuntoutuksen perusetutena on kuntoutusraha. Kuntoutusrahaa maksetaan työkyvyttömyyden ehkäisemiseksi työkyvyttömyyden uhkaamalle työntekijälle tai yrittäjälle, jolle eläkelaitos antaa ammatillista kuntoutusta. Kuntoutusrahan määrä on yhtä suuri kuin työntekijän työkyvyttömyyseläkkeen määrä korotettuna 33 prosentilla.

Kuntoutusraha maksetaan täytenä, jos kuntoutuja ei aktiivisen kuntoutuksen aikana ole lainkaan ansiotyössä tai kuntoutuja on työssä, mutta palkka on enintään puolet vakiintuneesta ansiosta. Vakiintuneena ansiona pidetään eläkkeen tai kuntoutusrahan tulevan ajan ansiota.

Osakuntoutusrahan määrä on puolet täyden kuntoutusrahan määrästä. Kuntoutusraha maksetaan osakuntoutusrahana, jos kuntoutuja ansaitsee

aktiivisen kuntoutuksen aikaisessa ansiotyössään yli puolet vakiintuneesta ansiosta.

Toisin kuin eläke, kuntoutusraha voidaan maksaa kuukautta lyhyemmältä ajalta. Tällöin kuntoutusrahan määrä jaetaan 30:llä ja kerrotaan maksupäivien lukumäärällä.

6.2.4 Kuntoutusavustus

Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta voidaan maksaa kuntoutuksen odotusajalta ja kuntoutuksen väliaikojen ajalta. Kuntoutusavustus ei sisällä korotusta, vaan se on kuntoutujan työkyvyttömyyseläkkeen suuruinen. Kuntoutusavustus voidaan myös maksaa osa-avustuksena. Osa-avustuksen määrä on puolet täyden kuntoutusavustuksen määrästä.

Kuntoutusavustusta ei myönnetä, jos henkilölle maksetaan palkkaa tai jos kuntoutuja saa toimeentulonsa muuta kautta, esimerkiksi työttömyyspäivärahan tai sairauspäivärahan avulla. Kuntoutusavustusta voidaan myöntää myös ammatillisen kuntoutuksen suunnitelman laatimista varten. YEL:n ja MYEL:n mukaan voidaan myöntää kuntoutusavustusta työllistymisen tukemiseksi.

6.2.5 Kuntoutuskorotus

Kuntoutuskorotus on kuntoutustuen tai toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen saajalle eläkkeen lisäksi maksettava korotus, joka on 33 prosenttia eläkkeestä. Se maksetaan yleensä työeläkelaitoksen järjestämän aktiivisen kuntoutuksen ajalta täysiltä kalenterikuukausilta. Jokainen kuntoutustukea tai työkyvyttömyyseläkettä maksava työeläkelaitos maksaa omaan eläkkeeseensä 33 prosentin korotuksen. Jos osa kuntoutustuista tai eläkkeistä on maksettu kertasuorituksena, ei niiden osalta lasketa kuntoutuskorotusta. Kuntoutuskorotusta laskettaessa ei oteta huomioon yksityisen puolen lisäeläkkeitä.

Kun osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevaa henkilöä ryhdytään kuntouttamaan, kuntoutuskorotuksen määrä on 33 prosenttia osatyökyvyttömyyseläkkeestä. Usein kuitenkin osatyökyvyttömyyseläkettä saava henkilö joutuu olemaan poissa työstä kuntoutuksen vuoksi ja tällöin eläke voidaan maksaa kuntoutuksen ajalta täyden eläkkeen suuruisena. Jos eläke maksetaan täyden eläkkeen suuruisena, myös kuntoutuskorotus lasketaan täyden eläkkeen määrästä.

6.3 Työkyvyttömyyseläkkeen määrä

Työkyvyttömyyseläke koostuu ansaitusta eläkkeestä ja tulevan ajan eläkkeestä, jos tulevan ajan eläkkeeseen on oikeus.

6.3.1 Ansaittu eläke työkyvyttömyyseläkkeessä

Työkyvyttömyyseläkkeen ansaittu eläke on eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä karttuneen eläkkeen yhteismäärä. Se muodostuu seuraavista osista:

- työntekijän kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista työansioista (vuosiansio) karttuneesta eläkkeestä
- yrittäjän kokonaistulosta karttuneesta eläkkeestä
- palkattoman ajan etuusansioista karttuneesta eläkkeestä
- tutkintoon johtaneen opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttuneesta etuudesta
- päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen ajalta (eläkesuhteesta) karttuneesta eläkkeestä
- ennen vuotta 2005 muodostetuista vapaakirjoista
- ennen vuotta 2005 karttuneen työeläkelisän määrästä.

Jos työkyvyttömyyseläkkeessä ei ole tulevaa aikaa, lasketaan ansaittu eläke eläketapahtumakuukauden loppuun asti. Ansaitussa eläkkeessä karttuma palkattoman ajan etuuksista huomioidaan kuitenkin aina eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun.

Mahdollinen yksityisten alojen rekisteröity lisäeläke lisätään työkyvyttömyyseläkkeeseen. Julkisen alan eläkkeeseen kuuluu lisäeläkeosuus, jos yhdenjaksoisuusedellytys täyttyy.

Eläkkeen perusteena olevat ansiot tarkistetaan palkkakertoimella työkyvyttömyyseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Ansaittu eläke tarkistetaan joko

- omalle ikäluokalle vahvistetulla elinaikakertoimella, jos työkyvyttömyys alkaa 62 vuoden iän täyttämivuonna tai sen jälkeen tai
- työkyvyttömyyden alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella, jos työkyvyttömyys alkaa ennen 62 vuoden iän täyttämivuotta.

6.3.2 Tuleva aika

Tuleva aika tarkoittaa aikaa työkyvyttömyyden alkamisvuoden alusta sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää tulevan ajan pääteiän.

Tulevan ajan eläke lasketaan tulevan ajan ansion ja tulevan ajan keston perusteella. Tulevan ajan ansiosta eläkettä karttuu 1,5 prosenttia vuodessa työkyvyttömyyden alkamisvuoden alusta tulevan ajan pääteikään.

Tulevan ajan eläkkeen edellytyksenä ansiot kymmeneltä edelliseltä vuodelta

Tulevan ajan eläkkeen saamisen edellytyksenä on, että eläkkeenhakijalla on työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita vähintään 18 410,22 euroa (vuoden 2021 tasossa) työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltävän kymmenen kalenterivuoden aikana. Tulevan ajan edellytystä tutkittaessa otetaan huomioon kaikki työeläkelakien mukaan vakuutetut työansiot.

Edellytystä tutkittaessa kymmenen kalenterivuoden aikana saadut työansiot tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Ansioista ei tehdä PTEL-vähennystä myöskään ajalta ennen vuotta 2017.

Myös muissa EU-maissa saadut työansiot otetaan huomioon. Jos eläkkeenhakijalla on vuosi ulkomailla vakuutettua aikaa, sen katsotaan riittävän, eikä ansioita selvitetä sen tarkemmin.

Työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita tulee olla myös työkyvyttömyyden alkamista edeltävän viiden kalenterivuoden aikana (tarkasteluai-ka). Tarkasteluajan työansioille ei laissa ole säädetty vähimmäismäärää.

Tulevan ajan eläke lasketaan pääteikään asti

Yksityisten alojen työeläkelakien mukaan tulevan ajan pääteikä on ikäluokan alin vanhuuseläkeikä, jos henkilön ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on säädetty. Tulevan ajan pääteikä on henkilön syntymävuotta lähinnä olevan ikäluokan alin vanhuuseläkeikä, jos henkilön ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää ei vielä ole säädetty.

Tulevan ajan pääteikä ennen vuotta 1965 syntyneillä on laissa säädetty ikäluokan alin vanhuuseläkeikä.

Taulukko 6.1.

Tulevan ajan pääteivät.

Syntymävuosi	Tulevan ajan pääteikä
1954 ja sitä ennen	63 vuotta
1955	63 vuotta ja 3 kuukautta
1956	63 vuotta ja 6 kuukautta
1957	63 vuotta ja 9 kuukautta
1958	64 vuotta
1959	64 vuotta ja 3 kuukautta
1960	64 vuotta ja 6 kuukautta
1961	64 vuotta ja 9 kuukautta
1962–1964	65 vuotta

Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneillä tulevan ajan pääteikä on vuonna 1964 syntyneiden laissa säädetty alin vanhuuseläkeikä 65 vuotta.

Tulevan ajan pääteikä on ikäluokan alin vanhuuseläkeikä, vaikka rekisteröidyssä lisäeläketurvassa olisi vakuutettu tätä alempi tai korkeampi eläkeikä.

Julkisilla aloilla tulevan ajan pääteikänä on alin seuraavista: ikäluokan alin eläkeikä, ammatillinen eläkeikä tai eroamisikä tai henkilökohtainen eläkeikä.

Tulevan ajan ansio lasketaan edellisen viiden kalenterivuoden ansioista

Tulevan ajan ansio määräytyy tarkasteluajan ansioiden perusteella. Pääsäännön mukaan tarkasteluaika on eläketapahtumavuotta edeltävät viisi kalenterivuotta.

Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon tarkasteluaikana saadut työansiot, yrittäjätyötulot, etuusansiot, opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon aika sekä päättyneen, tulevan ajan sisältäneen työkyvyttömyyseläkkeen aika.

Eläkkeenhakijalla tulee tarkasteluaikana olla työeläkelakien mukaan työeläkkeeseen oikeuttavia työansioita, jotta myös etuusansiot ja eläke aika voidaan ottaa huomioon tulevan ajan ansiossa. Jos eläkkeensaajalla on tarkasteluaikana pelkästään etuusansioita tai eläkeaikaa, tulevan ajan an-

sio on nolla. Laissa ei ole säädetty vähimmäismäärää tarkasteluajana vakuutetuille työansioille.

Vuoden 2016 loppuun asti ansaittuihin ansioihin tehtiin PTEL-vähennys. Vuodesta 2017 alkaen PTEL-vähennystä ei tehdä. Poikkeuksena tästä ovat sotilaat, joiden eläkettä laskettaessa eläkkeeseen oikeuttavista ansioista vähennetään edelleen työntekijän työeläkevakuutusmaksu myös vuoden 2016 jälkeen.

Tulevan ajan ansio lasketaan keskimääräisenä kuukausiansiona, joka saadaan jakamalla tarkasteluajana saadut ansiot kyseiseen aikaan sisältyvien kuukausien (60) lukumäärällä. Jakaja on 60, vaikka ansioita ei kaikkina vuosina olisikaan.

Tulevan ajan ansio lasketaan lakikohtaisesti kaikkien niiden työeläkelakien perusteella, joiden mukaan vakuutettuja työansioita on tulevan ajan ansioissa. Eläkepääätkössä eläke ilmoitetaan kuitenkin yhtenä summana.

Työansiot ja yrittäjän työtulot tulevan ajan ansiossa

Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon kaikki tarkasteluajana saadut, työeläkelakien mukaan työeläkkeeseen oikeuttavat työansiot. TyEL-, VaEL- ja KuEL-ansioihin tehtiin PTEL-vähennys vuoden 2016 loppuun asti ansaituista ansioista. Sen sijaan MEL-ansioihin ja yrittäjätyötuloihin ei vähennystä tehdä.

Eläketapahtumavuoden ansioita ei oteta huomioon tulevan ajan ansiossa. Eläketapahtumavuoden ansioita ei oteta huomioon tulevan ajan ansiossa silloinkaan, kun eläketapahtuma on 30. tai 31.12. Tuleva aika lasketaan tässäkin tapauksessa eläketapahtumavuoden alusta.

Eläketapahtumavuotta edeltävänä vuonna maksettua yrittäjän lisätyöeläkevakuutusmaksua tai pienennettyä työeläkevakuutusmaksua ei oteta huomioon tulevan ajan ansiota laskettaessa. Yrittäjän työtulo otetaan tällöin huomioon vahvistetun työtulon suuruisena.

Työansiot tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamishetken tasoon.

Etuusansiot tulevan ajan ansiossa

Tulevan ajan ansiossa etuusansiot otetaan huomioon 100 prosentin suuruisena. Vanhempainpäivärahat otetaan kuitenkin huomioon sen suuruise-

na, kuin niistä karttuu eläkettä. Tulevan ajan ansiossa vanhempainpäivärahat otetaan huomioon seuraavasti:

- Siltä ajalta, jolta vanhempainpäiväraha on maksettu työntekijälle, vanhempainpäivärahan perusteena oleva etuusansio otetaan huomioon 121 prosentin suuruisena, jos oikeus vanhempainpäivärahaan on alkanut vuonna 2020 tai sen jälkeen, ja 117 prosentin suuruisena, jos oikeus vanhempainpäivärahaan on alkanut ennen vuotta 2020.
- Siltä ajalta, jolta vanhempainpäiväraha on maksettu työnantajalle, vanhempainpäivärahan perusteena oleva etuusansio otetaan huomioon 21 prosentin suuruisena, jos oikeus vanhempainpäivärahaan on alkanut vuonna 2020 tai sen jälkeen, ja 17 prosentin suuruisena, jos oikeus vanhempainpäivärahaan on alkanut ennen vuotta 2020.

Etuusansiot tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamishetken tasoon.

Jos henkilö saa jotakin palkattoman ajan etuutta omien ansiotulojen tai jonkin muun etuuden saamisen vuoksi soviteltuna tai vähennettynä, otetaan tulevan ajan ansiossa huomioon se osuus, mitä henkilölle maksettu etuus on hänelle myönnetystä täydestä etuudesta.

Tulevan ajan ansiossa huomioon otettavat etuudet, joista ei kartu eläkettä

Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon myös seuraavat etuudet, joista ei kartu ansaittua eläkettä:

- työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha
- työmarkkinatuki (myös eläketuki)
- työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan tai työmarkkinatuen jälkeen myönnetty saman suuruisen sairauspäiväraha tai kuntoutusraha.

Tulevan ajan ansiossa otetaan tulona huomioon 1 534,18 euroa kuukautta kohden (vuoden 2021 tasossa).

Määrättäessä työeläkelakien mukaista tulevan ajan ansiota eläketuki rinnastetaan työmarkkinatukeen.

Tutkintoon johtaneen opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon aika

Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon myös tutkintoon johtaneen opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon aika. Tulevan ajan ansiossa otetaan tulona huomioon 1 534,18 euroa kuukautta kohden (vuoden 2021 tassossa).

Kotihoidontuen alkamis- ja päättymiskuukaudet ovat tyypillisesti vajaita. Näiltä vajailta kuukausilta otetaan tulevassa ajassa tulona huomioon laskennallinen etuusansio, joka jaetaan 25:llä ja kerrotaan kyseisen kuukauden maksettujen etuuspäivien lukumäärällä, kuten karttuneessa eläkkeessä.

Eläketapahtumavuonna suoritetusta tutkinnosta ansaittava etuus otetaan huomioon myönnettävässä eläkkeessä, jos tutkinto on suoritettu ennen eläketapahtumaa. Tulevan ajan sisältävissä eläkkeissä ei kuitenkaan eläketapahtumavuoden kuukausia oteta huomioon. Jos tutkinto on suoritettu eläketapahtuman jälkeen, myönnetään etuus seuraavan uusin perustein myönnetyn eläkkeen yhteydessä tai vanhuuseläkkeessä.

Eläkeaika tulevan ajan ansiossa

Jos henkilö on saanut tulevan ajan sisältävää eläkettä ja tällaisen eläkkeen lakkaamisen jälkeen hänelle myönnetään uusi eläke uusin perustein, tarkasteluaikaan kohdistuva eläkesuhdeaika otetaan huomioon tulevan ajan ansiossa. Uuden eläkkeen tulevan ajan ansiossa otetaan tulona huomioon aiemmin päättyneen eläkkeen tulevan ajan ansio. Tulevan ajan ansio tarkistetaan palkkakertoimella uuden eläkkeen alkamishetken tasoon.

Jos henkilö on saanut maatalousyrittäjien erityiseläkettä (luopumistukea), ja tällaisen eläkkeen lakkaamisen jälkeen hänelle myönnetään uusi eläke, tarkasteluaikaan kohdistuva eläkeaika otetaan huomioon tulevan ajan ansiossa. Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon maatalousyrittäjien erityiseläkkeen tulevan ajan työtulo, jonka määrä on kuitenkin aina tarkistettava Melasta.

Esimerkki 6.1.

Työkyvyttömyyseläkkeen määrä tulevan ajan pääsäännön mukaan.

Perustiedot

- Syntymäaika 15.6.1965
- Eläketapahtuma 14.8.2021

- Tulevan ajan pääteikä 65 vuotta
- Elinaikakerroin 0,94984.

Ansaittu eläke

Vuoden 2020 loppuun mennessä ansaittu eläke vuoden 2021 tasossa on 1 145,36 euroa/kk.

Ansaitun eläkkeen määrä kerrotaan eläketapahtumavuoden (2021) elin-aikakertoimella:

$$1\,145,36 \times 0,94984 = 1\,087,91 \text{ euroa/kk.}$$

Tulevan ajan eläke

Tulevan ajan ansio lasketaan vuosien 2016–2020 (tarkasteluaika) PTEL-vähennyistä (vähennys 2016) ansioista.

Vuosi	Ansiot e/v
2016	26 002,27
2017	26 820,40
2018	26 877,71
2019	26 946,68
2020	26 853,10
Yhteensä	133 500,16

Tulevan ajan ansio on $133\,500,16 / 60 \text{ kk} = 2\,225,00 \text{ euroa/kk.}$

Tulevan ajan jakso on eläketapahtumavuoden alusta 65 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun eli 1.1.2021–30.6.2030, yhteensä 114 kuukautta.

Tulevan ajan eläke on $2\,225,00 \times 114 \times 1,5 \% / 12 = 317,06 \text{ euroa/kk.}$

Työkyvyttömyyseläke on yhteensä $1\,087,91 + 317,06 = \mathbf{1\,404,97 \text{ euroa/kk.}}$

...

6.3.3 Poikkeussäännöt tulevan ajan ansion laskennassa

Tulevan ajan ansio lasketaan pääsäännöstä poikkeavasti, kun

- henkilöllä on työansioita vain eläketapahtumavuonna ja/tai sitä edeltävänä vuonna

- kyseessä on nuori henkilö, jonka eläketapahtuma on viimeistään 23 vuoden iän täyttämivuonna
- henkilöllä on alle kolmivuotiaan lapsen hoitoaika tarkasteluaikana.

Työansioita vain eläketapahtumavuonna ja/tai sitä edeltävänä vuonna

Työkyvyttömyyden alkamisvuoden ansiot otetaan huomioon tulevan ajan ansiossa, jos henkilöllä on työansioita vain eläketapahtumavuonna ja/tai sitä edeltävänä vuonna. Tulevan ajan jakso alkaa tässä tilanteessa eläketapahtumavuoden alusta ja ansaittu eläke lasketaan eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun.

Tarkasteluaika on tässä poikkeussäännössä eläketapahtumavuotta edeltäneet viisi kalenterivuotta sekä eläketapahtumavuosi eläketapahtumakuukauden loppuun.

Jos tarkasteluaikana on eläkeaikaa, mutta työansioita vain eläketapahtumavuonna ja/tai sitä edeltävänä vuonna, tulevan ajan ansio lasketaan poikkeussäännön mukaan.

Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon:

- tarkasteluajan työansiot
- tarkasteluajan yrittäjätyötulo eläketapahtumaa edeltävään päivään
- tarkasteluajan etuusansiot VEKL mukaan luettuna.

Lisäksi tulevan ajan ansiota laskettaessa otetaan huomioon yrittäjän lisätyöeläkevakuutusmaksu tai pienennetty maksu työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumaa edeltävältä vuodelta.

Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon aiemmin päättyneen eläkkeen tulevan ajan ansio. Tulevan ajan ansio tarkistetaan palkkakertoimella uuden eläkkeen alkamishetken tasoon.

Eläketapahtumavuoden ansiot otetaan huomioon vain tulevan ajan ansiossa. Niistä ei kartu ansaittua eläkettä.

Kun tulevan ajan ansio lasketaan tämän poikkeussäännön mukaan, keskimääräinen kuukausiansio saadaan jakamalla tulevan ajan ansio 60:llä.

Jos työkyvyttömyyden alkamisvuoden ansiot otetaan huomioon tulevan ajan ansiossa, tulevan ajan ansio lasketaan lakikohtaisesti kaikkien niiden

työeläkelakien perusteella, joiden mukaan vakuutettuja työansioita on tulevan ajan ansiossa. Eläkepääöksessä eläke ilmoitetaan kuitenkin yhtenä summana.

Esimerkki 6.2.

Tulevan ajan ansio, kun työansioita on vain eläketapahtumavuonna ja sitä edeltävänä vuonna.

Perustiedot

- Eläketapahtuma on helmikuussa 2021
- Henkilö on ollut vakuutettuna Suomessa joulukuusta 2020 alkaen, sitä ennen henkilö on ollut ulkomailla (ei EU-maassa).

Koska henkilöllä on työansioita vain eläketapahtumavuonna ja sitä edeltävänä vuonna, tulevan ajan ansio lasketaan poikkeussäännön mukaan. Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon työkyvyttömyyden alkamisvuoden ansiot eläketapahtumakuukauden loppuun saakka.

Henkilön palkkakertoimella eläkkeen alkamishetken tasoon tarkistettut ansiot ovat seuraavat:

Vuosi	Ansiot/v
2017	0,00
2018	0,00
2019	0,00
2020	4 500,00
2021	8 500,00

Ansiorekisterin tietojen mukaan henkilön tulevan ajan edellytys täyttyy ennen vuotta 2017 saatujen työansioiden perusteella.

Vuosien 2021 ja 2020 ansiot ovat yhteensä 13 000,00 euroa. Tulevan ajan ansio lasketaan jakamalla ansiot 60:llä.

Tulevan ajan ansio on $13\,000,00 / 60 = \mathbf{216,67}$ euroa/kk.

...

Nuorena työkyvyttömäksi tuleva henkilö

Jos henkilö tulee työkyvyttömäksi sen vuoden aikana, jona hän täyttää 23 vuotta tai sitä nuorempana, tarkasteluaika on 18 vuoden täyttämisen

tä seuraavan kuukauden alusta työkyvyttömyyden alkamiskuukauden loppuun. Tulevan ajan jakso alkaa myös tässä tilanteessa eläketapahtumavuoden alusta ja ansaittu eläke lasketaan eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun asti.

Jos henkilö tulee **työkyvyttömäksi 17-vuotiaana**, voi henkilöllä olla oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen, mutta eläkkeessä ei ole tulevan ajan eläkeosaa. Ansaittu eläke lasketaan eläketapahtumakuukauden loppuun asti.

Tulevan ajan ansio lasketaan jakamalla tarkasteluaikana saadut ansiot tähän aikaan sisältyvien kuukausien lukumäärällä, kuitenkin enintään 60:llä.

Nuorena työkyvyttömäksi tulevan yrittäjän työtulo otetaan tulevan ajan ansiossa huomioon eläketapahtumaa edeltävään päivään eikä eläketapahtumakuukauden loppuun. Lisäksi tulevan ajan ansiota laskettaessa otetaan huomioon työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumaa edeltävän vuoden lisätyöeläkevakuutusmaksu tai pienennetty maksu.

Myös näissä tilanteissa tulevan ajan ansio lasketaan lakikohtaisesti kaikkien niiden työeläkelakien perusteella, joiden mukaan vakuutettuja työansioita on tulevan ajan ansiossa. Eläkepääätöksessä eläke ilmoitetaan kuitenkin yhtenä summana.

Esimerkki 6.3.

Nuorena työkyvyttömäksi tulevan henkilön tulevan ajan ansio.

Perustiedot

- Henkilö on täyttänyt 18 vuotta 1.5.2018
- Hänellä on vuodelta 2018 vakuutettuja kesätyöansioita 18 vuoden iän täyttämisen jälkeen 4 000 euroa
- Hän siirtyy lukion jälkeen pysyvämmiin työelämään 19 vuoden iässä vuonna 2019 ja ehtii työskennellä 2 vuotta ennen sairastumistaan 28.9.2021.

Palkkakertoimella eläkkeen alkamishetken tasoon tarkistetut ansiot ovat:

Vuosi	Ansiot e/v
2018	4 212,80
2019	12 600,00
2020	24 000,00
2021	20 000,00
Yhteensä	60 812,80

Tarkasteluaika on 18 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta työkyvyttömyyden alkamiskuukauden loppuun (1.6.2018–30.9.2021) eli yhteensä 40 kuukautta.

Tulevan ajan ansio lasketaan jakamalla tarkasteluaikana saadut ansiot tähän aikaan sisältyvien kuukausien lukumäärällä.

Tarkasteluajan ansiot vuosilta 2018–2021 ovat yhteensä 60 812,80 euroa.

Tulevan ajan ansio on $60\,812,80 / 40 = \mathbf{1\,520,32\ euroa/kk.}$

...

Tarkasteluaikana alle kolmivuotiaan lapsen hoitoaika

Tarkasteluaika tässä poikkeussäännössä on enintään eläketapahtumavuotta edeltävät kymmenen kalenterivuotta. Jos eläkkeensaajan työansiot ovat tarkasteluaikana hänen vakiintunutta ansiotasoaan pienemmät alle kolmivuotiaan lapsen hoitamisen vuoksi, pidetään hänen tulevan ajan ansioon sitä työansiota, jota lapsenhoitoaika ei ole pienentänyt.

Edellytyksenä on, että lapsenhoidolla on vähintään 20 prosentin vaikutus hänen työeläkelakien mukaisen eläkkeensä määrään. Tällaisia työansioita voidaan ottaa huomioon enintään 10 viimeiseltä vuodelta.

Lapsenhoitoajan poikkeussäännön soveltaminen ei edellytä vanhempainetuuden saamista. Jos rekistereissä ei ole merkintää vanhempainetuudesta tai alle kolmivuotiaan lapsen hoitoajasta, eläkkeenhakijan on esitettävä näyttö lapsenhoitoajasta.

Eläketapahtumaa edeltävän kymmenen vuoden ajalta valitaan enintään viisi vuotta

Lapsenhoitoajan poikkeussäännön mukaan tulevan ajan ansion laskentaan valitaan eläketapahtumavuotta edeltävän kymmenen vuoden ajalta enintään viisi sellaista kalenterivuotta, joihin ei sisälly alle kolmivuotiaan lapsen hoitoaika.

Jos eläketapahtumavuotta edeltävän kymmenen kalenterivuoden aikana lapsenhoitoaika on useampana kuin viitenä kalenterivuotena, otetaan tulevan ajan ansiota laskettaessa huomioon vain sellaisten vuosien ansiot, joihin ei sisälly lapsenhoitoaika. Tulevan ajan ansio voidaan laskea esimerkiksi pelkästään yhden vuoden ansioiden perusteella, jos kaikkina mui-

na vuosina on alle kolmivuotiaan lapsen hoitoaika. Tulevan ajan ansion laskentaan voi mukaan tulla myös sen vuoden vakuutetut ansiot, jolloin henkilö on täyttänyt 18 vuotta.

Jos kaikkina kymmenenä kalenterivuotena on alle kolmivuotiaan lapsen hoitoaika, tulevan ajan ansiota ei voida määrätä lapsenhoitoajan poikkeussäännön mukaan.

Tulevan ajan ansiota laskettaessa käytetään jakajana valittuihin vuosiin sisältyvien kuukausien lukumäärää. Vuodessa on aina 12 kuukautta. Jakaja voi olla enintään 60. Esimerkiksi, jos tulevan ajan ansio määrätään neljän kalenterivuoden ansioiden perusteella, tulevan ajan ansion jakaja on 48.

Laskennassa otetaan huomioon eläketapahtumavuotta lähimmät viisi kalenterivuotta, joihin lapsenhoitoaika ei ole vaikuttanut.

Tuleva aika lasketaan pääsäännöstä poiketen, jos henkilöllä on työansioita vain eläketapahtumavuonna ja/tai sitä edeltävänä vuonna. Tätä poikkeussäännöstä ei voi yhdistää lapsenhoitoajan poikkeussäännön kanssa.

Kokonaiseläkkeen määrän oltava vähintään 20 prosenttia suurempi

Jos eläkehakemuksessa on maininta lapsenhoidosta, eläke lasketaan sekä tulevan ajan ansion pääsäännön että lapsenhoitoajan poikkeussäännön mukaan.

Jos työeläkelakien mukaisen kokonaiseläkkeen määrä lapsenhoitoajan poikkeussäännön mukaan on vähintään 20 prosenttia suurempi kuin pääsäännön mukaan laskettu kokonaiseläke, eläke myönnetään poikkeussäännön mukaan laskettuna.

Tulevan ajan ansio lasketaan lakikohtaisesti

Lapsenhoitoajan poikkeussäännön mukaan määrätty tulevan ajan ansio lasketaan lakikohtaisesti kaikkien niiden työeläkelakien perusteella, joiden mukaan vakuutettuja työansioita on otettu huomioon tulevan ajan ansiota laskettaessa. Eläkepäättöksessä eläke ilmoitetaan kuitenkin yhtenä summana.

Esimerkki 6.4.

Lapsenhoitoajan vaikutus eläkkeeseen.

Perustiedot

- Työntekijä tulee työkyvyttömäksi vuonna 2020, jolloin hän täyttää 35 vuotta

- Ansaittu eläke ennen työkyvyttömyyttä 480,00 e/kk (vuoden 2020 tasossa)
- Elinaikakerroin vuodelle 2020 on 0,95404
- Tuleva aika on 360 kuukautta.

Pääsääntö

Pääsäännön mukaan tulevan ajan ansio lasketaan 5 eläketapahtumaa edeltävän kalenterivuoden ansioista (vuodet 2015–2019).

Hänellä on työansioita ja etuusansioita 5 vuoden tarkasteluajana seuraavasti:

$$(30\,000,00 + 28\,800,00 + 22\,600,00 + 24\,000,00 + 36\,000,00) / 60 \text{ kk} = 2\,356,67 \text{ euroa/kk.}$$

$$\text{Tulevan ajan eläke on } 360 \text{ kk} \times 1,5 \% \times 2\,356,67 \text{ euroa} / 12 = 1\,060,50 \text{ euroa/kk.}$$

$$\text{Ansaittu eläke tarkistetaan elinaikakertoimella } 480,00 \times 0,95404 = 457,94 \text{ euroa/kk}$$

$$\text{Eläke yhteensä on } 1\,060,50 + 457,94 = 1\,518,44 \text{ euroa/kk.}$$

Poikkeussääntö

Lapsenhoitoajan poikkeussäännön mukainen tulevan ajan ansio lasketaan niiden vuosien ansioiden perusteella, jolloin työntekijällä ei ole ollut alle kolmivuotiaan lapsen hoitoaika. Tällaisia vuosia ovat olleet vuodet 2010, 2015–2016 ja 2019:

$$(30\,000,00 + 30\,000,00 + 28\,800,00 + 36\,000,00) / 48 \text{ kk} = 2\,600,00 \text{ euroa/kk}$$

$$\text{Tulevan ajan eläke on } 360 \text{ kk} \times 1,5 \% \times 2\,600,00 / 12 = 1\,170,00 \text{ euroa/kk.}$$

$$\text{Ansaittu eläke tarkistetaan elinaikakertoimella } 480,00 \times 0,95404 = 457,94 \text{ euroa/kk}$$

$$\text{Eläke yhteensä on } 1\,170,00 + 457,94 = 1\,627,94 \text{ euroa/kk.}$$

Vertailu

Pääsäännön ja poikkeussäännön mukainen vertailu tehdään kokonaistyöeläkkeiden välillä.

Pääsäännön mukainen eläke on yhteensä 1 518,44 euroa/kk.

Poikkeussäännön mukainen eläke on yhteensä 1 627,94 euroa/kk. Erotus pääsäännön ja lapsenhoitosäännön mukaan on $1\,627,94 - 1\,518,44 = 109,50$ euroa/ kk.

Poikkeussäännön vaikutus eläkkeen määrään:
 $109,5 / 1\,518,44 \times 100 = 7,21 \%$

Tulevan ajan eläkeosa lasketaan pääsäännön mukaan määrätyn tulevan ajan ansion perusteella. Poikkeussäännön mukaan lasketun tulevan ajan ansion perusteella eläke ei ole vähintään 20 prosenttia suurempi kuin pääsäännön mukaisen tulevan ajan ansion perusteella laskettu eläke.

...

6.4 Eläkkeen karttuminen työkyvyttömyyseläkkeen alkamis- tai päättymisvuoden ansioista

Tulevan ajan sisältävän työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumavuodelta ei kartu eläkettä. Tulevan ajan eläkeosa lasketaan eläketapahtumavuoden alusta. Se korvaa eläketapahtumavuoden karttuman. Tämä koskee kaikkea eläketapahtumavuonna tehtyä työtä. Jos tulevan ajan eläkeosaa ei ole, eläkettä karttuu eläketapahtumakuukauden loppuun asti.

Jos eläkkeensaajalle myöhemmin myönnetään eläke uusin perustein, eläketapahtumavuodelta eläkettä karttuu aiemman työkyvyttömyyseläkkeen eläkesuhteen perusteella. Samoin silloin, kun kuntoutustuen kesto on alle vuoden, eläkettä karttuu vain eläkesuhteen perusteella. Jos aiemmassa työkyvyttömyyseläkkeessä ei ollut tulevan ajan eläkeosaa, ei eläkettä kartuttavaa eläkesuhdetta ole. Silloin aiemmalta eläketapahtumavuodelta karttuu uutta eläkettä työansioista.

Jos työkyvyttömyyseläkkeen päättymisvuonna eläke ei ole jatkunut koko kalenterivuotta, tämän vuoden työansioista karttuu eläkettä iän mukaisesti joko 1,5 tai 1,7 prosenttia vuodessa. Päättymisvuoden ansiot jaksetaan samalla tavalla koko vuodelle kuin silloin, kun eläkettä ei ole ollut maksussa.

Samoin tehdään, jos kyseessä on työkyvyttömyyseläkkeen alkamisvuosi, joka ei ole nollavuosi. Tällainen voi olla joko sellainen eläke, jossa ei ole tulevaa aikaa tai eläkejakso, joka on alkanut entisin perustein katkon jälkeen.

Esimerkki 6.5.

Työkyvyttömyyseläkejakson alkamisvuosi ja eläkkeen karttuminen.

Henkilö tulee työkyvyttömäksi 15.6.2020 ja hänen työkyvyttömyyseläkkeensä alkaa 1.5.2021 sairauspäivärahaikauden jälkeen.

Työkyvyttömyyseläkkeen eläkejakso alkaa 1.1.2020 ja kestää ikäluokan alimpaan vanhuuseläkeikään, jos henkilö ei tule työkykyiseksi ennen sitä ja palaa työelämään.

Vuoden 2020 työansiot eivät oikeuta eläkkeeseen, vaan ne korvautuvat tulevan ajan eläkkeellä.

Vuoden 2021 karttuma on eläkeaikaista (1,5 %), sillä eläkeaikainen karttuma alkaa työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumavuotta seuraavan vuoden alusta.

...

Esimerkki 6.6.

Eläkkeen karttuminen työkyvyttömyyseläkkeen päättymisvuonna.

Henkilön eläke on päättynyt kesäkuun lopussa ja hän täyttää 53 vuoden iän heinäkuussa. Henkilölle karttuu seitsemältä kuukaudelta eläkettä 1,5 karttumisprosentin mukaan ja viideltä kuukaudelta 1,7 karttumisprosentin mukaan.

...

6.5 Työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus

Nuorena työkyvyttömäksi tulleen eläkkeensaajan työkyvyttömyyseläkkeeseen lisätään kertakorotus sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä työkyvyttömyyseläkkeen alkamisesta on kulunut viisi kalenterivuotta.

Kertakorotusta ei myönnetä, jos työkyvyttömyyseläke alkaa 50 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen.

Esimerkki 6.7.

Kertakorotuksen ajankohta.

Työkyvyttömyyseläke on alkanut 1.3.2018. Viisi täyttä kalenterivuotta eläkkeen alkamisesta on kulunut vuoden 2023 loppuun mennessä, joten kertakorotus tehdään 1.1.2024.

...

6.5.1 Kertakorotusprosentti määräytyy iän mukaan

Maksussa olevien työeläkkeiden yhteismäärä kerrotaan kertakorotusprosentilla, jonka suuruus määräytyy eläkkeensaajan iän mukaan korotushetkellä eli korotusvuoden alussa 1. tammikuuta.

Täysi kertakorotus on 25 prosenttia eläkkeen määrästä. Täyden kertakorotuksen saa eläkkeensaaja, joka korotushetkellä on korkeintaan 31-vuotias. Yli 31-vuotiailla kertakorotus pienenee 1,0 prosenttiyksiköllä kutakin ikävuotta kohden. Jos eläkkeensaaja korotushetkellä on 55-vuotias, kertakorotusprosentti on 1,0. Korotushetkellä yli 55 vuotta täyttäneen eläkkeensaajan eläkkeeseen ei tehdä kertakorotusta.

Jos eläkkeensaaja on syntynyt 1.1., kertakorotusprosentti määräytyy sen iän mukaan, mitä hän tuona päivänä täyttää.

Kertakorotus lasketaan työntekijän maksussa olevien työeläkelakien mukaisten eläkkeiden yhteismäärän perusteella. Kertakorotusta ei lisätä TEL-lisäeläketurvan mukaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Kertakorotus lisätään myös vuoden 2004 säännöin myönnettyyn työkyvyttömyyseläkkeeseen. Kertakorotus tehtiin ensimmäisen kerran vuoden 2010 alussa.

Korotus lisätään eläkkeeseen vain kerran, mutta se säilyy eläkkeessä niin kauan kuin eläkettä maksetaan. Työkyvyttömyyseläkkeen määrän muuttuminen kertakorotuksen johdosta on rinnastettavissa eläkkeen indeksitarkistukseen.

Taulukko 6.2.

Kertakorotusprosentti iän mukaan.

Ikä korotusvuoden alussa	Korotusprosentti
-31	25
32	24
33	23
34	22
35	21
36	20
37	19
38	18
39	17
40	16
41	15
42	14
43	13
44	12
45	11
46	10
47	9
48	8
49	7
50	6
51	5
52	4
53	3
54	2
55	1
56	0

6.5.2 Entisin perustein myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus

Kun työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein, viiden kalenterivuoden aika lasketaan ensimmäisen eläkkeen alkamisesta. Jos viidennen kalenterivuoden täytyessä työkyvyttömyyseläke ei ole maksussa, kertakorotus lasketaan sen hetken mukaisesti, kuin se olisi laskettu, jos eläke olisi jatkunut yhdenjaksoisesti. Tällöin kertakorotus lisätään seuraavaan entisiin perustein myönnettävään eläkkeeseen heti sen alkaessa.

Esimerkki 6.8.

Työkyvyttömyyseläke entisin perustein ja kertakorotus.

Perustiedot

- Henkilö on tullut työkyvyttömäksi 35-vuotiaana vuonna 2013
- Eläke on alkanut sairausvakuutuslain mukaisen ensisijaisuusajan jälkeen 36-vuotiaana 1.7.2014
- Eläkettä on maksettu ensin kuntoutustukena kahden vuoden ajan 30.6.2016 asti
- Sen jälkeen henkilö on kuntoutunut vuoden ajaksi
- Eläke on myönnetty entisin perustein 1.7.2017 alkaen 30.6.2019 saakka ja entisin perustein uudestaan 1.2.2021 alkaen.

Eläkeaika	Työssäoloaika
1.7.2014–30.6.2016	1.7.2016–30.6.2017
1.7.2017–30.6.2019	1.7.2019–31.1.2021
1.2.2021–	-

Viisi kalenterivuotta ensimmäisen eläkkeen alkamisesta tulee täyteen 1.7.2019. Henkilö on seuraavan vuoden alussa (1.1.2020) 41-vuotias, jolloin kertakorotus on 15 prosenttia. Kertakorotus lisätään entisiin perustein 1.2.2021 myönnettävään eläkkeeseen.

Eläkkeen määrä indeksitarkistusten jälkeen on 1 517,85 euroa/kk vuonna 2021. Kertakorotuksen jälkeen eläke on 1.2.2021 alkaen $1\,517,85 \times 1,15 \% = 1\,745,53$ euroa/kk.

...

6.5.3 Kuntoutusrahan jälkeen entisin perustein myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus

Jos eläkkeeseen kertakorotushetkellä maksetaan kuntoutuskorotusta, kuntoutuskorotukseen ei tule kertakorotusta. Siten kertakorotusprosentilla kerrotaan työkyvyttömyyseläkkeen määrä, jossa ei ole kuntoutuskorotusta.

Jos eläkkeeseen on tehty kertakorotus ja eläkkeensaaja sen jälkeen menee kuntoutukseen, lasketaan kuntoutuskorotus kertakorotuksen sisältävästä eläkkeestä.

Jos kertakorotus ja kuntoutuskorotus lasketaan eläkkeeseen samalla hetkellä, tehdään ensin eläkkeen kertakorotus. Sen jälkeen kuntoutuskorotus lasketaan tästä kertakorotetusta eläkkeestä.

Jos kuntoutusrahaa maksetaan yli viiden vuoden ajalta, myös kuntoutusrahaan lisätään kertakorotus sen vuoden alusta, johon mennessä kuntoutusrahan alkamisesta on kulunut viisi kalenterivuotta. Kertakorotusprosentilla kerrotaan koko kuntoutusrahan määrä.

6.5.4 Kertakorotus, kun eläkkeessä on otettu huomioon LITA-etuus

Kertakorotus lasketaan eläkkeensaajan maksussa olevien työeläkkeiden yhteismäärän perusteella. Jos eläkkeeseen on tehty LITA-vähennys, kertakorotus lasketaan vähennetyn eläkkeen määrän perusteella ja lisätään vähennetyn eläkkeen määrään.

Kertakorotus lisätään myös vuoden 2004 säännöin laskettuun työkyvyttömyyseläkkeeseen. Kertakorotus lasketaan vuoden 2004 säännöin yhteensovitusta eläkkeestä ja lisätään yhteensovitettuun eläkkeeseen.

Työeläkkeen kertakorotus ei aiheuta eläkkeeseen uutta LITA-vähennystä/yhteensovitusta.

6.5.5 Kertakorotus ja kertasuoritettu työkyvyttömyyseläke

Jos toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke kertasuoritetaan, samalla maksetaan kertasuorituksena myös työkyvyttömyyseläkkeen jälkeinen vanhuuseläke. Kertasuoritettuun eläkkeeseen ei lisätä kertakorotusta.

Jos kertasuorituksena on maksettu vuoden 2004 säännösten mukainen toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke, sen jälkeen myönnettävä van-

huuseläke lasketaan uudelleen. Tällöin kertosuoritettun työkyvyttömyyseläkkeen perusteena olleet vapaakirjat tarkistetaan ensin vuoden 2004 tasoon puoliväli-indeksillä. Tästä ne tarkistetaan vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon palkkakertoimella. Koska eläke lasketaan uudelleen, eläkkeeseen ei lisätä kertakorotusta.

6.6 Elnaikakerroin työkyvyttömyyseläkkeessä

Työkyvyttömyyseläkettä laskettaessa ansaittu eläke kerrotaan eläketapahtumavuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Jos eläketapahtuma on henkilön 62 ikävuoden täyttämivuonna tai sen jälkeen, käytetään henkilön 62 vuoden täyttämivuodelle vahvistettua elinaikakerrointa. Ansaittua eläkettä on kaikki muu paitsi tulevan ajan eläkeosa.

Elnaikakerrointa ei sovelleta tulevan ajan eläkeosaan. Työkyvyttömyyseläkkeessä, jonka eläketapahtuma on ennen vuotta 2027, tulevan ajan eläkeosa jää pysyvästi elinaikakertoimen soveltamisen ulkopuolelle. Elnaikakerrointa aletaan soveltaa koko työkyvyttömyyseläkkeeseen vuodesta 2027 alkaen, kun ikäluokan alin vanhuuseläkeikä sidotaan elinajanodotteeseen.

Jos työkyvyttömyyseläke myönnetään uusin perustein, ansaittuun eläkkeeseen sovelletaan uusin perustein myönnetyn eläkkeen eläketapahtumavuoden elinaikakerrointa.

Jos työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein, elinaikakerroin pysyy entisin perustein -myöntökätjetjun ensimmäisen eläkkeen tai kuntoutushakemuksen vireilletulovuoden mukaisena.

Myös sotilaseläkejärjestelmän piiriin kuuluvan henkilön työkyvyttömyyseläkkeeseen elinaikakerrointa sovelletaan edellä kuvatulla tavalla.

Esimerkki 6.9.

Elinaikakertoimen soveltaminen työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 1967
- Työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma vuonna 2021
- Elnaikakerroin 0,94984
- Ansaittu eläke eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä 1 000 euroa/kk

- Tulevan ajan eläkeosa 1 300 euroa/kk.

Työkyvyttömyyseläke:

1 000,00 euroa/kk × 0,94984 + 1 300,00 euroa/kk = **2 249,84 euroa/kk.**

...

6.7 Työkyvyttömyyseläkkeen määrä toisen etuuden jälkeen

6.7.1 Työkyvyttömyyseläkkeen määrä kuntoutusrahan jälkeen

Työkyvyttömyyseläke entisin perustein kuntoutusrahan jälkeen

Työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein, jos työkyvyttömyys alkaa kuntoutusraha-aikana tai kun kuntoutusrahan päättymisestä on kulu-
nut enintään kaksi vuotta.

Työkyvyttömyyseläke määräytyy samoin perustein kuin ensin myönnetty kuntoutusraha ilman 33 prosentin korotusta. Määrä tarkistetaan työkyvyttömyyseläkkeen alkamishetken tasoon työeläkeindeksillä.

Kuntoutusraha ei sisällä yksityisten alojen rekisteröityä lisäeläkettä. Kuntoutusrahan alkamiseen mennessä ansaitun rekisteröidyn lisäeläkkeen määrä tarkistetaan työkyvyttömyyseläkkeen alkamishetken tasoon palkkakertoimella ja lisätään entisin perustein määrättyyn työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Työkyvyttömyyseläke uusin perustein kuntoutusrahan jälkeen

Jos työkyvyttömyyden alkaessa kuntoutusrahakauden päättymisestä on yli kaksi vuotta, työkyvyttömyyseläkettä ei voida myöntää entisin perustein. Työkyvyttömyyseläkettä ei voida myöntää entisin perustein edes siinä tapauksessa, että työkyvyttömyyseläke myönnetään saman sairauden perusteella, jonka vuoksi henkilöllä on aikanaan katsottu olevan työkyvyttömyyden uhka. Aikaisemmalta kuntoutusraha-ajalta eläkettä karttuu palkattomien aikojen karttuman perusteella.

6.7.2 Työkyvyttömyyseläkkeen määrä osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen

Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävä työkyvyttömyyseläke voi olla toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke, toistaiseksi myönnetty osatyökyvyttömyyseläke, määräajaksi myönnetty kuntoutustuki tai määräajaksi myönnetty osakuntoutustuki.

Työkyvyttömyyseläke osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen uusin vai entisin perustein?

Ensimmäinen työkyvyttömyyseläke osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen

Työkyvyttömyyseläke lasketaan uusin perustein osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen.

Jos henkilö on saanut esimerkiksi kuntoutustukea, tämän jälkeen osittaista vanhuuseläkettä, ja sitten jälleen kuntoutustukea, lasketaan osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeinen kuntoutustuki uusin perustein riippumatta siitä, kuinka pitkä aika edellisen kuntoutustuen päättymisestä on kulunut.

Toinen työkyvyttömyyseläke osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen

Kun osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetty kuntoutustuki päättyy, osittainen vanhuuseläke jatkuu entisen suuruisena. Jos tämän jälkeen alkaa uusi kuntoutustuki, lasketaan se entisin perustein, jos entisin perustein myöntämisen edellytykset täyttyvät.

Jos henkilö on osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetyn kuntoutustuen päättymisen jälkeen ottanut uuden 25 prosentin osittaisen vanhuuseläkkeen osuuden, lasketaan tämän uuden eläkeosuuden jälkeinen kuntoutustuki uusin perustein riippumatta siitä, kuinka pitkä aika edellisen kuntoutustuen päättymisestä on kulunut.

Työkyvyttömyyseläkkeen laskenta osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen

Työkyvyttömyyseläkkeen määrä lasketaan osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen seuraavista osista:

- maksussa oleva osittainen vanhuuseläke

- säästöosuus eli se osa osittaista vanhuuseläkettä varten lasketusta pohjaeläkkeestä, jota ei ole vielä myönnetty
- työansioista ja yrittäjän työtulosta karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun
- palkattomien aikojen etuuksien perusteella karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun saakka
- opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttunut etuus osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuodelta ja sen jälkeen eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun
- osittaista vanhuuseläkettä edeltäneen työkyvyttömyyseläkkeen eläkesuhteesta karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuodelta
- tulevan ajan eläkeosa.

Mahdollinen rekisteröity lisäeläke myönnetään työkyvyttömyyseläkkeessä.

Julkisten alojen eläkkeeseen kuuluu lisäeläkeosuus, jos julkisten alojen työskentely jatkuu työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumaan asti. Työkyvyttömyyseläke myönnetään aina normeeraamattomana riippumatta siitä, jatkuuko julkisten alojen työskentely eläketapahtumaan saakka. Työkyvyttömyyseläkettä ei normeerata myöskään, kun se myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen.

Tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon tarkasteluajalta eli eläketapahtumavuotta edeltävien viiden vuoden ajalta työansiot ja yrittäjän työtulot, etuusansiot, opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon aika ja päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen perusteena olevat ansiot.

Osittaisen vanhuuseläkkeen ajasta ei muodostu eläkettä kartuttavaa eläkesuhdetta, jolloin sitä ei oteta mukaan myöskään tulevan ajan ansiota laskehtaessa.

Elinaikakerroin säilyy ennallaan osittaisen vanhuuseläkkeen osuudessa.

Säästöosuus ja karttunut eläke tarkistetaan omalle ikäluokalle vahvistetulla elinaikakertoimella, jos työkyvyttömyys alkaa 62 vuoden iän täyttämivuonna tai sen jälkeen tai työkyvyttömyyden alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella, jos työkyvyttömyys alkaa ennen 62 vuoden iän täyttämivuotta.

Tulevan ajan eläkeosaa ei tarkisteta elinaikakertoimella.

Osittainen vanhuuseläke korotetaan työeläkeindeksillä työkyvyttömyyseläkkeen alkamisvuoteen. Säästöosuus ja osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna sekä sen jälkeen ansaittu eläke korotetaan palkkakertoimella työkyvyttömyyseläkkeen alkamisvuoteen.

Esimerkki 6.10.

Osittainen varhennettu vanhuuseläke 61-vuotiaana, jonka jälkeen työkyvyttömyyseläke.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 1.7.1958
- Osittainen vanhuuseläke alkaa 1.8.2019
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä on 64 vuotta
- Työeläkeindeksi on 2585 vuodelle 2019 ja 2631 vuodelle 2021
- Palkkakerroin on 1,417 vuodelle 2019 ja 1,465 vuodelle 2021
- Elinaikakerroin vuodelle 2019 on 0,95722.

Vuoden 2018 loppuun mennessä karttunut pohjaeläke on 2 373,48 euroa/kk (vuoden 2019 tasossa).

Osittainen vanhuuseläke 50 % on $0,5 \times 2\,373,48 = 1\,186,74$ euroa/kk.

Osittaisen vanhuuseläkkeen varhennusvähennys

Varhennusvähennys ajalla 1.8.2019–31.8.2022 = 36 kk

Varhennusvähennys 36 kk \times 0,4 % = 14,4 %

$0,144 \times 1\,186,74 = 170,89$ euroa/kk

Eläke ennen elinaikakertoimella tarkistamista

Eläke yhteensä on $1\,186,74 - 170,89 = 1\,015,85$ euroa/kk.

Eläkkeen tarkistaminen elinaikakertoimella

Eläke tarkistetaan eläkkeen alkamisvuoden elinaikakertoimella:

$0,95722 \times 1\,015,85 = 972,39$ euroa/kk.

Osittainen vanhuuseläke

Osittainen vanhuuseläke 1.8.2019 alkaen on **972,39 euroa/kk** (vuoden 2019 tasossa).

Työkyvyttömyyseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen 1.8.2021

Henkilö tulee työkyvyttömäksi heinäkuussa 2021 ja saa työkyvyttömyyseläkkeen.

Lopullinen työkyvyttömyyseläke koostuu säästöosuudesta, osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuoden alusta ja eläkkeen rinnalla tehdystä työstä ansaitusta eläkkeestä, maksussa olevasta osittaisesta vanhuuseläkkeestä ja tulevan ajan osasta.

Tulevan ajan ansio lasketaan normaalisti eläketapahtumaa edeltäviltä viideltä kalenterivuodelta. Tuleva aika lasketaan alimpaan vanhuuseläkeikään (64 v). Elinaikakertoimena käytetään henkilön oman ikäluokan elinaikakerrointa, sillä henkilö on jo 63-vuotias tullessaan työkyvyttömäksi.

Tässä esimerkissä ei ole sairauspäivärahaa ennen työkyvyttömyyseläkettä.

Ansaittu eläke

Säästöosuus (50 %) on vuoden 2021 tasossa
 $1\,186,74 \times 1,465/1,417 = 1\,226,94$ euroa/kk.

Osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuoden alusta eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun asti ansaittu eläke on 66,77 euroa/kk.

Ansaittu eläke ilman osittaista vanhuuseläkettä yhteensä on 1 293,71 euroa/kk.

Eläkkeen tarkistaminen elinaikakertoimella

Ansaittu eläke tarkistetaan vuonna 1958 syntyneen elinaikakertoimella:
 $0,95404 \times 1\,293,71 = 1\,234,25$ euroa/kk.

Maksussa olevan osittaisen vanhuuseläkkeen tarkistaminen työeläkeindeksillä

Maksussa oleva osittainen vanhuuseläke on työeläkeindeksillä vuoden 2021 tasoon tarkistettuna
 $972,39 \times 2631/2585 = 989,69$ euroa/kk.

Tulevan ajan eläke

Tulevan ajan ansio:

Vuosi	Työansiot vuoden 2021 tasossa
2016	36 489,45
2017	36 489,45
2018	36 489,45
2019	28 887,15
2020	18 244,56

Tulevan ajan ansio lasketaan vuosien 2016–2020 ansioista.
 $(36\,489,45 + 36\,489,45 + 36\,489,45 + 28\,887,15 + 18\,244,56) =$
156 600,06 euroa

$156\,600,06 / 60 = 2\,610,00$ euroa/kk

Tuleva aika on 1.1.2021–31.7.2022 = 19 kk

Tulevan ajan eläkeosa on $2\,610,00 \times 19\text{kk} \times 1,5\% / 12 = 61,99$ euroa/kk.

Työkyvyttömyyseläke yhteensä

Eläkkeet yhteensä ovat $1\,234,25 + 989,69 + 61,99 = 2\,285,93$ euroa/kk.

Työkyvyttömyyseläke 1.8.2021 alkaen on **2 285,93 euroa/kk.**

...

Työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma ennen osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen alkamista

Jos henkilön työkyvyttömyyden todetaan alkaneen ennen osittaisen vanhuuseläkkeen alkamista, työkyvyttömyyseläke määräytyy kuten yleensäkin osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen. Maksussa oleva osittainen vanhuuseläke on osa työkyvyttömyyseläkettä. Tuleva aika lasketaan aina eläketapahtumavuoden alusta ja tulevan ajan ansiot eläketapahtumavuotta edeltävien viiden kalenterivuoden ansioista.

Jos työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on samana kalenterivuonna kuin osittainen vanhuuseläke alkaa, ei kyseiseltä vuodelta kartu eläkettä, vaan eläketapahtumavuosi on tulevaa aikaa.

Jos taas työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on osittaisen vanhuuseläkkeen alkamista edeltävänä kalenterivuonna, työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumavuonna karttunut eläke on jo mukana osittaista vanhuuseläkettä varten lasketussa pohjaeläkkeessä. Työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumavuonna karttunut eläke on siis mukana työkyvyttömyyseläkkeessä, vaikka myös tuleva aika lasketaan työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumavuoden alusta.

Työkyvyttömyyseläke lasketaan samoin myös silloin, kun osittaisella vanhuuseläkkeellä olevan työkyvyttömyys on alkanut ennen osittaista vanhuuseläkettä jo ennen vuotta 2017, mutta työkyvyttömyyseläke alkaa osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen.

6.7.3 Osatyökyvyttömyyseläke osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen

Osatyökyvyttömyyseläkkeen määrä osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen on puolet täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä. Maksussa oleva osittainen vanhuuseläke jatkuu kokonaisuutena ja lisäksi maksetaan sen verran, että eläkkeen määrä kokonaisuudessaan on puolet täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä.

6.7.4 Työkyvyttömyyseläkkeen määrä aiemman työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen

Työkyvyttömyyseläke uusin perustein

Työkyvyttömyyseläke myönnetään uusin perustein, jos uusi työkyvyttömyys alkaa sen jälkeen, kun aiemman työkyvyttömyyseläkkeen päättymisestä on kulunut vähintään kaksi vuotta ja uusi työkyvyttömyys johtuu eri sairaudesta, viasta tai vammasta kuin aiempi työkyvyttömyys.

Vuoden 2004 säännöin myönnetyissä eläkkeissä ei tulevaa aikaa

Jos eläkkeenhakijan aiempi, vuoden 2004 säännösten mukaan myönnetty työkyvyttömyyseläke ei ole sisältänyt tulevan ajan eläkeosaa, uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään uusin perustein, vaikka uusi työkyvyttömyys alkaisikin kahden vuoden kuluessa edellisen eläkkeen päättymisestä.

Eläkkeen laskeminen uusin perustein

Kun työkyvyttömyyseläke myönnetään uusin perustein, noudatetaan niitä eläkkeen laskentasäännöksiä, joiden mukaan työkyvyttömyyseläke määräytyy uuden eläkkeen eläketapahtuman ajankohtana.

Kertakorotuksen viiden kalenterivuoden aika aletaan laskea uudelleen uuden eläkkeen alkamisesta.

Työkyvyttömyyseläke entisin perustein

Työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein, jos työkyvyttömyys alkaa ennen kuin aiemman työkyvyttömyyseläkkeen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta, tai kun uusi eläke myönnetään saman sairauden, vian tai

vamman perusteella kuin aiempi työkyvyttömyyseläke, vaikka aiemman eläkkeen päättymisestä on kulunut yli kaksi vuotta.

Työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen entisin perustein tarkoittaa sitä, että uusi työkyvyttömyyseläke on samansuuruinen kuin aiemmin myönnetty, jo päättynyt työkyvyttömyyseläke. Päättynyt työkyvyttömyyseläke on voinut olla täysi työkyvyttömyyseläke, osatyökyvyttömyyseläke, kuntoutustuki tai osakuntoutustuki.

Uuden eläkkeen ei tarvitse olla samanlainen kuin päättynyt eläke. Uusi eläke voi olla esimerkiksi osatyökyvyttömyyseläke, vaikka aikaisempi on ollut täysi työkyvyttömyyseläke.

Uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein, vaikka aiempi eläke ei sisällä tulevan ajan eläkeosaa. Vuoden 2004 säännösten mukaan myönnetyn eläkkeen jälkeen uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein vain, jos eläkkeessä on ollut tulevan ajan eläkeosa.

Uuden eläkkeen eläketapahtumahetki määritellään samalla tavoin kuin se työkyvyttömyyseläkettä myönnettäessä normaalisti määritellään.

Uuden etuuden määräytyminen useaa työkyvyttömyyseläkejakson ja/tai kuntoutusrahajakson jälkeen

Tilanteissa, joissa työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti kuntoutusrahan kanssa tai kuntoutusraha takautuvasti työkyvyttömyyseläkkeen kanssa kokonaan tai osittain samalle ajalle, kumpikin jakso jää rekisteriin päällekkäin. Entisin perustein edellytykset tutkitaan

- työkyvyttömyyseläkkeiden välillä, vaikka työkyvyttömyyseläkkeiden välissä on myönnetty kuntoutusraha
- kuntoutusrahojen välillä, vaikka välissä on myönnetty työkyvyttömyyseläke
- välittömästi edeltävästä erilajisesta etuudesta silloin, kun entisin perustein myönnon edellytykset eivät edellä mainituissa tilanteissa täyty.

Entisin perustein myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen määrä

Kun työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein, eläkkeen määrä säilyy samansuuruisena kuin aiempi eläke. Aiemman eläkkeen määrä tarkistetaan työeläkeindeksillä uuden eläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Eläkeaikana ja eläkejaksojen välissä työ- tai virkasuhteen tai yrittäjätoiminnan perusteella karttunutta eläkettä ei uudessa työkyvyttömyyseläkkeessä oteta huomioon. Näistä karttunut eläke lisätään aikanaan vanhuuseläkkeeseen tai uusin perustein myönnettävään työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Alimman vanhuuseläkeikänsä täyttänyt henkilö hakee työkyvyttömyyseläketä

Yksityisillä aloilla työkyvyttömyyseläketä ei voida myöntää ikäluokan alimman eläkeiän täyttäneelle henkilölle.

Jos ikäluokan alimman eläkeiän täyttänyt henkilö hakee työkyvyttömyyseläketä, hänelle myönnetään työkyvyttömyyseläkkeen sijaan vanhuuseläke.

Myöskään julkisilla aloilla työskentelevälle ikäluokan alimman eläkeiän täyttäneelle henkilölle ei voida myöntää työkyvyttömyyseläketä. Kuitenkin, jos henkilöllä on oikeus lisäeläkeosuuteen, eläkehakemus käsitellään ja lasketaan työkyvyttömyyseläkkeenä, mutta myönnetään vanhuuseläkkeenä.

Vanhuuseläke myönnetään pääsääntöisesti uusin perustein, vaikka edellisen työkyvyttömyyseläkkeen päättymisestä olisi kulunut alle kaksi vuotta.

7 Perhe-eläke

7.1 Oikeus perhe-eläkkeeseen

7.1.1 Lapsen oikeus perhe-eläkkeeseen

Oikeus lapseneläkkeeseen on alle 18-vuotiaalla edunjättäjän lapsella. Lesken lapsella, joka edunjättäjän kuollessa asui tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa on myös oikeus lapseneläkkeeseen.

Ennen 1.7.1990 kuolleen edunjättäjän jälkeen perhe-eläkettä saavalla pitkäaikaisesti työkyvyttömällä lapsella on oikeus saada perhe-eläkettä niin kauan kuin työkyvyttömyys jatkuu yhdenjaksoisesti. Perhe-eläkkeen maksamisen jatkaminen sen jälkeen, kun lapsi oli täyttänyt 18 vuotta, edellytti uutta hakemusta.

18–21-vuotiaalla opiskelevalla lapsella voi olla oikeus kansaneläkelain mukaiseen tai liikennevahingon perusteella maksettavaan perhe-eläkkeeseen.

Työtapaturma- ja ammattitautivakuutusjärjestelmästä myönnetään lapseneläke yli 18-vuotiaalle lapselle, joka on työkyvytön tai opiskelee. Lapseneläkettä voi saada kuitenkin enintään 25 ikävuoden täyttämiseen asti.

Lapseneläkettä voi samanaikaisesti saada vain kahden edunjättäjän jälkeen. Ensisijaisesti lapseneläke myönnetään oman vanhemman jälkeen. (Työeläkelakipalvelun ohjeisto: Perhe-eläke.)

7.1.2 Lesken oikeus leskeneläkkeeseen

Leskeneläkeoikeus syntyy avioliiton perusteella. Avopuolisolla ei ole leskeneläkeoikeutta. Kaikki mikä tässä kerrotaan oikeudesta leskeneläkkeeseen, koskee myös rekisteröidyn parisuhteen puolison oikeutta perhe-eläkkeeseen.

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos leskellä ja edunjättäjällä on tai on ollut yhteinen lapsi ja avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta.

Yhteisenä lapsena pidetään myös lasta, joka syntyy edunjättäjän kuoleman jälkeen tai jonka leski ja edunjättäjä olivat yhdessä adoptoineet. Leskellä on eläkeoikeus, vaikka lapsi olisi kuollut jo ennen edunjättäjää. Kuolleena syntyneen lapsen perusteella ei kuitenkaan synny leskeneläkeoikeutta.

Lapsettomalla leskellä on leskeneläkeoikeus, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:

- avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä täytti 65 vuotta ja leski 50 vuotta
- avioliitto oli edunjättäjän kuolemaan mennessä jatkunut vähintään viisi vuotta
- leski oli edunjättäjän kuollessa täyttänyt 50 vuotta, tai leski oli pitkäaikaisesti työkyvytön (sai edunjättäjän kuollessa työeläkelakien tai kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä, joka oli jatkunut vähintään kolmen vuoden ajan).

Toisen EU-maan työkyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki rinnastetaan kansalliseen eläkkeeseen.

Ennen 1.7.1950 syntyneen lapsettoman lesken leskeneläkeoikeus

1.7.1950 tai sitä ennen syntyneellä lapsettomalla leskellä on leskeneläkeoikeus, vaikka leski oli solminut avioliiton vasta 50 vuotta täytettyään, jos

- avioliitto oli solmittu ennen 1.7.1990,
- edunjättäjä oli avioliittoa solmittaessa alle 65-vuotias ja
- avioliitto oli edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään kolme vuotta.

Tämä ikärajan lievennys koskee vain naisleskiä.

7.1.3 Entisen puolison oikeus perhe-eläkkeeseen

Edunjättäjän entisellä puolisollla on oikeus perhe-eläkkeeseen, jos edunjättäjä oli kuollessaan velvollinen määräajoin maksamaan entiselle puolisolleen elatusapua tuomioistuimen lainvoimaisen päätöksen tai tuomion perusteella tai sosiaalilautakunnan vahvistaman sopimuksen perusteella.

Entisen puolison perhe-eläkeoikeuden edellytyksenä on lisäksi, että seuraavat leskeneläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät:

- avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta ja
- jos entisellä puolisoilla ja edunjättäjällä ei ole tai heillä ei ole ollut yhteistä lasta, entisen puolison tulee lisäksi täyttää ikää ja avioliiton kestoja koskevat edellytykset.

7.2 Perhe-eläkkeen peruste

Perhe-eläkkeen määrä perustuu edunjättäjän eläkkeeseen eli perhe-eläkkeen perusteeseen.

Perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän kuolinhetkellään saama eläke, johon lisätään mahdollinen eläkkeen tai kuntoutusrahan aikana työansioista ansaittu eläke.

Jos edunjättäjä ei kuolinhetkellään ollut eläkkeellä tai oli osittaisella vanhuuseläkkeellä, osa-aikaeläkkeellä tai luopumiseläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteena on

- se työkyvyttömyyseläke, jonka edunjättäjä olisi saanut, jos edunjättäjä olisi kuolinpäivänään tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi
- se vanhuuseläke, johon edunjättäjällä kuollessaan olisi ollut oikeus, jos edunjättäjä kuollessaan oli täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän.

Perhe-eläkkeen peruste määräytyy entisin perustein edunjättäjän saaman eläkkeen tai kuntoutusrahan perusteella, jos

- edunjättäjän kuollessa työkyvyttömyyseläkkeen, kuntoutustuen tai kuntoutusrahan päättymisestä on kulunut alle kaksi vuotta ja
- perhe-eläkkeen peruste tulisi laskettavaksi työkyvyttömyyseläkkeenä.

Tämä kahden vuoden aika lasketaan kuolinpäivästä taaksepäin.

Perhe-eläkkeen perusteessa ei oteta huomioon edunjättäjän Suomesta tai ulkomailta mahdollisesti saamaa ensisijaista etuutta.

7.2.1 Edunjättäjä vanhuuseläkkeellä

Perhe-eläkkeen peruste on edunjättäjän vanhuuseläke, johon lisätään eläke työstä, josta vanhuuseläkettä ei vielä ole myönnetty.

Edunjättäjän vanhuuseläke voi olla varhennettu tai lykätty. Perhe-eläkkeen peruste on tällöin varhennettu tai lykätty vanhuuseläke, johon lisätään mahdollinen vanhuuseläkkeen aikana karttunut eläke.

7.2.2 Edunjättäjä työkyvyttömyyseläkkeellä

Perhe-eläkkeen peruste on edunjättäjän työkyvyttömyyseläke tai kuntoutustuki, johon lisätään mahdollinen eläkeaikaisesta työstä karttunut eläke. Jos edunjättäjä oli osatyökyvyttömyyseläkkeellä, se muutetaan täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruiseksi eläkkeeksi perhe-eläkettä laskettaessa.

Edunjättäjälle hänen eläessään myönnetty työkyvyttömyyseläke on perhe-eläkkeen perusteena, vaikka työkyvyttömyyseläkkeen maksu ei olisi ehtinyt vielä alkaa. Tällainen eläke indeksoidaan työkyvyttömyyseläkkeen alkamisvuoden tasosta palkkakertoimella perhe-eläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Myös mahdollinen työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus on mukana perhe-eläkkeen perusteessa.

Jos edunjättäjä sai kuollessaan kuntoutuskorotuksen sisältävää työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea, siitä vähennetään kuntoutuskorotuksen osuus 33 prosenttia.

7.2.3 Edunjättäjä vuoden 2004 säännösten mukaisella vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä

Jos edunjättäjä oli vuoden 2004 säännösten mukaisella vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä, perhe-eläkkeen peruste on edunjättäjän kuollessaan saama vanhuuseläke tai täysi työkyvyttömyyseläke. Siihen lisätään mahdollinen eläkeaikaisesta työstä karttunut eläke.

Jos edunjättäjän eläke oli yhteensovitettu ensisijaisen etuuden kanssa, perhe-eläkkeen perustetta muodostettaessa eläkkeestä poistetaan ensisijaisen etuuden vaikutus (pohjaluku). Eläke yhteensovitetaan uudelleen vain työeläkkeiden kesken ilman ensisijaisen etuuden vaikutusta.

7.2.4 Edunjättäjä työuraeläkkeellä

Perhe-eläkkeen peruste on edunjättäjän työuraeläke. Eläkkeeseen lisätään mahdollinen eläkeaikaisesta työstä karttunut eläke.

7.2.5 Edunjättäjä kuntoutusrahalta

Jos edunjättäjä sai kuollessaan kuntoutusrahaa, perhe-eläkkeen peruste on edunjättäjän kuntoutusraha, josta vähennetään 33 prosentin korotusosuus. Siihen lisätään mahdollinen kuntoutusrahan aikana karttunut eläke.

Jos kuntoutusrahan päättymisestä on edunjättäjän kuollessa kulunut alle kaksi vuotta, perhe-eläkkeen peruste on kuntoutusraha ilman 33 prosentin korotusta. Kuntoutusrahaan lisätään kuntoutusrahan aikana ja kuntoutusrahan päättymisen jälkeen karttunut eläke.

7.2.6 Edunjättäjä kuntoutusavustuksella

Jos edunjättäjä sai kuollessaan kuntoutusavustusta, perhe-eläkkeen peruste on edunjättäjän kuntoutusavustus, johon lisätään mahdollinen kuntoutusavustuksen aikana karttunut eläke.

Jos kuntoutusavustuksen päättymisestä on edunjättäjän kuollessa kulunut alle 2 vuotta, perhe-eläkkeen peruste on kuntoutusavustus, johon lisätään kuntoutusavustuksen aikana ja kuntoutusavustuksen päättymisen jälkeen karttunut eläke.

7.2.7 Edunjättäjä luopumistuella

Luopumistuella olleen edunjättäjän jälkeen perhe-eläkkeen peruste on luopumistuen perusmäärä. Määrään lisätään mahdolliset muiden eläkelakien mukaiset laskennalliset eläkkeet.

7.2.8 Edunjättäjä luopumiseläkkeellä

Luopumiseläke ei ole työeläke eikä sen perusteella ole perhe-eläkeoikeutta. Perhe-eläkkeen peruste on se vanhuuseläke, joka edunjättäjällä oli maksussa kuolinhetkellä.

7.2.9 Edunjättäjän eläke oli kertasuoritettu

Jos edunjättäjän eläke oli kertasuoritettu, perhe-eläkkeen peruste on kertasuoritettu eläke, joka tarkistetaan työeläkeindeksillä edunjättäjän eläkkeen alkamisvuoden tasosta perhe-eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Siihen lisätään edunjättäjän kertasuoritettuna eläkkeen aikana ansaitsema eläke.

Jos edunjättäjän vuoden 2004 säännösten mukainen eläke oli kertasuoritettu, kertasuoritettuna eläkkeen perusteena olevat vapaakirjat tarkistetaan vuoden 2004 tasoon puoliväli-indeksillä ja siitä perhe-eläkkeen alkamisvuoden tasoon palkkakertoimella. Siihen lisätään edunjättäjän kertasuoritettuna eläkkeen aikana ansaitsema eläke.

Jos kertasuoritettu eläke sisälsi työeläkelisää, vuoden 2004 loppuun mennessä karttuneen työeläkelisän määrä lasketaan uudelleen.

Jos edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta ennen vuotta 2005, kertasuoritettuna eläkkeen perusteena olevat vapaakirjat tarkistetaan eläkeindeksillä vuoden 2004 tasoon ja sen jälkeen palkkakertoimella perhe-eläkkeen alkamisvuoden tasoon.

7.2.10 Edunjättäjä oli kuollessaan täyttänyt vanhuuseläkeiän, mutta ei ollut vanhuuseläkkeellä

Jos edunjättäjä kuollessaan oli täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän, mutta ei ollut vielä vanhuuseläkkeellä, perhe-eläkkeen peruste on vanhuuseläke, johon edunjättäjällä kuolinhetkellään olisi ollut oikeus. Työ- ja etuusansiot otetaan huomioon edunjättäjän kuolinkuukauden loppuun.

Vaikka edunjättäjän kuollessaan saaman työkyvyttömyyseläkkeen, kuntoutustuen tai kuntoutusrahan päättymisestä olisi alle kaksi vuotta, perhe-eläkkeen peruste lasketaan aina uusien perusteiden.

7.2.11 Edunjättäjä osittaisella vanhuuseläkkeellä

Jos edunjättäjä sai kuollessaan osittaista vanhuuseläkettä, mutta ei ollut vielä täyttänyt minkään työeläkelain mukaista vanhuuseläkeikää, perhe-eläkkeen peruste on se täysi työkyvyttömyyseläke, jonka edunjättäjä olisi saanut, jos edunjättäjä olisi tullut työkyvyttömäksi kuolinpäivänään. Tällöin perhe-eläkkeen peruste lasketaan seuraavista osista:

- maksussa oleva osittainen vanhuuseläke
- säästöosuus eli osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuotta edeltäneen vuoden loppuun mennessä ansaittu ja vielä myöntämättä oleva eläke
- osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen edunjättäjän kuolinvuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke
- tulevan ajan eläkeosa.

Jos edunjättäjä sai kuollessaan osittaista vanhuuseläkettä ja oli täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän, perhe-eläkkeen perusteeksi lasketaan se vanhuuseläke, johon edunjättäjällä kuolinhetkellään olisi ollut oikeus. Tällöin perhe-eläkkeen peruste lasketaan seuraavista osista:

- maksussa oleva osittainen vanhuuseläke
- säästöosuus eli osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuotta edeltäneen vuoden loppuun mennessä ansaittu ja vielä myöntämättä oleva eläke
- osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen edunjättäjän kuolinvuokauden loppuun mennessä ansaittu eläke.

Eläkkeenosat huomioidaan mahdollisine varhennus- ja lykkäyskorotuksineen.

7.2.12 Edunjättäjä osa-aikaeläkkeellä

Jos edunjättäjä ei kuollessaan ollut täyttänyt vanhuuseläkeikänsä ja oli osa-aikaeläkkeellä, perhe-eläkkeen peruste on se täysi työkyvyttömyyseläke, jonka edunjättäjä olisi saanut, jos edunjättäjä olisi tullut työkyvyttömäksi kuolinpäivänään.

Jos vanhuuseläkeikänsä täyttänyt edunjättäjä oli kuollessaan osa-aikaeläkkeellä, perhe-eläkkeen peruste on se vanhuuseläke, johon edunjättäjällä olisi kuollessaan ollut oikeus.

Edunjättäjä osa-aikaeläkkeen suuruisella vanhuuseläkkeellä ja syntynyt vuonna 1949–1955

Jos yli 68-vuotiaana kuolleen edunjättäjän osa-aikaeläke on 68 vuoden iässä muuttunut osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi, perhe-eläkkeen peruste on lykätyn vanhuuseläkkeen suuruisuus. Siihen lisä-

tään osa-aikatyöstä karttunut eläke. 1.1.2017 alkaen osa-aikaeläkkeen rinnalla tehdystä työstä ikävälillä 53–62 eläkettä karttuu 1,7 prosenttia.

Lykkäyskorotus lasketaan koko karttuneen eläkkeen määrään alimmas-ta vanhuuseläkeiästä 68 vuoden iän täyttämiseen asti. Jos edunjättäjä on täyttänyt 63 vuotta ennen 1.1.2017, lykkäyskorotus lasketaan 1.1.2017 alkaen.

Edunjättäjä osa-aikaeläkkeen suuruisella vanhuuseläkkeellä ja syntynyt vuonna 1947 tai 1948

Jos yli 68-vuotiaana kuolleen edunjättäjän osa-aikaeläke oli 68 vuoden iässä muuttunut osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi, perhe-eläkkeen peruste on lykätyn vanhuuseläkkeen suuruinen. Osa-aikaeläkkeen suuruisen vanhuuseläkkeen ja 68 vuoden ikään mennessä karttuneen vanhuuseläkkeen erotukseen lasketaan lykkäyskorotus 68 vuoden iän täyttämisestä perhe-eläkkeen alkamiseen saakka. Lykkäyskorotus lasketaan kuitenkin enintään 31.12.2016 asti.

Edunjättäjä osa-aikaeläkkeen suuruisella vanhuuseläkkeellä ja syntynyt ennen vuotta 1947

Jos yli 65-vuotiaana kuolleen edunjättäjän osa-aikaeläke oli 65 vuoden iässä muuttunut osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi, perhe-eläkkeen peruste on 65 vuoden ikään mennessä työstä ja ansion alenemasta karttunut eläke. Siihen lisätään 65 vuoden iästä 68 vuoden iän täyttämiseen asti osa-aikatyöstä karttunut eläke.

Osa-aikaeläkkeen suuruisena maksettavan vanhuuseläkkeen ja 68 vuoden ikään mennessä karttuneen vanhuuseläkkeen erotukseen lasketaan lykkäyskorotus 68 vuoden iän täyttämisestä perhe-eläkkeen alkamiseen.

7.3 Perhe-eläkkeen määrä

7.3.1 Lesken- ja lapseneläkkeen määrä

Perhe-eläkkeen peruste jaetaan edunsaajina olevien lesken ja lasten kesken. Kun edunsaajien lukumäärä muuttuu, perhe-eläkkeen määrä tarkistetaan.

Perhe-eläke, eli leskeneläke ja lapseneläkkeet yhteensä, voi olla enintään edunjättäjän eläkkeen suuruinen.

Täysi leskeneläke on puolet edunjättäjän eläkkeestä, kun edunsaajana on pelkästään leski tai leski ja yksi lapsi. Kun edunsaajina on useampia lapsia, leskeneläkkeen määrä on sitä pienempi, mitä suurempi on lapseneläkkeensaajien lukumäärä.

Jos perhe-eläkkeen saajana on rekisteröidyn parisuhteen leski, hänen osuutensa perhe-eläkkeestä määräytyy samoin kuin lesken osuus perhe-eläkkeestä.

Jos edunsaajana on lisäksi edunjättäjän entinen puoliso, entisen puolison perhe-eläke pienentää leskeneläkettä. Näissä tilanteissa leskelle maksettavan eläkkeen määrä on kuitenkin vähintään puolet koko leskeneläkkeestä.

Lapseneläkkeen määrä riippuu edunsaajina olevien lasten lukumäärästä. Lapseneläkkeiden yhteismäärään ei vaikuta se, onko myös leski edunsaajana. Yhteismäärä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken.

Taulukko 7.1.

Lesken- ja lapseneläkkeiden yhteismäärä perhe-eläkkeen perusteesta.

Lasten lukumäärä	0	1	2	3	4 tai useampia
Leskeneläke	6/12	6/12	5/12	3/12	2/12
Lapseneläkkeet	-	4/12	7/12	9/12	10/12
Yhteensä	6/12	10/12	12/12	12/12	12/12

Esimerkki 7.1.

Perhe-eläkkeen peruste ja perhe-eläkkeen määrä.

Perustiedot

- Edunjättäjä kuolee työsuhteessa ollessaan vuonna 2021
- Edunjättäjän työkyvyttömyyseläke olisi ollut 1 623,77 euroa/kk, josta ansaittu eläke 733,67 euroa/kk ja tulevan ajan osuus 890,10 euroa/kk
- Elinaikakerroin on 0,94984 vuodelle 2021.

Perhe-eläkkeen peruste on $(733,67 \times 0,94984) + 890,10 = 1\,586,97$ euroa/kk.

Edunsaajina on leski ja kaksi lasta.

Leskeneläke: $5/12 \times 1\,586,97 = 661,24$ euroa/kk.

Lapseneläke: $7/12 \times 1\,586,97 = 925,73$ euroa/kk.

Kummankin lapsen osuus oma osuus on $925,73/2 = 462,87$ euroa/kk.

Perhe-eläke, eli leskeneläke ja lapseneläkkeet yhteensä, voi olla enintään edunjättäjän eläkkeen suuruinen. Edunsaajien eläkkeiden laskennan jälkeen täsmäytetään keskenään laskettu perhe-eläke ja edunsaajien eläkkeet. Jos kokonaisuuteen tulee ylimääräistä, vähennetään se leskeneläkkeestä.

$462,87 + 462,87 + 661,24 = 1\,586,98$ euroa/kk

$1\,586,98 - 1\,586,97 = 0,01$ euroa/kk

Perhe-eläke yhteensä on $462,87 + 462,87 + 661,23 = 1\,586,97$ euroa/kk.

...

7.3.2 Entisen puolison eläkkeen määrä

Edunjättäjän entisen puolison eläkkeen määrään vaikuttaa entiselle puolisolalle maksetun elatusavun suuruus. Entisen puolison eläkkeen osuus leskeneläkkeestä on sama kuin mitä 60 prosenttia edunjättäjän entiselle puolisolleen maksamasta kuukausittaisesta elatusavusta on edunjättäjän koko eläkkeestä. Entiselle puolisolalle maksettavan perhe-eläkkeen määrä vähennetään leskelle maksettavasta eläkkeestä.

Entisen puolison elatusapua korotetaan elinkustannusindeksin nousua vastaavasti. Entisen puolison perhe-eläkkeen määrä lasketaan elinkustannusindeksillä korotetusta elatusavusta. Jos indeksikorotettua määrää ei saada hakijalta, eläkelaitos laskee korotetun määrän.

$$\text{Elatusapu} \times 0,6 / \text{edunjättäjän kokonaiseläke} \times \text{leskeneläke}$$

Jos edunsaajana ei ole leskeä, entisen puolison eläke voi olla enintään leskeneläkkeen suuruinen.

Jos elatusapua saavia entisiä puolisoita on useampia, entisten puolisoitten perhe-eläkkeen yhteismäärä jaetaan entisten puolisoitten kesken elatusapujen suhteessa. Jos edunsaajana on myös leski, entisille puolisoille mak-

settavien perhe-eläkkeiden yhteismäärä on enintään puolet leskeneläkkeestä.

Jos rekisteröidyn parisuhteen osapuoli oli osapuolten erottua velvollinen maksamaan toiselle osapuolelle elatusapua, parisuhteen eloonjääneellä osapuolella on oikeus samalla tavoin laskettuun perhe-eläkkeeseen kuin edunjättäjän entisellä puolisollla.

Entisen puolison omien työeläkkeiden määrä voi pienentää entiselle puolisolle maksettavan perhe-eläkkeen määrää.

Esimerkki 7.2.

Entisen puolison eläkkeen määrä.

Perustiedot

- Edunjättäjä oli tuomittu maksamaan entiselle puolisolleen elatusapua 200,00 euroa/kk
- Edunjättäjän työeläke oli 2 000,00 euroa/kk
- Täysi leskeneläke on 1 000,00 euroa/kk.

60 prosenttia elatusavusta on 120,00 euroa.

Entisen puolison eläke ennen entisen puolison omien työeläkkeiden vähentävää vaikutusta ja ennen ensisijaisten etuuksien vähentämistä on $120,00 / 2\,000,00 \times 1\,000,00 = 60,00$ euroa/kk.

...

7.4 Leskeneläkkeen vähentäminen

Lesken oma ansiotyöhön perustuva eläke voi vaikuttaa vähentävästi leskeneläkkeen määrään. Leskelle maksettava leskeneläke voi olla pienempi kuin se eläke, joka on lesken osuus edunjättäjän eläkkeen perusteella lasketusta perhe-eläkkeestä.

Leskeneläkettä vähennetään, jos lesken omat ansiotyöhön perustuvat eläkkeet ylittävät eläkkeen vähennyksen perusteen. Leskeneläkkeestä vähennetään puolet siitä määrästä, jolla lesken omat työeläkkeet ylittävät eläkkeen vähennyksen perusteen. Eläkkeen vähennyksen peruste on 732,50 euroa vuoden 2021 tasossa.

Myös edunjättäjän entisen puolison ja rekisteröidyn parisuhteen lesken oma työeläke vaikuttaa vähentävästi perhe-eläkkeeseen.

Leskeneläkettä vähennetään joko

- heti leskeneläkkeen alkaessa
- kuuden kuukauden alkueläkkeen jälkeen
- sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona viimeisen vähennyksen estävän lapseneläkkeeseen oikeutetun lapsen oikeus lapseneläkkeeseen päättyy (on täyttänyt 18, annettu adoptiolapseksi perheen ulkopuolelle tai kuollut).

7.4.1 Leskeneläkkeen vähentämisessä huomioon otettavat lesken omat työeläkkeet

Leskeneläkettä vähennettäessä lesken tulona otetaan huomioon joko

- lesken oma eläke, jos leski vähentämishetkellä saa työkyvyttömyys-, työura- tai vanhuuseläkettä tai kuntoutustukea
- se täysi työkyvyttömyyseläke, joka leskelle olisi myönnetty, jos leski olisi tullut työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä tai lapseneläkeoikeuden päättymispäivänä, ellei leski tuolloin ole täyttänyt minkään työeläkelain mukaista vanhuuseläkeikää eikä leski saa toistaiseksi myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä, työuraeläkettä tai kuntoutustukea
- vähentämisajankohtaa (edunjättäjän kuolinpäivä tai lapseneläkeoikeuden päättymispäivä) edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke, jos leski tänä ajankohtana on täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän, mutta ei ole vielä vanhuuseläkkeellä
- maksussa olevan työeläkelakien mukaisen vanhuuseläkkeen lisäksi edunjättäjän kuolinpäivää tai lapseneläkeoikeuden päättymispäivää edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke työstä, josta eläkettä ei ole vielä myönnetty
- maksussa olevan osittaisen vanhuuseläkkeen lisäksi säästöosuus, osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen edunjättäjän kuolinvuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke sekä tulevan ajan eläkeosa, jos leski ei ole täyttänyt minkään työeläkelain mukaista vanhuuseläkeikää edunjättäjän kuolinpäivänä tai lapseneläkeoikeuden päättymispäivänä
- maksussa olevan osittaisen vanhuuseläkkeen lisäksi säästöosuus sekä osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen

edunjättäjän kuolinvuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke, jos leski on täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän edunjättäjän kuolinpäivänä tai lapseneläkeoikeuden päättymispäivänä

- maksussa olevan luopumistuen perusmäärän lisäksi muiden eläkelakien mukaiset eläkkeet joko laskennallisena työkyvyttömyyseläkkeenä tai vanhuuseläkkeenä riippuen siitä, onko leski vähentämishetkellä täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän vai ei tai
- vaihtoehtoisesti 60 prosenttia lesken todellisista ansioista ja lesken saamat, ansioihin perustuvat etuudet (erityistilanteiden mukainen vähentäminen).

Leskellä on oikeus saada valituskelpoinen päätös siitä laskennallisen eläkkeensä määrästä, jota leskeneläkettä vähennettäessä käytetään lesken tulona.

7.4.2 Leskeneläkkeen vähentämisen ajankohta

Vähentäminen heti leskeneläkkeen alkaessa

Leskeneläkettä vähennetään heti sen alkaessa, jos edunjättäjän ja lesken yhteisessä kodissa ei edunjättäjän kuollessa asunut lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia ja edunjättäjän kuollessa

- leski on täyttänyt 65 vuotta tai
- leski saa omaa työeläkettä, joka on muu kuin osittainen vanhuuseläke, osa-aikaeläke tai luopumiseläke
- leskellä on oikeus luopumistukeen, joka ei ole maksussa.

Lesken katsotaan saavan omaa työeläkettä myös silloin, kun

- leski saa eläkettä vain osasta ansiotyötään
- lesken työkyvyttömyyseläke on lepävänä tai keskeytettynä
- oikeus edunjättäjän kuoleman jälkeen myönnettyyn työeläkkeeseen alkaa ennen edunjättäjän kuolemaa
- eläkettä ei yhteensovituksen tai ensisijaisen etuuden vähentämisen jälkeen ole jäänyt maksettavaksi

- leski saa edunjättäjän kuollessa ulkomailta tai Euroopan yhteisöjen toimielimen tai kansainvälisen järjestön palveluksen perusteella maksettavaa eläkettä tai vastaavaa etuutta.

Edunjättäjän entisen puolison perhe-eläkettä vähennetään heti eläkkeen alkaessa samoin edellytyksin kuin leskeneläkettä.

Vähentäminen kuuden kuukauden alkueläkkeen jälkeen

Leskeneläkettä vähennetään kuuden kuukauden alkueläkkeen jälkeen, jos edunjättäjän ja lesken yhteisessä kodissa ei edunjättäjän kuollessa asunut lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia ja edunjättäjän kuollessa

- leski on alle 65-vuotias
- leski ei saa omaa työeläkettä, joka on muu kuin osittainen vanhuuseläke, osa-aikaeläke tai luopumiseläke
- leskellä on oikeus luopumistukeen, joka ei ole maksussa.

Leskellä on oikeus kuuden kuukauden alkueläkkeeseen, jos lapseneläkkeeseen oikeutettu lapsi täyttää 18 vuotta kuuden kuukauden kuluessa edunjättäjän kuolemasta. Leskeneläkettä vähennetään edunjättäjän kuolinpäivää seuraavan 7. kalenterikuukauden alusta.

Vähentäminen lapseneläkkeen päättymisen jälkeen

Leskeneläkettä vähennetään, kun lesken huollettavana ei enää ole lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia. Se, mitä tässä kerrotaan leskeneläkkeen vähentämisestä, koskee myös rekisteröidyn parisuhteen puolison perhe-eläkkeen vähentämistä.

Leskeneläkettä vähennetään, kun

- nuorin lapseneläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta
- lapseneläkkeeseen oikeutettu lapsi kuolee
- lapseneläkkeeseen oikeutettu lapsi annetaan adoptiolapseksi muulle kuin leskelle tai lesken puolisolle.

Edunjättäjän kuoleman jälkeen syntyvä lapsi estää leskeneläkkeen vähentämisen myös edunjättäjän kuoleman ja lapsen syntymän väliseltä ajalta.

Leskeneläkettä vähennetään muutosta seuraavan kuukauden alusta, kuitenkin aikaisintaan edunjättäjän kuolinpäivää seuraavan 7. kalenterikuukauden alusta.

Lapseneläkettä saavan alaikäisen lapsen muutto kotoa ei aiheuta leskeneläkkeen vähentämistä. Vähennys tehdään vasta lapsen 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Leskeneläkkeen vähentämistä ei myöskään tehdä tilanteessa, jossa lapsi avioituu alle 18-vuotiaana, jolloin lesken huoltovelvollisuus lapsen osalta päättyy.

Entisen puolison perhe-eläkkeen vähentäminen

Entisen puolison perhe-eläkettä vähennetään kuten leskeneläkettä joko heti eläkkeen alkaessa tai edunjättäjän kuolinpäivää seuraavan 7. kalenterikuukauden alusta.

Edunjättäjä ja edunjättäjän entinen puoliso ovat voineet palata yhteen asumaan ja edunjättäjän ja edunjättäjän entisen puolison kanssa edunjättäjän kuollessa asuvat myös yhteiset alle 18-vuotiaat lapset. Tällöin entisen puolison perhe-eläkettä vähennetään, kun entisen puolison huollettavana ei enää ole lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia siitä syystä, että

- nuorin lapseneläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta
- lapseneläkkeeseen oikeutettu lapsi kuolee
- lapseneläkkeeseen oikeutettu lapsi annetaan adoptiolapseksi.

7.4.3 Leskeneläkkeen vähennyksen peruste

Leskeneläkkeen vähennyksen peruste on 732,50 euroa vuoden 2021 indeksitasossa. Määrä tarkistetaan vuosittain palkkakertoimella.

Vähennyksen peruste määräytyy pääsääntöisesti leskeneläkkeen alkamisvuoden mukaan. Jos edunjättäjä kuolee joulukuussa ja leskeneläke alkaa tammikuussa, vähennyksen peruste on tammikuun palkkakertoimen tasossa.

Jos leskellä on huollettavana lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia, vähennyksen peruste määräytyy sen vuoden mukaan, jona leskeneläkkeen vähentäminen ensimmäisen kerran tehdään.

Jos leskeneläkkeen vähentäminen tehdään kuuden kuukauden alkueläkkeen jälkeen, on vähennyksen peruste perhe-eläkkeen alkamisvuoden mukainen. Se tarkistetaan tarvittaessa työeläkeindeksillä vähentämishetken tasoon.

Kun leskeneläkkeen vähentäminen tehdään uudelleen esimerkiksi lesken omassa eläkkeessä tapahtuneen muutoksen vuoksi, tarkistetaan vähennyksen peruste työeläkeindeksillä leskeneläkkeen tarkistushetken tasoon.

7.4.4 Lesken oma työeläke leskeneläkkeen vähentämisessä

Jos leski on jo eläkkeellä, leskeneläkettä vähennettäessä lesken tulona otetaan huomioon lesken omaan ansiotyöhön perustuvat työeläkkeet. Työeläkkeet otetaan huomioon ilman ensisijaisen etuuden vähennyistä. Jos lesken oma eläke on tarkistettu elinaikakertoimella, eläke otetaan vähennyksessä huomioon elinaikakertoimella tarkistettuna.

Jos vähentäminen tehdään heti leskeneläkkeen alkaessa tai kuuden kuukauden alkueläkkeen jälkeen, lesken omat työeläkkeet otetaan huomioon sen suuruusina kuin niitä maksettiin edunjättäjän kuolinhetkellä.

Jos leskeneläkkeen vähentäminen tehdään lapseneläkeoikeuden päättyessä, lesken omat eläkkeet otetaan huomioon sen suuruusina kuin ne ovat lapseneläkkeen päättymishetkellä, esimerkiksi nuorimman lapsen 18 vuoden iän täyttämispäivänä. Lesken omat työeläkkeet otetaan huomioon ilman mahdollista lapsikorotusta.

Jos leski on vanhuuseläkkeellä, vanhuuseläkkeen lisäksi vähentämisessä otetaan huomioon vähentämisajankohtaa edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke siitä työstä, josta vanhuuseläkettä ei ole vielä myönnetty. Lesken maksussa oleva vanhuuseläke ja edellisen vuoden loppuun mennessä ansaittu uusi eläke otetaan huomioon elinaikakertoimella tarkistettuna.

Jos leskelle myönnetty työkyvyttömyyseläke, osatyökyvyttömyyseläke tai työuraeläke on edunjättäjän kuolinhetkellä jo muuttunut vanhuuseläkkeeksi, maksussa olevan vanhuuseläkkeen lisäksi vähentämisessä otetaan huomioon vähentämisajankohtaa edeltävän vuoden loppuun mennessä elinaikakertoimella tarkistettu ansaittu eläke siitä työstä, josta vanhuuseläkettä ei ole vielä myönnetty.

Jos leski saa maatalousyrittäjien erityiseläkettä, vähennyksessä ei oteta huomioon eläkkeen täydennysosaa.

Leskeä ei pidetä eläkkeellä olevana, jos leski vähentämisaikana on osittaisella vanhuuseläkkeellä, osa-aikaeläkkeellä tai uinuvalla maatalousyrittäjän erityiseläkkeellä.

Jos leski vähentämisaikana on osatyökyvyttömyyseläkkeellä, leskeneläkkeen vähentämisessä eläke otetaan huomioon täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruisena.

Jos osatyökyvyttömyyseläkkeellä oleva leski hakee leskeneläkkeen vähentämistä todellisten tulojensa perusteella (erityistilanteiden mukainen vähentäminen), myös osatyökyvyttömyyseläke lasketaan tuloksi.

Jos leski vähentämisaikana on luopumistuella, leskeneläkkeen vähentämisessä MYEL:n mukainen eläke otetaan huomioon perusmäärän mukaisena.

Muiden eläkelakien mukaiset eläkkeet otetaan huomioon joko laskennallisena työkyvyttömyyseläkkeenä tai vanhuuseläkkeenä riippuen siitä, onko leski vähentämishetkellä täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän vai ei.

Lisäeläkkeiden huomioiminen vähentämisessä

Vähentämisessä ei lesken tulona oteta huomioon lesken saamaa rekisteröityä lisäeläkettä tai vapaamuotoista lisäeläkettä.

Julkisten alojen eläkkeet otetaan huomioon sen tasoisina kuin niitä maksetaan vähentämisaikana eli joko perus- tai lisäeläketurvan mukaisina.

Lesken ulkomailta saamat eläkkeet

Leskeneläkkeen vähentämisessä otetaan huomioon lesken saama työeläkettä vastaava ulkomailta maksettava etuus ja Euroopan yhteisöjen toimielimen tai kansainvälisen järjestön palveluksen perusteella maksettava etuus. Etuus otetaan huomioon sen suuruisena kuin sitä maksetaan vähentämisaikana. Jos ulkomaisesta etuudesta ei ole saatavissa riittävää tietoa, etuus otetaan huomioon teoreettisen eläkkeen suuruisena.

Lesken oma eläke kertasuoritettu

Jos leskelle myönnetty oma eläke on kertasuoritettu ennen leskeneläkkeen vähentämishetkeä, kertasuoritettua eläkettä ei oteta huomioon leskeneläkettä vähennettäessä. Tämä koskee sekä

- alle 29,30 euron (vuoden 2021 taso) kuukausieläkettä, jonka eläkelaitos voi maksaa kertasuorituksena ilman eläkkeensaajan suostumusta että
- 29,30–73,25 euron (vuoden 2021 taso) kuukausieläkettä, jonka eläkelaitos voi maksaa kertasuorituksena, jollei eläkkeensaaja vastusta kertasuorittamista.

Leskeneläkkeen vähentämisessä ei oteta huomioon myöskään sitä ansaittua eläkettä, joka leskelle mahdollisesti syntyy kertasuorituksen jälkeisestä saman työeläkelain piirissä tehdystä työstä. Tästä työstä ansaittua eläkettä ei oteta vähentämisessä huomioon myöskään silloin, kun leskelle sen perusteella myönnetään aikanaan vanhuuseläke. Tämä siksi, että kertasuorituksen yhteydessä on maksettu myös vastainen vanhuuseläke. Jos näin ei ole tehty, vähentämisessä otetaan huomioon kertasuorituksen jälkeen karttunut uusi eläke.

Leski työkyvyttömyyseläkkeellä tai työraueläkkeellä ja leskellä on jatkuva työsuhde vähentämishetkellä

Jos leski saa työkyvyttömyyseläkettä tai työraueläkettä leskeneläkkeen vähentämishetkellä ja leski on työskennellyt eläkkeen rinnalla, vähentämisessä otetaan huomioon vain lesken saama eläke. Osatyökyvyttömyyseläke otetaan huomioon täyden eläkkeen suuruisena.

Vähentämisessä ei siis oteta huomioon jatkuvan työsuhteen ansaittua eläkettä. Näin menetellään siitä riippumatta, onko kyseessä saman tai eri alojen työeläkelakien mukainen työ kuin mistä lesken oma eläke on myönnetty.

Leski saa osa-aikaeläkkeen suuruista vanhuuseläkettä

Lesken osa-aikaeläke muuttuu 68 vuoden iässä osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi. Jos leski ei vähentämishetkellä ole vielä hakenut työskentelystään karttunutta vanhuuseläkettä, leskeneläkkeen vähentämisessä otetaan huomioon edeltävän vuoden loppuun mennessä ansait-

tu eläke. Ansaittua eläkettä korotetaan mahdollisella lykkäyskorotuksella edeltävän vuoden loppuun asti.

Leski vanhuuseläkkeellä ja leski työskentelee vanhuuseläkkeen aikana

Jos leski on vanhuuseläkkeellä ja leski työskentelee vanhuuseläkkeen aikana, vähennyksessä otetaan huomioon maksussa olevan eläkkeen lisäksi vähentämisajankohtaa edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke työstä, josta eläkettä ei ole vielä myönnetty.

Eläkettä määrättäessä yksityisten alojen työeläkelakien mukaiset eläkkeet otetaan huomioon peruseläketurvan tasoisina ja julkisten alojen eläkelain mukainen eläke lisäeläketurvan mukaisena, jos eläke tulisi sellaisena myönnettäväksi.

7.4.5 Lesken laskennallinen eläke

Jos leski ei saa vähentämisajankohtana vielä omaa eläkettä, leskeneläkettä vähennettäessä lesken tulona käytetään lesken ansiotyöhön perustuvaa laskennallista työeläkettä.

Laskennallinen eläke tarkistetaan elinaikakertoimella.

Leskeneläkettä vähennetään laskennallisen työeläkkeen perusteella myös silloin, kun leski saa osittaista vanhuuseläkettä, osa-aikaeläkettä tai luopumiseläkettä. Myös silloin, kun leski saa kuntoutusrahaa tai kuntoutusavustusta, vähennetään leskeneläkettä laskennallisen työeläkkeen perusteella. Kuntoutusrahaa tai kuntoutusavustusta ei pidetä omaan ansiotyöhön perustuvana työeläkkeenä.

Leski ei ole vielä vanhuuseläkeiässä

Lesken työeläkkeenä pidetään sitä laskennallista työkyvyttömyyseläkettä, joka leskelle olisi myönnetty, jos leski olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä tai lapseneläkeoikeuden päättymispäivänä.

Jos perheen nuorin lapsi täyttää 18 vuotta lesken kuuden kuukauden alkueläkkeen aikana, lesken omat eläkkeet otetaan huomioon sen suuruisina kuin ne olisivat lapsen 18 vuoden iän täyttämispäivänä, vaikka lesken-

eläkettä vähennetään vasta 7. kuukauden alusta. Samoin menetellään, jos lesken alkueläkkeen aikana lapseneläkeoikeus päättyy adoption tai lapsen kuoleman johdosta.

Leski on vanhuuseläkeiässä, mutta ei ole vielä vanhuuseläkkeellä

Leskeneläkkeen vähentämisessä lesken omana eläkkeenä otetaan huomioon edunjättäjän kuolinvuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke, jos leski on viimeistään edunjättäjän kuolinpäivänä täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän eikä leski ole vielä vanhuuseläkkeellä.

Vanhuuseläkeiällä tarkoitetaan tässä myös rekisteröidyn lisäeläketurvan mukaista alennettua eläkeikää tai julkisten alojen työeläkelakien mukaista alemmaa eläkeikää.

Ansaittu eläke tarkistetaan elinaikakertoimella.

Jos leskeneläkkeen vähentäminen tehdään edunjättäjän kuolinpäivää seuraavan 7. kalenterikuukauden alusta, lesken omana eläkkeenä otetaan huomioon edunjättäjän kuolinvuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke. Jos vähentämisen ajankohta on seuraavan vuoden puolella, lesken laskennallinen eläke tarkistetaan työeläkeindeksillä seuraavan vuoden tasoon.

Jos leskeneläkkeen vähentäminen tehdään lapseneläkeoikeuden päättymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta, lesken omana eläkkeenä otetaan huomioon lapseneläkeoikeuden päättymistä edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke.

Leski täyttää vanhuuseläkeiän alkueläkkeen aikana

Jos leski kuuden kuukauden kuluessa edunjättäjän kuolemasta täyttää jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän ja jää vanhuuseläkkeelle, leskeneläkettä vähennettäessä 7. kalenterikuukauden alusta otetaan huomioon myönnetyn vanhuuseläkkeen lisäksi mahdollisesti vielä myöntämättömän, edunjättäjän kuolinvuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaitun eläkkeen määrä.

Jos leskellä on kuuden kuukauden kuluessa edunjättäjän kuolemasta oikeus omaan vanhuuseläkkeeseen, mutta hän ei tänä aikana vielä hae eläkettä, leskeneläkettä vähennettäessä edunjättäjän kuolemaa seuraavan

7. kalenterikuukauden alusta käytetään lesken laskennallista työkyvyttömyyseläkettä sen suuruisena kuin se olisi edunjättäjän kuolinpäivänä.

Esimerkki 7.3.

Leskeneläkkeen vähentäminen.

Perustiedot

- Edunjättäjä kuolee marraskuussa 2021
- Hän oli vuonna 2016 myönnetyllä vanhuuseläkkeellä
- Edunjättäjän vanhuuseläke oli 1 750,00 euroa/kk (vuoden 2021 tasossa)
- Edunsaajana on 61-vuotias leski, joka ei ole vielä työeläkkeellä
- Leskelle myönnetään kuuden kuukauden alkueläke 1.12.2021 alkaen
- Työeläkeindeksi 2631 vuodelle 2021 ja työeläkeindeksinä käytetty 2664 vuodelle 2022.

Lesken alkueläke

Leskeneläkkeen määrä on $1\,750,00 / 2 = 875,00$ euroa/kk.

Määrä vuonna 2022 on $875,00 \times 2664/2631 = 885,97$ euroa/kk.

Leskeneläkkeen vähentäminen

Leskeneläkkeen vähentäminen tehdään kuuden kuukauden jälkeen eli 1.6.2022.

Lesken omana eläkkeenä otetaan huomioon se laskennallinen eläke, joka hänelle olisi myönnetty työkyvyttömyyseläkkeenä, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä.

Lesken laskennallinen eläke on 1 670,00 euroa/kk (vuoden 2021 tasossa).

Lesken laskennallinen eläke tarkistetaan työeläkeindeksillä laskentavuodesta 2021 leskeneläkkeen vähentämivuoden 2022 tasoon.

Lesken laskennallinen eläke vuonna 2022 on $1\,670,00 \times 2664/2631 = 1\,690,95$ euroa/kk.

Vähennyksen peruste tarkistetaan perhe-eläkkeen alkamisvuodesta 2021 vähentämivuoden 2022 tasoon työeläkeindeksillä.

Vähennyksen peruste on $732,50 \times 2664/2631 = 741,69$ euroa.

Ylite on $1\,690,95 - 741,69 = 949,26$ euroa.

Leskeneläkkeen vähennyksen määrä on $949,26 / 2 = 474,63$ euroa.

Leskeneläkkeen vähentämisen jälkeen leskeneläkkeen määrä 1.6.2022 alkaen on $885,97 - 474,63 = \mathbf{411,34}$ euroa/kk.

...

Laskennallisen eläkkeen lykkäyskorotus

Jos leskeneläkkeen vähentäminen tehdään lesken täytettyä ikäluokkansa alimman vanhuuseläkeiän, eikä leski tuolloin ole vielä vanhuuseläkkeellä, laskennalliseen vanhuuseläkkeeseen lasketaan lykkäyskorotus. Lykkäysaika lasketaan ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta vähentämisajankohtaan. Jos leski on saanut työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea ikäluokkansa alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen, lykkäyskorotukseen ei ole oikeutta samalta ajalta.

Jos leski on syntynyt vuosina 1940–1948, mutta vähentämisajankohtana leski ei ole vanhuuseläkkeellä, yksityisten alojen työeläkelakien mukaiseen laskennalliseen vanhuuseläkkeeseen lasketaan vuoden 2016 säännösten mukainen lykkäyskorotus 68 vuoden iän täyttämisestä vähentämisajankohtaan.

Leski saa osittaista vanhuuseläkettä

Osittaista vanhuuseläkettä saavan lesken työeläkkeenä pidetään laskennallista työkyvyttömyyseläkettä, jos leski ei ollut täyttänyt minkään työeläkelain mukaista vanhuuseläkeikää edunjättäjän kuolinpäivänä. Laskennallisen työkyvyttömyyseläkkeen määrä lasketaan seuraavista osista:

- maksussa oleva osittainen vanhuuseläke
- säästöosuus eli osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuotta edeltäneen vuoden loppuun mennessä ansaittu ja vielä myöntämättä oleva eläke
- osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen edunjättäjän kuolinvuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke
- tulevan ajan eläkeosa.

Jos osittaista vanhuuseläkettä saava leski oli täyttänyt jonkin työeläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän edunjättäjän kuolinpäivänä, leskeneläkkeen vähentämisessä lesken omana eläkkeenä pidetään laskennallista vanhuuseläkettä. Laskennallisen vanhuuseläkkeen määrä lasketaan seuraavista osista:

- maksussa oleva osittainen vanhuuseläke
- säästöosuus eli osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuotta edeltäneen vuoden loppuun mennessä ansaittu ja vielä myöntämättä oleva eläke
- osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen edunjättäjän kuolinvuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke.

7.5 Leskeneläkkeen vähentäminen erityistilanteissa

Erityistilanteiden mukaisesta leskeneläkkeen vähentämisestä on kysymys silloin, kun vähentäminen tehdään lesken todellisten tulojen perusteella.

Erityistilanne on esimerkiksi silloin, kun leskelle on karttunut huomattava eläke aikaisemman työnteon perusteella, mutta leskeneläkkeen vähentämistä ensimmäistä kertaa tehtäessä leski ei enää ole työssä tai leski jää myöhemmin työttömäksi. Lesken laskennallinen eläke voi tällöin olla oleellisesti suurempi kuin lesken todelliset tulot leskeneläkkeen vähentämisen ajankohtana. Jotta leskeneläke mitoitettaisiin näissä tilanteissa oikean suuruiseksi, leski voi hakea leskeneläkkeen vähentämistä todellisten tulojensa perusteella.

Leskeneläkkeen vähentäminen lesken todellisten tulojen perusteella edellyttää lesken hakemusta. Hakemuksessa leski ilmoittaa ne tulot, joiden perusteella hän haluaa vähentämisen tehtäväksi.

Vähentämisessä käytetään hakemusta edeltävän kuuden kuukauden ajalta lesken keskimääräisiä ansiotuloja ja ansiotuloihin perustuvia etuuksia.

7.5.1 Edellytykset erityistilanteiden mukaiseksi leskeneläkkeen vähentämiseksi

Lesken tulona leskeneläkettä vähennettäessä voidaan käyttää lesken keskimääräisiä ansiotuloja ja niihin perustuvia etuuksia, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

- Leski ei vielä saa omaa työeläkettä tai leski saa osatyökyvyttömyyseläkettä, osittaista varhennettua vanhuuseläkettä, osa-aikaeläkettä tai luopumiseläkettä.
- Leski on tehnyt erityistilanteiden mukaista vähentämistä koskevan hakemuksen viiden vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta tai myöhemmin, jos leskeneläkettä vähennetään ensimmäisen kerran vasta nuorimman perhe-eläkkeeseen oikeutetun lapsen täyttäessä 18 vuotta.
- 60 prosenttia lesken ansiotuloista, ansiotuloihin perustuvat etuudet sellaisenaan sekä osatyökyvyttömyyseläke, osittainen varhennettu vanhuuseläke, osa-aikaeläke ja luopumiseläke ovat yhteensä vähintään 25 prosenttia pienemmät kuin lesken laskennallinen työeläke.
- Leskeneläkettä voidaan vähentää erityistilanteiden mukaisesti myös silloin, kun leski saa kuntoutusrahaa tai kuntoutusavustusta. Kuntoutusrahaa tai kuntoutusavustusta ei pidetä omaan ansiotyöhön perustuvana työeläkkeenä.

Lesken katsotaan saavan eläkettä, vaikka eläkettä ei LITA-yhteensovituksen tai LITA-vähennyksen jälkeen ole jäänyt maksettavaksi. Näissä tapauksissa erityistilanteiden mukainen vähentäminen ei ole mahdollista.

Leski voi perhe-eläkehakemuksessaan ilmoittaa ansiotasonsa huomattavasta alentumisesta aikaisemmasta tasosta esimerkiksi työstä poisjäännin takia. Tällöin eläkelaitos selvittää, täytyvätkö erityistilanteiden mukaisen vähentämisen edellytykset.

Leski voi osoittaa ansiotulojensa alentumisen työnantajan palkkatodistuksella. Yrittäjänä toimiva leski osoittaa ansioidensa alentumisen sillä, että työtuloa on alennettu. Tarvittaessa eläkelaitos hankkii selvityksen lesken työttömyys- tai sairauspäivärahan suuruudesta.

Lesken ei tarvitse tehdä erillistä hakemusta, jos erityistilanteiden mukaisen vähentämisen edellytykset täyttyvät tämän selvityksen perusteella.

Kun leski hakee erityistilanteiden mukaista vähentämistä myöhemmin kuin perhe-eläkettä hakiessaan, hakemukseksi riittää kirje ja edellä kerrottu selvitys muuttuneista tuloista.

7.5.2 Erityistilanteiden mukaisen vähentämisen ajankohta

Leskeneläkkeen vähentäminen voidaan tehdä lesken todellisten tulojen perusteella silloin, kun leskeneläkettä vähennetään ensimmäisen kerran.

Leski voi hakea todellisten tulojen mukaista vähentämistä myös myöhemmin, jos lesken olosuhteet muuttuvat oleellisesti siitä, mitä ne olivat leskeneläkettä ensimmäistä kertaa vähennettäessä. Hakemus on kuitenkin tehtävä viimeistään viiden vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta.

Jos perheessä on alle 18-vuotiaita lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia, leskeneläkettä vähennetään ensimmäisen kerran nuorimman lapsen täyttyessä 18 vuotta tai viimeisen vähentämisen estävän lapsen perhe-eläkeoikeuden päättyessä adoption tai lapsen kuoleman vuoksi. Tällöin vähentäminen voidaan tehdä lesken todellisten tulojen mukaan, vaikka edunjättäjän kuolemasta on jo kulunut yli viisi vuotta.

Lesken ansiotulojen ja niihin perustuvien etuuksien mukainen vähentäminen voidaan tehdä takautuvasti hakemusta edeltävän kuuden kuukauden ajalta.

Joskus leski hakee leskeneläkkeensä vähentämisen tarkistamista niin pian olosuhteissaan tapahtuneen muutoksen jälkeen, että lesken tulot eivät vielä ole ehtineet alentua riittävästi. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun työtömäksi jääneellä leskellä hakemusta edeltäneeseen kuuden kuukauden aikaan sisältyy vielä työssäoloaika. Eläkelaitos voi tällöin seurata tilannetta ja tarkistaa leskeneläkkeen vähentämisen myöhemmin, jos erityistilanteiden mukaisen vähentämisen edellytykset täyttyvät myöhemmästä ajankohdasta.

7.5.3 Erityistilanteiden mukaisessa vähentämisessä huomioon otettavat lesken tulot

Lesken ansiotulona otetaan huomioon ne työansiot, jotka kartuttavat eläkettä. Ansioita ei tarkisteta vuodenvaihteen yli palkkakertoimella tai muullakaan indeksillä.

Leski saa kuntoutusrahaa

Kuntoutusrahaa saavan lesken tuloina otetaan huomioon kuntoutusraha, josta on vähennetty 33 prosentin korotusosuus.

Lisäksi otetaan huomioon 60 prosenttia niistä ansiotuloista, joita leski mahdollisesti saa kuntoutusrahan rinnalla. Käytännössä tämä johtaa yleensä siihen, etteivät erityistilanteiden mukaisen vähentämisen edellytykset täyty. Vähentämisessä käytetään tällöin lesken laskennallista työkyvyttömyyseläkettä.

Leski ei ole työssä eikä saa ansiotuloihin perustuvaa etuutta

Jos leski ei ole ansiotyössä eikä saa ansiotuloihin perustuvaa etuutta, leskeneläkettä vähennettäessä leskellä ei katsota olevan lainkaan tuloja. Vähentäminen tehdään lesken todellisten nollatulojen perusteella.

Ansiotuloihin perustuvat etuudet

Ansiotuloihin perustuvia etuuksia ovat esimerkiksi sairauspäiväraha ja työttömyyspäiväraha. Tarvittaessa etuudet muutetaan vastaamaan kuukausittain maksettavaa määrää. Kuukaudessa maksettavan työttömyyspäivärahan määrä saadaan kertomalla päivärahan määrä 21,5:llä. Kuukaudessa maksettavan sairauspäivärahan määrä saadaan kertomalla päiväraha 300:lla ja jakamalla tulo 12:lla.

Maksussa olevana bruttomääräisenä ja tarvittaessa kuukausimääräiseksi muutettuna otetaan huomioon myös

- osatyökyvyttömyyseläke
- osa-aikaeläke
- osittainen varhennettu vanhuuseläke
- luopumiseläke
- työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen päiväraha ja tapaturmaeläke
- liikennevakuutuslain mukainen omaan vammaan perustuva jatkuva korvaus
- sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta ja tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä an-

nettujen lakien perusteella myönnetty ansionmenetykskorvaus tietyn poikkeuksin

- työskentelyyn perustuva vapaamuotoinen lisäeläke.

7.5.4 Erityistilanteiden mukaisen vähennyksen laskeminen

Kun tutkitaan, voidaanko leskeneläkettä vähentää lesken todellisten tulojen perusteella, lesken ansiotulot muutetaan vastaamaan työeläkkeen määrää. Ansiotulojen bruttomäärästä otetaan tällöin huomioon 60 prosenttia.

Lesken saamat etuudet otetaan huomioon maksettavan bruttomäärän suuruisina.

Lesken ansiotulojen ja ansiotuloihin perustuvien etuuksien mukainen vähentäminen voidaan tehdä takautuvasti hakemusta edeltävän kuuden kuukauden ajalta. Vähentämisessä käytetään näin ollen lesken keskimääräisiä ansiotuloja ja ansiotuloihin perustuvia etuuksia hakemusta edeltävän kuuden kuukauden ajalta.

Esimerkki 7.4.

Leskeneläkkeen vähentäminen erityistilanteessa.

Perustiedot

- Edunjättäjä on kuollut syyskuussa 2017
- Leskeneläkkeen vähentämisessä käytettiin lesken laskennallista työkyvyttömyyseläkettä, 1 200 euroa/kk (v. 2021 tasossa), koska leski oli silloin vielä työssä
- Leski jäi työttömäksi kesäkuussa 2019
- Leski hakee marraskuussa 2021 leskeneläkkeen määrän tarkistamista.

Lesken tulona on leskeneläkkeen lisäksi työttömyyspäiväraha, 35 euroa/pv. Kuukausituloksi muutettuna työttömyyspäiväraha on $35 \times 21,5 = 752,50$ euroa/kk.

Ansiotulot suhteessa laskennalliseen työkyvyttömyyseläkkeeseen ovat: $1\,200,00 - 752,50 = 447,50$ euroa.

Ansiotulot ovat yli 25 prosenttia matalammat kuin lesken laskennallinen eläke: $447,50 / 1\,200,00 = 37,29\%$.

Leskeneläkettä vähennettäessä lesken tulona käytetään työttömyyspäivärahan perusteella laskettua 752,50 euron tuloa.

Leskeneläkkeen vähentäminen tehdään takautuvasti toukokuun alusta 2021.

...

7.5.5 Erityistilanteiden mukaisen vähentämisen päätyminen

Lesken todellisten tulojen perusteella vähennettyä leskeneläkettä maksetaan toistaiseksi.

Kun lesken olosuhteissa tapahtuu sellainen muutos, että edellytykset erityistilanteiden mukaiseen vähentämiseen eivät enää täyty, leskeneläke tarkistetaan. Tällainen olosuhteiden muutos on kyseessä, kun leskelle myönnetään oma eläke tai lesken ansiotulot nousevat.

Tarkistuksen jälkeen leskeneläkettä vähennetään joko lesken laskennallisen tai leskelle myönnetyn oman eläkkeen perusteella.

Leskelle myönnetään oma eläke

Erityistilanteiden mukainen vähentäminen päättyy, kun leskelle myönnetään työeläkelakien tai niihin rinnastettavien lakien mukainen vanhuuseläke, työuraeläke, työkyvyttömyyseläke tai luopumistuki. Leskeneläkkeen määrä tarkistetaan ja vähentäminen tehdään uudelleen lesken oman eläkkeen perusteella.

Leskeneläkkeen vähentämisessä otetaan huomioon leskelle myönnetty eläke sekä eläkkeen alkamista edeltäneen vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke siitä työstä, josta leskelle ei ole vielä myönnetty eläkettä.

Vähentäminen tehdään uudelleen lyhyeksikin aikaa myönnetyn kuntoutustuen perusteella. Tällöin erityistilanteiden mukainen vähentäminen päättyy. Vaikka kuntoutustuki lakkaa, leskeneläkettä ei tarkisteta.

7.6 Perhe-eläkkeen kertakorotus

Jos perhe-eläkkeen perusteena on edunjäntäjän saama työkyvyttömyyseläke tai laskennallinen työkyvyttömyyseläke, perhe-eläkkeeseen lisätään

kertakorotus. Perhe-eläkkeeseen lisätään kertakorotus sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä

- perhe-eläke on jatkunut viisi kalenterivuotta, jos perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän laskennallinen työkyvyttömyyseläke
- edunjättäjän työkyvyttömyyseläke ja sen perusteella myönnetty perhe-eläke yhdessä ovat jatkuneet viisi kalenterivuotta.

Kertakorotusprosentti määräytyy sen mukaan, mikä edunjättäjän ikä olisi ollut korotushetkellä. Jos edunjättäjä kertakorotushetkellä olisi täyttänyt 56 vuotta, perhe-eläkkeeseen ei lisätä kertakorotusta.

Kertakorotus lisätään maksussa olevaan perhe-eläkkeeseen, jossa on otettu huomioon ensisijaisten etuuksien vaikutus. Perhe-eläkettä ei siis lasketa korotushetkellä kokonaan uudestaan.

Jos perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän työkyvyttömyyseläkkeeseen on lisätty edunjättäjän työkyvyttömyyseläkkeen aikana tehdystä työstä karttunut eläke, kertakorotus tehdään samalla myös eläkeaikaiseen karttumaan.

Kertasuorituksena maksettu eläke

Jos perhe-eläke maksetaan kertasuorituksena, perhe-eläkkeeseen ei tehdä kertakorotusta.

Jos edunjättäjän työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuorituksena, eläkkeeseen ei ole tehty kertakorotusta. Kun perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän kertasuoritettu eläke, perhe-eläkkeen perusteeseen lisätään kertakorotus sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä edunjättäjän eläke olisi ollut maksussa viisi kalenterivuotta, jos eläke olisi ollut jatkuva-maksuinen. Kertakorotusprosentti määräytyy edunjättäjän iän mukaan korotushetkellä.

Jos edunjättäjän kertasuoritettu työkyvyttömyyseläke jatkuvamaksuisena olisi edunjättäjän kuollessa ollut maksussa alle viisi vuotta, perhe-eläkkeeseen lisätään kertakorotus sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä edunjättäjän eläke ja perhe-eläke yhteensä ovat jatkuneet viisi kalenterivuotta. Jos kuitenkin myös perhe-eläke maksetaan kertasuorituksena, perhe-eläkkeeseen ei tehdä kertakorotusta.

7.7 Elinaikakerroin perhe-eläkkeessä

Elinaikakerroin vaikuttaa perhe-eläkkeen määrään edunjättäjän eläkkeen kautta. Elinaikakerrointa ei erikseen sovelleta perhe-eläkkeeseen.

7.7.1 Elinaikakerroimen soveltaminen perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän eläkkeeseen

Jos edunjättäjä oli kuollessaan eläkkeellä, perhe-eläke lasketaan edunjättäjän eläkkeen perusteella. Edunjättäjän eläkkeeseen on mahdollisesti jo sovellettu elinaikakerrointa.

Jos edunjättäjä ei ollut kuollessaan eläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteena on laskennallinen työkyvyttömyyseläke tai vanhuuseläke. Näissä eläkkeissä sovellettava elinaikakerroin on:

- kuolinvuodelle vahvistettu elinaikakerroin, jos edunjättäjä on kuollut ennen 62 vuoden iän täyttämistä
- edunjättäjän ikäluokan elinaikakerroin eli edunjättäjän 62 vuoden täyttämiskuorille vahvistettu elinaikakerroin, jos edunjättäjä on kuollut 62 vuoden iän täyttämiskuorilla tai sen jälkeen.

7.7.2 Edunjättäjän työskentely eläkkeen aikana

Jos edunjättäjä on ollut eläkkeensä aikana työssä, perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän eläkkeeseen lisätään eläkeaikaisesta työstä karttunut eläke.

Työkyvyttömyyseläkkeen aikana tehdystä työstä karttunut eläke muunnetaan perhe-eläkkeen eläketapahtumavuoden elinaikakertoimella, jos edunjättäjä on syntynyt vuonna 1948 tai sen jälkeen. Jos vuonna 1948 tai sen jälkeen syntynyt edunjättäjä on työskennellyt hänelle myönnetyn vanhuuseläkkeen, työuraeläkkeen tai osittaisen vanhuuseläkkeen aikana, eläkeaikaisesta työstä karttunut eläke muunnetaan edunjättäjän 62 vuoden iän täyttämiskuorille vahvistetulla elinaikakertoimella. Jos edunjättäjällä on jäänyt vanhuuseläkkeelle tai osittaiselle vanhuuseläkkeelle 62 vuotta alemmassa eläkeiässä, eläke muunnetaan perhe-eläkkeen eläketapahtumavuoden elinaikakertoimella.

7.7.3 Elinaikakertoimen soveltaminen lesken omaan eläkkeeseen leskeneläkkeen vähentämis- ja tarkistamistilanteissa

Vähentäminen tehdään ensimmäistä kertaa

Jos leskeneläkkeen vähentämisessä huomioon otettava lesken oma eläke on muunnettu elinaikakertoimella, eläke otetaan huomioon elinaikakertoimella muunnettuna.

Jos leski ei ole eläkkeellä:

- Leskeneläkettä vähennettäessä otetaan huomioon lesken laskennallinen työkyvyttömyyseläke, joka leskelle olisi myönnetty, jos leski olisi tullut työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä tai lapseneläkeoikeuden päättymispäivänä. Työkyvyttömyyseläkkeen ansaittu eläke tarkistetaan vähentämisajankohdan mukaan edunjättäjän kuolinvuoden tai lapseneläkeoikeuden päättymisvuoden elinaikakertoimella.
- Jos leskellä on oikeus vanhuuseläkkeeseen, leskeneläkettä vähennettäessä otetaan huomioon lesken laskennallinen vanhuuseläke. Se muunnetaan lesken 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella tai, jos oikeus vanhuuseläkkeeseen on 62 vuotta alemmassa eläkeiässä, edunjättäjän kuolinvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella.

Leskeneläke tarkistetaan

Leskeneläke tarkistetaan, jos ensimmäinen vähentäminen on tehty laskennallisen työkyvyttömyyseläkkeen perusteella ja leskelle myöhemmin myönnetään muu oma työeläke kuin osittainen vanhuuseläke. Tarkistaminen tehdään leskelle myönnetyn, elinaikakertoimella muunnetun eläkkeen määrän perusteella.

Jos leskelle myönnetään vanhuuseläke, vähentämisessä otetaan vanhuuseläkkeen lisäksi huomioon edellisen vuoden loppuun mennessä ansaittu eläke siitä työstä, josta leskelle ei vielä ole myönnetty eläkettä. Myös tämä eläke muunnetaan lesken 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella.

8 EU/ETA-eläkkeen määräytyminen

Jos eläkkeenhakija on ollut vakuutettuna kahdessa tai useammassa EU-maassa, hänen eläkkeensä lasketaan kahdella tavalla:

- kansallisena eläkkeenä Suomen oman työeläkelainsäädännön mukaisesti tai asetuksen mukaisena kansallisena eläkkeenä
- teoreettisen eläkkeen määrän kautta laskettuna pro rata -eläkkeenä.

Eläke lasketaan kansallisena ja pro rata -eläkkeenä, vaikka toisen EU-maan eläkettä ei vielä haettaisi.

Pro rata -eläkkeen perusteena olevassa teoreettisessa eläkkeessä karttuneen eläkkeen määrä ja korotetun karttuman osuus kerrotaan elinaikaker-toimella. Tulevan ajan eläkeosaa ei kerrota elinaikakertoimella.

Kansallisen lainsäädännön mukaiset eläkkeet lasketaan erikseen Suomen kaikkien työeläkkeiden osalta. Pro rata -eläke lasketaan Suomen eläkejär-jestelmistä yhtenä kokonaisuutena. Eläkkeiden yhteismääriä verrataan toi-siinsa. Eläkkeenhakijalle myönnetään suurempi eläke.

Kansallinen eläke on yleensä vähintään pro rata -eläkkeen suuruinen, jos

- muiden EU-maiden vakuutuskausia ei ole tarvittu tulevan ajan ansioiden määrittelyssä
- eläkkeestä ei vähennetä LITA-etuuden määrää
- henkilö ei ole työskennellyt toisessa EU-maassa korotettuun karttu-maan oikeutetun ikäisenä
- henkilö on työskennellyt toisessa EU-maassa enemmän kuin 12 kuu-kautta.

(Työeläkelakipalvelun ohjeisto: EU-eläkkeen määräytyminen.)

8.1 Korotettu karttuma EU-eläkkeessä

Eläkkeenhakijalla on oikeus korotettuun karttumaan, jos hän on työskennellyt työntekijänä tai yrittäjänä muussa EU-maassa sen ikäisenä, että hänellä olisi Suomessa työskennellessään ollut oikeus korotettuun karttu-

maan. Korotetun karttuman osuutta kertyy 53–62-vuotiaana 0,4 prosenttia vuodessa ja 63–67-vuotiaana kolme prosenttia vuodessa ajalla 1.1.2005–31.12.2016. Ajalla 1.1.2017–31.12.2025 korotetun karttuman osuutta kertyy 53–62-vuotiaana 0,2 prosenttia vuodessa. Korotus lasketaan teoreettiseen eläkkeeseen erillisenä lisänä.

Vuoden 2016 loppuun asti eläkettä karttuu 1,5 prosenttia niistä eläkkeen perusteena olevista vuosiansioista, jotka eläkkeensaaja ansaitsee ulkomailta maksettavan eläkkeen aikana. 1.1.2017 lukien ulkomailta myönnetty eläke ei enää estä korotettua karttumaa.

Kun lasketaan korotetun karttuman osuutta, rinnastetaan toisen EU-maan työskentelyyn perustuva vakuutusaika Suomessa työskentelyyn.

8.1.1 Korotetun karttuman osuus vanhuus- ja työuraeläkkeessä

Toisen EU-maan rinnastettava työskentely otetaan huomioon enintään Suomen eläkkeen eläketapahtumakuukauden loppuun, kun korotusta lasketaan vanhuus- tai työuraeläkkeeseen. Jos työskentely on päätynyt ennen tätä ajankohtaa, työskentely otetaan huomioon työskentelyn päättymisajankohtaan saakka.

Korotusta ei lasketa siltä ajalta, jolta henkilö on saanut omaan työskentelyyn perustuvaa eläkettä Suomesta. Toisesta EU-maasta myönnetty työeläke estää korotetun karttuman osuuden 31.12.2016 saakka. Osa-aikaeläke tai osittainen vanhuuseläke ei estä korkeampaa karttumaa.

8.1.2 Korotetun karttuman osuus osittaisessa varhennetussa vanhuuseläkkeessä

Toisen EU-maan rinnastettava työskentely otetaan huomioon enintään Suomen eläkkeen alkamista edeltävän vuoden loppuun saakka, kun korotettu karttuma lasketaan osittaiseen vanhuuseläkkeeseen.

Korotusta ei lasketa siltä ajalta, jolta henkilö on saanut omaan työskentelyyn perustuvaa osittaista vanhuuseläkettä edeltävää eläkettä Suomesta. Toisesta EU-maasta myönnetty työeläke estää korotetun karttuman osuuden 31.12.2016 saakka.

Osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla tehtyä työtä koskeva siirtymäajan 1,7 prosentin korotettu karttuma koskee kuitenkin vain Suomessa tehtyä työtä. Toisessa EU-maassa osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla tehty työ ei oikeuta korotettuun karttumaan.

8.1.3 Korotetun karttuman osuus työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeessä

Toisen EU-maan rinnastettava työskentely otetaan huomioon enintään Suomen eläkkeen eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun saakka, kun korotettu karttuma lasketaan työkyvyttömyys- tai perhe-eläkkeeseen. Jos Suomen eläkkeessä ei ole tulevaa aikaa, toisen EU-maan työskentely otetaan huomioon enintään Suomen eläketapahtumakuukauden loppuun.

Korotusta ei lasketa siltä ajalta, jolta henkilö on saanut omaan työskentelyyn perustuvaa eläkettä Suomesta. Toisesta EU-maasta myönnetty työeläke estää korotetun karttuman osuuden 31.12.2016 saakka. Osa-aika-eläke tai osittainen vanhuuseläke ei estä korkeampaa karttumaa.

8.1.4 Korotetun karttuman ansioperusteen laskeminen

Jos henkilön työskentely Suomessa on tapahtunut ennen 1.1.2005, korotetun karttuman ansioperusteena on henkilön sen työsuhteen eläkepalkka, johon tuleva aika olisi liitetty, jos henkilö olisi tullut työkyvyttömäksi viimeisen Suomen työsuhteen päättyessä.

Jos henkilö on työskennellyt Suomessa 1.1.2005 jälkeen, korotetun karttuman ansioperuste määritellään henkilön Suomen 1.1.2005 alkaen ansaittujen vuosiansioiden perusteella. Suomen työansiot 1.1.2005 alkaen jaetaan Suomen kalenterikuukausilla. Tällöin vajaa vuosi on 12 kuukautta muilta vuosilta kuin vanhuuseläkkeen tai työuraeläkkeen eläketapahtumavuodelta.

8.1.5 Korotus teoreettiseen eläkkeeseen

Korotetun karttuman osuus lasketaan teoreettiseen eläkkeeseen erillisenä lisänä. Tällöin teoreettisen eläkkeen perusteella laskettu pro rata -eläke voi olla suurempi kuin kansallinen eläke.

Lisää laskettaessa korotetun karttuman ansioperuste kerrotaan korotettuun karttumaan kuukausien lukumäärällä ja henkilön iän mukaisella 1,5 prosentin vuotuisen karttumisprosentin ylittävällä osalla.

Korotetun karttuman osuuteen teoreettisessa eläkkeessä tehdään mahdollinen varhennusvähennys/lykkäyskorotus sekä elinaikakerroimella tarkistaminen.

Korotetun karttuman osuus teoreettisessa eläkkeessä:

$$\text{korotetun karttuman kk:t} \times \text{ansionperuste} \times \frac{(\text{iänmukainen karttumis\%} - 1,5 \%)}{12 \text{ kk}} \times \text{elinaikakerroin}$$

Korotetun karttuman osuus voi muodostua useammasta eri jaksosta. Kun lasketaan korotetun karttuman osuutta, otetaan huomioon henkilön ne työskentelyjaksojen kuukaudet toisessa EU-maassa, miltä ajalta henkilön karttumisprosentti Suomessa olisi ylittänyt 1,5 prosenttia.

Esimerkki 8.1.

Vanhuuseläke 63 vuoden 6 kuukauden iässä vuonna 2021 ja korotettu karttuma.

Perustiedot

- Syntymäaika 21.7.1956
- Ikäluokan alin vanhuuseläkeikä 63 vuotta 6 kuukautta
- Suomen vanhuuseläke alkaa 63 vuoden 6 kuukauden iässä 1.2.2020
- Elinaikakerroin 0,96102
- Viron varhennettu vanhuuseläke alkanut 1.1.2018.

Vakuutuskaudet eri maissa

- Vakuutuskausia yhteensä 492 kk
- Virossa vuosina 1979–2010 yhteensä 372 kk, joista työskentelyä 53 vuoden iän täyttämisen jälkeen 17 kk
- Suomessa vuosina 2011–2020 yhteensä 120 kk.

Kansallinen eläke

Kansallinen eläke ennen elinaikakertoimella tarkistamista:

Vuosi	Ansiot v. 2020 tasossa PTEL-vähennettynä v. 2017 asti	Ansiot PTEL-vähentämättömänä	Eläke	Vakuutuskaudet, kk	Todellinen työskentely-aika, kk
2011	30 068,16		47,61	12	12
2012	21 755,93		34,45	12	12
2013	28 526,99		45,17	12	12
2014	30 066,16		47,60	12	12
2015	30 066,16		47,60	12	12
2016	30 066,16		47,60	12	12
2017		32 266,66	45,71	12	12
2018		32 266,66	45,71	12	12
2019		32 266,66	43,47*	12	12
2020		2 688,89	3,36	12	1
Yhteensä	170 549,56	99 488,87	408,28		

* Vuoden 2019 ansaittu eläke on $(32\,266,66 \times 7/12 \times 1,7\%) + (32\,266,66 \times 5/12 \times 1,5\%) / 12 = 43,47$.

Ansiot yhteensä ovat 270 038,43 euroa.

Henkilön ansaittu kansallinen eläke yhteensä on 408,28 euroa/kk.

Kansallisen eläkkeen tarkistaminen elinaikakertoimella

Ansaitun kansallisen eläkkeen määrä kerrotaan vuonna 1956 syntyneiden elinaikakertoimella: $408,28 \times 0,96102 = \mathbf{392,37 \text{ euroa/kk}}$.

Teoreettinen eläke

Korotetun karttuman ansioperustetta laskettaessa Suomen vuosiansiot 1.1.2005 alkaen jaetaan Suomen kalenterikuukausien lukumäärällä. Vanhuuseläkkeen eläketapahtumavuodelta otetaan huomioon ansiot ja kuukaudet eläketapahtumaan saakka.

Korotetun karttuman ansioperuste:

$270\,038,43 \text{ euroa} / 109 \text{ kk} = 2\,477,42 \text{ euroa/kk}$.

$492/120 \text{ kk} \times 392,37 \text{ euroa/kk} + (17 \text{ kk} \times 0,4\% / 12 \text{ kk} \times 2\,477,42 \text{ euroa/kk}) = 1\,622,76 \text{ euroa/kk}$

Pro rata -eläke

120/492 kk × 1 622,76 euroa/kk = **395,80 euroa/kk.**

Pro rata -eläke on suurempi, joten se myönnetään.

...

8.2 Toisen EU-maan alle vuoden pituisen kauden huomioiminen EU-eläkkeessä

EU-mailla on oikeus edellyttää, että eläkkeenhakijalla on ainakin yksi vähintään vuoden mittainen vakuutuskausi tässä maassa eläkkeen saamiseksi. Jos henkilölle ei synny oikeutta eläkkeeseen toisessa EU-maassa alle vuoden pituisen vakuutusajan perusteella, oikeuttaa tämä kausi eläkkeeseen Suomessa.

EU-eläkkeen laskennassa huomioon otettavan ulkomaisen vakuutuskauden täytyy olla sellainen kausi, että se Suomessa täytettynä oikeuttaisi eläkkeeseen.

Vakuutuskausien huomioon ottamisessa sovelletaan Suomen työeläkelakien voimaantulon aikarajoja, ikärajoja ja vähimmäiskestoja.

EU-eläkkeen laskennassa toisen EU-maan alle vuoden pituinen vakuutuskausi otetaan huomioon teoreettisen eläkkeen laskennassa. Jos toisen EU-maan alle vuoden pituinen vakuutuskausi on päällekkäin Suomen työskentelyn perusteella muodostuneiden vuosivakuutuskausien kanssa, ei toisen EU-maan kautta voida myöntää teoreettisena.

Suomen teoreettisen eläkkeen laskeva laitos myöntää eläkkeen myös toisen EU-maan alle vuoden vakuutuskaudesta, jos henkilö on työskennellyt Suomen lisäksi vain yhdessä EU-maassa ja hänellä on ollut työskentelyä tässä maassa alle vuoden. Tällöin eläke myönnetään teoreettisen eläkkeen suuruisena.

Esimerkki 8.2.

Henkilö on työskennellyt alle vuoden Saksassa.

Henkilö on työskennellyt Saksassa 8 kuukautta, jonka perusteella siellä ei ole syntynyt eläkeoikeutta. Suomessa hän on työskennellyt 360 kuukautta. Suomen työeläke lasketaan ja myönnetään teoreettisen eläkkeen suuruisena 368 kuukauden perusteella.

Alle vuoden vakuutuskaudet, jotka eivät oikeuta eläkkeeseen siinä maassa, jossa ne on ansaittu, lasketaan eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi siinä maassa, jonka odotusaika on täyttynyt. Hakijan ei tarvitse olla eläketapahetkellä vakuutettuna viimeksi mainitussa maassa.

Suomen teoreettisen eläkkeen laskeva laitos myöntää suhteellisen osan alle vuoden pituisista vakuutuskausista, jos hakija on työskennellyt useassa EU-maassa. Teoreettisen eläkkeen vakuutuskausissa otetaan huomioon kaikki vakuutuskaudet, mutta pro rata -eläkkeen jakajassa vain Suomen ja sellaisen työskentelymaan vakuutuskaudet, jossa työskentely on kestänyt yli vuoden. Tällöin toisen EU-maan alle vuoden pituinen vakuutuskausi jakautuu niiden työskentelymaiden vakuutuskausien suhteessa, joista henkilöllä on vakuutusaikaa yli vuoden ajalta.

...

8.3 Toisesta EU-maasta maksettu LITA-etuutta vastaava etuus

Eläkelaitos vähentää toisen EU-maan myöntämän LITA-etuutta vastaavan etuuden työeläkkeestä vain, jos se on ensisijainen myös etuutta maksavan EU-maan työeläkkeeseen nähden. Eläkelaitos ei vähennä LITA-etuutta vastaavaa etuutta työeläkkeestä, jos se on toissijainen etuutta maksavan EU-maan työeläkkeeseen nähden.

Eläkelaitos ei vähennä työeläkkeestä vapaaehtoisein vakuutuksiin perustuvia korvauksia.

8.4 Eläkkeen karttuminen ulkomaisen eläkkeen aikana tehdystä työstä

Eläkeaikainen karttuma ennen vuotta 2017

Suomesta myönnetyn eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa. 31.12.2016 saakka ulkomaisen työeläkkeen aikana tehdystä työstä karttui eläkettä myös 1,5 prosenttia vuodessa. Eläkkeen aikana tehtyyn työhön sovellettiin kuitenkin iän mukaisia karttumuksia, jos henkilön ulkomailta maksettavan työeläkkeen määrä oli niin pieni, että eläke oli alle alemman kertasuoritusrajan ja eläke olisi maksettu kertasuori-

tuksena, jos se olisi myönnetty Suomesta. Iän mukaisia karttumia sovellettiin myös, jos henkilö oli saanut ulkomailta muuta kuin työeläkettä (esimerkiksi Ruotsin sopimuseläkkeen ja asumisperusteisen työkyvyttömyyseläkkeen aikainen karttuma on iän mukainen).

Eläkeaikainen karttuma vuodesta 2017

1.1.2017 lukien ulkomailta myönnetty työeläke ei estä siirtymäajan korotetun karttuman osuutta. Ulkomailta myönnetty työeläke ei estä myöskään VEKL:n mukaisen etuuden karttumista.

8.5 EU-eläke entisin perustein

Työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen entisin perustein tarkoittaa, että uusi työkyvyttömyyseläke määrätään samoin perustein kuin ensiksi myönnetty työkyvyttömyyseläke. Eläkeaikaisia ja eläkejaksojen välissä olleita työskentelyjaksoja ei oteta huomioon.

Tulevan ajan eläke voidaan osittaa, kun työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein. Tulevan ajan eläke voidaan osittaa, vaikka tulevan ajan eläkettä ei olisi ositettu, kun ensimmäinen työkyvyttömyyseläke myönnettiin. Osittamisen edellytyksenä on, että myös toinen maa myöntää eläkkeen, jossa on tulevan ajan eläkkeen osa.

Tulevan ajan eläkkeen osa voidaan osittaa, kun perhe-eläke myönnetään entisin perustein. Tulevan ajan eläke voidaan osittaa, vaikka aiemman työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan eläkkeen osaa ei olisi ositettu. Osittamisen edellytyksenä on, että myös toinen maa myöntää perhe-eläkkeen, jossa on otettu huomioon tuleva aika. Perhe-eläkkeeseen lisätään eläkkeen aikana ja eläkkeen päättymisen jälkeen tehdystä työstä karttunut eläke. EU-eläkkeen laskennassa huomioon otettavat vakuutuskaudet eivät muutu.

8.6 Elinaikakerroin EU-eläkkeessä

Elinaikakertoimella tarkistetaan sekä kansallinen että pro rata -eläke. Elinaikakertoimella tarkistetuista eläkkeistä valitaan suurempi.

Pro rata -eläkkeen perusteena oleva teorettinen eläke lasketaan elinaikakertoimella kerrotusta kansallisesta eläkkeestä ja elinaikakertoimella kerrotusta korotetun karttuman osuudesta.

Tulevan ajan eläkkeen osaa ei tarkisteta elinaikakertoimella ennen vuotta 2027.

8.7 Vanhuuseläke EU-tilanteessa

Vanhuuseläke lasketaan kansallisena eläkkeenä ja pro rata -eläkkeenä. Näistä suurempi myönnetään. Pro rata -vanhuuseläke on yleensä yhtä suuri kuin kansallinen eläke.

Pro rata -eläke on suurempi kuin kansallisen lain mukainen eläke

- jos hakija on työskennellyt toisessa EU-maassa korotettuun karttumaan oikeuttavassa iässä tai
- jos hakija ei täytä toisessa EU-maassa vuoden odotusaikaa ja tällainen vakuutuskausi oikeuttaisi eläkkeeseen Suomessa.

8.7.1 EU-vanhuuseläke työuraeläkkeen jälkeen

Työuraeläkkeen jälkeen myönnettävä vanhuuseläke lasketaan sekä kansallisena eläkkeenä että EU-eläkkeenä.

8.7.2 EU-vanhuuseläke osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen

Osittaisen vanhuuseläkkeen pohjaeläke lasketaan aina sekä kansallisena eläkkeenä että pro rata -eläkkeenä. Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävä vanhuuseläke myönnetään joko kansallisena tai pro rata -eläkkeenä sen mukaan, kumpana osittainen vanhuuseläke on myönnetty.

Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävä vanhuuseläke koostuu osittaisen vanhuuseläkkeen osuudesta, säästöosuudesta ja osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja tämän jälkeen tehdystä työstä karttuneesta eläkkeestä.

Osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja tämän jälkeen tehdystä työstä karttunut eläke on aina kansallista eläkettä. Osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla karttunut eläke lisätään pro rata -eläkkeeseen. Korotettua karttumaa ei lasketa.

8.7.3 Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetty työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi

Kun osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetty työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, uutta EU-laskentaa ei tehdä.

8.7.4 Ulkomailta maksettava vanhuuseläke ei estä lykkäyskorotusta

Ulkomailta maksettavaa vanhuuseläkettä ei ole säännöksissä mainittu lykkäyskorotusta estävänä etuutena. Ulkomailta maksettava vanhuuseläke ei siis estä lykkäyskorotusta kansalliseen eläkkeeseen.

8.7.5 Lykätty vanhuuseläke EU-tilanteessa

Lykätty vanhuuseläke lasketaan kahdella tavalla, jos hakija on työskennellyt vähintään kahdessa EU-maassa.

Lykkäyskorotus lasketaan kansalliseen eläkkeeseen ja pro rata -eläkkeeseen. Näistä suurempi myönnetään.

EU-eläkkeen laskennassa hakijan asuinmaalla ei ole merkitystä lykkäyskorotuksen määräytymisessä. Lykkäyskorotus lasketaan aina, jos vanhuuseläke myönnetään lykättyinä.

8.8 Osittainen varhennettu vanhuuseläke EU-tilanteissa

Osittaisen vanhuuseläkkeen perusteena on eläkkeen alkamista edeltäneen kalenterivuoden loppuun mennessä ansaittu eläke. Osittaisen vanhuuseläkkeen määrä on 25 prosenttia tai 50 prosenttia pohjaeläkkeestä.

Osittaisen vanhuuseläkkeen pohjaeläke lasketaan aina sekä kansallisena että pro rata -eläkkeenä. Näistä suurempi myönnetään.

8.9 Työkyvyttömyyseläke EU-tilanteessa

Jos eläkkeenhakija on työskennellyt ainakin kahdessa EU-maassa, työkyvyttömyyseläke lasketaan kahdella tavalla puhtaana kansallisena tai asetuksen mukaisena kansallisena eläkkeenä ja pro rata -eläkkeenä. Näistä suurempi myönnetään.

8.9.1 EU-työkyvyttömyyseläke osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen

Osittaisen vanhuuseläkkeen pohjaeläke lasketaan kansallisena ja pro rata -eläkkeenä. Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävässä työkyvyttömyyseläkkeessä EU-laskenta tehdään uudestaan.

Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen työkyvyttömyyseläke lasketaan kansallisena eläkkeenä ja pro rata -eläkkeenä. Näistä suurempi myönnetään. Teoreettisen eläkkeen laskennassa otetaan mukaan osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla karttunut eläke. Osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla karttuneeseen eläkkeeseen ei lasketa korotettua karttumaa.

Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävä EU-työkyvyttömyyseläke koostuu säästösuudesta, eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuneesta eläkkeestä, maksussa olevasta osittaisesta vanhuuseläkkeestä ja tulevan ajan eläkkeestä.

Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen laskettava kansallinen työkyvyttömyyseläke lasketaan kansallisen pohjaeläkkeen perusteella. Tällöin myös maksussa olevan osittaisen vanhuuseläkkeen määränä huomioidaan kansallisen osittaisen vanhuuseläkkeen määrä, vaikka maksussa oleva osittainen vanhuuseläke olisi myönnetty pro rata -eläkkeenä. Maksussa olevan osittaisen vanhuuseläkkeen määrä voi siis muuttua.

Jos pro rata -eläkkeenä myönnetyn osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetään työkyvyttömyyseläke, kansallinen työkyvyttömyyseläke voi olla suurempi kuin pro rata -työkyvyttömyyseläke. Osittainen vanhuuseläke on korotetun karttuman vuoksi voinut olla suurempi pro rata -eläkkeenä. Kun lasketaan työkyvyttömyyseläkettä, tuleva aika jakaantuu pro rata -eläkkeen laskennassa vakuutusajan suhteessa. Kansallinen eläke voi tämän vuoksi olla suurempi kuin pro rata -eläke.

Jos osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetään työkyvyttömyyseläke pro rata -eläkkeenä, on pro rata -työkyvyttömyyseläkkeeseen sisältyvä osittaisen vanhuuseläkkeen osa myös pro rata -eläkkeen suuruisen.

Jos osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetty työkyvyttömyyseläke päättyy, osittainen vanhuuseläke tulee uudelleen maksuun sen suuruisena kuin se oli aiemmin maksussa. Kansallisen työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen voi siis tulla maksuun aiemmin pro rata -eläkkeenä maksussa ollut osittainen vanhuuseläke.

8.9.2 Tulevan ajan edellytys ja tulevan ajan ansio EU-tilanteissa

Työkyvyttömyyseläkkeeseen sisältyy aina tulevan ajan eläkkeen osuus, jos tulevan ajan saamisen edellytys täyttyy.

Tulevan ajan saamisen edellytys täyttyy, jos eläkkeenhakijalla on vähintään 18 410,22 euroa (vuoden 2021 tasossa) työansioita työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden 10 kalenterivuoden ajalta. Tarvittaessa otetaan huomioon työansiot muissa EU-maissa.

Pääsääntöisesti tulevan ajan ansio määräytyy eläketapahtumaa edeltäneiden viiden viimeisen kalenterivuoden ansioiden perusteella. Laskennassa on kuitenkin samat poikkeussäännökset kuin kansallisessakin laskennassa.

Työansiota ei selvitetä muista EU-maista, jos hakemusasiakirjojen perusteella nähdään, että työskentelyä on toisessa EU-maassa ollut ainakin yhdeltä vuodelta.

Kansallisen eläkkeen laskeminen

Kun lasketaan kansallista eläkettä, tarkasteluajan ansiot Suomessa jaetaan tarkastelu aikaan sisältyvien kuukausien (60) lukumäärällä. Jakaja on aina pääsääntöisesti 60, vaikka tarkastelu aikaan sisältyisi vuosia, jolloin henkilö on työskennellyt toisessa EU-maassa.

Jakaja määräytyy kansallisten sääntöjen mukaan, jos kyseessä on nuorena työkyvyttömäksi tullut henkilö.

Teoreettisen ja pro rata -eläkkeen laskeminen

Tarkasteluajan ansiot Suomessa jaetaan tarkastelu aikaan kuuluvien Suomen kuukausien lukumäärällä, kun

- lasketaan teoreettista ja pro rata -eläkettä ja
- henkilöllä on tarkastelu aikana eläkettä kartuttavaa vakuutusaikaa toisessa EU-maassa.

Tällöin vajaa vuosi on 12 kuukautta.

Jos henkilöllä on yksi ansiokuukausi Suomessa vuoden aikana ja 11 kuukautta toisen EU-maan eläkettä kartuttavaa vakuutusaikaa, jakajassa Suomen kuukausina huomioidaan 12 kuukautta kyseiseltä vuodelta.

Kun henkilöllä on tarkasteluaikana eläkettä kartuttavaa vakuutusaikaa toisessa EU-maassa, toisen maan vakuutuskausien laatuun ei kiinnitetä huomiota. Esimerkiksi, jos toinen maa ilmoittaa varusmiespalveluajan eläkettä kartuttavana aikana, otetaan varusmiespalveluaika huomioon tarkasteluaikassa, jos toinen maa on ilmoittanut jakson eläkettä kartuttavaksi ajaksi.

Tarkasteluaikaan voi sisältyä sellaisia vuosia, jolloin henkilöllä ei ole

- Suomessa ansioita eikä
- eläkettä kartuttavia vakuutuskausia toisessa EU-maassa.

Tällöin Suomen ansiot jaetaan tarkasteluaikaan kuuluvien Suomen kuukausien lukumäärällä. Saatuun määrään lisätään ne kuukaudet, joilla Suomen kuukaudet ja muiden EU-maiden eläkettä kartuttavat vakuutuskaudet alittavat 60 kuukautta.

Jakajana käytettävään Suomen kuukausien lukumäärään lisätään siis kuukaudet, jolloin henkilöllä ei ole lainkaan eläkettä kartuttavaa vakuutusaikaa missään EU-maassa. Myös tällöin vajaa vuosi on 12 kuukautta.

Myös teoreettista ja pro rata -eläkettä laskettaessa tulee ottaa huomioon, onko kyse nuorena työkyvyttömäksi tulleesta henkilöstä.

Esimerkki 8.3.

EU-työkyvyttömyyseläke, jossa tuleva aika.

Tulevan ajan ansio määräytyy pääsääntöisesti eläketapahtumavuotta edeltäneiden viiden viimeisen kalenterivuoden (tarkasteluajan) ansioiden perusteella. Jotta Suomen tulevan ajan eläkettä voitaisiin laskea, on tarkasteluaikana oltava Suomen eläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita. Jos tarkasteluaikana on ansioita vain toisesta EU-maasta ja mahdollisia Suomen sosiaalietuuksia, tulevan ajan eläkkeen määrä on nolla.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 1.12.1962
- Eläketapahtuma vuonna 2021
- Elinaikakerroin on 0,94984 vuodelle 2021
- Suomessa 1986–2010 ansaittu eläke 990,00 euroa/kk ennen elin-aikakertoimen soveltamista
- Suomessa 2018–2020 ansaittu eläke 380,00 euroa/kk ennen elin-aikakertoimen soveltamista.

Työskentelyajat eri maissa

Vakuutuskausia yhteensä 396 kk, joista

- Suomessa 1986–2010 yhteensä 300 kk
- Ruotsissa 2013–2017 yhteensä 60 kk
- Suomessa 2018–2020 yhteensä 36 kk.

Työansiot palkkakertoimella tarkistettuina euroa/vuosi 2021 tasossa:

Vuosi	Ansiot	Vakuutuskaudet, kk	Tulevan ajan jakajassa huomioon otettavat kaudet, kk	Todellinen työskentely-aika, kk
2016	Ruotsi	12	12	12
2017	Ruotsi	12	12	12
2018	10 000,00	12	12	5
2019	30 000,00	12	12	12
2020	28 000,00	12	12	12

Tarkasteluajan ansiot vuosina 2016–2020 ovat Suomessa ansaitut 68 000,00 euroa.

Kansallinen eläke

Tulevan ajan ansio määräytyy pääsääntöisesti eläketapahtumavuotta edeltäneiden viiden viimeisen kalenterivuoden ansioiden perusteella. Tulevan ajan ansiot jaetaan tarkastelu aikaan sisältyvien kuukausien lukumäärällä (60). Jakaja on aina pääsääntöisesti 60, vaikka tarkastelu aikaan sisältyisi vuosia, jolloin henkilö ei ole työskennellyt Suomessa.

Tuleva aika eläketapahtumavuoden alusta 65 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun on 83 kuukautta.

Tulevan ajan ansio on 68 000,00 euroa / 60 kk = 1 133,33 euroa/kk.

Tulevan ajan eläke on

$1\,133,33 \text{ euroa/kk} \times 1,5\% / 12 \text{ kk} \times 83 \text{ kk} = 117,58 \text{ euroa/kk}$.

Kansallinen eläke on

$(990,00 \text{ euroa/kk} + 380,00 \text{ euroa/kk}) \times 0,94984 + 117,58 =$

1 418,86 euroa/kk.

Teoreettinen eläke

Kun lasketaan teoreettista ja pro rata -eläkettä, tulevan ajan ansioiden jakajana on tarkasteluajan Suomen kuukausien lukumäärä kuitenkin niin, että vajaa vuosi on 12 kuukautta.

Tuleva aika eläketapahtumavuoden alusta 65 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun on 83 kuukautta.

Tulevan ajan ansio on euroa $68\,000,00 / 36 \text{ kk} = 1\,888,89$ euroa/kk.

Tulevan ajan eläke on

$1\,888,89 \text{ euroa/kk} \times 1,5 \% / 12 \text{ kk} \times 83 \text{ kk} = 195,97$ euroa/kk.

Teoreettinen eläke on

$396/336 \times (990,00 \text{ euroa/kk} + 380,00 \text{ euroa/kk}) \times 0,94984 + 195,97 \text{ euroa/kk} = 1\,729,62$ euroa/kk.

Pro rata -eläke

$336/396 \times 1\,729,62 \text{ euroa/kk} = \mathbf{1\,467,56 \text{ euroa/kk}}$

Pro rata -eläke on suurempi, joten se myönnetään.

...

8.9.3 Tulevan ajan osittaminen

Tulevan ajan eläke ositetaan, jos tulevan ajan eläke myönnetään kahdesta tai useammasta EU-maasta.

Tulevan ajan eläkkeen osittaminen kansallisessa eläkkeessä

Tulevan ajan eläkkeen osittaminen tarkoittaa, että tulevan ajan eläkkeen määrä

- jaetaan kaikkien tulevan ajan eläkkeen myöntävien EU-maiden eläkettä kartuttavilla vakuutuskausilla
- kerrotaan Suomen vakuutuskausilla.

Asumiskausia muissa EU-maissa ei oteta huomioon.

Tulevan ajan eläke voidaan osittaa vain, jos tulevan ajan eläke myönnetään päällekkäiselle ajalle kahdesta tai useammasta EU-maasta.

Esimerkki 8.4.

Tulevan ajan ositus, kun yhdessä maassa ei tulevaa aikaa.

Eläkettä myönnetään Saksasta, Tanskasta ja Suomesta. Tulevan ajan eläkkeen osittamisessa otetaan huomioon vain Suomen ja Saksan vakuutuskaudet, koska Tanskan eläkkeessä ei ole tulevaa aikaa.

...

Esimerkki 8.5.

Tulevan ajan ositus, kun yksi maa hylkää hakemuksen.

Eläkettä haetaan Suomesta, Saksasta ja Norjasta. Suomi ja Norja myöntävät tulevan ajan eläkkeen, mutta Saksa hylkää hakemuksen. Tulevan ajan eläkkeen osittamisessa otetaan huomioon vain Suomen ja Norjan vakuutuskaudet, koska Saksa ei myönnä tulevan ajan eläkettä.

...

Tulevan ajan eläkkeen osittaminen pro rata -eläkkeessä

Teoreettisen eläkkeen ja sen perusteella laskettavan pro rata -eläkkeen laskennassa otetaan huomioon kaikkien EU-maiden vakuutuskaudet.

Pro rata -eläkkeen laskennassa tulevan ajan osuus ositetaan vakuutuskausien suhteessa samalla tavalla kuin kansallisen eläkkeen laskennassa.

8.10 Työuraeläke EU-tilanteissa

Työuraeläke lasketaan kansallisena eläkkeenä ja EU-eläkkeenä

Työuraeläkkeeseen sovelletaan työkyvyttömyyseläkkeen määräytymistä koskevia EU-säännöksiä. Työuraeläkkeessä ei kuitenkaan ole tulevaa aikaa, joten tulevan ajan ositusta koskevat säännöt eivät tule sovellettaviksi. Työuraeläke lasketaan kansallisena eläkkeenä ja EU-eläkkeenä. Näistä suurempi myönnetään.

Rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttava toisen EU-maan työskentely rinnastetaan

Työuraeläkkeen edellytyksenä on, että henkilön työura sisältää 38 vuotta rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavaa työtä. Toisessa EU-maas-

sa tehty vastaava työ otetaan huomioon. Eläkkeenhakijan on toimitettava tarvittava selvitys siitä, onko toisen EU-maan työhistoria rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavaa.

8.11 Perhe-eläke EU-tilanteessa

EU:n sosiaaliturva-asetusten säännöksiä sovelletaan perhe-eläkkeisiin, jos edunjättäjä on ollut vakuutettuna kahdessa tai useammassa EU-maassa. Edunsaajien asuinmaalla ei ole merkitystä.

Perhe-eläkkeen saamisen edellytykset määräytyvät kunkin maan kansallisen lainsäädännön perusteella. Kun perhe-eläkettä lasketaan, sovelletaan myös kansallisen perhe-eläkkeen määräytymisestä annettuja ohjeita.

Perhe-eläkkeen peruste on eläke, jonka pohjalta perhe-eläke määrätään.

Perhe-eläke määrätään edunjättäjän kuollessaan saaman vanhuuseläkkeen, työraueläkkeen, täyden työkyvyttömyyseläkkeen tai laskennallisen eläkkeen perusteella.

Jos edunjättäjä oli eläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän eläkkeeseen lisätään edunjättäjän eläkkeen rinnalla karttunut eläke.

8.11.1 EU-perhe-eläkkeen peruste, kun edunjättäjä oli eläkkeellä

Edunjättäjä sai kuollessaan EU-säännöin laskettua eläkettä

Jos edunjättäjä saa kuollessaan EU-säännöin laskettua eläkettä, lesken- ja lapseneläke määrätään edunjättäjän saaman kansallisen tai pro rata -eläkkeen perusteella.

Perhe-eläkkeen kansallisen ja pro rata -eläkkeen edullisuusvertailua ei tehdä, jos leskeneläkettä ei vielä vähennetä.

Edunjättäjän eläkkeessä on ositettu tuleva aika

Tulevan ajan ositus poistetaan, jos

- edunjättäjän eläkkeen tuleva aika on ositettu, ja
- leskellä ei ole tulevan ajan sisältävää perhe-eläkeoikeutta toisesta EU-maasta.

Jos edunsaajana on myös leski, lasten oikeutta tulevan ajan perhe-eläkkeeseen toisesta EU-maasta ei selvitetä erikseen.

Jos perhe-eläkkeen hakijoina on pelkästään lapsia, on oikeus toisen EU-maan lasteneläkkeiden tulevaan aikaan tarkistettava.

Eläkelaitoksen ei omasta aloitteestaan tarvitse poistaa tulevan ajan ositusta, jos toisen maan eläkkeen maksaminen lopetetaan esimerkiksi alkueläkkeen jälkeen tai Suomen leskeneläkkeen vähentämistä vastaavien säännösten perusteella.

Jos leski hakee tulevan ajan osituksen poistamista esimerkiksi alkueläkkeen jälkeen, eläkelaitos poistaa tulevan ajan osituksen.

Edunjättäjän eläke on osittamaton, mutta toisen EU-maan myöntämässä perhe-eläkkeessä on tuleva aika

Suomen perhe-eläkkeen tuleva aika ositetaan, jos edunjättäjän eläkkeen tulevaa aikaa ei ole ositettu ja toinen EU-maa myöntää perhe-eläkkeen, josta on tulevan ajan osuus.

Edunjättäjä on vuoden 2004 säännösten mukaisella vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä

Kun edunjättäjä on vuoden 2004 säännösten mukaisella vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteena olevasta eläkkeestä poistetaan ensisijaisten etuuksien yhteensovituksen vaikutus. Eläkettä, josta ensisijaisten etuuksien yhteensovituksen vaikutus on poistettu, kutsutaan pohjaluvuksi.

EU-perhe-eläkkeen laskennassa pohjaluku on yleensä edunjättäjän oman eläkkeen maksussa oleva määrä.

EU-perhe-eläkkeen laskennassa teoreettinen eläke rajataan edelleen enintään vuoden 2004 säännösten mukaisen yhteensovitusrajan suuruiseksi.

Pohjaluku EU-perhe-eläkkeen laskennassa, kun edunjättäjän vuoden 2004 säännösten mukainen eläke on vähintään yhteensovitusrajan suuruinen

Kun yhteensovitusraja on vaikuttanut edunjättäjän oman eläkkeen määrään, pohjalukua voidaan käyttää EU-perhe-eläkkeen perusteena myös tulevissa perhe-eläkkeen tarkistamistilanteissa. Pohjalukuun lisätään edunjättäjän eläkkeen rinnalla karttunut eläke.

Pohjaluku EU-perhe-eläkkeen laskennassa, kun edunjättäjän oma, vuoden 2004 säännösten mukainen eläke on pienempi kuin yhteensovitusraja

Kun edunjättäjän oma eläke on jäänyt alle yhteensovitusrajan, pohjalukua voidaan käyttää EU-eläkkeen perusteena edunsaajamuutoksista johtuvissa tarkistamistilanteissa. Pohjalukuun lisätään edunjättäjän eläkkeen rinnalla karttunut eläke.

EU-perhe-eläke lasketaan uudelleen, kun tehdään leskeneläkkeen vähentäminen. Myös kansallisen ja pro rata -eläkkeen edullisuusvertailu tehdään uudestaan.

Pohjaluku ja tulevan ajan ositus

Pohjalukua ei voi käyttää perusteena EU-perhe-eläkkeen määrittämisessä silloin, kun edunjättäjän eläkkeessä tuleva aika on ositettu, mutta perhe-eläkkeen tulevaa aikaa sen sijaan ei voida osittaa. Perhe-eläkkeen perusteena on tällöin edunjättäjän kansallinen eläke, jonka tuleva aika on osittamaton.

Jos edunjättäjän eläkkeen tulevaa aikaa ei ole ositettu, mutta EU-perhe-eläkkeen tuleva aika voidaan osittaa, perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän kansallinen eläke, jonka tuleva aika on ositettu.

EU-perhe-eläkkeen peruste, kun edunjättäjän eläkkeen rinnalla on karttunut eläkettä

Perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän eläkkeeseen lisätään edunjättäjän eläkkeen rinnalla karttunut eläke. Lisäys tehdään ennen mahdollista leskeneläkkeen vähentämistä.

8.11.2 EU-perhe-eläkkeen peruste, kun edunjättäjä ei ollut eläkkeellä

Jos edunjättäjä ei kuollessaan saanut vanhuuseläkettä, työuraeläkettä tai täyttä työkyvyttömyyseläkettä, perhe-eläkkeen perusteeksi lasketaan

- eläke, jonka edunjättäjä olisi saanut, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi kuolinpäivänään
- vanhuuseläke, johon edunjättäjällä kuolinpäivänään olisi oikeus, jos edunjättäjä oli kuollessaan täyttänyt vanhuuseläkeiän.

Perhe-eläkkeen perusteena oleva edunjättäjän eläke lasketaan EU:n sosiaaliturva-asetusten säännösten mukaan ja verrataan kumpi kansallisesta ja pro rata -perhe-eläkkeestä on suurempi.

Tulevan ajan ositus

Perhe-eläkkeen perusteeksi laskettavan edunjättäjän eläkkeen tuleva aika ositetaan, jos toinen maa myöntää leskelle perhe-eläkkeen, joka sisältää tulevan ajan. Lapseneläkkeen osalta ei erikseen tutkita, sisältyykö siihen tuleva aika.

EU-perhe-eläkkeen myöntäminen osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen

Kun perhe-eläke myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen, lasketaan perhe-eläkkeen peruste sekä kansallisena että pro rata -eläkkeenä. Suurempi valitaan perhe-eläkkeen perusteeksi. Osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla karttunut eläke huomioidaan edunjättäjän teoreettisen eläkkeen laskennassa. Osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla karttuneeseen eläkkeeseen ei lasketa korotettua karttumaa.

Jos osittainen vanhuuseläke on ollut edunjättäjän omana eläkkeenä makussa pro rata -eläkkeen suuruusena ja perhe-eläkkeen perusteeksi valitaan kansallinen eläke, on myös perhe-eläkkeen perusteeseen sisältyvä osittainen vanhuuseläke kansallisen osittaisen vanhuuseläkkeen suuruinen.

Edullisuusvertailu leskeneläkkeen vähentämisen yhteydessä

Leskeneläkkeen vähentämisen jälkeen verrataan kansallisen ja pro rata -perhe-eläkkeen määrää. Näistä suurempi myönnetään.

8.11.3 Lesken- ja lapsen EU-perhe-eläkkeen määrä

Oikeus perhe-eläkkeeseen määräytyy sen maan lainsäädännön perusteella, jossa edunjättäjä on työskennellyt. Jos edunjättäjä on ollut vakuutettuna Suomessa, on lesken ja lasten täytettävä Suomen työeläkelakien mukaiset perhe-eläkeoikeuden edellytykset.

Kuten aikaisemmin (ks. luvut 8.11.1 ja 8.11.2) on kerrottu, jos edunjättäjä on työskennellyt Suomen lisäksi muussa EU-maassa, perhe-eläkkeen perusteeksi laskettava edunjättäjän eläke lasketaan myös EU:n sosiaalitur-

va-asetusten säännösten mukaisesti. Kansallisesti ja pro rata -eläkkeenä laskettuja eläkkeitä verrataan toisiinsa. Perhe-eläkkeen perusteeksi valitaan näistä suurempi.

Jos edunjättäjä oli kuollessaan EU:n sosiaaliturva-asetusten säännösten mukaisella eläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän saama eläke. Eläke voi olla joko kansallinen tai pro rata -eläke. Kansallisen ja pro rata -eläkkeen edullisuusvertailua ei tehdä, jos leskeneläkkeen vähentämistä ei tule tehdä.

Lisäksi laskettaessa EU-perhe-eläkettä, sovelletaan myös muun muassa seuraavia kansallisen perhe-eläkkeen määräytymiseen liittyviä ohjeita:

- Perhe-eläke voi olla enintään edunjättäjän eläkkeen suuruinen.
- Täysi leskeneläke on puolet edunjättäjän eläkkeestä, kun edunsaajana on pelkästään leski ja lapsi.
- Leskeneläkkeen määrä on sitä pienempi, mitä suurempi on lapseneläkkeen saajien lukumäärä.

Jos leskeneläkkeen vähentämistä ei vielä tehdä, perhe-eläkkeen laskentajärjestys on seuraava:

- lasketaan edunjättäjän kansallinen eläke (puhtaan kansallinen tai asetuksen mukaan), jos edunjättäjä ei kuollessaan ollut eläkkeellä
- lasketaan kansallinen perhe-eläke leskelle ja lapsille
- lasketaan edunjättäjän teoreettinen eläke
- lasketaan pro rata -eläke leskelle ja lapsille
- mahdollinen LITA-etuus vähennetään siitä eläkkeestä, joka on suurempi (kansallinen tai pro rata -eläke).

Kun leskeneläkkeen vähentäminen tulee tehtäväksi, perhe-eläkkeen laskentajärjestys on seuraava:

- lasketaan edunjättäjän kansallinen eläke (puhtaan kansallinen tai asetuksen mukainen kansallinen)
- lasketaan kansallinen perhe-eläke leskelle
- tehdään leskeneläkkeen vähentäminen (myös suhteellinen vähentäminen)
- lasketaan teoreettinen edunjättäjän eläke

- lasketaan teoreettinen leskeneläke, johon tehdään leskeneläkkeen vähentäminen
- lasketaan pro rata -leskeneläke
- mahdollinen LITA-etuus vähennetään siitä eläkkeestä, joka on suurempi (kansallinen tai pro rata).

Muutokset lesken ja lapsen eläkkeen määrässä

Edunsaajina olevien lasten lukumäärä vaikuttaa sekä leskeneläkkeen että lapseneläkkeen määrään. Jos edunsaajien lukumäärä muuttuu, perhe-eläkkeen pohjana oleva edunjäätäjän eläke jaetaan uudelleen edunsaajien kesken.

Perhe-eläkkeen perustetta ei lasketa uudelleen eikä edullisuusvertailua kansallisen ja pro rata -eläkkeen välillä tehdä, jos edunsaajina on alle 18-vuotiaita lapsia eikä leskeneläkkeen vähentämistä tehdä.

9 Kertasuoritus

Kertasuoritus on eläkkeen maksutapa, jonka eläkelaitos voi harkintansa mukaan edellytysten täytyessä valita kuukausittaisen eläkkeen maksamisen sijasta.

9.1 Kertasuorituksen rajamäärät

Eläkelaitos voi maksaa eläkkeen kertasuorituksena ilman eläkkeensaajan suostumusta, jos eläke ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä on pienempi kuin 29,30 euroa/kk (vuoden 2021 tasossa).

Eläkelaitos voi maksaa eläkkeen kertasuorituksena eläkkeensaajan suostumuksella, jos eläkkeen määrä ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä on vähintään 29,30 euroa/kk, mutta enintään 73,25 euroa/kk (vuoden 2021 tasossa).

Eläkelaitoksen on ilmoitettava eläkkeensaajalle eläkkeen maksamisesta kertasuorituksena ja annettava tälle mahdollisuus kohtuullisessa ajassa vastustaa maksutapaa.

Suostumuksen pyytämisen yhteydessä eläkelaitos informoi eläkkeensaajaa siitä, mikä vaikutus valitulla maksutavalla on uuden eläkkeen karttumiseen ja mahdollista perhe-eläkettä määrättäessä leskeneläkkeen vähentämiseen.

Kun tarkastellaan, jääkö eläkkeen määrä alle rajamäärän, otetaan huomioon kertasuorituksen ajankohtana eläkkeensaajan saama työeläke ja rekisteröity lisäeläke.

Kertasuorituksen rajamääriä korotetaan vuosittain palkkakertoimella.

Eläkkeensaajalle maksaa koko eläkkeen se eläkelaitos (vilmalaitos), jossa työansioita on vakuutettu eniten viimeisen kahden vuoden tarkasteluajalla (vilmaperiaate). Vilmalaitos ottaa tarkastelussa huomioon eläketapahetket mennessä vilmajärjestelmän piirissä ansaitun eläkkeen siitä työstä, josta eläkettä ei vielä ole myönnetty.

Ei-vilmatilanteissa eläkelaitos ottaa huomioon maksamansa eläkkeen määrän. Yksityisten alojen ratkaiseva eläkelaitos ottaa huomioon myös eläketapahtumahetkeen mennessä yksityisten alojen eläkelakien mukaan ansaitun eläkkeen siitä työstä, josta eläkettä ei ole vielä myönnetty.

9.2 Vanhuuseläkkeen kertasuorituksen edellytykset

Vanhuuseläkkeen, joka ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä on kertasuorituksen rajamäärää pienempi, voi maksaa kertasuorituksena, jos

- vanhuuseläke on yksityisten alojen eläkelaitoksen myöntämä ei-vilmaeläke, ja eläkkeensaajalla on vanhuuseläkkeen eläketapahtumahetkellä julkisten alojen eläkelakien tai vilmajärjestelmään kuulumattoman eläkelain piirissä ansaittua eläkettä
- vanhuuseläke on julkisten alojen eläkelaitoksen myöntämä ei-vilmaeläke, ja eläkkeensaajalla on vanhuuseläkkeen eläketapahtumahetkellä yksityisten alojen eläkelakien tai vilmajärjestelmään kuulumattoman eläkelain piirissä ansaittua eläkettä
- vanhuuseläke on yksityisten tai julkisten alojen eläkelaitoksen myöntämä, ja vanhuuseläkkeen eläketapahtumahetkellä eläkkeensaajalla on vilmajärjestelmään kuulumattoman eläkelain piirissä ansaittua eläkettä.

Vanhuuseläkettä, joka ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä on kertasuorituksen rajamäärää pienempi, ei voi maksaa kertasuorituksena, jos

- vanhuuseläke on vilmaeläke tai vilmakelpoinen eläke, ja eläkkeensaajalla on vanhuuseläkkeen eläketapahtumahetkellä vilmajärjestelmän piirissä ansaittua eläkettä, josta eläkettä ei vielä myönnetä
- vanhuuseläke on yksityisen alan eläkelaitoksen ratkaisevana eläkelaitoksena myöntämä ei-vilmaeläke, ja eläkkeensaajalla on vanhuuseläkkeen eläketapahtumahetkellä yksityisten alojen eläkelakien mukaan ansaittua eläkettä, josta eläkettä ei vielä myönnetä.

Jos vanhuuseläke on maksettu kertasuorituksena ja sen jälkeen eläkkeensaajalle karttuu uutta eläkettä, voidaan uuden karttuman perusteella myönnetty eläke maksaa kertasuorituksena, jos sen määrä on kertasuorituksen rajamäärää pienempi.

Eläkelaitoksen ei tulisi maksaa eläkettä kertasuorituksena ennen kuin on todennäköistä, että eläkkeeseen ei tule enää muutoksia.

9.3 Vanhuuseläkkeen kertasuorituksen määrä

Kertasuorituksen määrään vaikuttavat eläkkeensaajan kuukausieläkkeen määrä ja hänen ikänsä kertasuorituksen ajankohtana. Kertasuoritus lasketaan kertasuoritus päätöksen jälkeiselle ajanjaksolle.

Kertasuorituksen ajankohtana maksussa oleva kuukausieläke kerrotaan luvulla 12, jolloin saadaan eläkkeensaajan vuotuisen eläkkeen määrä. Kertasuoritus lasketaan kertamalla vuotuinen eläke eläkkeensaajan ikää vastaavalla kertoimella. Kuukausieläkkeen määrästä vähennetään ensisijainen etuus ennen kuin sen määrä muutetaan vuotuiseksi eläkkeeksi.

Eläkkeensaajan ikä

Eläkkeensaajan ikä määritellään kuukauden tarkkuudella kertasuorituksen ajankohtana. Täysien kuukausien yli meneviä päiviä ei oteta huomioon.

Kuukauden 1. päivänä syntyneen ikä on sama kuin kaikilla muillakin samassa kuussa syntyneillä. Esimerkiksi, jos henkilö on syntynyt 1.6.1952 ja kertasuorituksen ajankohta on 1.4.2016, niin eläkkeensaajan ikä on 63 vuotta 9 kuukautta.

Vanhuuseläkkeen kertasuoritus

Kun vanhuuseläke maksetaan kertasuorituksena, kertasuorituskertoimena käytetään eläkkeensaajan ikää vastaavaa kerrointa taulukosta vanhuus- ja leskeneläkkeen kertasuorituskertoimet. Kertoimella kerrotaan eläkkeensaajan vuotuisen eläkkeen määrä.

Esimerkki 9.1.

Vanhuuseläkkeen kertasuoritus.

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 15.1.1957
- Hänelle myönnetään vanhuuseläke 1.11.2020 alkaen
- Eläkkeen määrä on 29,00 euroa, joten eläkelaitoksella on oikeus suorittaa eläke kertasuorituksena.

Eläkelaitos antaa päätöksen vanhuuseläkkeestä ja sen kertasuorituksesta 20.10.2020.

Kertasuorituksen ajankohta on 1.11.2020.

Eläkkeensaajan ikä kertasuorituksen ajankohtana on 63 vuotta ja 9 kuukautta.

Vuotuinen eläke on $12 \times 29,00$ euroa eli 348 euroa ja kerroin 19,01.

Kertasuorituksen määrä on $19,01 \times 348,00$ eli **6 615,48 euroa**.

...

9.4 Työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksen edellytykset

Eläkelaitos voi maksaa kertasuorituksena toistaiseksi myönnetyn täyden työkyvyttömyyseläkkeen ja täyden kuntoutustuen. Jos eläkelaitos maksaa toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksena, sen on maksettava samalla kertasuorituksena myös työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen myönnettävä vanhuuseläke.

Eläkelaitos voi maksaa työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksena, jos eläkkeen määrä ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä on kertasuorituksen rajamäärää pienempi.

Osatyökyvyttömyyseläkettä ja osittaista vanhuuseläkettä ei voi maksaa kertasuorituksena.

Jos työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuorituksena ja sen jälkeen eläkkeensaajalle karttuu uutta eläkettä, voidaan myös uuden karttuman perusteella myönnetty eläke maksaa kertasuorituksena, jos sen määrä on kertasuorituksen rajamäärää pienempi.

Vilmatilanteissa kuukausittain maksettavan työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla eläkeaikaisen työskentelyn perusteella vilmajärjestelmän piirissä karttunut uusi eläke liitetään jo maksussa olevaan eläkkeeseen, vaikka uusi karttunut eläke olisi määrältään alle kertasuoritusajan.

Eläkelaitoksen ei tulisi maksaa eläkettä kertasuorituksena ennen kuin on todennäköistä, että eläkkeeseen ei tule enää muutoksia. Tällainen muutos ei ole työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus.

Takautuvaa työkyvyttömyyseläkettä ei makseta kertasuorituksena, vaan se maksetaan normaalisti kuukausieläkkeenä. Takautuvaa eläkettä ei makseta sairausvakuutusrahastolle.

Kun työkyvyttömyyseläke maksetaan kertasuorituksena, takautuva eläke maksetaan normaalisti kuukausieläkkeenä myös siltä ajalta, jolta työntekijä on saanut kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa tai ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

Eläkelaitos antaa kertasuorituksesta päätöksen, johon tulee liittää laskelma kertasuorituksen määrästä sekä valitusosoitus.

Vilmatilanteissa päätöksen antaa vilmalaitos. Ei-vilmatilanteissa päätöksen antaa kukin eläkkeen myöntävä eläkelaitos.

9.5 Työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksen määrä

Kertasuorituksen määrään vaikuttavat eläkkeensaajan kuukausieläkkeen määrä ja eläkkeensaajan ikä kertasuorituksen ajankohtana. Kertasuoritus lasketaan kertasuorituspäätöksen jälkeiselle ajanjaksolle.

Kertasuorituksen ajankohtana maksussa oleva kuukausieläke kerrotaan luvulla 12, jolloin saadaan eläkkeensaajan vuotuisen eläkkeen määrä. Kertasuoritus lasketaan kertomalla vuotuinen eläke eläkkeensaajan ikää vastavalla kertoimella. Kuukausieläkkeen määrästä vähennetään ensisijainen etuus ennen kuin sen määrä muutetaan vuotuiseksi eläkkeeksi.

Eläkkeensaajan ikä määritellään kuukauden tarkkuudella kertasuorituksen ajankohtana. Täysien kuukausien yli meneviä päiviä ei oteta huomioon.

Kuukauden 1. päivänä syntyneen ikä on sama kuin kaikilla muillakin samassa kuussa syntyneillä. Esimerkiksi, jos henkilö on syntynyt 1.6.1962 ja kertasuorituksen ajankohta on 1.4.2017, niin eläkkeensaajan ikä on 54 vuotta 9 kuukautta.

9.5.1 Toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertasuoritus

Kun toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke maksetaan kertasuorituksena, samalla kertasuorituksena maksetaan myös työkyvyttömyyseläkkeen

jälkeen maksettava vanhuuseläke. Kertasuorituskertoimena käytetään Työkyvyttömyyseläkkeen ja vastaisen vanhuuseläkkeen kertasuorituskerroimet -taulukon kerrointa (liite 7B). Taulukosta valitaan kerroin, joka vastaa eläkkeensaajan ikää kertasuorituksen ajankohtana.

Kun eläkelaitos maksaa kertasuorituksena toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen ja samalla myös vastaisen vanhuuseläkkeen, kertasuoritettavaan eläkkeeseen ei lisätä kertakorotusta. Kertakorotus voi sisältyä kertasuoritettavaan eläkkeeseen, jos työkyvyttömyyseläkkeeseen kertasuoritusajankohtana on jo tehty kertakorotus.

Esimerkki 9.2.

Työkyvyttömyyseläkkeen ja vastaisen vanhuuseläkkeen kertasuoritus, kun henkilö on syntynyt 15.9.1988.

Perustiedot

- Henkilölle myönnetään työkyvyttömyyseläke 1.11.2021 alkaen
- Eläkkeen määrä on 25,00 euroa, joten eläkelaitoksella on oikeus suorittaa eläke kertasuorituksena
- Eläkelaitos antaa päätöksen työkyvyttömyyseläkkeen ja siihen liittyvän vanhuuseläkkeen kertasuorituksesta 15.10.2021
- Kertasuorituksen ajankohta on 1.11.2021
- Eläkkeensaajan ikä kertasuorituksen ajankohtana on 33 vuotta ja 1 kuukausi.

Vuotuinen eläke on $12 \times 25,00$ euroa eli 300,00 euroa ja kerroin 27,68 (liite 7B: Työkyvyttömyyseläkkeen ja vastaisen vanhuuseläkkeen kertasuorituskerroimet).

Kertasuorituksen määrä on $27,68 \times 300,00$ eli **8 304,00 euroa**.

...

9.5.2 Kuntoutustuen kertasuoritus

Kun kuntoutustuki maksetaan kertasuorituksena, kertasuorituskerroimena käytetään kuntoutustuen keston mukaan määräytyvää kerrointa. Tämä kuntoutustuen kestoista riippuva kerroin valitaan taulukosta Kuntoutustuen ja työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituskerroimet (liite 7C).

Esimerkki 9.3.

Kuntoutustuen kertasuoritus.

Perustiedot

- Työntekijä on syntynyt 6.6.1966
- Hänelle myönnetään kuntoutustuki 2 vuodeksi
- Kuntoutustuen määrä on 20,00 euroa kuukaudessa (240,00 euroa/v), joten eläkelaitoksella on oikeus suorittaa eläke kertasuorituksena.

Kahden vuoden kuntoutustukea vastaava kerroin on 1,92 (liite 7C: Kuntoutustuen ja työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituskertoimet).

$1,92 \times 240,00 \text{ euroa} = 460,80 \text{ euroa}$.

...

9.5.3 Kuntoutustuen kertasuoritus ja kertakorotus

Henkilölle voidaan myöntää kuntoutustukea kertasuoritettuina jatkopäätöksinä usean vuoden ajan peräkkäin. Seuraava kuntoutustukijakso on tällöin aina myönnetty entisin perustein. Entisin perustein myönnettäessä eläkkeen määrä pysyy muuten samana, mutta sitä tarkistetaan vuosittain työeläkeindeksillä.

Kertakorotus tehdään, kun entisin perustein myöntökertun ensimmäisen kuntoutustuen myöntämisestä on kulunut viisi kalenterivuotta. Sillä ei ole merkitystä, onko entisin perustein myönnettyt kuntoutustuet maksettu kertasuorituksena vai jatkuvamaksuisena.

9.5.4 Vuoden 2004 säännösten mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen kertasuoritus

Jos vuoden 2004 säännösten mukainen toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke (vapaakirjaeläke) maksetaan kertasuorituksena, kertasuorituksena maksetaan vain työkyvyttömyyseläke, ei sen jälkeen maksettavaa vanhuuseläkettä. Kertasuorituskerroin valitaan taulukosta Kuntoutustuen ja työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituskertoimet (liite 7C). Taulukosta valitaan kerroin, joka vastaa aikaa kertasuoritushetkestä 65 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun.

Esimerkki 9.4.

Vuoden 2004 säännösten mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen (vapaakirjaeläke) kertasuoritus

Perustiedot

- Henkilö on syntynyt 15.4.1966 eli on kertasuoritushetkellä 54 vuotta 6 kk
- Aikaa kertasuoritushetkestä (1.11.2020) 65 vuoden ikään on 10 vuotta 6 kk
- Eläkkeen määrä on 28,00 euroa, joten eläkelaitoksella on oikeus suorittaa eläke kertasuorituksena
- Eläkelaitos antaa päätöksen työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksesta 15.10.2020.

Vuotuinen eläke on $12 \times 28,00$ euroa = 336,00 euroa ja kerroin on 8,49 (Taulukko kuntoutustuen ja työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituskertoimet).

Kertasuorituksen määrä on $336,00 \times 8,49 = 2\,852,64$ euroa.

...

9.6 Eläkkeen kertasuorituksen vaikutukset myöhempään eläkkeeseen

Jos eläke maksetaan kertasuorituksena, eläkkeensaajalla ei ole enää oikeutta eläkkeeseen niiden työansioden perusteella, joihin kertasuoritus perustui.

Jos kuitenkin 2004 säännösten mukaan myönnetty työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuoritettuna, eläkkeensaajalla on hakemuksesta oikeus vanhuuseläkkeeseen niiden vapaakirjan perusteena olleiden työsuhteiden perusteella, jotka on maksettu kertasuorituksena.

Kertasuoritus on eläkkeen maksutapa, joten kertasuorituksen saaja on eläkkeensaaja. Kertasuoritettuna eläkkeen aikana tehdystä työstä karttuvan eläkkeen kannalta kertasuoritettu eläke ei kuitenkaan toimi samalla tavalla kuin jatkuvamaksuinen eläke. Kertasuoritettuna työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkkeen aikana tehdystä työstä karttuu uutta eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa. Poikkeuksena ovat kuitenkin 53–62-vuotiaat, joille eläkettä karttuu

1,7 prosenttia vuoden 2025 loppuun saakka. Myös palkattomien aikojen etuuksien perusteella karttuu eläkettä.

Eläke kertasuoritettun työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen

Jos työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on 1.1.2006 tai sen jälkeen, eläkelaitos maksaa työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksen yhteydessä samalla myös työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen myönnettävän vanhuuseläkkeen.

Jos toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuorituksenä ja myöhemmin uusien ansioiden perusteella myönnetään **uusi työkyvyttömyyseläke**, kertasuoritettua eläkettä tai sen perusteena olevia ansioita ei oteta huomioon tulevan ajan ansiossa.

Jos edunjättäjän toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuorituksenä, sen perusteella myönnettävä **perhe-eläke** lasketaan **entisin perustein**. Perhe-eläkettä laskettaessa kertasuoritettu eläke tarkistetaan työeläkeindeksillä eläkkeen alkamisvuoden tasosta perhe-eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Jos edunjättäjän kertasuoritettua työkyvyttömyyseläkkeen alkamisesta on kulunut vähintään viisi kalenterivuotta, eläkkeeseen lisätään kertakorotus sen korotusprosentin mukaan, jota olisi sovellettu, jos eläke olisi ollut jatkuvasti maksussa. Lisäksi perhe-eläkkeen perusteeksi laskettavaan edunjättäjän eläkkeeseen lisätään edunjättäjän kertasuoritettua eläkkeen aikana ansaitsema eläke.

Jos henkilöllä on

- vuoden 2004 säännöin kertasuoritettu toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke yksityiseltä alalta ja
- jatkuvamaksuinen työkyvyttömyyseläke julkiselta alalta ja
- hän työskentelee yksityisellä alalla työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla ja
- tulee työkyvyttömäksi tähän työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehtävään työhön,

henkilölle myönnetään jatkuvan työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttunut eläke vasta vanhuuseläkkeenä. Eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttunut eläke voidaan myöntää aiemmin, jos jatkuva työkyvyttömyyseläke on päätynyt ja sen jälkeen myönnetään uusi työkyvyttömyyseläke.

ke uusin perustein. Sillä ei ole eroa, onko kyseessä sama vai eri sairaus. Näin toimitaan myös silloin, jos jatkuva eläke on myönnetty vuoden 2005 säännöin.

Jos eläkkeensaajalla on vuoden 2004 säännösten mukaan kertasuoritetut, toistaiseksi myönnetyt työkyvyttömyyseläkkeet sekä julkiselta että yksityiseltä alalta, hän tekee töitä eläkkeen rinnalla ja tulee työkyvyttömäksi tässä työssä, voidaan henkilölle myöntää uusi työkyvyttömyyseläke eläkkeiden rinnalla tehdystä työstä. Tämä edellyttää, että uusi eläketapahtuma on kertasuoritetun eläkkeen eläketapahtumaa myöhäisempi.

Jos kyseessä on sama sairaus ja eläketapahtuma määritellään samaksi kuin kertasuoritetun eläkkeen eläketapahtuma, uutta työkyvyttömyyseläkettä ei voida myöntää. Jos kyseessä on eri sairaus ja voidaan määrittää uusi eläketapahtuma, voidaan myöntää uusi työkyvyttömyyseläke. Jos aikaisemmat eläkkeet on kertasuoritettu vuoden 2005 säännöin, ei uutta työkyvyttömyyseläkettä voida myöntää (kertasuorituksessa on otettu huomioon myös vanhuuseläke). Karttunut uusi eläke myönnetään vasta vanhuuseläkkeenä.

9.7 Lesken- ja lapseneläkkeen kertasuorituksen edellytykset

Eläkelaitos voi maksaa kertasuorituksena lesken- ja lapseneläkkeen, joka ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä on kertasuorituksen rajamäärää pienempi. Takautuvalta ajalta lesken- ja lapseneläke maksetaan normaalisti kuukausieläkkeenä. Kun tarkastellaan, jääkö lesken- ja lapseneläkkeen määrä alle kertasuoritusrajan, kunkin edunsaajan eläkettä pidetään erillisenä eläkkeenä.

Leskeneläke voidaan maksaa kertasuorituksena, jos se leskeneläkkeen vähentämisen jälkeen jää kertasuoritusrajaa pienemmäksi.

9.7.1 Leskeneläkkeen kertasuoritus

Lesken vuotuinen eläke muunnetaan ensin yllä mainitun taulukon mukaisella kertoimella. Sen jälkeen muunnettu vuotuinen leskeneläke muunnetaan kertasuoritukseksi kertasuorituskertoimella, jona käytetään eläkkeensaajan ikää vastaavaa kerrointa taulukosta Vanhuus- ja leskeneläkkeen kertasuorituskertoimet (liite 7A).

9.7.2 Lapseneläkkeen kertasuoritus

Lapsen vuotuinen eläke muunnetaan ensin yllä mainitun taulukon mukaisella kertoimella. Sen jälkeen muunnettu vuotuinen lapseneläke muunnetaan kertasuoritukseksi kertasuorituskertoimella, jona käytetään eläkkeensaajan ikää vastaavaa kerrointa taulukosta Lapseneläkkeen kertasuorituskertoimet (liite 7D). Lapseneläkkeen pääteistä riippuen käytetään kerrointa taulukoista

- a) pääteikä 18 vuotta
- b) pääteikä 21 vuotta tai
- c) pääteikä 24 vuotta.

Leskeneläkkeen vähentäminen

Leskeneläke voidaan maksaa kertasuorituksena, jos se leskeneläkkeen vähentämisen jälkeen jää kertasuoritusrajaa pienemmäksi.

Kertakorotus

Jos perhe-eläke maksetaan kertasuorituksena, perhe-eläkkeeseen ei tehdä kertakorotusta.

Kertasuorituksen ajankohta

Lesken- ja lapseneläkkeiden kertasuoritus on maksettava kaikille kertasuoritukseen oikeutetuille edunsaajille samasta ajankohdasta, jos kertasuoritus on mahdollinen useammalle edunsaajalle samasta ajankohdasta.

10 Viivästyskorotus

Jos etuuden maksaminen viivästyy, eläkelaitoksen on maksettava viivästynyt etuus viivästysajalta korotettuna korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisella viivästyskorolla (viitekorko + 7 prosenttiyksikköä).

Viivästysaika alkaa kolmen kuukauden kuluttua sen kalenterikuukauden päättymisestä, jonka aikana hakija on esittänyt eläkelaitokselle vaatimuksensa tai etuuden perustetta koskevan sellaisen selvityksen, joka häneltä voidaan kohtuudella vaatia ottaen huomioon myös eläkelaitoksen mahdollisuudet hankkia selvitys.

Eläkelaitoksella on siten kolme kuukautta aikaa hakemuksen käsittelyyn ilman, että etuuden maksun katsotaan viivästyneen.

Viivästyskorotus voi tulla maksettavaksi, kun etuutta myönnetään, muutetaan, jatketaan, aletaan maksaa muutoksenhakuelimen päätöksen mukaisesti tai maksetaan etuudensaajalle sen jälkeen, kun muu taho, jolle etuus on laissa olevan säännöksen perusteella ensin maksettu, on palauttanut etuuden liikamaksun takaisin eläkelaitokselle.

Eläkelaitos maksaa viivästyskorotusta riippumatta siitä, onko viivästys johtunut eläkelaitoksesta vai ei. Viivästys voi johtua esimerkiksi lisäselvitysten hankkimisesta. Epäselvässä tilanteessa eläkelaitos tekee ratkaisun hakijan eduksi. Etuudenhakijan ei tarvitse erikseen vaatia viivästyskorotuksen maksamista.

Eläkelaitos voi maksaa viivästymisen vuoksi korotettuna eläkkeen, kuntoutusrahan, kuntoutuskorotuksen, kuntoutuskustannusten korvauksen ja hakijalle terveydentilaselvityksestä tai työkyvyttömyyden jatkumisen selvittämisestä aiheutuneet kustannukset (esim. lääkärinlausunto, matkakustannusten korvaus).

Eläkelaitos maksaa myös rekisteröidyn lisäeläketurvan mukaiset etuudet, kuten hautausavustuksen viivästysajalta korotettuna.

Velvollisuus maksaa etuus korotettuna ei sen sijaan koske sitä osaa etuudesta, jonka eläkelaitos takautumisvaatimuksen vuoksi maksaa toiselle lakisääteistä vakuutusta harjoittavalle vakuutus- tai eläkelaitokselle, Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle.

Korotettuna eläkelaitos ei myöskään maksa pyytämästään lausunnosta korvausta lääkärille tai muulle vastaavalle taholle.

Viimeinen eläkelaitos maksaa myös muiden eläkelaitosten puolesta maksamansa etuuden viivästymisen vuoksi korotettuna.

10.1 Viivästyskorotuksen määrä

Viivästyskorotus määräytyy viivästysajan jokaiselta päivältä. Eläkelaitos korottaa etuuden korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisella viivästyskorolla (viitekorko + 7 prosenttiyksikköä).

Eläkelaitoksen on etuuspäätöksessään ilmoitettava vastaisten erien maksupäivä eli eräpäivä. Jos etuuserä ei ole etuudensaajan tilillä eräpäivänä, on etuuden maksu viivästynyt. Eläkelaitos laskee etuuteen korotuksen jokaiselta päivältä eräpäivästä lukien.

Korotusta laskiessaan eläkelaitos ottaa huomioon indeksikorotukset ja muut eläkkeen määrässä tapahtuneet muutokset.

10.2 Takautuva etuus

Jos eläkelaitos etuutta myöntäessään maksaa useamman kuukauden takautuvan etuuserän viivästyneenä, eläkelaitos laskee korotuksen erikseen kullekin viivästyneelle kuukausietuuserälle. Eläkelaitos laskee viivästyskorotuksen jokaisen etuuserän eräpäivästä siihen päivään saakka, jona etuus on nostettavissa etuudensaajan pankkitilillä.

Kun eläkelaitos pidättää takautuvat etuuserät sen selvittämiseksi, mille taholle takautuvat etuuserät tulee maksaa, eläkelaitos voi laskea ja maksaa myös viivästyskorotuksen vasta antaessaan päätöksen takautuvan eläkkeen maksamisesta.

Eläkelaitos ei laske viivästyskorotusta sille etuuden osalle (bruttomäärälle), jonka eläkelaitos maksaa takautumisvaatimuksen vuoksi toiselle lakisääteistä vakuutusta harjoittavalle vakuutuslaitokselle tai eläkelaitokselle, Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle.

Muulle takautuvan etuuden osalle eläkelaitos laskee viivästyskorotuksen jokaisen etuuserän eräpäivästä siihen päivään saakka, jona takautuva etuus on nostettavissa etuudensaajan pankkitilillä.

Eläkelaitos maksaa viivästyskorotuksen samana päivänä kuin takautuvan etuuden. Jos eläkelaitos maksaa viivästyskorotuksen myöhemmin kuin takautuvan etuuden, eläkelaitos laskee viivästyskorotukselle korotuksen erikseen.

10.3 Kelan osuuden laskeminen

Kela perii liikaa maksamansa etuuden takaisin työeläke-etuudesta etuuslajista riippuen joko netto- tai bruttomääräisenä. Bruttoperinnässä etuudensaajalle maksettaville takautuville erille eläkelaitos laskee korotuksen aina sille summalle, mikä jää, kun eläkelaitos vähentää työeläke-etuuden bruttosummasta Kelalle maksettavan osuuden tosiasiallisen bruttosumman mukaisena.

10.4 Viivästyskorotuksen vähimmäismäärä

Eläkelaitos ei maksa viivästyskorotusta, jos sen määrä on etuudensaajalle tai perhe-eläkkeensaajille yhteensä alle 7,90 euroa vuoden 2021 tasossa.

Jos eläkelaitos maksaa perhe-eläkettä jollekin edunsaajalle erikseen niin, että perhe-eläke jakautuu uudelleen edunsaajien kesken, eläkelaitos soveltaa alarajaa edunsaajakohtaisesti.

Jos eläkelaitos maksaa takautuvista etuuseristä samanaikaisesti osan hakijalle itselleen ja osan sosiaalilautakunnalle tai työnantajalle, eläkelaitos soveltaa alarajaa koko etuuden korotukseen. Jos maksu tapahtuu eri aikoina, eläkelaitos tarkastelee kullekin maksettavan osuuden osalta erikseen, ylittääkö korotus alarajan.

Jos eläkelaitos maksaa eri päätöksellä viivästyneenä erilaisia etuuksia, esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeen lisäksi hakijalle aiheutuneita terveydentilan tai työkyvyttömyyden jatkumisen selvittämisestä aiheutuneita kustannuksia, eläkelaitos soveltaa korotuksen alarajaa kuhunkin etuuteen erikseen.

Jos eläkelaitos maksaa lääkäripalkkioita tai kuntoutuskustannusten korvauksia eri aikaan esitettyjen laskujen perusteella, eläkelaitos soveltaa alarajaa kuhunkin erään erikseen eikä korotuksia lasketa yhteen.

Esimerkki 10.1.

Viivästyskorotus työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Perustiedot

- Työkyvyttömyyseläkehakemus tuli vireille 15.12.2019
- Viivästymisaika alkaa 1.4.2020
- Eläke myönnetään 1.1.2020 alkaen kesäkuussa 2020 annettavalla päätöksellä ja takautuvat eläke-erät maksetaan 20.6.2020
- Jatkuva kuukausittainen maksu alkaa 1.7.2020
- Kuukausieläke on 1 500,00 euroa kuukaudessa ja viivästyskorotusprosentti on 7.

Aika	1.1.2020–30.3.2020	1.4.2020–30.4.2020	1.5.2020–30.5.2020
Korotettava eläke	4 500,00	1 500,00	1 500,00
Viivästysaika	1.4.2020–20.6.2020	1.5.2020–20.6.2020	1.6.2020–20.6.2020
Viivästyskorotus	$0,07 \times \frac{80}{360} \times 4\,500,00 =$ 70,00 euroa	$0,07 \times \frac{50}{360} \times 1\,500,00 =$ 14,58 euroa	$0,07 \times \frac{20}{360} \times 1\,500,00 =$ 5,83 euroa

Eläke ajalta 1.6.2020–20.6.2020 ei ole enää viivästynyt, koska se on maksettu saman kuukauden aikana.

Maksettava viivästyskorotus takautuvien eläkkeiden maksun yhteydessä 20.6.2020 on 90,41 euroa.

...

LIITTEET

Liite 1 Indeksit, palkkakerroin ja vähennyskerroin

Vuosi	Indeksiluku		Palkka- kerroin	Vähennyskerroin	
	Työikäisen/TEL- puoliväli-indeksi	Eläkeikäisen/ Työeläkeindeksi		alle 53-v.	53 vuotta täyttänyt
1961–62	100	100			
1963	106	106			
1964	116	116			
1965	130	130			
1966	142	142			
1967	152	152			
1968	165	165			
1969	182	182			
1970	197	197			
1971	216	216			
1972	247	247			
1973	274	274			
1974	315	315			
1975	383	383			
1976	462	462			
1977	524	524			
(1.7.1977*	544	544)			
1978	573	573			
1979	608	608			
(1.7.1979*	628	628)			
1980	665	665			
(1.7.1980*	697	697)			
1981	745	745			
(1.7.1981*	780	780)			
1982	836	836			
(1.7.1982*	866	866)			
1983	915	915			
(1.7.1983*	952	952)			
1984	1006	1006			
(1.7.1984*	1019	1019)			
1985	1088	1088			
1986	1165	1165			
1987	1225	1225			
1988	1291	1291			
1989	1387	1387			

Vuosi	Indeksiluku		Palkka-kerroin	Vähennyskerroin	
	Työikäisen/TEL-puoliväli-indeksi	Eläkeikäisen/Työeläkeindeksi		alle 53-v.	53 vuotta täyttänyt
1990	1481	1481			
1991	1595	1595			
1992	1682	1682			
1993	1688	1688			
1994	1688	1688			
1995	1712	1712			
1996	1760	1737		0,0343	
1997	1791	1754		0,045	
1998	1825	1783		0,047	
1999	1868	1812		0,047	
2000	1903	1838		0,047	
2001	1981	1912		0,045	
2002	2054	1968		0,044	
2003	2103	2002		0,046	
2004	2151	2028		0,046	
2005	2191	2047	1,028	0,046	0,058
2006	2246	2081	1,063	0,043	0,054
2007	2311	2127	1,100	0,043	0,054
2008	2363	2178	1,124	0,041	0,052
2009	2494	2286	1,192	0,043	0,054
2010	2538	2292	1,231	0,045	0,057
2011	2578	2323	1,253	0,047	0,060
2012	2663	2407	1,291	0,0515	0,065
2013	2738	2475	1,327	0,0515	0,065
2014		2509	1,350	0,0555	0,0705
2015		2519	1,363	0,05700	0,0720
2016		2519	1,373	0,057	0,0720
2017		2534	1,389	-	-
2018		2548	1,391	-	-
2019		2585	1,417	-	-
2020		2617	1,446	-	-
2021		2631	1,465	-	-

* Indeksien ennakkotarkistus (ennakollista indeksiä on käytetty eläkkeitä myönnettäessä ja maksaessa).

Liite 2 Vuoden 2021 palkkakerrointa 1,465 vastaavat euromäärät, jotka ovat vuoden 2007 laeissa TyEL ja TyEL VpL

Lainkohta, jossa euromäärä on säädetty			Euromäärä	Palkkakerroin		Arvo vuonna 2021 euroina
Laki	§	mom.		Arvo	Vuosi	
TyEL	4	3	41,89	1,000	2004	61,37
	25	1	25 133,40	1,000	2004	36 820,43
	37	2	688,02	1,000	2004	1 007,95
	66	1	12 566,70	1,000	2004	18 410,22
	74	1	12 566,70	1,000	2004	18 410,22
		4	523,61	1,000	2004	767,09
	76	3	523,61	1,000	2004	767,09
		4	1 047,22	1,000	2004	1 534,18
		6	1 047,22	1,000	2004	1 534,18
	90	1	500,00	1,000	2004	732,50
	108	1	12 566,70	1,000	2004	18 410,22
	114	1	20,00	1,000	2004	29,30
		2	50,00	1,000	2004	73,25
	115	3	5,39	1,000	2004	7,90
	141	1	41,89	1,000	2004	61,37
	147	1	6 000,00	1,000	2004	8 790,00
	160	1	41,89	1,000	2004	61,37
	161	2	41,89	1,000	2004	61,37
	163	3	215,98	1,000	2004	316,41
	175	1	12 566,70	1,000	2004	18 410,22
	2	2 094,45	1,000	2004	3 068,37	
TyEL VpL	1	1	229,34	1,000	2004	335,98
	4	2	6 000,00	1,000	2004	8 790,00
	29	2	20 000,00	1,000	2004	29 300,00
		3	20 000,00	1,000	2004	29 300,00

Liite 3 Vähennetty leskeneläke

		Edunjättäjän eläke							
		500	1000	1500	2000	2500	3000	3500	4000
Lesken oma eläke	0	250	500	750	1000	1250	1500	1750	2000
	500	250	500	750	1000	1250	1500	1750	2000
	1000	116	366	616	866	1116	1366	1616	1866
	1500	0	116	366	616	866	1116	1366	1616
	2000	0	0	116	366	616	866	1116	1366
	2500	0	0	0	116	366	616	866	1116
	3000	0	0	0	0	116	366	616	866
	3500	0	0	0	0	0	116	366	616
	4000	0	0	0	0	0	0	116	366

Liite 4 Palkattomat ajat eläkkeen laskennassa

Palkattomien aikojen etuuksista karttuneen eläkkeen huomioon ottamisen edellytys työeläkkeessä on, että työansioita on työuran aikana vähintään 18 410,22 euroa (vuoden 2021 tasossa).

Taulukon rahamäärät ovat vuoden 2021 tasossa.

Etuudet (jakaja päiväkohtaiseksi muuntoa varten)	Ansaitun eläkkeen etuusansio %	Tulevan ajan etuusansio %
Vanhempainpäivärahat, työntekijälle maksetut (300)	121 (v. 2020 alkaen) 117 (v. 2020 asti)	121 (v. 2020 alkaen) 117 (v. 2020 asti)
Vanhempainpäivärahat, työnantajalle maksetut (300)	21 (v. 2020 alkaen) 17 (v. 2020 asti)	21 (v. 2020 alkaen) 17 (v. 2020 asti)
Vanhempainpäiväraha, vähimmäis-tasoinen (25)	767,09 euroa/kk	767,09 euroa/kk
Vanhempainpäiväraha, työskentelyn takia väh. tasoisena maksettu	väh. päivärahan määrä	väh. päivärahan määrä
Vuorottelukorvaus (21,5)	55	100
Työttömyyspäiväraha (21,5)	75	100
Aikuiskoulutustuki (21,5)	65	100
Aikuiskoulutustuki yrittäjillä	65 (767,09 eurosta)	767,09 euroa/kk
Työeläkelakien mukainen kuntoutusraha (30)	65	100
Kelan kuntoutuslain (566/2005) mukainen kuntoutusraha (300)	55 (v. 2020 alkaen) 65 (v. 2020 asti)	100
Työtapaturma- ja ammattitaitilain säännösten perusteella myönnetty päiväraha	65	100
Liikennevakuutusta ja lain liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta koskevien säännösten perusteella myönnetty päiväraha	65	100
Lain sotilastapaturman ja palvelussairausten korvaamisesta ja lain tapaturman ja palvelussairausten korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä koskevien säännösten perusteella myönnetty päiväraha	65	100

Etuudet (jakaja päiväkohtaiseksi muuntoa varten)	Ansaitun eläkkeen etuusansio %	Tulevan ajan etuusansio %
Sairauspäiväraha (300) Erytishoitoraha (300) Tartuntatautipäiväraha (300)	62 (v. 2020 alkaen) 65 (v. 2021 asti)	100
LITA-ansionmenetyskorvaukset	65	100
Työttömyysturvain peruspäiväraha ja työmarkkinatuki ym. Kelan maksamat työttömyyskoulutusetuudet (21,5) Ei uusia etuuksia 2010 alkaen	0	1 534,18 euroa/kk
Sairauspäiväraha peruspäivärahan jälkeen (samansuuruinen) (25)	0	1 534,18 euroa/kk
Erillislain* tarkoittama alle 3-v. lapsen hoito (25)	767,09 euroa/kk	1 534,18 euroa/kk
Erillislain* tarkoittama opiskelu	767,09 euroa/kk	1 534,18 euroa/kk

* Laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta 644/2003.

Liite 5A Vahvistettu elinaikakerroin (EAK)

Elinaikakerroimen määrätymisvuosi (62-v.)	Syntymävuosi	Elinaikakerroin	Elinajanodote 62-v.
2009	1947	1,00000	21,7
2010	1948	0,99170	21,8
2011	1949	0,98689	22,0
2012	1950	0,98351	22,0
2013	1951	0,97914	22,2
2014	1952	0,97552	22,3
2015	1953	0,97200	22,4
2016	1954	0,96800	22,4
2017	1955	0,96344	22,6
2018	1956	0,96102	22,7
2019	1957	0,95722	22,9
2020	1958	0,95404	23,1
2021	1959	0,94984	23,2

Liite 5B Elinaikakerroinarviot

Elinaikakerroimen määrätymisvuosi (62-v.)	Syntymävuosi	Elinaikakerroin	Elinajanodote 62-v.
2022	1960	0,945	23,4
2023	1961	0,939	23,5
2024	1962	0,934	23,7
2025	1963	0,928	23,8
2026	1964	0,923	24,0
2027	1965	0,923	24,1
2028	1966	0,920	24,3
2029	1967	0,919	24,4
2030	1968	0,917	24,5
2031	1969	0,914	24,7
2032	1970	0,911	24,8
2033	1971	0,911	25,0
2034	1972	0,909	25,1
2035	1973	0,906	25,2
2036	1974	0,904	25,4
2037	1975	0,904	25,5
2038	1976	0,902	25,6
2039	1977	0,900	25,8
2040	1978	0,898	25,9
2041	1979	0,896	26,0
2042	1980	0,894	26,1
2043	1981	0,892	26,3
2044	1982	0,890	26,4
2045	1983	0,889	26,5
2046	1984	0,890	26,6
2047	1985	0,888	26,8
2048	1986	0,887	26,9
2049	1987	0,885	27,0
2050	1988	0,884	27,1
2051	1989	0,880	27,2
2052	1990	0,879	27,3
2053	1991	0,878	27,4
2054	1992	0,877	27,5
2055	1993	0,876	27,7
2056	1994	0,875	27,8
2057	1995	0,874	27,9
2058	1996	0,873	28,0
2059	1997	0,872	28,1
2060	1998	0,869	28,2
2061	1999	0,868	28,3
2062	2000	0,867	28,4
2063	2001	0,867	28,5
2064	2002	0,866	28,6
2065	2003	0,863	28,7

Liite 6 YEL:n, MYEL:n ja TyEL:n vakuuttamisen rajat

Vuosi (41,89)	Indeksitaso/ Palkkakerroin	YEL	MYEL	TyEL**	YEL-yläraja
1966	142				
1967	152				
1968	165				
1969	182				
1970	197	42,00	84,09		8 409,40
1971	216	46,05	92,20		9 220,46
1972	247	52,66	105,44		10 543,70
1973	274	58,42	116,96		11 696,32
1974	315	67,16	134,46		13 446,50
1975	383	81,65	163,49		16 349,23
1976	462	98,50	197,22		19 721,53
1977	524	111,72	223,68		22 368,14
1978	573	122,16	244,60		24 459,82
1979	608	129,62	259,54		25 953,87
1980	665	141,78	283,87		28 218,86
1981	745	158,83	318,02		31 802,03
1982	836	178,23	356,87		35 686,58
1983	915	195,07	390,59		39 058,87
1984	1006	214,47	429,43		42 943,41
1985	1088	231,96	464,44		46 443,77
1986	1165	248,37	497,31		49 730,63
1987	1225	261,17	522,92		52 291,93
1988	1291	275,24	551,09		55 109,29
1989	1387	295,70	590,07		59 207,27
1990	1481	315,74	632,20		63 219,88
1991	1595	340,05	680,86		68 086,23
1992	1682	358,60	718,00		71 800,02
1993	1688	359,88	720,56		72 056,15
1994	1688	359,88	2 159,25		72 056,15
1995	1712	364,99	2 189,95		73 080,66
1996	1760	375,23	2 251,35		75 129,63
1997	1791	381,83	2 291,00		76 452,94
1998	1825	389,08	2 334,50		77 904,31
1999	1868	398,25	2 389,50		79 739,86

Vuosi (41,89)	Indeksitaso/ Palkkakerroin	YEL	MYEL	TyEL**	YEL-yläraja
2000	1903	405,71	2 434,27		81 233,91
2001	1981	5 068,09*	2 534,05		84 563,52
2002	2054	5 255,93	2 627,96		87 679,36
2003	2103	5 381,31	2 690,66		89 771,41
2004	2151	5 504,14	2 752,07		91 820,40
2005	1,028	5 658,26	2 829,13		94 391,37
2006	1,063	5 850,92	2 925,46		97 605,09
2007	1,100	6 054,55	3 027,28	46,08	137 500,00
2008	1,124	6 186,65	3 093,33	47,08	140 500,00
2009	1,192	6 560,93	3 280,47	49,93	149 000,00
2010	1,231	6 775,59	3 387,80	51,57	153 875,00
2011	1,253	6 896,68	3 448,35	52,49	156 625,00
2012	1,291	7 105,84	3 552,94	54,08	161 375,00
2013	1,327	7 303,99	3 652,02	55,59	165 875,00
2014	1,350	7 430,59	3 715,29	56,55	168 750,00
2015	1,363	7 502,14	3 751,07	57,10	170 375,00
2016	1,373	7 557,18	3 778,59	57,51	171 625,00
2017	1,389	7 645,25	3 822,63	58,19	173 625,00
2018	1,391	7 656,26	3 828,13	58,27	173 875,00
2019	1,417	7 799,37	3 899,68	59,36	177 125,00
2020	1,446	7 958,99	3 979,49	60,57	180 750,00
2021	1,465	8 063,57	4 031,78	61,37	183 125,00

Vuoteen 2002 asti käytettiin markkoja. Eurorajat on saatu muuntamalla markat kyseisinä vuosina euroiksi. Vuodesta 2002 alkaen lain rajamääriä sovellettiin euroina lain tasosta indeksillä tarkistettuna. Vuodesta 2004 alkaen rajamäärät on kirjattu lakiin euroina.

* Rajamäärä muuttui vuositasoiseksi.

** TyEL:n raja on kuukausitasoinen.

Liite 7A Vanhuus- ja leskeneläkkeen kertasuorituskertoimet

Ikä	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
≤17	38,97	38,95	38,93	38,90	38,88	38,86	38,84	38,81	38,79	38,77	38,75	38,72
18	38,70	38,68	38,66	38,64	38,61	38,59	38,57	38,55	38,53	38,51	38,48	38,46
19	38,44	38,42	38,39	38,37	38,34	38,32	38,30	38,27	38,25	38,22	38,20	38,17
20	38,15	38,13	38,10	38,08	38,05	38,03	38,01	37,98	37,96	37,93	37,91	37,88
21	37,86	37,84	37,82	37,79	37,77	37,75	37,73	37,70	37,68	37,66	37,64	37,61
22	37,59	37,56	37,54	37,51	37,49	37,46	37,44	37,41	37,38	37,36	37,33	37,31
23	37,28	37,25	37,23	37,20	37,18	37,15	37,13	37,10	37,07	37,05	37,02	37,00
24	36,97	36,95	36,92	36,90	36,87	36,85	36,82	36,80	36,77	36,75	36,72	36,70
25	36,67	36,64	36,62	36,59	36,56	36,54	36,51	36,48	36,46	36,43	36,40	36,38
26	36,35	36,32	36,29	36,27	36,24	36,21	36,18	36,15	36,12	36,10	36,07	36,04
27	36,01	35,98	35,96	35,93	35,91	35,88	35,86	35,83	35,80	35,78	35,75	35,73
28	35,70	35,67	35,64	35,61	35,58	35,55	35,53	35,50	35,47	35,44	35,41	35,38
29	35,35	35,32	35,29	35,26	35,23	35,20	35,17	35,14	35,11	35,08	35,05	35,02
30	34,99	34,96	34,94	34,91	34,88	34,85	34,83	34,80	34,77	34,74	34,72	34,69
31	34,66	34,63	34,60	34,57	34,54	34,51	34,48	34,44	34,41	34,38	34,35	34,32
32	34,29	34,26	34,23	34,19	34,16	34,13	34,10	34,06	34,03	34,00	33,97	33,93
33	33,90	33,87	33,84	33,82	33,79	33,76	33,73	33,70	33,67	33,65	33,62	33,59
34	33,56	33,53	33,49	33,46	33,43	33,39	33,36	33,33	33,29	33,26	33,23	33,19
35	33,16	33,13	33,09	33,06	33,03	32,99	32,96	32,93	32,89	32,86	32,83	32,79
36	32,76	32,73	32,70	32,67	32,63	32,60	32,57	32,54	32,51	32,48	32,44	32,41
37	32,38	32,35	32,31	32,28	32,24	32,21	32,18	32,14	32,11	32,07	32,04	32,00
38	31,97	31,93	31,90	31,86	31,83	31,79	31,76	31,72	31,68	31,65	31,61	31,58
39	31,54	31,51	31,47	31,44	31,41	31,37	31,34	31,31	31,27	31,24	31,21	31,17
40	31,14	31,10	31,07	31,03	31,00	30,96	30,93	30,89	30,85	30,82	30,78	30,75
41	30,71	30,67	30,63	30,60	30,56	30,52	30,48	30,44	30,40	30,37	30,33	30,29
42	30,25	30,22	30,18	30,15	30,11	30,08	30,04	30,01	29,97	29,94	29,90	29,87
43	29,83	29,79	29,76	29,72	29,68	29,64	29,61	29,57	29,53	29,49	29,46	29,42
44	29,38	29,34	29,30	29,26	29,22	29,18	29,14	29,10	29,06	29,02	28,98	28,94
45	28,90	28,86	28,83	28,79	28,75	28,71	28,68	28,64	28,60	28,56	28,53	28,49
46	28,45	28,41	28,37	28,33	28,29	28,25	28,21	28,17	28,13	28,09	28,05	28,01
47	27,97	27,93	27,89	27,85	27,80	27,76	27,72	27,68	27,64	27,60	27,55	27,51
48	27,47	27,43	27,39	27,36	27,32	27,28	27,24	27,20	27,16	27,13	27,09	27,05
49	27,01	26,97	26,93	26,88	26,84	26,80	26,76	26,71	26,67	26,63	26,59	26,54

Liite 7B Työkyvyttömyyseläkkeen ja vastaisen vanhuuseläkkeen kertosuorituskertoimet

Ikä	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
17	26,77	26,78	26,79	26,81	26,82	26,83	26,84	26,85	26,86	26,88	26,89	26,90
18	26,91	26,92	26,94	26,95	26,96	26,97	26,99	27,00	27,01	27,02	27,04	27,05
19	27,06	27,07	27,08	27,09	27,10	27,11	27,12	27,13	27,14	27,15	27,16	27,17
20	27,18	27,19	27,20	27,21	27,21	27,22	27,23	27,24	27,25	27,26	27,26	27,27
21	27,28	27,29	27,30	27,31	27,32	27,33	27,34	27,35	27,36	27,37	27,38	27,39
22	27,40	27,41	27,41	27,42	27,42	27,43	27,44	27,44	27,45	27,45	27,46	27,46
23	27,47	27,48	27,48	27,49	27,49	27,50	27,51	27,51	27,52	27,52	27,53	27,53
24	27,54	27,55	27,55	27,56	27,57	27,57	27,58	27,59	27,59	27,60	27,61	27,61
25	27,62	27,62	27,63	27,63	27,64	27,64	27,65	27,65	27,65	27,66	27,66	27,67
26	27,67	27,67	27,68	27,68	27,68	27,68	27,69	27,69	27,69	27,69	27,70	27,70
27	27,70	27,70	27,71	27,71	27,72	27,72	27,73	27,73	27,73	27,74	27,74	27,75
28	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75
29	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75
30	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,75	27,76	27,76	27,76	27,76	27,76	27,76
31	27,76	27,76	27,76	27,75	27,75	27,75	27,75	27,74	27,74	27,74	27,74	27,73
32	27,73	27,73	27,72	27,72	27,71	27,71	27,71	27,70	27,70	27,69	27,69	27,68
33	27,68	27,68	27,68	27,68	27,67	27,67	27,67	27,67	27,67	27,67	27,66	27,66
34	27,66	27,65	27,65	27,64	27,63	27,63	27,62	27,61	27,61	27,60	27,59	27,59
35	27,58	27,57	27,57	27,56	27,55	27,55	27,54	27,53	27,53	27,52	27,51	27,51
36	27,50	27,49	27,49	27,48	27,48	27,47	27,47	27,46	27,45	27,45	27,44	27,44
37	27,43	27,42	27,41	27,40	27,39	27,38	27,38	27,37	27,36	27,35	27,34	27,33
38	27,32	27,31	27,30	27,29	27,28	27,27	27,26	27,24	27,23	27,22	27,21	27,20
39	27,19	27,18	27,17	27,16	27,15	27,14	27,14	27,13	27,12	27,11	27,10	27,09
40	27,08	27,07	27,06	27,04	27,03	27,02	27,01	26,99	26,98	26,97	26,96	26,94
41	26,93	26,91	26,90	26,88	26,87	26,85	26,84	26,82	26,80	26,79	26,77	26,76
42	26,74	26,73	26,72	26,70	26,69	26,68	26,67	26,65	26,64	26,63	26,62	26,60
43	26,59	26,58	26,56	26,55	26,53	26,52	26,50	26,49	26,47	26,46	26,44	26,43
44	26,41	26,39	26,37	26,35	26,33	26,31	26,30	26,28	26,26	26,24	26,22	26,20
45	26,18	26,16	26,15	26,13	26,11	26,10	26,08	26,06	26,05	26,03	26,01	26,00
46	25,98	25,96	25,94	25,92	25,90	25,88	25,86	25,83	25,81	25,79	25,77	25,75
47	25,73	25,71	25,68	25,66	25,64	25,61	25,59	25,57	25,54	25,52	25,50	25,47
48	25,45	25,43	25,41	25,39	25,37	25,35	25,33	25,31	25,29	25,27	25,25	25,23
49	25,21	25,18	25,16	25,13	25,11	25,08	25,06	25,03	25,00	24,98	24,95	24,93

Ikä	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
50	24,90	24,87	24,85	24,82	24,79	24,76	24,74	24,71	24,68	24,65	24,63	24,60
51	24,57	24,55	24,52	24,50	24,47	24,45	24,42	24,40	24,37	24,35	24,32	24,30
52	24,27	24,24	24,21	24,18	24,15	24,12	24,09	24,06	24,03	24,00	23,97	23,94
53	23,91	23,88	23,85	23,82	23,78	23,75	23,72	23,69	23,66	23,63	23,59	23,56
54	23,53	23,50	23,47	23,44	23,41	23,38	23,36	23,33	23,30	23,27	23,24	23,21
55	23,18	23,15	23,11	23,08	23,04	23,01	22,97	22,94	22,90	22,87	22,83	22,80
56	22,76	22,72	22,69	22,65	22,61	22,58	22,54	22,50	22,47	22,43	22,39	22,36
57	22,32	22,29	22,25	22,22	22,18	22,15	22,12	22,08	22,05	22,01	21,98	21,94
58	21,91	21,87	21,83	21,79	21,75	21,71	21,67	21,63	21,59	21,55	21,51	21,47
59	21,43	21,39	21,35	21,31	21,27	21,23	21,19	21,14	21,10	21,06	21,02	20,98
60	20,94	20,90	20,87	20,83	20,79	20,75	20,72	20,68	20,64	20,60	20,57	20,53
61	20,49	20,44	20,40	20,35	20,31	20,26	20,22	20,17	20,12	20,08	20,03	19,99
62	19,94	19,89	19,85	19,80	19,76	19,71	19,67	19,62	19,57	19,53	19,48	19,44
63	19,39	19,35	19,30	19,26	19,22	19,17	19,13	19,09	19,04	19,00	18,96	18,91
64	18,87	18,82	18,77	18,72	18,67	18,62	18,57	18,52	18,47	18,42	18,37	18,32

Liite 7C Kuntoutustuen ja työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituskertoimet

Kesto	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
0 v	0,00	0,08	0,16	0,25	0,33	0,41	0,49	0,57	0,65	0,74	0,82	0,90
1 v	0,98	1,06	1,14	1,22	1,29	1,37	1,45	1,53	1,61	1,69	1,76	1,84
2 v	1,92	2,00	2,07	2,15	2,22	2,30	2,37	2,45	2,52	2,60	2,67	2,75
3 v	2,82	2,89	2,96	3,04	3,11	3,18	3,25	3,32	3,39	3,47	3,54	3,61
4 v	3,68	3,75	3,82	3,89	3,96	4,03	4,10	4,16	4,23	4,30	4,37	4,44
5 v	4,51	4,58	4,64	4,71	4,77	4,84	4,91	4,97	5,04	5,10	5,17	5,23
6 v	5,30	5,36	5,43	5,49	5,55	5,62	5,68	5,74	5,81	5,87	5,93	6,00
7 v	6,06	6,12	6,18	6,25	6,31	6,37	6,43	6,49	6,55	6,62	6,68	6,74
8 v	6,80	6,86	6,92	6,98	7,03	7,09	7,15	7,21	7,27	7,33	7,38	7,44
9 v	7,50	7,56	7,61	7,67	7,72	7,78	7,84	7,89	7,95	8,00	8,06	8,11
10 v	8,17	8,22	8,28	8,33	8,39	8,44	8,49	8,55	8,60	8,66	8,71	8,76

Liite 7D Lapseneläkkeen kertasuorituskertoimet

a) Eläkkeen pääteikä 18 vuotta

Ikä	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
0	15,14	15,08	15,02	14,96	14,90	14,84	14,79	14,73	14,67	14,61	14,55	14,49
1	14,43	14,37	14,31	14,25	14,19	14,13	14,07	14,01	13,95	13,89	13,83	13,77
2	13,71	13,65	13,59	13,53	13,47	13,41	13,35	13,28	13,22	13,16	13,10	13,04
3	12,98	12,92	12,86	12,79	12,73	12,67	12,61	12,54	12,48	12,42	12,36	12,29
4	12,23	12,17	12,10	12,04	11,97	11,91	11,85	11,78	11,72	11,65	11,59	11,52
5	11,46	11,40	11,33	11,27	11,20	11,14	11,07	11,01	10,94	10,88	10,81	10,75
6	10,68	10,61	10,55	10,48	10,41	10,35	10,28	10,21	10,15	10,08	10,01	9,95
7	9,88	9,81	9,75	9,68	9,61	9,54	9,48	9,41	9,34	9,27	9,21	9,14
8	9,07	9,00	8,93	8,86	8,79	8,72	8,66	8,59	8,52	8,45	8,38	8,31
9	8,24	8,17	8,10	8,03	7,96	7,89	7,82	7,75	7,68	7,61	7,54	7,47
10	7,40	7,33	7,26	7,19	7,11	7,04	6,97	6,90	6,83	6,76	6,68	6,61
11	6,54	6,47	6,39	6,32	6,25	6,17	6,10	6,03	5,95	5,88	5,81	5,73
12	5,66	5,59	5,51	5,44	5,36	5,29	5,21	5,14	5,06	4,99	4,91	4,84
13	4,76	4,68	4,61	4,53	4,46	4,38	4,31	4,23	4,15	4,08	4,00	3,93
14	3,85	3,77	3,69	3,62	3,54	3,46	3,38	3,30	3,22	3,15	3,07	2,99
15	2,91	2,83	2,75	2,67	2,59	2,51	2,44	2,36	2,28	2,20	2,12	2,04
16	1,96	1,88	1,80	1,72	1,64	1,56	1,48	1,39	1,31	1,23	1,15	1,07
17	0,99	0,91	0,83	0,74	0,66	0,58	0,50	0,41	0,33	0,25	0,17	0,08

b) Eläkkeen pääteikä 21 vuotta

Ikä	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
0	17,18	17,12	17,07	17,01	16,96	16,90	16,85	16,79	16,73	16,68	16,62	16,57
1	16,51	16,45	16,40	16,34	16,28	16,23	16,17	16,11	16,06	16,00	15,94	15,89
2	15,83	15,77	15,72	15,66	15,60	15,54	15,49	15,43	15,37	15,31	15,26	15,20
3	15,14	15,08	15,02	14,96	14,90	14,84	14,79	14,73	14,67	14,61	14,55	14,49
4	14,43	14,37	14,31	14,25	14,19	14,13	14,07	14,01	13,95	13,89	13,83	13,77
5	13,71	13,65	13,59	13,53	13,47	13,41	13,35	13,28	13,22	13,16	13,10	13,04
6	12,98	12,92	12,86	12,79	12,73	12,67	12,61	12,54	12,48	12,42	12,36	12,29
7	12,23	12,17	12,10	12,04	11,97	11,91	11,85	11,78	11,72	11,65	11,59	11,52
8	11,46	11,40	11,33	11,27	11,20	11,14	11,07	11,01	10,94	10,88	10,81	10,75
9	10,68	10,61	10,55	10,48	10,41	10,35	10,28	10,21	10,15	10,08	10,01	9,95
10	9,88	9,81	9,75	9,68	9,61	9,54	9,48	9,41	9,34	9,27	9,21	9,14
11	9,07	9,00	8,93	8,86	8,79	8,72	8,66	8,59	8,52	8,45	8,38	8,31
12	8,24	8,17	8,10	8,03	7,96	7,89	7,82	7,75	7,68	7,61	7,54	7,47
13	7,40	7,33	7,26	7,19	7,11	7,04	6,97	6,90	6,83	6,76	6,68	6,61
14	6,54	6,47	6,39	6,32	6,25	6,17	6,10	6,03	5,95	5,88	5,81	5,73
15	5,66	5,59	5,51	5,44	5,36	5,29	5,21	5,14	5,06	4,99	4,91	4,84
16	4,76	4,68	4,61	4,53	4,46	4,38	4,31	4,23	4,15	4,08	4,00	3,93
17	3,85	3,77	3,69	3,62	3,54	3,46	3,38	3,30	3,22	3,15	3,07	2,99
18	2,91	2,83	2,75	2,67	2,59	2,51	2,44	2,36	2,28	2,20	2,12	2,04
19	1,96	1,88	1,80	1,72	1,64	1,56	1,48	1,39	1,31	1,23	1,15	1,07
20	0,99	0,91	0,83	0,74	0,66	0,58	0,50	0,41	0,33	0,25	0,17	0,08

c) Eläkkeen pääteikä 24 vuotta

Ikä	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
0	19,10	19,05	19,00	18,94	18,89	18,84	18,79	18,73	18,68	18,63	18,58	18,52
1	18,47	18,42	18,36	18,31	18,26	18,20	18,15	18,10	18,04	17,99	17,94	17,88
2	17,83	17,78	17,72	17,67	17,61	17,56	17,51	17,45	17,40	17,34	17,29	17,23
3	17,18	17,12	17,07	17,01	16,96	16,90	16,85	16,79	16,73	16,68	16,62	16,57
4	16,51	16,45	16,40	16,34	16,28	16,23	16,17	16,11	16,06	16,00	15,94	15,89
5	15,83	15,77	15,72	15,66	15,60	15,54	15,49	15,43	15,37	15,31	15,26	15,20
6	15,14	15,08	15,02	14,96	14,90	14,84	14,79	14,73	14,67	14,61	14,55	14,49
7	14,43	14,37	14,31	14,25	14,19	14,13	14,07	14,01	13,95	13,89	13,83	13,77
8	13,71	13,65	13,59	13,53	13,47	13,41	13,35	13,28	13,22	13,16	13,10	13,04
9	12,98	12,92	12,86	12,79	12,73	12,67	12,61	12,54	12,48	12,42	12,36	12,29
10	12,23	12,17	12,10	12,04	11,97	11,91	11,85	11,78	11,72	11,65	11,59	11,52
11	11,46	11,40	11,33	11,27	11,20	11,14	11,07	11,01	10,94	10,88	10,81	10,75
12	10,68	10,61	10,55	10,48	10,41	10,35	10,28	10,21	10,15	10,08	10,01	9,95
13	9,88	9,81	9,75	9,68	9,61	9,54	9,48	9,41	9,34	9,27	9,21	9,14
14	9,07	9,00	8,93	8,86	8,79	8,72	8,66	8,59	8,52	8,45	8,38	8,31
15	8,24	8,17	8,10	8,03	7,96	7,89	7,82	7,75	7,68	7,61	7,54	7,47
16	7,40	7,33	7,26	7,19	7,11	7,04	6,97	6,90	6,83	6,76	6,68	6,61
17	6,54	6,47	6,39	6,32	6,25	6,17	6,10	6,03	5,95	5,88	5,81	5,73
18	5,66	5,59	5,51	5,44	5,36	5,29	5,21	5,14	5,06	4,99	4,91	4,84
19	4,76	4,68	4,61	4,53	4,46	4,38	4,31	4,23	4,15	4,08	4,00	3,93
20	3,85	3,77	3,69	3,62	3,54	3,46	3,38	3,30	3,22	3,15	3,07	2,99
21	2,91	2,83	2,75	2,67	2,59	2,51	2,44	2,36	2,28	2,20	2,12	2,04
22	1,96	1,88	1,80	1,72	1,64	1,56	1,48	1,39	1,31	1,23	1,15	1,07
23	0,99	0,91	0,83	0,74	0,66	0,58	0,50	0,41	0,33	0,25	0,17	0,08

Liite 8 Ansaintarajat eläkkeellä ollessa

Eläkemuoto	Ansioraja
Vanhuuseläke	Ei rajoituksia.
Osittainen varhennettu vanhuuseläke	Ei rajoituksia.
Täysi työkyvyttömyyseläke	Enintään 837,59 euroa tai 40 prosenttia keski-kuukausiansiosta tai eläkkeen perusteena olevasta työtulosta (tai vuoden 2004 säännösten mukaisesta eläkepalkasta tai eläkkeen perusteena olevasta työtulosta).
Osatyökyvyttömyyseläke	Enintään 837,59 euroa tai 60 prosenttia keski-kuukausiansiosta (tai vuoden 2004 säännösten mukaisesta eläkepalkasta tai eläkkeen perusteena olevasta työtulosta).
Osa-aikaeläke	<p>Työntekijän osa-aikatyön työansion on oltava vähintään 35 prosenttia ja enintään 70 prosenttia vakiintuneesta ansiosta. Ansiorajat ovat ehdottomat eikä niitä saa ylittää tai alittaa.</p> <p>Jos yrittäjä lopettaa yrittäjätoiminnan kokonaan, hänellä on oltava jonkun muun työeläkelain mukaan vakuutettu osa-aikatyö. Yrittäjä voi halutessaan työskennellä usean työeläkelain mukaan vakuutetussa työssä. Kaikkien osa-aikaeläkkeen rinnalla tehtyjen töiden työeläkevakuutetun ansion on oltava vähintään 35 prosenttia ja enintään 70 prosenttia vakiintuneesta ansiosta. Jos yrittäjä puolittaa työtulon, puolitetun työtulon tulee yhdessä muiden osa-aikatyön ansioiden kanssa olla 35–70 prosenttia vakiintuneesta ansiosta.</p>
Työuraeläke	<p>Työuraeläkkeen maksaminen keskeytetään ja työuraeläke jätetään lepäämään, jos työuraeläkkeensaaja on ansiotyössä ja ansiotyöstä saadut ansiot ylittävät 837,59 euroa kuukaudessa vähintään 3 kuukauden ajan.</p> <p>Työuraeläkkeen lepäämisen aikana henkilö voi ansaita työansioita ilman ansaintarajoja.</p>

LISÄTIETOA

Työeläkelakipalvelussa julkaistut eläkkeen määräytymiseen liittyvät ohjeistot 1.1.2021 alkaen

Eläke työstä
Eläke palkattomilta ajoilta
Eläke tulevalta ajalta
Eläke päättyneen eläkkeen ajalta
Indeksiturva
Elinaikakerroin
Ensisijaisten etuuksien vähentäminen
Kertakorotus
Työeläkekuntoutus
Työkyvyttömyyseläke
Työuraeläke
Vanhuuseläke
Osittainen varhennettu vanhuuseläke
Perhe-eläke
Yksityisten alojen rekisteröity lisäeläketurva
Etuuden maksaminen ja takaisinperintä
Ansiotyö ja siihen sovellettava eläkelaki
Työntekijän vakuuttaminen
Yrittäjän vakuuttaminen
EU-eläke

Muita teoksia

Toimeentuloturva (FINVA 2017)
Työeläke (FINVA 2017)
Työeläkelainsäädäntö 2017 (ETK)

Työeläkkeen laskentaopas

- Julkaistu kirjana vuosina 1994, 1996, 1998, 2000, 2002, 2007, 2010, 2012 ja 2017 (ETK)
- Julkaistu sähköisenä julkaisuna vuosina 2005, 2006, 2009 ja 2019 (ETK/julkari.fi)
- Julkaistu Työeläkelakipalvelun koosteena vuonna 2016 (tyoelakelakipalvelu.fi)

Yrittäjän työtulo 2015 (ETK)

Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen henkilöstön eläke (Keva.fi)

Kansanedustajan eläkeopas (Keva.fi)

ELÄKETURVAKESKUKSEN
KÄSIKIRJOJA

Työeläkkeen laskentaopas 2021

Työeläkkeen laskentaopas on käsikirja, johon on koottu keskeiset työeläkkeen laskentasäännöt. Laskentaoppaassa käsitellään eläkelaskennan perusteita esimerkkien kera. Opas on tarkoitettu oppikirjaksi sosiaalivakuutusta opiskeleville ja käsikirjaksi eläkelaskennan perustietoja tarvitseville. Vuoden 2021 opas käsittelee niiden eläkkeiden laskentasääntöjä, joiden eläketapahtuma on vuonna 2021 tai sen jälkeen. Teoksen liitteenä on laskennassa apuna käytettäviä vakioita, kertoimia ja rajamääriä (mm. TEL-indeksin pisteluvut vuodesta 1962 lähtien).

ELÄKETURVAKESKUKSEN KÄSIKIRJOJA

Eläketurvakeskus on lakisääteinen työeläketurvan kehittäjä, asiantuntija ja yhteisten palvelujen tuottaja. Käsikirjoja-sarjassa julkaistaan oppaita ja hakuteoksia työeläketurvan toimeenpanoon ja asiantuntijoille.

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN